

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკევობის

ფასი 1,50 ლარი

4 იანვარი 2008

№1(53)

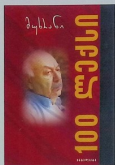
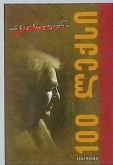
15 16
2008

აკუტაგავას ნოველა
ლია სტურუას ლექსები
ინგლისური კონსტიტუციის იდეა
ბერკის თავისუფლება და ძალაუფლება
საუბარი გურამ დოჩანაშვილთან
სიმღერა ჩემი სახლია

„ინტელექტი“ გთავაზობთ

როსტომ ჩხიკვაძის გამოსვლები უიკრანოდ

სამხარეთლო სხმონკონის კონტონკონი გონ

მწერალთა კავშირის არსებობა ასე სამარცხვინოდ არ უნდა დასრულებულიყო – მარცხდამარცხ მთავრობის ხელისუფლებით.

ეს საბჭოური ინსტიტუტი იმ რევოლუციის აღსრულებისთანავე უნდა გაუქმებულიყო, ის კი არა, მწერალთა კავშირის კოდექსი დეკლარაციული მოვლენებისათვის და საბჭოური რევოლუციის სულის დაღვრვისას მარცხის გამოცხადებამა თვითლიკვადაცია და დამოუკიდებელი კულტურის შექმნა, რაც ნიშანდობლივია ევროპისა და ამერიკის სალიტერატურო ცხოვრებისათვის და სასიკეთოდ დაწინაურებულია ქართული მწერლობისაც XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან მოყოლებული, დამოუკიდებელი სახელმწიფო რომ შეეცდნენ შექმნა.

დამოუკიდებლობის დამოხმამ მოშალა ბუნებრივი სამხარეთლო პროცესი და გველდა და კვლავიერი დამოუკიდებლობისათვის იფიქროვებოდა ჩარჩოისა და სადამსჯელი მანქანის, მწერალთა კავშირად სახელმწიფოს, სადამსჯელი მანქანის, რომელიც გაბატონებულია პროლეტარული მწერლობისა ანუ მასობრივი ფსიქოპათიის ადამიანებით.

და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის თუ ეგრე დასრულება, კვლავი მზანც მხოლოდია მის სამხარეთლო ცხოვრების ბუნებრიობა 90-იანი წლების გარეგარეგება.

ჩვენსა სახელმწიფო, თვით კოლმეურნობა გაუქმებულია, ლიტერატურული კოლმეურნობის დამოხმის კოლმეურნობა არა და არა დადგება, მოუხედავად იმისა, რომ მკერმეობა სალიტერატურო კულტურის, საკეთილ ნარმატიული და ამჟამინდელი სამხარეთლო ცხოვრებისა და მისი საერთაშორისო რანგის განმსაზღვრელიც თვითავითითი ფუნქციონალი-განუთქვითია და გამომცემლობებით...

მაგრამ პროლეტარული სული კვლავაც ბოგინობდა და თავის იფარება 1921 წლის თებერვლის ტრაგედული დღეებში რევოლუციური კომიტეტის მიერ ერთგული მწერლებისათვის ნანაკლებზე შენობის, მანამდე იაკო ხომარტიასა და უფრო ადრე დავით სარაჯიშვილის ნაგებობის, 1911 წლის გარდაცვლილი დავით სარაჯიშვილისა, ვისაც, ცხადია, გასაგებ მოხუცთა გამო აზრადაც არ მოუფიქრდა მწერალთა გავრცელებისათვის თავისი სახლი-კარი იანჭველმა.

შენობის აკაკი ხომარტიას შეიქმნა და 25 თებერვლის იმ იფიქროვებოდა თავის სახეობრივად ექნებოდა, უფრო ბოლშევიკების გაანარჩუნება ნამი-ნამზე და რეკომი თავის ნებაზე გაასაქურტრდა უპატრონოდ დარჩენილ სახლს.

ასეა თუ ისე, რაკოდა მანამდღეს 13 ნომერი მწერალთა შენობად დამკვიდრდა ახალი ტრადიციითა და საბჭოური რევოლუციის მანძილზე, ამ რევოლუციის დამოხმის შემდგომ, წესითა და კანონით, სამხარეთლო კულტურის უნდა გაემსოცებოდა...

არაბუნებრიობა ბუნებრიობით უნდა შენაცვლულიყო.

მაგრამ, ბედის ირონიით, კვლავაც მწერალთა კავშირი დაუფლებოდა ანუ პროლეტარული მწერლობა განივებდა

იქნარობისა და ქართული ლიტერატურის მემკვიდრეებადაც ესენი აცხადებდნენ თავს.

საივლილია, სალიტერატურო რომ არ იყოს!..

სამხარეთლო ლიტერატურა ცხოვრება მათ გარეშე მიმდინარეობდა, ჭეშმარიტი სულიერება მათ გარეშე არსებობდა, და, თვითდასიცხადებულ მწერლებს ოფიციალურად რომ ჩამოართვეს შენობა 2007 წლის 21 აგვისტოს, ეს თართული თათისებურ ნიშანსებებად შემოპირება ჩვენი საზოგადოებრივ-კულტურული ცხოვრების ისტორიის.

მაგრამ ესეც ვითხოვთ:

ხელისუფლების გადასწავლებლად რატომ უნდა დაივტორებინა სამხარეთლო ყოფის მოგვარება?!

ხომ შეიძლება კულტურის ცხოვრების გამოსათვის სასიკეთო მანამდღეს ბუნებრივად გაგრძელებულიყო და დაგროვებულიყო და მთავრობის სასაცლოდ არ გამხდარიყო საქმე – მთავრადვე საბჭოური გადმონამების არსებობა.

რეალობის კვლავ არ უტყუებდნენ პროლეტარული მწერლები და, ოდესღაც რევოლუციის მიერ ნამოქმარი შენობიდან გამოიქცევილი, მწერალთა კავშირის სახელით ცდილობენ შეინარჩუნონ პარტიული სტრუქტურა – სრულიად საბარისიარო რამ ნამდვილ მწერლებს გაერთიანებიადაც. თავისთი საქმისა და თვითონ იცოდნენ, პანტელეიმონო გიორგაძისა და მისი კომუნისტური პარტიისა არ იყოს, იმ ადამიანებისა, რომელთაც ვერცხროსიფიციებით ვერ გავიყვით, როგორც ამოვარდნილნი ფრანკის მფარველებიდან და ხელისუფლების კვლავ არ უტყუებდნენ.

ამაოდ ურჩებდნენ გარეშე პროლეტარული მწერლები საქართველოს პრეზიდენტის ოჯახის და ლამობდნენ უმუშაოდ პრეზიდენტამდე მიწეფინათ ხმა დაგვიტყუებდნენ შენობა და შენი ერთგული მსახურებად გავივლიყო.

შენობის დაწარმებებაც მოუნადინებინათ და სახელმწიფო დაფინანსების მოპოვებაც, მერე კი თვითათი ზედაფენის გამოჩენაც სინეკურებად.

ფრედა ჩაველიდით დღადისი და აღიქვინი.

დროის მდინარეებიდან ამოვარდნა და ასეთი?!

წეტა უნებამ შეასმინათ, რომ საქართველოს პრეზიდენტს შეეძლოს საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოვლენების დარქარება ან დამარქარება, ქვეყნის ამინება ან დაქვეცემა, მაგრამ ისტორიის უკუღმა მტრიალება პრეზიდენტთა ძალ-ღონესაც აღმებტება მამინაც კი, თუ ასეთი სურვილი გავრცელებათ. თუცეც გავრცელებაც რატომ უნდა გაკვირდეს ისტორიის უკუღმა მტრისების ნადილი?!

სამხარეთლო, მწერალთა კავშირად მონაბულილი გადმონამების არაერთი განსხვავებულია გიორგაძის პარტიისაგან და ისტორიის მტრიალების კომიკური სურვილის ამიტომაც ვერ გამოსხსნან.

წეტა მწერლობის არ უტყუებდნენ სახელს და მანამდღეს ქუჩის იმ შენობის გამოსავლის ხელიდან ლიტერატურის დარქარებას არ უფიქროვდნენ.

თუ მაინცდამაინც – ერთ ოთახს უნდა დაყარულიყო ცხოვრების და ხელი არ შეეძლოს საკლებო ცხოვრების გამოსათვის.

მანინ მთავრობას აღარავითარი საბაზი აღარ ექნებოდა შენობის ჩამოსართმევად.

სამწერლო კლუბებს საბჭოურ გადმონამზიად ევლარა-ფონ მონათლავდა.

სიხარბეს მოხვედეს უამრავი უბედურება, მაგრამ პრო-ლეტარულად მოაზროვნე მწერლებს ამას ვერც ვერსაოდეს გააფიქრებენ, ვიდრე იძულები არ დაბატონებენ მათთვის სრულიად შეუფერებელ გარემოს.

... არადა, ჯერ კიდევ როდის, 80-90-იანი წლების მიჯნა-ზე ქართული მწერლობა უნდა შეგებებოდა პირველი სა-ხელმწიფოებრიობის აღდგენას, შეგებებოდა გულდათხა-ხნილი - მწერალთა კავშირის სტრუქტურის გატანებით წელისა და მწვერვალსათვის.

პირველი დღის ციანი

ნეტა ამგამადაც თუ შემოირჩენია სამოთხეს დღია და სა-ღამო?

როდესაც უფლის სიტყვამ პირველად გაგზარა სიბნელე და სინათლე და ქაოსიდან წელ-წელა გამოიკეთა ეს სამყა-რო თავისი წყლისა და მიწით, ფრთოსნებთან და ცხოველე-ბით, და... ადამიანთა და ევთით, ვერგში ცხოვრებას უკვე სცემდა თან დღიაც და საღამოც, რაც გადმოხვედებოდა და-ცემულსა და დედამიწაზე დამარცხებულ ადამის მოდგმას.

მაგრამ ნეტა სამოთხესაც თუ შემოირჩებოდა რაღაცეა-რად ფერმცვალი - დღია-საღამოს პრუნა-ტრიალი?

ეს კითხვა, ისევე, როგორც სხვა მარადიული სატკო-ვიარ-სანსუხარი სტანჯვით დავით ქართველიძეის რომა-ნის პერსონაჟებს, რომშიანს, რომლის სახელწოდებაც „ყო საღამო, ყო დღია“ სხვა არაფერია, თუ არა ბიბლიო-რი გამოძიხილი - ამ საფუძვალის ირგვლივ ტრიალი და ცოცხელი დამძიმებული რეალობიდან ამოდნევის მასფრი ნადილი.

აღარადაა სამოთხის ანარკლოც, აღარადაა მისი ცოც-გიც ამ ცოცხა-ბრალში, მაგრამ დღია-საღამოს მონაცვლე-ობაში მანინ შეიძლება დაეინახოთ ედემიდან ჩვენდა მფარ-ველად გამოჩნდილი ხელი და საწვკრუთ და სულის მონათ-ველად თუნდაც ეს მოღაბნება ვიშვადიფიონ.

მაგრამ... რომანი თითქოს ყველაფერი პირიქითაა -

ფუტია ნუგეშისა თუ სულსმოთქმის მოლოდინი და პერსონაჟები ისე ირთქმე-იან ქაოსში, ვეღარც იფიქრებ, მწერალის მწვეტები იმდენ თუ მაინც შეჩვენია, და თითქოს ისიც თავის გამრებთან ერთად ამ-ჯობნებს სასონარ-კეთიმი ჩამოვსას.

მაგრამ ეს მანინ მოქცევებით მობეჭ-ძილებია, რომელსაც - თხრობის დინეი-სის უკვე მყარად ჩამოფაღიბებულს - ერ-თობადა ამოაყარავენ მოუღებელი და მისტიციზმის ბურუსით შემოხლანდელი ფინალი, რომლის შემტყრელი მხატვრული ძალაც თანდათან ამოაქრის მკითხველის ცნობიერებაში რეალისტურ სიცხადეს და ამ თვალსაწიერიდან უფრო ხელშეუხებში ხდება დავით ქართველიძეის მწერლე-

რი სამყარო, მნავაუ, ექსტრემული სიყვარულითა და გან-ცხლებით აღბეჭდილი და დამორღუნველი სიერცის გარღვე-ვით მოსივლილგულა.

არ არის ფრანკოს სურათი მარტოაფენ ვარცნულად მოხდენილი დასასრული. არც ნამირო ვლავარება აქლია, მაგრამ მთამშვებათაა უფრო სიღრმისეულია, ფაცილეტუ-ლი სოფეტური ხაზები ყველაზე დამაჯერებლად და ბუნებ-რივად რომ უნდა შეკრას და მანამდე ფარულად მფუტყვი გაინდევად სრულყოფილად წარმოსახოს.

მკითხველო, ხომ არ მოგეწყინა? - ლურასამ თათქარი-ძის ბიოგრაფიული ტრონიკის შედგენიანს ცოტა არ იყოს ირონიულად იკითხავდა ილია ტაყეშაევი და თითქოსდა გულტკივნეულად დასძენდა: რასაკვირველია მოვეწყინე-ბოდა, აქ არ არის არც სიყვარულის ეშმაკობა, არც კაცინ-კელა, არც უმედიო ქალის ოხერა, არც ნყაღში გადვარდნა, ერთი სიტყვით, რაც ამშვენებს გასართულელ დამეროლ მოთხრობას.

ამ ირონიით აგრძობინებდა მკითხველს, რომ მძაფრი სიყვეტური მდინარების, გარეგნულად მოხდენილი და ამა-ფორიატებული სცენების მიხედვ უნდა გაიხედო და მოქე-ნებით სიმღერისა და ერთფეროვნების რფმული ძალა მთელდ არსებით განეცხად; მაგრამ ეს, რაც საირონიოდ გა-ხებადა მწერალს „აკაია-ადამიანი“, სწორედაც სოფეტურ საფინელად გამოყენება ეკლავის ნაამბობში.

რას იზამ, მკითხველი გულგნებისთვისაც უნდა გაეჩინა ანგარიში და სიყვარულის ეშმაკობივი მოვეჩვენება, კაცისკლის სურათივით, უმედიანის ოხერაც, წაფიში გა-დვარდნაც და სხვა ამისთანაში, რათა ვარცნულ უცეკ-ტითაც მიუღება მკითხველი და ფურცლებსართულობის მო-საბაბებზე რაღაც უფრო მეტი გაეხედო და ექრმინებინ-ნა მისთვის. და თუკი „კლავის ნაამბობს“ ზეულ მადლს ვერ დააჩნედა, მარცხის მიზეზი სოციალური მოტივით გადაშ-ტებასა და მხატვრული მრწამსის ღირსება ნინაამდგეო-ბრობაში უნდა ვეძიოთ, თორემ თხრობა მართლაც ისეთი მსუბუქია, მკითხველს ფულარულს ვერა ტოვებს.

სოფეტური სიმძაფრისათვის ათასგვარი მხატვრული ხერხი გამოუყენებიათ და თითო ბულეარულ მოტივებსა თუ სიყვრებსაც არ მორიდებია.

ეს განაკეთორებით საფრთხილია, ბულეარულმა ნა-კადმა რომ ამ გადაძალის მკითხველს აღ-ქმა და მთავარი საიტყელი უსტყარად არ ჩიკარგოს ზერცელების ხეყელებში... მაგ-რამ მიზელი ვაგებინევი ამას არ დავი-ფედვად და ისეთი განცვითი დაწაფებოდა სწორედაც ბულეარულ სოფეტებსა თუ ხა-სათებს, თითქოს მართლაც ამ ვაიღის ლი-ტერატურის ამჟილი ყოფიდაყოს და უო-ძაფრესი ტყეყელების ამითქმის არა ცდ-ლადმდეს და ისეთი ხელუფრებით გაიფი-ბებუნს ზიფზე, ქრეტობათიულ ლირიფე-ლებას რომ შეიქნება თხრობის მისიული მანერაც და კომპოზიციური სტრუქტურის აგების თავისებურებაც.

ესეა - რაც საფრთხილია და მოსარ-ფებიათ, ძალდატანებლად იმეცეს მწე-რალთა სურვილს, ნამდვილ ლიტერატუ-რად აქციონ ზედამორული მასალიც და გა-

მწერალი

მოსატყის ფორმებიც, და ზეგნს თვალნათლიანად ვაჩვენებთ ქართველ მოსახლეს რომ ის ამ მხრივაც საკულისხმოდ მოყვება.

არ ავლია ამ მხატვრულ კნისებებს არც სიყვარულის ენაობა, არც კაცისკვლა, არც უმიჯნობის ოხერა, არც თვითმიჯნულობის წაფლი, არც მუროსიძების ღრნი, არც დამტკბარი ხეყვლები, არც მელოდრამატული სცენები, არც ზოფიკალიური, სასაცილო გაუგებრობანი თუ დამოხვეწიანი... და ფიტრფასართვლადაც გამოგადგება, ვიდრე გამჭურვალად ქვაბაძებები, შინაგანი სულისკვეთება და განცდის სიღრმე დაგარმუნებებს რაღაც უფრო მეტის არსებობაში.

ის, რაც ვოფიკალიურ თუ მელოდრამატულ სურათებზე გვქვნიდა ერთი მხედვეთი, ზედმისწრის უღმრთელი თამაში აღმოჩნდება და თვალნათლიანად აღმოჩნდება, როგორც დამტკბარე-ბანი ახალი საუკუნისა და ათასწლეულის გასასვლის წყნე ცხოვრება ანტიკურ ტრადიციებს.

სადედა იქნებ ქროსი არსებობაც იგულისხმებოდეს.

ან თუ არა, ქვეც რა ზეგნება, ცელილებანი უცხო არ არის ქლასიკური განრებისათვის და ქროსი გაქრობაც ავანსურნიდან შესაძლოა განრული ცვლილებების აუცილებლობასაც მივითვალეთ.

შთავარი ტრადიციული სულისკვეთების გაწვდებლობაა წყნის ყოფიბა.

და ამ ტრადიციის მერწინებაც მხატვრულ სიტყვებში. რეალულის ქარტურობა თვითონვე გამოიგებს დასაბამიერი ქალის გასასხენელად მიბღორი ტრადიციოდან, უსახი და უდავრობი მონის აღზავუნება წარმოსახეში და იმ სულის შესაგრძობად, როდესაც უფრო იტყვის: იყოს ნათელი, და მარადაც გამოყოფა სწათლუ წყვედაც.

ქვეც სამართის პირველი დღის კომპოზიციური წარმო.

ქვეც წინ არსებობის პარტიკულტში: მიღ-ღამისა და დღლა-საღამოს მონაცვლეობა.

ქვეც ვდუმის შინაგანი ორთოლვა.

იქაც დარწმუნელი თუ პარწმინდად გაგმოსყოლილი სა-მოთხილი გამოძვეებულ პირველ აღამიანებს?

არადა, ეს ცოიგი დასთამამებთ დავით ქართველიმი-ლის პერსონაჟებს - უღმობლად განწირულთ ტერორის-ტოკიან, თვითფრწინიდან გადმოსაყრელიად რომ იმტყ-ბენ და მხოლოდ ერთი ფრწის თქმის უფლებებს რთავენ ერ-თმანეთისათვის.

ქართული ზოფი და ამერიკელი გოგო.

ოფდაც ერთმანეთი ვგარებიათ, მაგრამ სიყვარულის ნაყოფი მოსასობად ვაგმტყებით და კიდევ დაკარგვიან უფითერას, ვიდრე ზედმწერა მიწიცდამიანც ტერორის-ტული აქციის ფაში შეკრებიდათ.

წარსული უყვნილად არისღეს ქრება.

არც ცოდვის შეკნობაა როდისმე გუიან.

და პერსონაჟები მარტოედენ წარსულის შეკდამას კი არ იწინებენ სახედისწერი ნულებში, არამედ ჩახუფულ-დამ-ორწურული სინამდვილიდან გასაღწე ერთადერთი გზას აგწენენ.

- მიღვარხარ! - ამბობს თახო.

- მეც მიყვარხარ! - ამბობს მიღამდა.

და კიდევ მოადურებს მწერალი ყველაზე ზუსტ განსაზ-ღერებას რეალუბო-ოფდადების მიყნება მოხაზულ სურათებ: „იქნებ სიყვარულმა იხსნას თახო და მიღამდა იქნებ სიყვარულმა შეახას მათ ფრთები? ჯერჯერობით იმედ

არის, რომ ეს ასე მოხდეს. ჯერჯერობით ციმა არიან, ჯერ-ჯერობით მინამდე მოიხა...“

რომანის მდინარებისაგან გამოცალკეებულ ფინალს იქნებ მულტრეფილობის იერე დამკრადებს, მაგრამ კომ-მარულ სურათთა მონაცვლეობა და სიყვარულის დაქინე-ბული, გაუფასურებელი წარმოსახვა უკლებლივ ყველა სი-რულტურ რკალში, მიუღწიათ, მიუღწიათ მოვლენული შემოტრია-ლებისა გულტრეფილობაზე შეტად პირველყოფილ სწ-რულდება და სიაღარეს მივგავიგონებს და ქოხისა და წყვილფის სინათლით ვარდევებზე მივგანიშნებს, ხელახა-ლი დაბადების მისტკურ აქტზე.

„დედამინის სიყვარული ატრიალებს, დომინიკო! - ეს „სამოსილი პირველის“ მხატვრული მრწამსის დედობრ-ღება, იმ გურამ დონანაშვილის შემოქმედებით ძიებათა ქვაკუთხედი, დავით ქართველიმიველი ვის სტილისტიკასაც მიჰყვებოდა სალიტერატურო სარბელზე გამოჩენისას...“

მაგრამ მისი დარწმუნება შეგირძობის ხანა და სტრუ-ერი კალკრების მაცთერებაც... და თუკ ამგვამდ იმეც მხატვრულ მრწამსამდე მისულია, უკვე თავისი ძიებებით, თავისი მანერით, თავისი საიქმელოთ, და საკუთარ არსებ-ბა განმარტანება ფაქტით პირველი დღის მარადიულ წრე-ბუნებაზე.

- სწელებს ზემით იფეროდა სული ღვთისა და ფეწანე-ბოდა მუნა უსახობა და უდავრობისათვის.

და იტყოდა: იყოს ნათელი!

და ოდეს გაიყრებოდა ნათელი და ბნელი, ნათელს დაარ-ქმედა დღეს და ბნელს დაარქმედა ღამეს.

და იქნებოდა დღლა.

და საღამოც იქნებოდა.

და შემოხახუბოდა პირველი დღის კომპოზიციური ქარტაც ქოხისა და დაბადების მიყნაზე.

ქარანალი ქარაში

უფრო ოდობური ეწინაღობა, ვიდრე „ლიტერატურული პალიტრა“, ქართულ სინამდვილეს არ ახსობს.

ეს სწინართლ უნდა თქმულყო, როდეს გულბატკენიც უნდა იყოს ორი-სამი ფეწანისათვის.

ქართულ სინამდვილეს...-

სა გაცნობათ - ალბათ იცევ მოფული რეალუბობას.

სასოფლი მარტო ცივილიზებულ ქვეყნებში ხომ არ არის, განვითარების მედარებით დაბალ დონეზე მყოფი, ჩა-ნასახიოები სახელმწიფოებიც მრავლად მოიპოვება, მაგრამ ასეთი რამ, ნაკლებ მოალოდნელია, მათ საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებაშიც მომხდარყო.

მაგრამ არკადა თვლი ამფერზე აღარ მივცინდება, სეგობს ისეც ფრწილიად ვიგარავიდათ.

თლმედ კითხვით კი ვიკითხობ:

თუ შეიძლება ტურნალი დაერქვას გამოცემას, რომე-ლიც ვადატენილია ასევე და ათასჯერ გამოქვეყნებული მხატვრული ნაშელებით, ლექსებით, მოთხრობებით, რომანებითაუც კი, უმტკობაა ქართული კლასიკური მწერლო-ბის საყანები რომ დამკვიდრებულა?!

როგორც ჩანს, რედაქციის გადაფრეცტა, თავდაყრბა დაეყრბო საუბრებით მარტოი ტემპარტიკა, თუ რა არის ლიტერატურული ტერნალის დაწინრულება.

არადა, გაეროს დღიდანვე ამ ყაიდის – და გნებავთ სხვა ყაიდისაც – ფურნალს მოცხობენოდა და მოცხობებდა სი-ახლეთა წარმოჩენა, სამწერლო პროცესისათვის გზის ვაკე-ვალება, საფუძვლის შემზადება წიგნების გამოცემისათვის... და არა უამრავჯერ დასტამბულ წიგნთა დაუბრუნებელი განმეორება თავის ფურცლებზე.

რა – მუდამ ქართული ლიტერატურის განვითარება, საშუალო რანგის ნიმუშებზე აღარ ისრება და ისღა დაგ-ფრწინა, კლასიკური ქმნალებით მოუბრუნეთ სული?

მართლა ასეც რომ იყო, საამისოდ არსებობს წიგნების გამოცემების პრაქტიკა და ფურნალს რატომ უნდა ამკო-დო ის ტერით, რაც მის დანიშნულებას აზრსა და მინაარსს სრულიად უკარგავს?

არადა, ქართული მწერლობა აგრძელებს – და წარმატე-ბითაც აგრძელებს – თავის ფრანგულად გზას და მიზნარა-ვის იცით, რომ ევროპული კულტურის სრულფასოვან, სის-ხლოზრცველ ნაწილად იქცეს.

„ლიტერატურული პალიტრა“ ამ რეალობას ისეა მოწ-ყვეტილი, როგორც ქურში საკუთარი ნებისა და სანიშნოდ დატანული ადამიანები.

ეტობა, შორსაა რედაქციისაგან არამცოლ ამბლებუ-ლი იდეალები, არამედ ვიღა ჩვენგანისათვის საუაღებუ-ლო რამ – საქმისაგმა კეიოლსინდინიერი დამოკიდებუ-ბაც კი... მაგრამ ლიტერატურამ ჩაუბედაე „ლიტერატუ-რის პალიტრის“ დამფუძნებელს თუ გააცუცურაკებ, ეს სულაც არ ნიშნავს, რომ ასევე გააპამბულბ მთელ მწერ-ლობას.

სამწუხარი რეალობა ისაა, რომ „ლიტერატურული პა-ლიტრა“ სუსტ ფურნალდაც ვერ ჩაითვლება.

ის, რაც ლიტერატურა პროცესის წინააღმდეგ ასე მი-ზანიშართულად მიდის, სერთოდ არ შეიძლება ფურნალი იყოს.

მაგრამ... არც კრებულო.

არც ანთოლოგია.

არც წიგნი.

მამ რა დანიშნულებას ასრულებს?

ამას გარკვევა დამფუძნებლისათვის მიმინდვია.

შე მხოლოდ მოუკერძოებელი შუღსება, ამ გამოცემი-სათვის შესაფერისი ადგილის შირება შევალბებოდა, რასაც, მოუცვლელობის მიუხედავად, არ დაეზარდა.

ახსარას-ინტარკვი

ყოველთვის უნდა ფიქრობდა მკითხველზე

საუბარი

ბურაბ ღოზანაშვილითა

„ყოველი წამი, ყოველი ოცედი, ზავშეიით უნდა გიზარო-დეს, იოტის პირველად ხედავ.“

ყოველ შემოქმედში, მათ შორის მწერალშიც ხომ მარადი-ლი ზავში ცხოვრობს.

ვგრძნობ, ჰეც ზავში ვარ, დიდი ზავში...
წამველი მწერალი ყოველთვის უნდა ფიქრობდეს მკით-ხველზე.

რადგან, მწერალი და მკითხველი განუყოფელი არაა.

რადგან, მწერლობის უპირველესი ფუნქცია ის არის, ადამიანები იმაზე უკეთესში გახადოს, ვიდრე ისინი სრამდეილე-ში არიან.

სხვათადად, არანაირ შემოქმედებას აზრს არ აქვს, სოცია-რულის გარეშე არავითარი ზელოცნება არ არსებობს“. – ასე ფიქრობს დიდი მწერალი და დიდი ზავში, ქართული მწერლო-ბის კლასიკოსი გურამ ფონაშვილი.

– თქვენი ნაწარმოების უპირსონივი გრომა ერთჯან ამ-ბობს. შე მინდა, რომ ზავი ზელშენწყობით ადამიანები გახდნენ უკეთესები, ვიდრე არიან“. თქვენ ფიქრობთ, რომ ადამიანს მართლაც შეუძლია სხვა ადამიანი უკე-თესობისკენ შეცვალოს?

– ადამიანში, განსაკუთ-რებით მწერალში, შეუძლე-ბელი უნდა შექლოს. ეცე-ბის მიანიც. ეს არის ზემო-ოცნება, ზემო დანიშნულება გაგამართლო, რადგან, ისე-ვე, როგორც ყველა ზელო-ცნება, სულწინიის მადლი მამოქმედებს. სწორედ ამი-ტომ, დარწმუნებული ვარ, ყველა მწერალი არის გა-დამწერი, ყველა მხატვარი – გადამხატველი და ა.შ. არ-სებობენ მხოლოდ გადამ-წერლები, გადამხატვები, გადამმღერლები. ზობლია-ში ხომ შექვე ყველაფერი ნათქვამია, უზრდოდ, ზვეც ეცდი-ლობით შექვლებისდაგვარად, ჩვენებურად მივამოლოთ ეს ყველაფერი ადამიანებს. შე ისეთ დიად შემოქმედთა მოწა-ფე და თყვანისმცემელი ვარ, როგორცმაც იღვრეს, არაან და შედამ იქნებამ ვაგა-ფმავუღა, გალაკტიონი...

მადლობელი ვარ ღმერთის, იმ წყალობითა რომ დამა-ჯილდოდა, მინდა ვნერო, და თუ ოდნავ მაინც მოიგებრნებ ადამიანებზე კეთილი ზემოქმედება მოცახდინო, ზედინერი ეიქნება.

მიმამინა, რომ ზელოცნების ნებისმიერი დარგის და მათ შორის, განსაკუთრებით მწერლობის უპირველესი დანიშნუ-ლება სწორედ ისაა, ადამიანები იმაზე უკეთესში გახადოს, ვიდრე ისინი არიან. ეს შეიძლება სათქმულად ადვილია, მაგ-რამ ამ ეტელობების საოცარი შრომა სჭარდება. ხშირად, თუნდ ერთი სიტყვაც კი იმხელა ძალისხმევას მოითხოვს, სა-ერთოდ კი, ის უფრო რთული დესანერია, რაც ლადად იყოი-

ხება. ჩემი ღრმა ჩრმყნობა, ხელაწინების მწვერვალი მთელს-
წელია. დიდად მაზნებებს სს, თეთი ლურჯიანი და ვინჩი
რომ ზრისა, ჩემი არც ერთი ნახატ არ არის სრულყოფი-
ლი. ხოლო ისეთმა მოსაწყემ, მიქელანჯელომ, 89 წლის
ასაკში სიმინის ნიწ დაზარბიბთ თქვა, რა ცუდია, რომ
კვლეუბი მაძინ, როცა ნამფულად გავიერ ხელაწინების ანა-
ბანაო. ახლა კი, ერთ-ორ ნაწარმოებს დაწერენ ზოგიერთები
და თავი სრულყოფილ გენიისებად მოაქვთ.

- კარცერ-ლუქსი... ბევრი ადამიანის დამწვეფვა
მოვიწვევია დღევანდელ საქართველოში და რამდენად
აქტუალურია ეს პრობლემა დღეს?

- როცა ეს ნაწარმოები დაიბეჭდა, ერთმა ცნობილმა
ლიტერატორმა აღნიშნა, ეს კარცერ-ლუქსი ძალიანობა
არის, როგორ შეიძლება ადამიანების დამწვეფვა, არავი-
თარ შეუძლებელი არ შეიძლება მზეგან რამის გამართლ-
ებაო. მაგრამ გვაუდა ნდები და აღიარა, მართალი ყოფილა,
ერთმა ზოგიერთები მართლაც დაამწვეფიო და ისე ნაკით-
ხი წიგნი. რადგან, უწინგრობა უზებდობაა, რაც შეიძ-
ლება ადამიანი თავს დაატყდეს.

- ჩვენ ყველასა გვაქვს ჩვენი ქალაქი, ოდნად ხან-
დახან არ ვიციბო ზოდმე. როგორია თქვენი, შვერალ გუ-
რამ დონიანაშვილის ქალაქი?

- ჩემი ქალაქის რა მოგახსენებო, მაგრამ საოცრებო ტე-
ყანა არის დიდი დავით აღმაშენებლისა და თამარის ეპიტის
საქართველო და როგორ ხასიათზე უნდა დავთვა, როცა
დავსეს, ზოგ-ზოგიერთი იმ პირობებში, დიდად მუცელ-ქალბ,
რომელიც ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა, ყოფიდა უპასუ-
ხისმგებლო, აუბად და უპასუხად იზინებებს, ის ადამიანი
საუკეთესო შემთხვევაში, ზებრეა.

- თქვენი რომისის პურსრაფა ლუბოდინო (სამო-
ხელის პირველი) ცდილობს საკუთარი რანგებისა აუცი-
ლებლობა ყველას აგრძნობინოს. რამდენად მნიშვნე-
ლოვანი და აქტუალურია ეს პრობლემა ადამიანისთვის
- იყოს ვილაციისთვის მნიშვნელოვანი?

- ნებისმიერი ადამიანისთვის აუცილებელია იყოს ეი-
ლაციისთვის საჭირო. ჩემთვის, როგორც მწერლისთვის, დი-
დად ესანთავალიზინებელია მკითხველი. მწერალი ყოველ
თვის განა ფიქრობდებს მკითხველზე. თითოეულ სიტყვა-
საც რომ დაწერ, მაინააც კი მკითხველზე უნდა ფიქრობდე-
მე ვერ გავტყდავ და ვიტყვო, რომ ვილაციისთვის მნიშვნე-
ლოვანი არა, მაგრამ მე და მკითხველი რომ განყოფილნი
ვართ, ეს კი ვიცი. ადამიანი ვერ მკითხველი უნდა იყოს და
მეზმდე გაბედოს მწერლობა, სხვათაირად არ შეიძლება. შე-
ნი ნაწარმოები ისე უნდა მიანოდო მკითხველი, როგორც
შენს სულერ შეგობარს.

მწერალი ხშირად უარყოფითი გმირების (პირობითად
ვამბობ უარყოფითის), ტვადიზე უნდა გაგებეთის. დღობერს
აქვს დღებულე გამოჩინებება, მაგამ ზოგარი - ეს მე ვარო
ილინდ მწერალი იმდენად პატრიარქი უნდა იყოს, რომ არა-
სოდეს მოატყოს საკუთარი მკითხველი. თუ ყოველივე
ამის შემდეგ მივლიო და გადართა მკითხველმა, ზომ კარგი
და თუ არა, ქვე იგი, სადღაც მამე შევიდომო დაშუი. წიგნი
უნდა აიღო, დარტყრესდე და საგანგებოდ ნაკითხოს. მწერ-
ლისთვის დიდად რთულიადა საწენ ამ შემთხვევაში.

არსებობდა ასეთი მიმდინარეობა - ნინიზმა, რომელიც
ყველაფრის უარყოფას ქადაგებდა. მიხი ერთ-ერთი ცნო-

ბილი მიმდევრის პიესებს ბროდუევის თითქმის ყოველ თე-
ატრშიმ დგამდნენ. ერთ დღეს კი ამ ეპიტორმა თაიბი ცველა
საექტაკლი მოხსნა, უზარმაზარი ჯარიმის მოუხდებდავ. და
შემდეგ რომ ჰკითხეს, ეს რატომ ჩადივნა, რა თქვა იციო?
ყველაფერი რომ უარყო, ვერ უნდა ეკითხიო იმეზო და იციო-
დე, რა არის ყველაფერი... ასევე მწერლობაც, როცა ვი-
ლაცეს რადაცას ისწავლი, თავად უნდა იყო იმ "არადავამ"
გარკვეული.

მე ჩემს ყველა ნაწარმოებში სიყვარულს ცდილობ. ჩე-
მი პურსრაფები, ძმები კუდრატები თითქმის მარტადდები-
ან, მაგრამ ეს მარცხი პირობითია, რადგან ისინი კუთლი
რეშე კი ნამფულ ხელაწინებას ფასი არ აქვს.

ისეთი მოვლენობა არ დამბნებია, რომ მრცხებენოვებს -
არასოდეს არც ერთი წვობილების მოცქნული არ ყოფი-
ლად და ერთადერთი, ცედილობ მხოლოდ შეძლებისამებრ
ერს ეგმანაფრო.

- "თუ ადამიანი სხვებს არ ჰგავს, ეს არც ისე ცუდია,
როგორც შეიძლება ბევრს მოგწევნოს". თქვენთვის, რო-
გორც მწერლობების, რა ნიშნით არის ადამიანი უარყოფ-
ელსად საინტერესო?

- ყველა ადამიანი საინტერესოა. უინტერესო ადამიანი-
ში არ არსებობენ. უბრალოდ, არიან ყველასაგან განსხვავე-
ბული ადამიანები, რომლებიც ვაკილებით მიმწიდეულად
გამოყოფილები, მაგრამ ყოველთვის უნდა გაგახსოვდეს ელ-
რეთმდებულე "უინტერესო" ადამიანებიც.

- "ვინაა ბედნიერი? ის, ვინც იციანის?" როდის არის
ბედნიერი გურამ დონიანაშვილი?

- ბედნიერება ნამფულად არსებობს. მაგალითად გე-
ნუზომელი ბედნიერებაა თუნდაც ის, რომ მიბლია გვაქვს
და როცა მას ვკითხობო, უღიროს ადამიანი, უფედეს ბედ-
ნიერებას განვიცდი.

- ჩვენ, ადამიანთა დიდ უშეგტესობას რატომღაც
გვინდა იმაზე უკეთესები ვიანდეთ, ვიდრე სინამფვილ-
ში ვართ... აქედან გამომდინარე, ჩვენ ყველანი ვთამა-
შობო? თქვენ რაგორი ხართ სინამფვილში და როდის
არის ყველაზე გულწრფელი ადამიანი?

- კი არ ვთამაშობო, უმებრად ხედება ასე. ყველაზე
გულწრფელი, ვფიქრობ, ეკლესიაშია ადამიანი. რადგან
ღმერთმა მოგვინდა მონიანებისკენ და მოგვცა საშუალებ-
ა, ცოცხალი მოვიანიო... კავნის ცოფდა ყველას თავს
დაგეტრიალებს.

ქრისტიანობა, მართლმადიდებლობა ილითაც არის დი-
დი, რომ მტრის სიყვარულსაც კი ქადაგებებს. ვილარებ, რომ
მე ვერ ვებურებ ამას, არ ნიყვარს ჩემი მტერი, მაგრამ თავის
ილით ვიზარებო, მამულას მტერი რომ არ შეებრძოლო არ
შეიძლება, სხვათაირად არ გამოვთა. სამწიბნობოს დაცვა
სქირდება, რა ვქნა, მამულას, ვისაც საქართველოსთვის ცუ-
დი უნდა.

- "სამშობლო მხოლოდ მიმდორ-ველი არაა" - რა
არის თქვენთვის სამშობლო?

- მარტოვად და ერთი სიტყვით ვიპასუხებთ - ყველაფე-
რია, თაიბის სარწმუნოებითა და ენით.

ესაუბრა
შორინა ტიხაძარაშვილი

თუ ვინმე მონაწილე დღევანდელი სამწერლო პროცესისა, მთ შორის ზურაბ ლავრელაშვილიც — თავის განხილავებულ ხედვითა და სტილიტიკით, თავისი მხარე ხელდება, პერსონაჟთა მრავალფეროვანი გაღრმავებით, მათი ფსიქოს დრმა კვლევით, საახლის წყურველითა და მოდელი გატაცებულობის ზურგის შექცევით.

აღსანიშნავია ნაწლები დასახლებული სწორების ნრემა. სამაგეროდ, ლიტერატურის ქაშხარზე მოყვარულთათვის მისი ხატების გამოჩენა ვოველთვის რაღაც კარგისა და მნიშვნელოვანის სათხოვს გულისხმობს.

„მეცნიერების“ მოთხოვლივ კარგად იცნობს მის მოახრობებსაც, ნოველებსაც, მინიატურებსაც. ამდამდე კი გთავაზობთ მწერლის პირველ „შეფარებას“, უფროდ წარმატებულ მოსწონებს ამ რთული ეპროზისა. დარწმუნებული ვართ, ეს რომანი განსაკუთრებულ ინტერესსა და მღელვარე სჯა-ბასისად გამოიწვევს.

ზურაბ ლავრელაშვილი

მღვიპარება

„მამინ შთაბეჭენს ესენი უფლისა გვარცემად, ქაღაბად იერუსალიმად — მღვდელმთავარი მათი კიაფა, სომამირი მისი ანნა და წყურვი სინედროპონი.
ხილი იყო მათ შორის გაკი ვინმე ხეზეში, რომელსა ვრტეა იუდა, მოცუქელიაგანს წაიღისა მის სოფლისა ისევე ქრისტესისა.

და იხრანა მან ღალატე გულისა მინა და განიყვანა მცუქლი და ათისათვის პროშველია მტილოვნად, რომელსა პურიათა ენათა ენოფების გეთესმანია, საგანგ მწებარებისა, სადა ილოცება იგი იღობისა, ტარაფი სოფლისა. და, ამა, ესერა იუდამ, კდემან ხეზეშმან, დადათუ თითითა ურტენა მათ მაცხოვარი ჩენი, არამედ სიტკიცებთა ფიფითა ამბორპეკ ურბომისა ზედა...

ესეა მამის უფაღანს, ეთარმედ:
„მარადემ შეუ ამბორა ვეე რემბა, დადათუ გინებს ზორტეა მისა მამიქვისა“.

ხილი იუდა ცრუბოდა და ეტეობა:
„უხედო, უნტი, რამეთუ მიგვარხარ და მინებს საუკუნო შეფობა შენი“.

აპოკრიფული საბარება

— ემარა! — თევა ვილაცის უჩინარბა ხმამ და ნათელიც უეცრად ჩაქრა, თითქოს პლექტრობის ამომრთველი გადაატრიალესო. ეს დასაწყნო იყო, ან დასასრული — სულ ერთია, რომელს აირჩევ, რადგან ირრევე ბნელში მყოფობის.

ერთი, ორი, სამი...
სინდელმზე ვერ ხმა იცურის, ოდნავი ბგერეცა, თრთოლვის მინამსგავსი, შავრის უშიცრესი შერეეცა, მერე სახებე ამოზნარდება.

— ემარა! — გაიმეორა ისევ ვილაციამ და სახებაც იცვალა ახლად ის საათის მგაედა, რომელსაც დიდი ციფერბლატი და გრძელი ქანქარა აქვს. ქანქარა აქეთ-იქით ქანაობს, ჩამობრზობილის თოკით. ზედა ვილაც მკედია, რომელსაც, თუ კარგად დააკვირდები, ოოდად იცნობ, მაგრამ სწორედ ეს გამიბნებს.

— ემარა! — ყვირის ვილაცი და შერე ვლარი უფალიანდები, ცდილობს თევი დადალნი სიბნელებს, გამოსტყავო ნათლის უშიცრესი მნიკვი, მაგრამ არ იცი, თრდებთა თუ ღამებდებთა ეს დასაწყისია, ან დასასრული და ვერაფერ ვერასოდეს გავი-

გებს იწყება თუ თავდება რაღაც, ან რა იწყება და რა თავდება? შერე ფანტომი ხარ, ეული ციომილა ალი, ცივი ნათება, კოსმოსის ჯურღმულში მობორილედ და არც ქრები და არც ენთები, არამედ დაუსრულებლად დაბორილედ ბნელში და არაფერ იცნობ, სად მიგიყვანს ეს მარადიული მოგზაურობა, რას მიგრეუბები, ან რა სახით აღორძინდება ციომილა ალი იმ უსუსურ ქმნილებათა შორის, რომლებიც...

— ექიმო, გვინავით? ახანთი ჩეკუნიზობს და ნაპურსკალი კრთება. ალი ინთება, ქრება. მერე ისევე ინთება, ქრება. მსახური დაბორილობს ბნელში და ავეყვს ეხლებს.

— ეტლი მოვიდა, ექიმო! გელოდებთ.

შეკრით!

დადებას მინებთა.

მსახურმა ფარდები გადასწია და ოთახში ცრაიტი სინათლე შემოაჭრა.

— ბარგი ჩავიგებთო?

როგორც იქნა, გამოიდებოდა. წვეფიადიდან გამოიღნევა მოსის, ოთახს თედალ მოეკაველ და მსახური დაეჩინა — ჩემს სანილიდან დახრიალა და შესამევე შეკითხება რაღაცას.

— რა გინდა?

— ბარგი ჩავიგებთო?

ჰო, რაღა თქმა უნდა. მცურე ბარგის მეტი არაფერი მიმეყვება — არც სინანული, არც მინიატურება ვინმესი. უცებ ეხდები, რომ ერთი სული მიქვს აქაურობას გვეცვალე — თუნდაც ერთი დღით, ერთი კვირით, ერთი სიცოცხლით...

მსახური კარს აღებს და კობებზე ჩადის. მისი ფეხის ხმა მენმის. საბოლოოდ ფეხიზდები. სკამზე დაუფენელ სეროთუკ ქრედეები საათის ამოსალებად. ხელში რაღაც ქაღალდი შეუჭება.

„უფაღ სიუხმისთა თეად ირბელოინასგან“...

ეინ უნდა იყოს ეს სიუხმანი?

კარა ისევე იღება და მსახური შემოდის. მიძივდ მიახლოეობას, სანილის ახლი დგება და სახეიშოდ, თითქოს აიღუნებოთ, გავეციშული ამბობს:

– ბარგი ჩავაღაცე, ეჭმო.

ბარისი ვეკვაცე და სეროლკის ჯიბეში ვიდეხ. მახურნი კვლავ გაუგებოული დგას, აღმსიერად მიფურებს, მოთმინებით მიელოდება, როგორც უღელში შეხმული პირუტყვი.

საბოლოოდ ვუფხილავები. სადუნებს და ნივთებს კონტურები დაუბრუნდით და ხევეები, რომ წემს ოთახში ვარ, რომ დილა გათენდა, ვინ ღვს მურამდენედ, და რომ უნდა ავდეუ, ჩავიცივა, მერე ეტლი ჩავეჯდე და სადგურზე წავიდე, იქ მატარებლები ჩავეჯდე და ვიარო, ვიარო დაუსრულებლად.

იყო ეს თუ მგზავრობა გაქცევა?

ხსნა?

რადიკოს დასაწყისი თუ დასასრული?

გაუთავებლად უნდა ვიბოროილო, სანამ რაიმე ნაცსაყუდელს არ მივადგები...

მინც რა მსურს, რა მინდა?

მოთმინებადაკრვლამა მახურმა ჩაახველა და კარისკენ წაღვტყუნდა. მის მობრლო ზურგს მზერა გავაყოლდე და მოულოდნელად ვიგრძენი, რომ ცოცხალი ვარ, ჯერ არ მოვკვდარვარ და ღლიაც მართლა გათენებულა.

გორამდე მატარებლით ვიმგზავრე

ბორცვები, ხრიკო ევლები, მღვრიე მტკვარად...

გლებები ყაყანით იღებენ ვეგონს.

ვახლე გაემალე – ობი სახლგარეეთ, მღვლეარება რუსეთში, რაბინდრანათ თაგორი ვეროპაში...

უფლისციხეს ევახლოდები.

კვლავი დათბორი მღვიმეები გამოჩნდა. ქედზე – პატარა სადგარი. სიყბის ღული აწვეს ყვითელ ზეგანს. საყდარს თავს ჭორი დასტოვალბეს. თუღება მერევე, მაგრამ გაგრძელებულმა ღრჭიალმა გამომაფიხიზლა.

თერმე მოვსულვარო.

მატარებელი გორის სადგურზე დგას.

ხელეობი და ქუდი ავიღე და ვაგორიდან ჩამოვედი. მაშინვე ვიღაც წასკვნილი, ახალუბანი ყმაწვილი მომიხილვდა და ეჭმი ბარჯავედ ბრანდებითო, მკითხა.

ზღეს ვართომე.

ყმაწვილი ტატო ჭრდყოფილად გამეცნო, სიგზმანის შეულობლად. მერე ჩემს ბარგს დასინჯდა და ეტლიმ ჩახსებოდა.

გორი პატარა და ვერო ტალახა. პეტერბურგისა და ევროპის ქალაქებთან შედარებით ტალახზე არ ვიქმის, სოფელი უფროსი ხელისანთა ფარდელაა, ტუბახეს ჩავეარეთ. აქვარება მეთუხივება.

მაღლა ხე-ტყის საწყობს მოვადექით. იქვე ვაგონები დგას. ხე-ტყის სახლად სიგზმანს ატენიდან გორამდე ლინდაგი გამოლევინია. რკინის ვხა გორიდან აღმა მოდის, ტანას ნაპირას. ღონიერი ორთქლმავალი მარჯედ მიათრებს ცარიულ საბარგო ვაგონებს.

ტატო მუშანქანს მაცნობს: რუსია, გვარად ბრინასიკო.

ტანა სწრაფად მიედანება.

შორს მითვი მაღლდება. ტყით შეშობილთ ვაგარა ქედები მოჩანს.

აღლხისა და სიყბის შუმედვე გრილი ნიავი მავფიხილბეს.

შაბაბანისფერი მთები ახლოდებია.

მერე ატენი დავინახე – ფერდობზე შეფენილი, მითხს მუა ჩაკარგული, ნალ-ენობებში ჩამალბული.

ჩემი მზერა საყდარსა და ხე-ტყის სახერხზე ფუნდებდა. უღვრეჯის და მინასავით ნკრიალა ცა დაბურებს ქვეყანას.

ორთქლმავალი შექრდა.

ტატომ ისეც აიღო ჩემი ბარგი და წინ გამიძღვა. სოფელი თითქმის ჩამკვდარია. სულერი არაფერ ჩანს. მარტო ღორები და ბატები ნვანან ტლაპობი.

ორსართულიანი კობტა სახლს მივადექით. ხნიერი ქალი გამოვყვება, შინ მივფინვია, მცირე სუფრა გავვიმალა. თითო-თითო თლაპი არაფი რომ ვადავკარით, ტატომ მასანძლები გამაცნო: სახლი სიგზმანის საქმის მწარმოებლის, მისა ჯუბისმავლისაა, ეს ქალი კი მისი ცოლია – ქვეკე.

– მაღლა სარაულზე მოსკვენეთ, თქვენი ჭირიძე, სადაცაა ჩემი კაცაც მოვალ – ტბილი ხმო მუხუნება დისახლისად და კიხისკენ მოვყარე. ტატომ საქმეში მომიხეზა და დამემშვიდობა. ზემო სარაულზე ავიდა, ფანჯარას გადახედე.

ბოსტანს იქით, ტანას გადაღმა, ვიღაც გოგო წყალში სარცხის ავლებს. ატენი ნაპირს კი სქელი დედაკაცი მოსდგომა და უყვარის.

გოგოს არ ესმის. ნყლის შიფილი ახმობს მამახურის ხმას.

დედაკაცი იტყუება:

– მარა, მე წყეულო, არ გესმის?

როგორც იქნა, ვაგონა.

გოგომ სარცხი როცაში ჩავარა, ზეღში აიღო და მდინარიე გამოტობა.

მზერა ცისკენ გამიქცია:

მთებს ზემოთ უნყინარი თეთრი ღრუბლები მოიხიზება.

ნეტად რა ხანი მომჩინეს აქ ყოფნა?

ავგუსტ სიგზმანი თითქმის ჩია კაცია, წარმოშობით ფენელი თუ მღველი. ატენში კანტორა და სახლი უდგას. უფრელაა. გარეგნობით როცაინ ინფინისსაცან ვერ გამოარჩევ. ხელეობს ეტვირება და სერთუკის ჯიბით ძვირფასი მორტიტორი დააქვს. როგორც ამბობენ, ჩინებული ტექნიკოსია. საქმეც კარგად მიუდის. მთელ დღეს კანტორაში ავამებს. დამხმარე კი არაფერ ჰყავს. ვასაკურია, ამდენს როგორ უმჯღედებდა, რადგან ატენში სახერხის გარდა დეკენი, საბარკობებო და სახელისნოც იმისია. სათელისონის სიგზმანის ცოლის ნათესავი, გერმანული მიწური განაგებს, ხე-ტყის ჭრა კი მისა ჯუბისამეილისა და ტატოს ვისერზე გადაადის – სიგზმანს ორმოცდაათწლიანი იჯარით აუღია ერის-თავ-ორბელიანებისაგან აქიორი ტყე, ძვირფას ნაძებსა და სოფს მორებად ჭრის და სახლგარეეთ ეხიდეება. მუშებად აქ ჩამოსახლებული რუსები ჰყავს – ატენში ხომ რუსების პატარა კოლონიაა. სიგზმანს ინფინრებადაც რუსები უყენია: ორი მათგანი სადღელზეც ენახებ.

მაღალი კატორინე, სიგზმანის მუელდებს, მათი კი აწლები და ნველუებანზე არ გამოჩენილა. სუფრას მხარგრეობა და საყვირო სკოლის მტკარადები ვსახურებობდენ – სიგზმანის მახურები არ ჰყავთ, რა კილა იმთხას მუდამ ორციანი მუშათა მიეღობ, ყოხაც მადამი რუსულ წერა-კითხვასა და

ხელსაქმეს ასწავლის. გოგონები რიც-რიცსად ემსახურებოდნენ მოხუც ქალბატონს, რითაც სიყვანძვეს ფულს აზოგუნებდნენ, თუმცა მრეველი ბუნია არ უნდა ჩანდეს. ცოლქმარს ქველმოქმედებას აქვარებია, საკვიროს სკოლას კი სიყვანძვეს სულაც თავისი ხარჯით ინახავს. ამის მოხუცდავად, კარს იტოვებდა. უცხოის შინ იმეფიანად თუ გააქვანებდნენ, მაგრამ მრეველი უკარგად რაოდია – უფროს საქმინას და მოუძღველი ეთქმის.

ამიტომ იყო, სახადალო დარბაზში შესვლისას გულდავად მომეგება, ხელი მაგრად ჩამომარტოვია და მხარზეც მომიცავუნია, რაც, ცეროპული წესით, ხტურმისთვის დიდი პატივია. მაშლიბა უთხარნი და სეროტუკის ვიხიბდენ ხარცეოქმენდაციო ბარათი ამოიღეს სიყვანძვეს ბარათს თვალი გადაავალი, თავი ჩაუნია და მომიბოდიშა, ჩამოსვლისთანავე მინ რომ ვერ მომწინა და ვერც თავისი სახელი დამითმინ მოსასუნებლად.

მე კვლავ მაღლი მოეახსენებ.
- დასასვენებლად არც ჩამოვსულვარ! - ეუთხარნი და თავი დაუქარი.

სიყვანძვეს კვლავ მხარზე მომიხათუნია.
- ამის შესახებ მოგვიანებით უსაუბრებთ! ახლა კი პოტიოქო, - მან ხელკავი გამომოღო და სუფურსკენ გამომიღვია. ანტორკისა და თილისის მღვირვული სალონების მშენებელ ასეკტურსკი კი მუშენია მრევლის სადგომი. უცხო-ოური ავეჯი თიხად დეკის, ისიც სადა და უკრამანჭული, როგორც მოთხრეს, სიყვანძვეს უმრეტებელი კაცია და, რაკი ბეგეშობა სილტაკით გაველია, ფუფუნებას სხვებს კიდეც ცოტას ქაშის და სვამს - ეს ნადიმობა დაამტკიცა, როცა ერთი ნაქერი ყველი მოციქნა და ხელ ნადიმარი ჰქა დაფრინ დაყოლა. მოკლედ, ერთი იმითგანია, ვინაც საქმის კაცს ვახიბან - ეს ხალხი უქმად წუთიათი ვერ ძღვნის, მაგრამ მარტო ხარფისთვის როდი შრომობს, გურგია არ ასვენებთ. მათი უმეტებობა საქმით იხალისებს უფერულ ცხოვრებას, ბევრსაც პატივმოყვარობა ანებაღვს, სერს გამომრეხილი და გამომრეხილი იყოს.

სიყვანძვე ამას ვერ იტყვი.
როგორც ჩანს, მას საემე საქმისთვის უყვარს. ტაქტიანი და ხრდილი კაცია - სანამ პურობა არ მოაბადა, ჩემი მანვე-ური გამო კონტრტვი არ დაუარგია. სუფრა ქართული წესით გავსალოთ, თუმცა თამადა არ აგვირეგია. ჩემხმის თითქმის ვეღა აქაური დიდმობელი მოუხატეცობა, უცხოულდ იყვენ და თავისუფლად იტყუანდნენ. სადღერტელის, ვინაც მოსურსებობა, ის ამბობდა, ამტკობაც დიდი ხნოური და ბორბოკი იდგა, როგორც მამაკაცია თავყრწობის სტეგია.

სხვებზე მეტად მაინც ვიღაც მაინვერა ვოლიათი მხიარულდება. დავსხვდით თუ არა, გვერდით მომიხვია და ენა ადარ გაურტეგია. მაშინვე გამეცნო: გვიანად ლომოურია, გორმის საკლესიას ინსპექტორად მსახურობს. სიყვანძვეს აქაური საკვიროს სკოლის ხელმძღვანელია მოუნჯეგია, ამტკობაც უქმეებს ატენში ატარებს.

ნაკითხი და განათლებული მწიქნა, ოღონდ რაღაცენიარის სიამეც გებობა, რითაც ფარულ იმედგაქრუბის თუ მალეს, იმ ხალხითი, კაცალი რომ ვერ გაურტეგია და თავის იმით ამშობდეს, ვერთობოთ. თანაც, მკობნი, ყბდაც უნდა იყოს - პირველი სახმისი ჩამოტარდა და აღარ მომხსენია.

- ამა, ექიმო, როგორ მოგწონთ ეს ჩვენი სოციატული პურობა? - დამეკითხა და ჩემკენ გადმოხიბარა. სქელი წარბები და ცხვრის კბლები აქეს, ისეთი, მაგინის დახვარც რომ არ გატყობდებია.

- ბიარად ნადიმობთ? - კითხვა შეუღებურენი.
- აქ მამათობით ამოღვიარ. უფაღმა სიყვანძვეს მინის პატარა ნაყული მიწავლიბა სოფლის განამობისა, სადაც ბალი გაავაქმეს მამა-პაპურ ვიადიზე. იქ განვივუნებ ხოლმე ხეხილას ჩრდილში, როგორც მამა-ღმერთი სამოთხეში. თქვენი ჩამოსვლისა იყოს! - ქრეს ანია და მომიხატუნია.

თავი უმბინად დაუქვინი.
ლომორმის ქრეს უქვს გამოსკავლა და ნვურზე ფარით ხელისხული საამით ჩამოსკია.

- მართალი ვითრათ, ცოტა უცნაურია, აქ რომ გბედავთ, - გაიღმა და ისევ ცხენის კბლები გამომხიბარა, - სიყვანძვეს თავს წინებულად გრწონის, ქალბატონიც - ღმერთმა დიდხანს აცოცხლოს - ვერჯერობით შაკიკის გარად არავერს უჩვის, ვერ ვხედავთ, რისთვის ჩამოსვლითი. მირები ავრტე.

- რომ ვითრათ, მეც კარგად არ ვცი-მეცით, დამიჯერებთ?

ლომორმის გაიციხა.
- დიდი ოხუნჯი ბრმანებულხარით, ექიმო! დაჯერებთ კი როგორ არ დამიჯერებთ, რაღათ დღეს ყველაფერი კონსპირაციულად კეთდება: ფულად, რეჟოლუციაც, საქვეყნო საქმეებაც და პირდაპელი ცხოვრებაც.

- ბატონებო! - შესახება ატანდა მღვმარად მუჯარამა ინფერნაში გატრილოვმა რეველუციის ხეგნებისა, - გუმრადელი გავითო თუ ნაკითხებო! რუსეთის რეველუციის მხადებდა თურმე.

- მოუხეთო, თუ დემოტი განმაო, - ხელი აუქნია ინსპექტორმა, - გვ თქვენს რეველუციას ისეთივე წყლის ნიყვია, როგორც კაცობრიობის მთელი ისტორია.

- მე კი მეგობა, თქვენც თავისუფალი მოაზროვნე იყავით, - უთხრა ინსპექტორს ანაფორიანმა დეკანოზმა, ბარტყელა პურობისასაც რომ ამ მოუხდია, - საცა სამართალი, თქვენც რეველუციონერებს უნდა ვეგებო გვერდით.

- რას ბრძანებთ, მამაო დანიელ! - ხმა დაიტკბო ლომოურმა, - თავდატყველად რომ ვაზროვნებ, პოლიტკავშიც იმტომ არ ვერევი. აკი თქვენს სჯელის ნიგშიც ასე სწერია, ახალი არა არის რა მზისქვეშეთშიო.

- ხუნტმა აქამდეც მოაღწია, - განგარმო მტკარალა ხნით გაურტეგია, - მუშებით ღელავენ, მუშებზე იყურებინ, თანასწორობა გვიანდა.

ინსპექტორი ცხვრებად შეტრიალდა და გაურლოვს დაამტკერა.

- სხვას რას უნდა ველოდოთ, თუკი ლომბრალური პრესა და გადატყველად რომ ვაზროვნებ, პოლიტკავშიც იმტომ არ ვერევი. აკი თქვენს სჯელის ნიგშიც ასე სწერია, ახალი არა არის რა მზისქვეშეთშიო.

გავრლოვი განითლდა და ენა დაეხობრაკა.

- უფალი მასამბძლისა ნუ გურდებუთი, - არ ემეგობა ინსპექტორი, - მიგარათათ თუ არა, რომ ყველა ადამიანი თანასწორია ღვთისა და კანონის წინამე?

ინტონური ისევ ყოფმამობდა.

- აი, ხომ ხედავთ, მამაო დანიდე, ეინ ვოფილა თავისუფალი მოაზროვნე! - ახლა მღელვებს მიუტრიალდა ლომოური, - ამ ჩვენს პატარა იმპერიაში, - მან დარბაზს ხელი შემოაღტარა, - მართლაც ბუნტი რომ მოხდეს, რა გვინდა, პირველი უნ დაეცეკვს ზურგში მახვილს პროგრესისა და თანასწორობის სახელით? ეინ და ტექნიკური ინტელიგენცია.

- როგორ შედეგია - ავითო გაეროლოგი, მაგრამ ლომოურის შემოვირდების იხე მოიკურნა, თითქოს სადაცაა მაგიდის ქვეშ შეპყრებო.

- დანდინადით, გეთავება - შუბლი შუკრა ინსპექტორმა და მაგდალე უზარმაზარი მუშტი ფუთისავითი შემოდო, - მე საერთო ტენდენციას ვეულისხმობ. თქვენ ხომ უფაღ სიყვანის ერთვულად ექსახურებით, ამიტომაც არაეინ ვადანაშალებთ.

ნამით ხომეუ ჩამონვა. გაეროლოგმა ნერვიულად მოადართო ხელები, პაპიროსი ამოიღო და მოუკიდა.

ლომოურმა გაიღიმა და ცაღი თვალი მოუკიდა.

- მარქის მიმდევარი ხართ? - ეკითხე არა იმდენად გაეროლოვას გამოქომაგების ნადილით, რამდენადეუ მისი თავდაჯერების გაქარწყლების სურვილით, - საერთო ტენდენციაც ეე არის.

- ელახა ბრძოლის თეორიას გულისხმობთ? - დამეკითხა კუჭრი ინსპექტორი და მეორე თვალიც დაუვიწროვდა, - სოციალური თვალსაზრისით საზოგადოების ამგვარი დაყოფა არცთუ გაუმართლებელია, თუმცა კი სხვაფერად, მამაო დანიდე! - ახლა მღელვებს მიუტრინდა ლომოური, - ადამიანი ღვთის სახედ და ტანად არის შექმნილი. უფაღი კი, როგორც მოცვენებელია, ერთიანი და განუყოფელია.

მამა დანიდეს არ უპასუხა.

ლომოურმა ისევ ბაღლით ანცა გაიღიმა.

- ეინ გამოვიწვოს, როგორ და რისთვის შექნა უფაღმა ყოველი ჩვენგანი თავისივე მსგავსად, თუკი თანასწორობა არ ექნებოდა ნიშნულად იტყვის კი ეინმე, რომ ჩვენ სხვადასხეანი ვართ?

- ბატონებო, გთხოვთ! - გაიხმა სიყვანის რუსული მოედებვა. მასპინძელი აქამდე მდუმარედ და თვალმოწყურელი ისმენდა კამათს, ახლა კი ტიტე ასნია, - ფრანგული მამაშური გასინჯეთ, ეეროპიდან დღეს ჩამოიტანეს!

დანა-ნანდაღა და ტიტემა ახსნარდა და რუსულ-ქართული საუბარს კვლავ ერთმანეთს აირია. აქამდე უმანამამ ანეკდოტმა და სავილიმა იფეთეს. ლომოურის მტკიარი ხმა მარცხ ეუდეს: პადარავა - სასაუბრო საგანი ხელთათმინებით გამოვიყვალა და ახლა საქართველოში მამაშურის დამნაშაღების შესახებულობაზე მსჯელობდა.

ეს კაცო კიტა მიღვიძრულაც უნდა იყოს!

- განა ჩვენი ნედლეული ფრანგულს ჩამორჩება? - ხაღი ხმით დასახლდა ინსპექტორი, - ბატონებო, შეადარეთ ეს ცრემლითი წინადა ატენბერი ფრანგულ ნანარამს! - მან ღვთისი სახედ ტიტე ასნია და მეორე ხელიც პათეტურად მიამეღლა, - ახლა კი იმას გეტყვით, რაც აქამდე არავის ნამოსედებია: ქართულ ღვთის მეტოტე არც პოეზია და არც ეყოლებო.

- ხელს რაღა ვიძლით? - მეორე ინტენერმა, სტოცმა პკითხა.

- სიხარმაცე, ბატონო ჩემო, მამა-პაპური უფრევილობა, საქართველო მუდამ აგრარული ქვეყნა იყო. ტექნიკური

პროგრესი გეუხამუშება. ცოვილობაცო ეეროპელი ხალხების მონაპოვარია. განა რუსეთიც ძალით არ აზიარეს ეეროპულ ცხოვრებას? პეტრე დიდი გაიხსენეთ.

- პეტრე დიდი მოძალადე და მასონი იყო, - დაუდასტურა სუბოცმა.

- ჩვენ პეტრე დიდი არ გეყოლია, მაგრამ მოძალადე თითოეულ ქართველში სის - პატარა, ერთმანეთსა მოძალადე-ინსპექტორმა სახე ისე დამანტე, თითქოს მოსაუბრეს ენუნდა გამოეყოლოს, - უცნაური კი ისაა, რომ ყოველი ჩვენგანი თავის ბუნებაზე ძალადობს. ბატონებო, ეეროპულ ცივილიზაციას და მის შესანიშნავ ნარმონადგენელს, უფაღ სიყვანის ვაუზარყოს!

მონონების შეძახილებით მუხედნენ.

- განა შეუთხევეითა, რომ უფაღი მასპინძელი ჩვენში ეეროპასა და ეეროპულ სულს განასახიერებს? - ენამტეგერო და ლომოური - აქ, ღვთისგან წარმართული ქვეყანაში, სადაც უკრ კოდეც მდებარებს მარმონათული ცოვრენმენანი! - ის ფენზე ნამოტა და ტიტე სიყვანისკენ გაიწინდა, - თქვენ ახლა რომს ნარმონადგენო, აეგულს იავორის ძველ მანველი აეგულსტუს ბრძანდებით, ხალხის მამა და მწვალობელი ოდესდაც საქართველო ათენისა და რომისგან იმანილებდა ცივილიზაციის სიციფეს, ახლა ეეროპის გამო!

ინსპექტორმა სასმისი სულმოუთქმელად გამოსცაღა და სკამს დაებღერტა.

- მამა დანიდე მანველი ფანატკოსია! - ნამურჩეულა და ცოცხალს ნაეტანა, - ცივილიზაციის ხსენება დიდად რიდე ეუბნისკა... შამანიით განა, მასპინძლის სადღეგერელი რომ არ დაღლა? სიყვანის გულს არ ეხატება, რაკი მავრის გამო ხეობაში ამღვნი რუსი სექტანტი ჩამოსახლდა. ერთი განათხობა, რა რიხიანად დასატყეს ხოლმე ანათემას მადღანისმგაზრბელებს... თუ თქვენი ეუდესიანი არ დაეფიხართ? არ ეუპასუტე.

- ათისტი ხართ? - ჩამაცვიდა ლომოური.

- თქვენ ვინა ხართ? - ეკითხე კვლავ უპასუხობ.

ინსპექტორმა ისევ ნეეთი მოიიღერსა და ნანაშ გამოღმა, თვალბოში ტიტემა აუთიამაშდნენ.

- ცივილიზაცია და ღვთისი ხრმენა ერთმანეთს ცუდად ეხამება, - თქვა მოგვახსენებო, - მე კი ნიყუმ ნამოკითხეს. უბოდიშოდ მარაზე ხელი დამკრა და თვალბოში ჩამატრედა.

- ცივილიზებულობა ღვთისმკველულობას ნიშნავს. ეს იციდით? - მეკითხა და მკრა აღარ მომიაციღა, - თმცმა ამაზე შემეგდე ურსაუბრობო. გრებათუ ზეღა ჩემს მტილოვანში მენვიეთ. ახლა კი თქვენი გაკომარჯო!

ღვროს დაიხმა და ისევ სულმოუთქმელად გადაპკრა.

მა კაცია ეს ინსპექტორი!

მზარი გამოვიარადე, ლომოურმა მოურიადებლად გაადიხარარა.

- ფრე, ექიმო, ევრე! - თითი დამიქინა და სკამი ხრეცილით განისა ასადგომად, - პირისა არ დაგაერმედეთ, აუცილებლად მესტრეცოტა.

თითქოს ნიშნის მიეცეს, სტუმრებიც ნამომალენდენ და აიყვანს მიამდნენ გასაგრელებლად, მეც აედექი. სიყვანის მომახლლუდა და სიგარა შემომთავაზა. კუთარე.

პორტსიგარი ისევ სერთუის ვიზუმი ჩაიღო და ხელკავი გამოიშვა.

- მოგონოთ აქაურობა?
- ნამდვილი სამოთხეა.
- შიამში ავარაკი შაქეს. ტატოს გაგაყოლებთ სანადირად. ავთო ჩინებული სანადირო ტყვეებს, თუშცა მე ერთხელაც ვერ მოვიცალავ. საქვე არ მიშეღებს.

მკლავი გამოვაცალე და წელსაბეღლით თავი დავეკარა.

- დიდად მადლობელი ვარ, მაგრამ აქ სანადიროდ არ ჩამოსვლევარ-მეთქი, ეუთხარო.
- სიეზმას ნარბები აუთამამდა.
- აქვო მობრძანებით, გთხოვთ! - გვერდით ოთახისკენ გამოიძვრა. ეს ოთახე სადავდ იყო შორიული. მასპინძელმა წილით ვერწო სკამი მოიწვია, თავად წიგნის თაროს მოუხალოვდა და ჩარწოიანი ფოტოსურათი გადმოიღო, გამოიწინოდა.

- ეგ ჩემი უფროსი ძმაა, აღფრედი.
- სურთიდან ბრგე, ქუჩა კავი შემომცქეროდა.
- აღფრედი ჩემი კომპანიონი იყო,- სიეზმანი თაროსთან იდგა წელში მოხრილი, თითქოს წელსაბეღელზე მეტად მობრტყული, თავი გადაეხარა, შუბლი მისქეშებუნოდა; ისევ პორტსიგარი ამოაქვრინა სერთუის ვიზიდან, იქადა რწესული პაპაროსი ამოიღო, მაგრამ არ მოუცელვება - მარცხენა ხელით პორტსიგარი ეჭირა, მარჯვენით პაპაროსს ველით მის სახერხის უკაკუნებდა.

- მერე საწყობში ხანძარი გაჩნდა და აღფრედს თავის ფეგარი დაეცა. სამკურნალოდ ვერსამაში გაგვხავენი, მაგრამ ვეღარ გამოვირთვინდა. ახლა მუვიცარიამია, სანატორიუმში.

მისაფრო მოძრაობით კიდევ ერთხელ დაემერტყა პაპაროსის და დაშქნარ ბავლებთან მოატანა, სული შეუტერა, თითქოს მტვერს ავიღებო.

- თანამეწიედ ახლა ერნესტი ავიყვანე, ჩემი და აღფრედის უმცროსი ძმა,- სიეზმანმა პაპაროსი ისევ პორტსიგარში ჩააბრუნა,- ერნესტი მოვალდატე გამოვფცა, საღაროდან ფული გატატყდა და გაიტყცა, მაგრამ ჩრდილო კავკასიაში მოკვლეს.

თაროდან ამჯერად სტველი წიგნი გამოიშლიო, გამოაღა და გაცერცილო ფოტოსურათი გამოიშინოდა; მავთვალა, თავსაფრთან ახალდაზრდა ქალს ხელში პუტტუნა ჩეული ეჭირა.

- აღფრედს ხშირად უწევდა ატურის მთის სოფლებში სიარული. ქალსაც მაშინ გადაეყარა,- თავისი ოჯახის ამბის თბობას განაგრძობდა მრწენელი,- რატომღაც ამას დიდხანს მამალავდა. მერე ქალმა შუელი გაუჩინა. თავადან აღფრედი ორჯერ პატრონობდა, დედაცაღა და შუელსაც, მაგრამ მერე აღარ მოუცოთხავს.

მასპინძელს ხმა აუჯარბოდა. შეეტყო, ამ ამბის ხსენება არ ხიამოიწენდა და თავის ძალს ატანდა.

- იგი წელი იმითი არაფერი უცოვდა. მერე ბოჭი მოვლედწვლად გამოიშეცხადა, თან აღფრედის ნაწიქარი ჯვარი მოიყოფა. სიხარულით მოცილე - ის ხომ აღფრედის შვილი იყო,- მართალია უკანონო, მაგრამ ჩვენი სიხელი უფცა ძარტლებში. ვერსამაში სასანაფლებლად გავცხავენი. უკან როცა მობრუნდა, ფაბრიკაც ჩაეპარტ.

ბერკიავი გაიწუნდა, თავი დახარა.

მოთმინებით ველოდა.

- გგონებ, უცნაურობება ვერსამაში დაქნყო,- სიეზმანი შეგონდა, ვერ გადაქნეფცა, ბოლომდე გაქმნილა თუ არა სათქმული,- გვიან შევემწე, რაც დამარბონდა.

- რამე სქენ სქირო?
- სქენ არ ეთქმის, უფრო ფსტიკურ ამოვლიობს შგავს.
- მას ვერსამაში დამობარეთ?
- სიეზმანი დაუცდა.

- არეული დროა, ვერავის ეწობო,- თქვა სანყლად,- მოუხუცდა. საქმეში შემწე შჭირდება. ჩემი ქონებაც ვინ უნდა დარჩეს?! არ ვიცი, იმ ბიჭს რამ აურია გონება, გარე-გარე დათარება და ახლო არ მეკარება. ვერსამაში ან რუსეთში გავცხავენი, საუკეთესო ექიმებს თავს დავახვეციდი, მაგრამ ვერსამაში გავხდი. ტყე-ტყე დაქრებება ულაც სექტანტებთან ერთად. სანდო ხალხი მოეუგხავენი, უარით გამოისტეტუნა.

- სიეზმანმა ჩაახვალა.
- რაც ის გგონა ნახა, მას შემდეგ აღარ მეკარება.
- კოვო?
- მართა, მრინასკის ქალიშვილი. ჩემი მემანქანეა ეგ ბრინსკი.

ვიცნობ-მეთქი, ეუთხარო.

- მართა?
- შემანქანეს.
- სიეზმანმა ტუტები მომუნა და თავი აუცინარდა.
- იმ გგონა გაცინობს არც ვერწედი. ნამდვილი აღქავია.

ცოლად შერთეთ და საქმეც მოგაგვარებებთ-მეთქი, ვერწედი.

- სიეზმანს სიხრიო გავიწინა.
- სულით დემპორტი ვარ. არც ნოდებრიც ცერწრწინებს ვიხარებ, მაგრამ თქვენი ზომის გგონა არ გინახათ?! ვისაც კლანტებში მოვადგებ, იმის საქმე წასულია.

- ახლა მე ჩაეახველდე.
- მე რითღა შემიძლია დაგებმართო? - ეკოთხე.
- თავადს ვთხოვე ვინმე წესიერი და მყოფედი ექიმი გამოვცხავენა,- მან გამჭოლ შემომხედა და მხოლოდ ახლა მოცხედე, რომ სიეზმანი მთელი საუბრის განმავლობაში მხრეკვდა ფარული მხრით,- იწნებ მოგახერხებოთ და ფრედი ამწეწეწურ ცხოვრებას დაეუბრწინო.

- ფრედი?
- მამის საამტეციეწმელოდ ბოქსაც აღფრედი უქვია, ფრედის შემოკლულით უფცახიო.

- კეთილი, მაგრამ რა შევალდე? რა უნდა ეწინა?
- ბოჭი ვწმე უნდა მიხვედე, მის სამკურნალოდ რომ ჩამოხვედი. ამის გამო ვერ მივლეთ ჩემს სახლში. ხმას დავადებთ, თითქმის თანამეწინა, მინა ჯგუხსამოუღლის ნათრედი ხართ, ვითომ აქ შევტოვლებას ატარებთ. ამასობაში კი ფრედის დაუახლოვებებო. იწნებ მაშინ მაინც შეიტკოთ რა სქინა.

სიეზმანი აეცა, წელში გაიმართა, სერთუის ვიზუმი ხელი ჩაიყო პორტსიგარის ამოხალხდა. თუმცა ედრე დარბა უწრავდა, ჩემს სახლს მხოლოდებრი.

- ხარეჭე წე ივიქრებო, რა ხანიც გწნებათ დარბიო. ფული ბეჭერი მატეს, ამიტომ თქვენი გასამრჯელოზეც წე იდარებებო - რამეწმსაც მეტყვიო, გადავიხიდი.

მეც ავადები.

- ასეთი რამ ვერ პრაქტიკაში არ შემხვედრია. ენახათ, მოეფიქრებ, - ვთქვი დახანებით.

- უარს მეუბნებით? - ციკად მკითხა.

- არც კი ვიცი, რა გითხრობა. უფრო ამბის უჩვეულობა მაფიქრებს, - ვთქვა ისევ, - ვაითუ თქვენს მისხმულს არაფერი სჭირს და ვც ველოდები ყმაწული კაცის დაუღვირვებელი ხასიათის ბრალად.

- თქვენს პირს შაქარი, ექიმო, თუ მართლა ეც არი, - სიწმინდის ნაბით მხურა ვაუბლისდა, - ჩემს სიბერეს მაშინ მადლი ეცნება და მარტოც არ დაერჩება. აღარც სიუბამუნბის გვარი ვადაშენდება.

ორივენი ვღვრებით. კარს იქით სტუმრებს ხორხოცი ისმოდა. მერე კარი უბოძაშუად გაიღო და ლომოურმა შემოიპოვა ფაფორიანი თავი.

- აი, სად ვყოფიხართ, ექიმო! - ინსპექტორი კარში გაიხირა და ზელები თეატრალურად შეჰყარა, მერე სიუბამუნს მიუბრუნდა. - სტუმრებმა უთქვენოდ მოიხსენეს, ავგუსტ მაგორის ძე!

სიუბამუნმა თავი ჩაქონა და კარისკენ გაემართა.

- ნამოყვებით, ატყურე დაულოო, - მკლავში ხელი ნამავლო ლომოურმა, - ერთი რჯულზე დავითვრეთ, ექიმო.

- ციცილსაბაისი ემთხ? - ვკითხე.

ინსპექტორმა დასალოკინა და მკლავზე ხელი მიშემა. ერთხანს გათამამებული ვაოცდებით მივუბრუნებოდა, მერე გაცივრდა და თითი დაამკინა, როგორც სჩვეოდა.

- ჩემი ნათქვამი გულს მოგვიდევრიათ, - ვამბობიხარ და ლეონის იმიჯიარს სახეში შემომიფრქვია, - რა ხდება, ექიმო: თორბა არ გიჯდრით თუ არ გებრუნებთ?

ნაუფურე, არაფერი მიუტყამს.

- მე თუ მკითხავთ, ადამიანი დიდი არაფრის მაქნისი ცხოველია, გინდ ციცილსებულ იყოს და გინდ ვეღურე, - ლომოურმა ისევ დასალოკინა, თითი აღმართა, თითქოს უბოდე თანამოსაბურეს კარამეს ანიშნებდა, - თანც ისევ ვერაიოს გაურკვევია რიგინად, ეც თქვენგან ნაქები ციცილსებულბა რადა უშმაკია აი, თქვენ ვერაბული სერთუკი გავეთვით და აღბათ მარტო ამის გამო ციცილსებულ კაცად უნდა მივიჩნიოთ, მაგრამ ნამდვილად უნა ხართ, ეს მარტო ლმერთმა იცის!

- თქვენ, ინსპექტორო, თქვენ ვინდა ხართ?

- ამას უკვე მწორედ შეკითხვით, - ლომოურს უცებ სახე დაუსტროხულდა, - არ მინდობით? გასჯელია, ძალიანაც გასაგებია! - ფეხის ნეგრებზე აწინა და კვლავ ჩემკენ გადმოტანდა, ვურთი ჩამოურჩულა, - დამხსნისოვრეთ: მე და თქვენ მოკავშირეები ვართ. ეს არ დავაყვინდევთ.

ნელანდვლეთი მხარზე ტორი დეკრა და თითქმის დამოფიქრა:

- ზელა ჩემს ბაღში მენეცი. უსაბოუოდ მოვიდი, ჩემს შესახებ უსაუბროთ.

ცივირად გამიღიმა და მოულოდნელად გამეცვალა.

მანინ ეს კაცია ეს ლომოური?

მასობრებლს მალე გამოვიტოვე. მიფრადლებს ღრინაცილმა დამალა, გუნებმა ამშვეფრა. ტატომ გაცილებს შემომითავა, მაგრამ მეც ხურბაბა ინსპექტორმა დაასწრო. უარი ვერ ვუთხარი, თანდა, ცოტა არ იყოს, ამ კაცმა დამაინტრესა, თუმცა მოლოდინი კი არ გამიმართლა. ლომო-

რი უბრად, თითქმის კუჭტად მოლაგებდა სოფლის ორღობში და უფრო ლანდს ჰგავდა, ვიდრე ხორციელ ადამიანს.

თბილი და ვარსკვლავიანი ღამე იყო. აპრემუმის შაერს სიგრაღე ექსოვებოდა. მთების ნეგრებზე მთიერი ამოფურდა, სხეები დაღვარა.

რადაც გარეუდელი შეება ვიგრძენი, მარტული თავისუფლების მონახური, თითქოს შგნით რომელიღაც მხურტკი მოშემა და აქამდე დაქიმულმა ნებისყოფამ თავი აიშვა.

ვგზნისაშვილის მესერთან ლომოური ანახად შეფეგა და თითი მალა ამშვრა. მთვარის შუქზე ისევ არამიწირლანდს ჰგავდა.

- არ გეფიქრია, ექიმო, რომ ზემოდან ვილაც გავითვალთვალეხს? - ხმა უჩვეულოდ სვედინანი და ნყნარი ჰქრნდა, თანაც ისე მკათი, ვითომ ნვეთიც არ დაეცილოს, - ისიც გაშიფრია, მაგრამ სისხლს ანდლებს. თქვენ რას იტყვი, მართალია ეც ამავეი?

მანინ ეს კაცია ეს ლომოური?

რა იყო, რანაირი სიზმარი: მქვირვალ ტალღებში გაქნდი ფეხები... განხეტელი წელი... უსახელო ჩითის კაბინათავდახანსწლად აბორგებელი, გათქვირული ტანმა... ქრს და განქრული თმა ჩამოშლიდა სასეც მრერებზე...

როიი აიღო, მდინარე გამოტოპა.

საიდან მოვიდა? სად მიდის?!

ლვლად მოაბობდა წაღს, მავიური ღიმილით უბნობდა თუ ანიშნებდა რაღაცას სხვათაგან ფარული იმ მიწინებებით, რაც მარტო ტრფილის თანახარს გავიგებდა.

თუ მარტი იყო?

უტფური, ცისფერი თვლები...

სეყის ნიაღვი ჩანს მათში.

საცეც და ხორციანი მკლავები, ნებეციად განხეტელი წელი...

ესეც - ენებანი ღიმილი, ნამიერი შემოსხვევისას რომ გუნათა ისედაც ნათელი სახე...

რადა მას გაუღიმა?

ვინ იცის, იქნებ მართლა მირატი იყო.

მამ, მდინარი როგორღა გადმოხრება?

ამაყად მოვიღო, ნადირით თავაღურილი, წელგანუქელი, დონიჯმაყრილი... იცოდა, ეს რომ უთვალთვალებდა და იმტომ მორიგება, იმტომ მოარწევდა თუქოტმა.

ახლა ღიმილი!

ავწინანი ნადირის კბილთა ჩენა, როცა ეს მახვერპლს იცნობავს...

საიდან მოვიდა, ამ საით მიდის? ნუთუ სახელიც არ ჰქონდა? ნუთუ მართლა მირატი იყო? თუმცა, არა... სახელი როგორ არ ჰქონა მდინარის მზულში გაგრძელებული მტერე, განმირელის ყვირელს რომ ჰგავს? განა თავად არ უბნობდა, ვით მტოვებულს ხეავი თავის მიფრერს, აქელი ნაირის მდვარი, ვერგაგონებით მტურეებული?... განა ველს არ იხლურდა ვვირლით? ის კი არ ისმნებდა, ატოთ არც იხედებოდა, ტალღებს ისე მოაბობდა. ხმა მანინ დატრდა პაქონი, ვით მფრთხალი დაშურა, მღვრის კედლებს შუა რომ ტრალიებს და გარეთ ვერ გამოუდნევი. ამასობაში კი მღვრის მთდათიან ნეღლი მფარავს და სადაცაა ღამეც

ამ წყაღულ ზაქარებზე, გრძობის კიდვე, როგორ იძირება, როგორ ევსება პირი წყლით, როგორ იხლასება და ნანუერდება ბგერა და სანამ მღვრიე წიაღში ბოლომდე ჩაეშლება, დაბურა უძალოდ დაქტრის წარღვნის ზედაპირზე, ვით ნავარძლებული ბგერა, - ბრძნა და მწვრთხალი, ვით მონიშნება, მღვრებმა ათასჯერ განმეორებულე ააააა!

დაფეთებულს გამოვლიდა. ნამუსრვეზე თავი მტკთვა და გულსაც ბავაბუგი გაატქს. ცალკე კომპარებმა დამტანჯა, უცხო ავღავს ძილს ვერ ვევაწიბო, უგუნებოდ ვარ. ფანჯარაში ვიხევები. ზაფხულის დილა ღორჯ კამარად მდვას ოთხკუთხედში. ტანას მშოლილი და ჩიტების ქაქტიკი აღწევს ჩემამდე. გამოტოლი ვნევიარ და სელს ვიბრუნებ.

საოცარია გამოუხიზღუბის წამი მცირე ხნის წინ თუ მავლაჯუნა მშოთავდა, ახლა ვიწნება სარკნავით ირკელებს ცის უზრეო სიღურჯეს.

სამხრეთი ვიხევი. კოცკამ, კიბზე ჩადღვიარ.

პატარა მავიღაზე ტლო-გადაღარებული საუზნი შეეღება, თუშვი არ მშობა. უფრო სიზბალი და ხტუნვა მწყურია.

კარს ვაღებ, ეზოში ვივრდები.

საყდრიდან ზარის რეკა ისმას. ვეო პერკში იმტრევა. მავიერის საბელოსნობი უროს გამოდგმებით სცივენ გრჯეღებს. მერცხლებს სივლი ივაურობას აგრელებს. მუშობლის ეზოში გვიწინდა ხნის იკვალავს. სადღაც ძალი ვეფს. მერე საკვირაო სკოლაშიც დაიკრება ზარი.

მამბანისღერი მითქი მუხუბეჭედიან სინაილეში მზე მითბობს.

ეზოს კარი გამოვალე და მდინარისკენ დავეშე. ტანა სწრაფად მოშობის, ნამირზე ქალები ავღებენ სარკცხს. წყალს მივეციბი და სოფლას ბოლოს გავეღვიარ, რათა უკაცრიულ აფგილას გავეგროდე. - რა მისანონია, ორმოში წლის ეჭში ნიფხვასამარა რომ ჩახტეს მდინარეში.

სოფილაღორ ივრარქიას პატეტი უნდა ვეცე! მივბიღან ისეთი კამკამა პერკი იმერის, ლამის გული საგულადან ამომეარდეს. თავს ძლიერ ვაკეფებ, ანვი ბიჭვით არ შევევარდე წყალში.

ესეც ცხოვრების თინან რამდენი წლისაც არ უნდა იყოს, მამბაკი მინც ბიჭად რჩება. სულ ტყუილია თავიზაინი მანერები და ხელღობითა თუ ცილიღმრით თავმონონება.

მატყვარი პუტუნეო ქელიცი

თუმცა მე არც ხელეუბის ნამომილია და არც ცილიღერი მწურავს.

თავისუფლება მბახრია. ისევ მდინარეს მივეციბი. ტანა მშოული ევღება ქვებს, მზეღს ისერის, ქაფეღება. მზე უფრო მაცხუნებს. ქრელი ბურუსი მუხევა. ალაღებღზე მივეცერად მზის ბურუსში და აქეთ-აქით ევღებ. სადაცა უნდა ნაიცივე, ზღუღებს ვიქნე, ლობის ხარს ვეჭედები. რეტე არაკითხ მაცლეს, მუხლი მკეციფება, ბურუსში ვიბიბები. ასე მგონია სხეული გამაღლეა და უნდა გავიქრა ბავ-მტყვრადე.

ვილაცის ლანდი ლობეს გამოვლეული და მკლავზე ლონიერი თითების საღტე ვივრძენი.

- აქეთ, ექიმო, ნუ გეზინათ! - ჩამძახის ლანდი და მამათრეფს, თუ მივთავარ. ვკონს თუთის ძირს მოვდგი.

კონებს თანდათან მენმანდება და ჩემკენ დახრილ მავნევერა ლანსადე მკავიოდ ვარჩევ.

მავნევერა სახე უფრო იხრება, ლამის ცხვირზე მომევიწინოს.

- ცოცხალი ხართ? - მეკითხება ლომოური და მუხვით ქინაზს, - ძაან კი მუშინივით.

- წყალი, - ამოვიბრაილე.

ლომოური დეგება და მკვირებლად მშორეღება. ამბობებული გული საგულეს ადგება. სუნთქვა დამიხეწარდა.

ინსექტორი ბრუნდება და დოქით წყალი მოატქს.

ეჭვიზღედები.

ლომოური ჩემს წინ ჩაცუტულია, მოდარავე ძალილეით მომტრეზება.

- რამე ხომ არ გჭირთ, ექიმო, რა მოგდით? - მეკითხება. მისი მზერა რომ ავირადო, დღეს ვოვადება და დუბელა წყალს ველაპავ. ინსექტორი მინც არ შემეგება, გავრადულად შემომცეტრის.

- სისხლმა შეგახეურათ თუ ზუბანდელმა ქეოფმა გავნით? - მეკითხება ისევ. ტიხში არაფი მატქს, ნასასურევეზე მოგახეგებათ.

არაფი მწეწს, სუსტი გული მატქს-მეტიც, ეუბნენბი. ინსექტორმა გაიღმა და ბალახზე გადაინვა. ვერძმობ, რაღაც მწკეროვას მიმხადებს, რადგან ქებად მიყურებს და მეც წვერში ევსენება.

- გული ვის არა ატქს სუსტი? - ამბობს მერე. - თქვენ ის თქვით, მარტო სასმელმა თუ დეგძალათ და სხვა არაფერი ვარნეხებთ.

დოქო დავადგი და ნამოვივციტი.

- თქვენ კი არაფერი გეტყობათ. თუმცა გუშინ გვარიანად გამოთვრით.

- განა არ ვუვიცი! - გამოცოცხლებად ლომოური და იმანაც მამონია, - თუ დავკარო, ხარასაც ნავატყვე, ოღონდ...

- ოღონდ რა, ინსპექტორო? - ეკითხებოდა, რათა მის მათებელ შურას მასუბი გავეტყუე.

- მუშტი რომ საქმეს აკეთებდეს, თუ გაგიგიათ? - მჯილი დაუშვა და თვალები მოწკრია, - ძალადობას შევება როდის მოაქვს. თანაც, საკუთარ თავს მუშტით ხიმ ვერ აჯობებთ!

პირისპირ შევედრებ. მანც რა კაცია ეს ლომოური?

შურას არც ის მარტუბს, ტანკები უტვის თვალებში.

- სენტრინტალური ყოფილხართ, - ვამბობ მშრალად, - არ შეგონა, თვითგემა ასე თუ გავჯვადათ.

ინსპექტორმა ხმამაღლა გაიკინა და ბალები მოწყვიტა.

- არ გეგონათ, არა? - შემომბრუნა კითხვა, - მეც სწეულ ვარ, ექიმო. ცივილიზებული ადამიანი ვეღვა სწეულია.

ვეროპაში ამას დიდი ხანია მივებდნენ.

- ისეც თქვენგურად დაიწყეთ? ცივილიზაციის გმობა ნუხელ არ გჯუთო?

ლომოურმა ისე გაიკინა და ბალები გაკენიჭა.

- გაუმძღარი ვარ, ცოდნა მწეურია. უბედობაც მიყვარს. თუ განაღლებული კაცი მოვიდეთ, შორსა, იმის საქმე ნასუბია, კამათი სულს აშოხედი.

- და მსგერპლად მე შეშარჩით?

- თქვენწინარი ხალხი აქ იმუათობაა. ვორი უნდა ვიყო, ეს მამსი ხელდენ რომ გავუშვა. თანაც, აკი გითხაროთ, მე და თქვენი მოკავშირეები ვართ-მეთქი.

- ცივილიზაციის გამო კამათს გულისხმობთ?

- ამასაც და სხვა რამესაც. მე და თქვენი აქ დიდ ამბებს დავატრიალებთ, ექიმო, ოღონდ მანამდე თქვენი ჩამოსხვლის მახანი მონდა გავაგვიკეთო. ვერ ეზედები, იმ წერტიტმა ბერკაცმა რისთვის დავგებართ.

- ნუხელ კი ძალიან ატყბდით ჩვენს მასპინძელს. დღეს აზრი შეგვეცვლიათ?

- იმიტომ ვატყბი, რომ სიგზმანს ჯოჯოხეთური ენერგია აქვს, შებრის დაჭერა შეუძლია, - მოულოდნელად გაფრთხილა ლომოური, - თანაც რამდენიმე ათეულ კაცს სარჩო და სამუშაო გავუჩინა, სოფელში ელექტრონი და წერა-კითხვა შეშობატანა. მაგის აქ ჩამოსვლამდე ჩვენი გლახები რებესა და სპინელიშო ისებდნენ, მარლისის საყოფადაც კი ვართი ჩასვლა უხებებოდათ.

- თუ ვერა, რაღას უწოთ, რად ამავებთ?

- ექსპლუატატორია, მწავრედი, ზასკაკი, - ლომოურის დადღრმე დატყუო ხმამო, - უფრო კი ის მამზახებს, რომ ჩვენი უზიათობის გამო უცხოელის დაუხმარებლად ხეც ვერ მოგვიტრია ტყეში.

- ესეც ახალი ამბავი, ინსპექტორო. არც ეგ შეგონა, ხალხის ბედი თუ განუხებდათ.

- მაიფლა ცხოვრება ერთეული ადამის ძებნას შევადილ, - თქვა და უფრო დასეფიდა, - ჩვენი საშუკული არსად არი, ექიმო, რადგან უცხოური კანტალი ამოგვემას.

ეს ისე ზეიადი თქვა, კანტალს გამეცინა.

მანც რა კაცია ეს ლომოური?

- თუ ცივილიზაცია ცუდია, რაღა მნიშვნელობა აქვს ხალხს ვინ აანოკებს: სიგზმანი თუ ვინმე აქაური მიკიტანი?

- ცუტხებ დახანებით.

- ვინ გითხარო, რომ ცივილიზაცია ცუდია? - ცუტხიად შემომბოროლდა ინსპექტორი.

- განა სულ ამას არ ამტკიცებთ? შგორე დღეა გიცნობთ და თქვენგან ცივილიზაციის გინების მეტა არაფერი მამეხნა.

- მავას მე კი არა, თქვენი ევროპული ტყუის კოლოფები ამტკიცებენ, - ლომოურის ვალზიანება შეეპარა ხმამო, - თუნდაც თქვენი ფსიქოლოგიის მამა ფროიდი...

გამეცინა.

- ფროიდის ნავიკითხავთ?

- ეჰ, ვარცა ერთი! - ხელი აიქნა და ისეც ბალახზე მინცა. - სიზმრით ადამიანის შურების ახსნა მეტესტრეტი არ გტყვინებთ? ფსიქონალიზმი მართალიყო რომ ფოს, ჩემზე მანც არ გაჭირს, რადგან სიზმარი სულ ორჯერ ენახე და ორჯერეც შეშობლის კანსა ვიფო მქისხმარა.

- მაგითაც მუშტუბა გავარკვიოთ, ინსპექტორო, ვინ ხართ და რა გინდათ.

ლომოურმა განცვიფრებულმა შემომხედა, თითქოს ლექსმა გადასცდა ყულში და იხრჩობაო.

- ვერ, ექიმო? ხავი დავაგინებდათ? - თვალები დაუჭრჩოდა და ისეც ფხიზელ, ცოც მეთვალყურედ გარდაისახა, - აკი შენამდენად გითხაროთ, მოკავშირეები ვართ-მეთქი.

- პიროფესია მაცქნე ვეთი.

ახლა ინსპექტორსაც გავცინა.

- რა ტუტუცი ვარ! - მუბლზე ხელი იტკიცა ლომოურმა

- დამაშინებდა, ექიმო რომ ხართ, თანაც ფროიდის მომხევეარი.

ნამით იყრთ და წვერი მოიაღერნა.

- აქამდე როგორ ვერ მიხებულ! მართლა ტუტუცი ვარ!

- შუბლი მოლეუმა, წვერი აიჩნა, - მაც მეთვლით გინდათ სიგზმანის მისხვილს უმკურნალოთ განა? არა, როგორ ვერ მიხებულ! სხვა ანა რისთვის ჩამოგვიყენდათ სიგზმანი, თუ არა თავისი შურეკილი მისხვილის სამკურნალო.

შეცვი.

- ნუხელ გვისმენდით?

ლომოურმა მათი გაქანა.

- ამას რა დიდი მიხებდარ უნდადა, ექიმო. მაც ოყახს დიდი ხანია ვიცნობ.

- ვეღვაღერი მანამდეც იყოდით?

- ვიყოდი, - გულდავად დამეთანხმა ლომოური.

- და მანც ჩემგან გინდოდათ შეგეტყუოთ რაღაც-რაღაცეები, არა, ინსპექტორო?

ლომოური ახლა კი ნებრიად გაიმხილარია ბალებზე.

- აქ საქმე ბურევი არაფერი მაცქნს, რაღაცით ბომ უნდა გავეთიო. პოდა, უჭმობის ტამს ვფიქროვდოვო ხოლმე.

- მკრედი, ორი ფსიქოლოგი აქაურობისთვის ბურევი ხომ არ არის?

- ცუტხით, ექიმო, - ინსპექტორმა ტურელები მოშუნა, ბალები ჩიადი შორში, - მე და თქვენ ერთი ვართ. ეს არ დავაუნებდეთ. არასოდეს დაიყნაყოთ.

- თუ ვერა, იქნებ თი მანც მითხარო, იმ ბიჭს რა სჭირს. დამაღლის რაღა აზრი აქვს, თუკი უკვე გინდადათ, რომ სიგზმანმა მართლა იმის მკურნალობა გავაგონა.

- რა გიხატიათ! - ინსპექტორმა ბაღაბი გადმოსაფრთხა და ნაშოგდა. - შე თუ მკითხები, ის ბიჭი შეშლილი როდია, უფრო გაავებულია, დაუცხოყოფილებლობა სტანდევას.

- არა მერია, საამისო მიზეზი შეიძლება. თუ ქვეყანად მოიქცევა, ბიძამისა შეგეცადრებოდა მაგას ღირება. - ეგრე თქვენ ფიქრობთ, ექიმო, იმას კი სხვა ხუმტური ანაღობს. შე მაგ დაქსაყობალებს არ ეგულებსმინო, რაცა კაცო, ინგლისური რომანის გმარებით, ქონებით და ოჯახური ბედით, ქსაყოფილია.

- სხვა რა მიზეზი უნდა იყოს? - ლომოურმა მერე ბაღაბი მოწყობა და ახლა ის ჩაიფო პირში.

- მწერლობა გიყვართ? დოსტოევსკის დიდი ინკვიზიტორი გაცხადებ? ისიც მოიგონეთ, ვემაკო ქრისტეს მეროდ მოსვლის ამბავს რომ შექცდა. მოდა, იყოფეთ, რომ ეგ ვიღაც ფრედი სიხმანია თუ ხუთკუნტუდა, სწორედ მეროდ მოსული ქრისტეა. ნამდვილი ლიტერატურული ტაბი, პირდაპირ ნინოს ფურცლებიდან გადმოსული გეგონებთ.

- ეგრე მოგხდებოდა. - ინსპექტორი მოიღემა, მერე მუბლი გაქვინა და გაიბადრა.

- მაგას რა დიდი მიზეზი უნდა, ექიმო, აკო ფსიქოლოგი ბრძანებულხართ? - ლომოური ამკრად დამცინოდა, - გარდა იციო, ოღონდ მარტო არ ღმრებს და ადამიანი რას აღარ მოიფრებს. გახსოვთ, გუშინ თავისუფლების გამო რას მიფრებდები ის სულელი გავრელო? რაზე თუ გეწინნით? არა? მამ მიხატებო: თავისუფლება მართლა ადამიანის მონაგანი ნაღლია, თუ გარედან თავს მოხვეული სურვილი?

- მაგ კითხვაზეც დოსტოევსკის მოშველიებით უნდა გოპასუხოთ?

ინსპექტორმა თავი სინანულით გადააწინა. - რა ხართ ეს აბალთაობის ინტელიგენტები! გგონიათ, ქუშიმარტების საბუთი მარტო ექსპერიმენტულ მეცნიერებას უფები ვიბეში და სხვა დანარჩენი კაცობრიობის აზრს მნიშვნელობა არა აქვს? ექნება მართალიც ბრძანებებით სად ფროიდი და სად დილტანტი მონაზონებები, თუნდაც დოსტოევსკი? - ლომოური ნელ-ნელა ცხარედა და - არასოდეს ვიფიქრობ, რომ ერთი კონკრეტული პიროვნული მწერალი გიხატებოდა უკეთ იცნობდეს ადამიანს ხსენს, ვინემ მიუღი თქვენი ექსპერიმენტული ფსიქოლოგია?

- ასე მერია, არაფერს გამოცხადებო? - დაუფევე ინსპექტორი. - იმ ბიჭის ამბავს შეგმარდით.

- აკო გიხატიათ, იმ ბიჭს თავი ქრისტე შეგონია.

- მართა სქორს?

ინსპექტორმა ნიკაბი მოიქცა.

- ეგ ვის არა სქორს, ექიმო! ოღონდ ბიჭი მართლა ღვთის სულია. გით და სულელი კი იმტობ შეგონია, რომ ისე არ ცხოვრობს, როგორც სხეულები ცხოვრობენ. ერთი სიტყვით, იმიტატურა ბუღიდან ამომტარი ბარტყია.

- თუ ეგრე, შე რაღა საჭირო ვარ?

ლომოურმა უფებ ხმაშავლა გაიყინა, როგორც, თითქმის ორი საღი ჭეა ერთმანეთს შეესკვია.

- აღბათ იმისთვის, მისა სიცივე ოფიციალურად რომ დაადგინდეთ, რა გგონიათ, ქრისტეს იღვა არ სქორდება?

- პიესა, რომ ამბობდით, ამას გულისხმობდით? - არ ეხებოდა, ექიმო! მაგ როდის თამაშს მინც მოგონედა.

- სიხმანის ბიჭის მოცილება უნდა? ინსპექტორმა მერეც აიჭრა.

- ეგრევე გეტყვით, მაგრამ სიხმანის მისიშელს რომ სამკრედილო არაფერი სქორს, ეგ ამკრად. მაგ ბიჭის მივლი დანაშაული ეგ არის, რომ ტყე-ღერე დაეხებება და სექტანტებთან ცხოვრობს. თავის ჭიას აბარებს რაღა ბეროკაცს კი თუქნებია, უნდა ვუქმედროლო. მერე, ის ამინებს, ერთ დღეს ფაბრიკა არ გადაამინვასო - ბიჭს ხომ მადგობენ სხლას.

- თქვენ რაფორ გგონიათ, მართლა ნაუკიდებს ცეცხლს სიხმანის ქონებას?

ინსპექტორმა ისევ გაიჭრა.

- ხანდახან იციო გურებაზე ვარ, ლამის მეც გადავინვა აქაურობა. ადამიანს რას გეუფებს, ექიმო! შე რა ეციო, იმ ბიჭს მეროდ მოსვლა ელანდება თუ არა! ეგ თქვენ უნდა გამოიკვლიოთ, - აკო ფრედის სამკრედილო დაეხატარც. მოდა, თქვენს აღვას ვერ დღისმეტყველებას შევისრულიელი - ნამდვილად სახეობი რაზმა. სხვა თუ არაფერი, იმას მინც შეიტყობთ, რწმენით ატანელ კაცს რა შეუძლია. თ, მაგალითად, მეტეფისქოთი თუ გეჯრათ?

თავის ქაქეთით უარი ეცხადებ.

- მართალიც ხართ, - ლომოური ისევ ტონებში ჩაქვინა-ღდნენ თუადებო. - ექსპერიმენტულ მეცნიერებას ამბებთან რა ხელი აქვს! არც სასაღილი განაშ? კვილი, კვილი, ნუ უფადებო! მარტო ის მინდადებ მიეჭვა, რომ მეტეფისქოთი ქართულად მდგენივად გამოთქმის სულია ცვალებია. სულის გამოცვლა კი ოილი არ გეგონიათ. თუ მაგ თეორიას ვერწმენდით, მე და თქვენ უფაცის, ამქვეყნიად ერთხელ არ მნადავჯერ ნაიხორუბნი კაცის სული გვიდგას. დედამიანზე ერთხელ მარც უკად გვიცხოვრია, ექიმო.

- არ მგონია, ოკულტიზმიც თუ გაინტერესებოდათ.

- არა გიხატიათ, ადამიანი სესტია-მეტაი! ოღონდ მარტო არ დაზრბ და ნებისმიერ თეორიას ასე მოუჭადება, როგორც ბის ტრეს. მეც ეგ ტრეტი მოფებნე და ასე მგონია, ცხოვრების აზრს მივაგენი-მეფით. დრო გამყვას და ეგა. ამდგენდა იმტობ გეჭადგებო, ჩემი სისუსტე რომ დავნალო. განა სიცოცხლე რამედ ეღორებოდა, ილუზია ფასს რომ არ სდებდას? ეს ჩემი პოზიტორი მეცნიერებას კი მომდგვრა და საბრალი ადამიანს ვეღვა მერედრო საბუღარს მეოთხურად უნჯედა. თქვენც ამას გაიძულებენ, ექიმო, ეს იყოფეთ! ოღონდ ისიც დამამსხვრო, რომ თავს დევიკავთ. თქვენს მინაღამდეც ის ხალხი აღსდგება, ვისაც ილუზია სწამს. იოლად არ დაგნებდებით.

მაინც რა კაცია ეს ლომოური?!

თამაშობს თუ მართლა გულწრფელია? ინსპექტორს უნა აღარ ვაუქურებოდა, დიდხანს იღატკა ილუზიის ყოფლისმშემდობაზე. მერე კომოლადრელად თავის პატროტობას გადასდებდა. თბილისსა და გორში ერთეულად განწყობილ ინტელიგენტთა წრეში უტრიალია თორმე. უფას არ იცნობს! ადრე თერადველულებს ემზობოდა, ამტორმაც სოციალისტ-დემოკრატებმა ვერ აიყოფეს. ვერ ირედ სტუდენტს, საფორი ნიადაგის თეორიამ აღაფრთოვანა, მაგრამ ილია ქაქცეკაცის მკვლელობის შემდეგ ქვეყნის გამ-

თლიანებაზე გული აუყრია. კლასთა შარშინიაც უტოპიად მოსტყვენება. თანაც, პოზიტინისტური ფილოსოფიის გავლენით, ეკლესიას მარცხდამარცხ კარგე თვალთ არ უყურებდა, ბურჟუაზია კი სძულდა, თუმცა, როგორც მოვითხრობენით აღიარა, დიდად არც გულქონა ქვაბშიც თურმე გულზე - ბნელი და მონა ხალხითა, ხეგნით თქვა. ერთი სიტყვით, ვერაფერს მოეცემა და ცხოვრებისგან აღწერილს ერთადერთი შეგნება შეეძლება შერჩევა. სიღმისანი ნაქუქარი მამულში იტარებს დარბს, რაკილა ბოლოს შარც უცხო კაცის მესუფრუობა ერთ ბედად. ამის გამო სიღმისანი ფარულად ხსულს და ბოლმას ჩემთან ანითებს.

- ამა გახედვით! - თრიალეთის მუქ-ჯაგარა ქუეებისკენ იშვრს ხელს ინსპექტორი,- რაც შამ-აბსებმა და სხვებმა ვერ დაგვაკლეს, ის ერთმა ვეროებლმა ცვედანმა შეგვითავა ცოტაც. მქერმ და მაც ტყემი კაცხვიც აღარ დარჩება მოუქრელად. ვერცა, არ იტყვი ამდგნა ქონება ვის უნდა მოხმარეს! ერთ გამოსურვებზე მტერს, დამე ტუტიკით რომ არ სძინავს, და ამის შაკიკან ცოლს, საცირიოდ მუშებს თავფლავებს რომ ურჩევებს! ბედის არონა მეტე არაა გინდა: ერთი მისი მშვიდარითა პუავს ფსიქიატრულ კლინიკაში, მეორე ქუდი იყო და მოკლეს. ნახულონი ძისძვილიდა შერჩა და ცეცე ჭკუაზე მწყრალიად უნდა იყოს.

ლომონოსოვი კიდეც კარგა ხანს იქადაგებოდა და კაპიტალიზმის ოჯახს აძებდა, მაგრამ არ აცვიცა. ამ კაცთან ფრხილად უნდა ვიყო - როცა გგონია გულს გინდა, სწორედ მაშინ უნდა ვრდო. ამქვეყნად არავინ და არაფერი სნაშ, ამბტომცე ცინიკოსობით უნდა გულდარბილობა და-მალოს.

ერთი საძაგელე ჩვევაც აფრთხობს მისთან მოსაბურქეს: ციტატებით სულს ამოგდებს. ნაკითხია და თითოეულ საკვანთ მოვლენას აუცილებლად ლიტერატურულ შესაბამისს მოუძებნის. თავის ვენებს ხან მტლღვანს ენახის, ხანაც იერუსალიმის ბაღს. სიღმისანი კი, საბედის გამო, აფრუსტ კეთრად მონათლა, თითქოს განუზრახავს, ქვეყნიერება მხოლოდ ლიტერატურულ ფაქტად აქციოსო.

ფრთხილად უნდა ვიყო, ფრთხილად!

მაიერის სახელისნოსთან ოსტეს ხარი ნამოყვითა და-სანაღად, საპარკმანტეროს გვერდ აფურაც, ღუტკინით მუცე-და და დაბლიდარს ლუდი ნამოვისხმეყრე.

ტოლრა ხელში შექტირა, როცა ვიგრძენი: ის შემოვიდა.

საოცარია, ინტელიციონ ასნა მუცნიერებს ატამდე ვერ მოუხერხებია.

რადაც შემართება.

აკი ნამას ხან ვიგრძენი, რომ ის მოვიდოდა!

პარაფსოქოლოგიის არაფერი მწამს, მაგრამ... თითქმის შემეშინდა.

თავი ნელა მავბრუნე და შხით განათებულ ლიობში მარია დაეინახე - ზღურდლიდან ფუტკანი შემოქრალი სინათლის ზოლში შემოაბიჯა, დახლს უაბლიყვება.

კისერი გამამშვდა, თითქოს ზეჭქებში ტყვია ჩამახსეს. ტოლრა ხელში მითრთის.

ზურკესკან მარიას კახის შირიკონი შესამოს და ღამის გაგვიფიდე - ვხედები, როგორ უხლებია კბა მის მყერე ტანს.

ლუდი მოვიყუდე: ხრიალით ვესამ, კინაღამ ტოლრა დაეკვირბე.

გოგო დახლიდარს ელაპარაკება და ვგრძნობ, როგორ მიბრუნებს ზურგს მინი მტერა.

მაინც არ ვიხედები მისკენ.

მივხედო, ვიცი რადაც სისუფლედეს ვიხამ ამიტომ კიდეც ერთ ტოლრას ვესამ და ვბრუნდები.

გოგო ნათლას აფრებებს, მუდუქნის ელაპარაკება. დახლზე ფულე წკრიალებს, ჩემს ტვინში კი სიცხე ზარით რტკს.

როგორც იქნა, გავიდა. ცოტა შევიყადე და მეც გავედი.

გზა უკაცრიელია. სიცხის ლული ტრიალებს შარში. ნელა მოყვები მტკრიან შარას. სოფლის ბოლოს მივტანამ.

აქ სიღმისანი რუსი მუშეები ცხოვრობენ.

ქერაშიანი, ცისფერთვალა ბალებები თამაშობენ მტერს. ქონხიებებს წინ აფლავებენ სარცვას ჰკიდებენ დაფხაბეულ თოკებზე.

მარია არ ჩანს.

მივიფე და ვინმეს ვკითხო, არ ივარგებს- რსხატკაბე-ღღრის თბილსელი ექსი მქვია, ბავშვური საქციელი არ შევტლვის.

თუ შეშინა?! ფიქრს ვეჩალებო. უცხო კაცის აქ დგომაც კი უხერხულია. მუშაშინის და ეჭვის თვლით შემომხედავს.

უკან ვბრუნდები, თუმცა არ ვიცი საით წავიდე.

საერთოდ არ ვიცი, რა გზას დავადგე.

იხედ ტანს მივამურე.

ბოლო გრის მდენარე შემოყარდა. ერთი აღაგი დაიკვლევ: ხეცით დაწრდილული მორცეი, სადაც ძელი ბილიკით თუ მახვალა.

ხეცქვეშ გრდა - მორცეი ფოლადისფერია.

შეშვით წყალს დაეწედა. ცელ-ფერს ვიგრძობენ.

ანახად ვიღაცის ღანძვი კრთება ხეებში.

გოგითი ნამოკვარდი. წერილიანს შევერეც, ამ წუთის აღარც თავი მახსოვს და აღარც მოვალეობა. ზურკნარში ბოლოს მივიყვალე, მაგრამ მხარი შექცა, იხედ ტანის ნაბიზის გაქვლავარ.

ღანძვი დამუქარგა.

ნამდვილად ვნახე? თუ ეს ჩემი წარმოსახვის მორავი იყო?

მდენარე რცეზე მიიზღაწუნება.

გაღმა დაუნგრებულ სახედარი სძოვს.

იქვე გოგო და ბიჭი დგანან, ხელჩაკიდულნი.

გულმა რუქი მიყოს მარია ვიკანა.

ისევე ჭალაში ვიკარგები. სადაც ნახნავებში მივიბლიტები.

ნეტაც, ის ბიჭი ვინ იყო? მე ვინდა ვარ?

ან, გული რად მიკენსის, თუკი ტოლი ტოლს ეძებს? არ შემეშინოს აცუქმრუქება, ჩემი ხნის კაცის გაეშინავლემაც გვაინია.

თავს მინც ვერ ვერევი ფიქრები შევიკნის. როგორმე რომ დავთინო, მორცეის ვინაშაუნდა და უკუნეთში ვიძირებო.

(გავრულებს შემდეგ ნომერში)

ლია სტურუა

•••
 – გადვიტანეთ ზამთარი!
 სიბარულით ამბობს ვეღა
 საფეხულს რომ არანაკლები
 გადატანა ქირდება!
 ხეებს ჩრდილები აქვთ მოჭრილი,
 პიშნითი დღეებია,
 მაღალი, პათეტური,
 გულზე ზელოფებული
 მზე კი დედაა ჩემი,
 მაგრამ ხეების გარეშე ვერ გამაჩნდება,
 ვერ მიიჭრება,
 სარწმუნოებრივად უმადარიყავი
 ქალაქის მელოტ სიღრმეში,
 დამეჯერებინა მთავრის მამობა,
 ასეთი მკრთალი ტემპერამენტი...
 ხე ორივეზე დამობირება,
 ვეღა მემთხვევაში, ფოთოლს და მაცურს,
 მინას დამბრბულებს...

•••
 სანამ ორნი ზართ,
 ცულისპირზე გტევით,
 მარტო რომ დარჩები,
 მთელი სახლი გინდა:
 ერთი ოთახი სისხლი,
 ერთი მუშაბანდი ტეინი,
 ზორცი –
 სამოცი კვ ვაშლი,
 თავისი რკინითა და დაღვლით,
 ცულისპირის მეტაფორას ფარობი ქაშს
 – რა შეუსამაშობაა! ფეჭქრობ ჩემთვის...

სარწმუნო

რამდენჯერ სცადა,
 არამოფიქრალი ხეები გქონოდა,
 მდინარე უბროშინი, ტალახიანი,
 ამასობაში, გულზე გწმველტენ
 ქართველი პოეტები (ნემსები ოქროსია)
 რა უნდა ქნა?

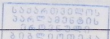
ახლიდან გამოგონილი ველოსიპედი
 მიიტეო გააყვებულ მინიერზე?
 „ქაცვია მწველი“ დანერო?
 შერე, გადახვენილი გურამიშვილი?
 გაგდებული, მოკვდილი, მოკლული სხეები?
 შესაბამისი ნაბტომების აღმოჩენა
 საკუთარ სისხლში...
 რამდენი სხივი ქირდება ღმერთის
 ჩვენი სარწმუნოს გასანათებლად!

გოდოს მოლოდინი

როზოკო სტურუას

ამოვიღე თავი ხავერდის ბუფიდან,
 ქუჩაში გავდი,
 მადრამ შუ სხვანაირი, მოოქროვილი
 მანანაშლა ვარ,
 დაეჭვივარ და ვავროვებ ხალხს,
 ენაყ თვატრის ნუთები დაუდგება
 უნაოყო ცხოვრებაში, ქარს დაველოდებით,
 კოლგასავით გაძლივ გიქს,
 გაფორნდებათ და გამოფორნდებათ,
 მისი კარნახით, ამაოების სანიხალამეგვოდ.
 ხომ ნინასნარ წაგვებულ ოშია
 და რას უნდა ვულოდოთ,
 ასეთივე ამაი გოდოს?
 მიელ ტანზე ეკლებს,
 ლექსის ნერისას?
 რომლებზედია, შეიძლება, თვატრი აამუნო,
 გასახველიდანვე დანაღმული,
 ვილატებს ომის უფლებაც მისცე,
 შენთან ერთად აფეთქდნენ,
 რაც იყოვეა, მებსიტრებაზე
 რომ ჩაქუჩით მიატეფო
 შენი თავი საზოგადოებას...

•••
 გგონია, მინას არ სტკივია
 სიმწვანის მკვირია ამრემუმი,
 ანაღვისს რომ ჩაუყრიან წყალში
 და მიუშვებენ,
 შერე გახავერდებული?
 ასე შედეგები ტკივლისგან
 და მისი დამაწყურებლებისგან:
 ხმელეთი და წაღი ნონასნორობისთვის,
 მზე, ტუინის გადასაბრუნებლად,
 მთავრე – ფუტი სიტყვეების საბრახუნოდ,
 სხვისთვის ფუტი,
 თორემ, ჩემთვის, მთავარი,
 სანამ ტყელი გამოსდით,
 როგორც ნამღებს,
 შერე რომ შედრკებიან
 მწესავითი ლუფლის
 და, მანქანის ძრავასავით,
 გულის ნინამე,

კიდევ უფრო, ზმელეთი გაეხდებო
თავზე - მთიარე, გარშემო - წვლი,
ბალახის მკვიანა აბრეშუმში...

არაფერი არ იკარგება,
მხოლოდ, მივლინება,
მაგრამ, სულ ტკივილი,
სიკვდილის მერვე?

პასიმიზმი

პიკასოს მამონაც კი არ დაეუბნატივარ,
თავის გუმენტრიაშიდელ წარსულში,
ოქროს ესპანეთში,
თუნდაც, იაფფასიანი ფლომასტერებით,
სისხლს ვერ შევთავაზებდი,
ცისფერი და ვარდისფერი პერიოდი პტონდა
(ერთი ნაბიჯი სიყალბემდე),
თუ არა ცხელი ფორიატი,
გულზე თევზების ცივი კომპრესი,
ჩემი სიღებარული -

მანაც, გუმენტრის უნერგობა მერჩიენა
ბანალურ ემოციებს, თუნდაც, ჩემს მიმართ,
მის ანგელოზურ წარსულსაც

კი ეერ მოვატყუებდი
თხოვებში დამამბიხეული ქართული ტანით
რა უტრიორება მიხველიდა?
ხელახლა უნდა გავქინე
მომზარე თავიდან, მაგრამ
იმდენი ფრანგი და ესპანელი იდგა რიგში,
რომლებსაც კუბების და საშუალებების
ციხებში სეაშდა, ინვა მათთან,
შეიღებს აქნდა
ერთი მათგანი გაუცანი კედელ,
მზიარული და ცხენისკბილებიანი,
არც ხატვა იცოდა, ჩემსავით,
არც თევზები დაუბტოდა გულთან,
მეც არავის არ ვუყვარდი ცოდან,
როგორც ადრე შეჩვენებოდა...

დაბერებული მარტოობა,
იმ მწელი ბავშვის ხასიათით,
პლასტიკა არა ახალი მთვარის,
მთავრებილის...
ღვინის გარითმა, ხელსაყრელი,
როგორც ციფრის დამრგვალები,
დაერწყებული,
ტკივილი მეტის მოითხოვს,
ვიდრე ორი ვოილინოს ერთმანეთით ტკობა,
მათ გათიშვას საცვიროთ,
სისხლისფერ ავრისას -
მარლის დააფრი, ტკივილით
თავს მოინონებ.
უღალატე ამ კლიშეს!
შვეცნობიერი ამოტრიალი
თავის მამლების ჩხობით

და ნითელსახიანი აღტკინებით!
უღალატე ოჯახურ სიმშვიდეს,
ფსახდს რომ იკეთებს,
სევტებიანს, ფიფქოდოქსისიკურს!
ტყუილი იყოფე ამ დღაღტით,
ისეთი კამკამი, რომ ყველამ
დაიფეროს მისი სიზარბოულე!
ოჰონდ, ოფლის კვალი არ გამონდდეს,
მუცლის ძირში ჩატყნოლი შიში!
რიტორიკას ნ დღეზე ნაკლები
ჭირდება ქვეყნის შესაქმნელად:
ნახევარტყუილი, ნახევარტკივილი,
მაგრამ ტრადიციული ცეცხლი ხელისგულზე,
ერბოკვერცხი, ბავშვის თვალებით?

ალატონის მოტივება

ესეთი თოვლი შეფო ამ ხორცზე,
რომ, ვოზბდა, ამოქვრიათ,
ცარიელი აფგლიტენი აუცილებელია რუკაზე,
terra incognita-ს დაარქმევენ
და აღმოაჩენენ,
ახალი მიწის რანგში გაიყვანენ,
აბა, სინატოლისგან და სტალიტების სიმრავლისგან
რა სახელმწიფოს გააქმნენ?
მიგ პოეტები რომ შეუშევა?
მშორ კუჭზე ისეთ
ღატურაბურულ მომ არტ-ს მოგიწოვებენ,
ვერ გაარჩევ,
სად გახვთიშე შეხვეული ტარანია,
სად იალბუზით გაოცებულ სინატქსი -
მენი კანონიერი სახელი,
კვეფილი, რომლის სიმადლეს
ბავშვის ტირილით ამონებენ,
დიდი ხნის ჩაუცმელი ნითელი კაბა -
გაუთოებელი რვეოლუცია კარადაში...
ან რა თოული გეფო იმ ხორცზე?
ან რა უნდათ პოეტებს
იდეალურ სახელმწიფოში?

ისეთი ცოტა ხორცილი ვეგეტარ მინაზე,
როგორც შვის ზოლი სკამის კიდეზე,
ცივი ზრდილობის გულისთვის, მოყვითალო,
ჯურ კიდევ, შემოადგომის...
იშუათი ჩიტები ამბაფრებენ
უფოთლო ხეებს,
გაჭორვებით მესმის მათი ხმა,
როგორც ბრმებს
ხმამადლი მინდორი
და ცხერების ვერცხლისფერი კრიბი.
შე რომ კუჭის ტკივილი
შეადე პურს მაქმევეს,
მათ პირში
ღმობის ხე ამოყავს,

რასაც სიტყვით გამოვხატავ და არ ვიცი, უფრო პოეტი ვარ, თუ კარგი ქრისტიანი, ბრძენის შესახებაც რა ვიცი? წამთარი რომ სველი ტოლოთი ნაშლის ხეებს, დეარესია მენცელი, რადგან თვალზე ვარ გამოშვული, ისინი – სიბრაღულზე – სიცოცხლე ტკივილი ღაპარაკით უნში...

კალაოტუნი ღაბრუნება

ჩემგან ოთახებს ყოფილიყენ, მე ხახლის სიმბოლოს ყვარი, ამის გამო მტკიცა თავი, თმა, პატრი მის გარშემო, ანუ შერაქანდვდის ადგილი, რომლისთვისაც მაცურებელი სარკეებს ამტკიცებდა და, კოდე, კათარისისთვის, თეთრი ზურისთვის... მაგრამ ხულ თეთრ ფერსაც ვერ შევამ,

ანშია დადგმარობა, ცოტა ვიტანინებ გჭირდება, ცოტა რეკლუცია, სისხლის მონღლება კი ქორს, ახი ედრო დაქუცვტილი პამიდორილი, ლუკანიოელ აღსარებშიც არ არის მონანიება... როგორ შეიძლება კი ვიხილო საქმე, რომ დასაბრუნებელი ადგილი არ გქონდეს, ცხრა მათს რომ გადავიღო, ტალახისფერი სვედა მიტანი, შევბუღებდანი ხომწვანე გამოწურო და გამოუყენებელ ბროლიმ ჩადო, ლეღვის მუჩაბით ჩიი დალიო... სანერ მაგიდაზე თავი რომ დაეკრავდებოდო და ითვლმეო, შეუ მოვარე იხატება იმ ადგილას, ამას ხომ ვერ გაყვდი სიმბოლოები ნიგნში დატოვე, სახლი დააბრუნე მეტეოის ქუჩაზე, შიგვადაში ნაინუნუნ რომ არც უთა უნივერსიტეტში არ კითხვლობენ ლექციებს მელანქოლის ისტორიაზე...

პირველი შინაგაქმონება

გავრცენილი მეტაფორები

ჩემი გაცოცხლებიდან გამოყოფილი განცდა – ღია სტურეას სახელის ხსენებისას დედამანა რთული წარმართვითი ხილვებით აღებება. მათი მემკვიდრით უბრუნდება გაყრდილ სისხლს სიბოთ და მდინარება. ისინი ერთგვარი კეთის ფუნქციასაც ასრულებენ, ანუ „მანუნის დედისას“, როგორც პოეტს უყვარს თქმა. ამ შედეგების ფარის წყალობით ისინი თავს უყვარს ადამიანური არსებობის სუბსტანციას, გაფანტულ, მონამულდ პატრი გამოზამოდე, დაქუცვამცხველ სათიოებას, სიკეთეს, სიყვარულს, მუსიკას.

მათ გვერდითაა ბავშვები, ხეობ, ძაღლები, ღია სტურეას ლექციების განხილვის მონაწილე, მგლობრები, მსაჯელები. ძაღლები! – თავიანთი უყვარული ერთგულებით, საკუთარი ღირსების აღზრბის რომ გეცმინან.

ბავშვები! – ჩვენი ცხოვრების ძახლის ხიშხი! ღია სტურეას არასოდეს უნატრება და უნარება ბავშვობა იმის გამო, რომ ამაკში ფეხბურთულ ადამიანს ორი ნაოთი მეტეუ გოჭრულ მარმანინდელზე. ბავშვობისდროინდელი ხილვებით და სავროდ ბავშვური სამყაროს მომზება მასთან დაახლოებით იგივე უუნარებას ასრულებს, რასაც მარულ პრესტიჟთან.

ბავშვობაში ილია იყო პოეტს, რადგან თავისუფლება შენი მოზამაფარი ანდა უფლება კი არაა, არამედ შენი ბუნებრივი მგლობრობაა. შენი ხეყვრის ცისფერი ცა და შრისფერი მწე. ეს მარე იწყებენ გაფრინებას...

ღია სტურეას პოეზიაზე საუბრისას რამდე აზრის ამ ვერსის საილუზორაციოდ თითქმის შეუძლებელი მისი ლექციებიდან ამა თუ იმ დრამატის ცხტირება. ეს მით უფრო საკ-

ორეულია, რომ მის სტრიკონებს არ აერთიანებს ტრადიციული გვარდინა ამ პარალელური რიგმა და რიტმი, რომელიც დატრეხავ გაფანტრადეა ლექცის ერთიან მუსიკალურ ქრონოსს, დაპქარედაეა აზრის მუსიკალობას და მოტეოს გაფანტულ ბგერებს იმპულსებად დატოვებდა.

ამ ფაქტის უნიაურსი მიზეზია ამა თუ იმ ლექცის იდეა, რომელიც ღია სტურეას საგნებით და სხველებით გაფანტურათულ, ქოტურ ხილვებს ანერაგებს, ანონანორბის. ეს იდეა ღია სტურეას ლექციების აზრობრივ თუ ტონალურ აღზამობაში ხერხებულს წარმოადგენს.

თავის ხელნართ, სტალივი, აზროვნების მანერით ღია სტურეა უღრესად თანამედროვე პოეტია. ფორმის თვალახარისით მისი წარმოსახვა ერთი შეხედვით ისეთივე აპორფული, დისპროპორციული და დანაკუნებელია, როგორც მონბერგის მუსიკა, დალის ნახატები, კაფკას პროზა, ტარკოსკის ფილმები.

მაგრამ ერთი შეხედვით დაუმორჩლებელი, უსისტემო ხელნართ მკაცრ შინაგან ლოკუსს ემორჩილება. ესაა, თუ შეიძლება ასე ითქვას, გულდერეკლისის ლოკუსა და, რაც მთავარია, გამუდმებული ლტოლვა პარმონისაკენ, გამუდმებული ძებნა მონატრებული მელიოდისა.

ეს, რომ ღია სტურეას პოეტური ხილვებს ყოველთვის ამტკუნეული ვალი და სიმბოლე ადებს შორებზე, წინამდებარე პუნლიკაციოდ ვარგად ჩანს. ოღონდ, ვფიქრობ, საკუთარი ხილვების უღერ ტალახებს საკუთარი ხელითვე დაურწო გაკავდა. მტკთფორმით თითონვე გაფრინდა. არ ვიცი, სად (თბულ ქვეყნებში?) და როდემდე არის ის ვიცი რატომ...

იქნებ იმიტომ, რომ მუხურ ტყეებში უკეთ გამოზინებს ცულისპარზე დატეული სიყვარული, რომელიც თანდათან მკარავს სახვერებშირეული სამყარო.

ბაბა ზოზაძე

თამარ გრიშაია

ზმანება ცეცხლის

ბუხართან ვაფთხა მომგვრელი
იღუშალ ფაქრის,
თვილს და ხელს შუა ქრება დრო და
კეამლივით მოქერის;

მთელი სიცოცხლე თითქოს ერთი
გრძელი ნუთია,
რომელსაც კერის ნაღვერდალი
შხისებრ უნთია;

ჩამურებ ცეცხლს და ცეცხლის ვაფთხს,
ძალით ვერ ნაშლი,
მარადისობის ნაში ლევიის
ამ ნაპერწკალში;

მასში ტრიალებს დაბადებაც
და აღასარულიც,
არც ხორცის გვემა არის უცხო
აქ და, არც სულია—

შორით კი ჩანან მოედლარე
კომკები ზროლის,
არ ეკარება იმით საფრთხე
შისის და ძრწოლის,

იქეთ მოფრინავს ოცნებათა
ცისფერი ნისლი,
იქ ანგულოზთა ქნარის ხმა და
გალობა ისმის;

ეს ის ნამია, ხსოვნაში რომ
ანათებს მარად,
ცისკენ რომ ვიხიბოს და მინიერ
საგზადაც კმარა;

მაგრამ თანდათან ფერმკრთალდება
ალმური ლელუფის,
ვაი, რომ ხშირად მაცდურია
ოცნების ელფი—

გაპორდი ბუხარს, ვიდრე გზნებას
სიცოცხლე შეცვლის,

ვიდრე მდე ნაცრად იქცეოდეს
ზმანება ცეცხლის;

ალამყარ თვალა გასაყარზე
დღისა და ღამის,
თან ნაიყოლე ნაპერწკალი
მარადი ნამის.

მე ჩემი ფიქრის ზღვაში ვბრინალა

შორი ქვეყნისკენ მიმავალ ზომალდს
არ გაავტანე ოცნება მწველი,
მომწყინდა ამ ზღვის ნაპირას დგომა,
არვის ვაიცილებ, არაფის ველი.

მე ჩემი ფიქრის ზღვაში ვტრიალებ,
ვარ მოვაქეული ჩემსავე ნარსულს,
გულში ის ძველი ალი ბრიალებს
და არც ამ დღეღღის დათმოზა არ შურს,
რაც დამოტოვა ცეცხლმა ნარსულის
და დღეღღამდე მასხენებს მკაცრად,
რომ გაავადიყო, ვუბერო სული
და არ ვაქციო გადაშურალ ნაცრად.

მე არ შევინატრი ნასულ ხომალდებს,
და ბეჭნიერი იმით ვარ ახლა,
რომ მზერას ვარწმუნე ვარსკლავთ ხომალდზე
და ველოდები ღილის შხის ნახვას.

რად არი ასე დეფინარი
მდინარე დროის, მდინარე ფიქრის,
და ამ მინახე ნეტაე ვინ არი —
რომ გააღწია იღუშალს იქით.

არ განიცდება სამყაროს სივრცე,
თუკი იწრია ბუნება კაცის;
მზე ღილის ცვარშიც ეტევა ისე,
როგორც სიცოცხლე ბუდეში მარცვლის.

ხეპი ბავშვობის ქოშ

ჩემო ხეებო, ცის მზეებო,
როგორ მახსოვართ!
თქვენ რომ იცოდეთ, გულის კართან
როგორ ახლი ხართ,

თქვენთან რამდენჯერ მილაღია,
მოცნებია,
რა დაბავინებებს ქართან ცეცხას
თქვენსას, უნებთან;

იმ მოკონებებს დრომ ან როგორ
უნდა გამყაროს,
თქვენი ნეწერადან სულ სხვაგვარად
ჩანდა სამყარო;

ვერ გაგიმეტებო, იმედოვით
დამანანებოთ,
თვალწინ მიადგებათ მაგ მეფურთ,
ახოვანებო;

და კარგად მახსოვს სობრძნე თქვენგან
ჩანათლებლო –
რომ წინადაცში მყარად უნდა
გედგას ფესვები,

ზეცას უნდუნდებ შენს კენწეროს,
შეძრულს ქარებით,
და ადგილოდან თუნდაც ფეხი
არ მოიცვალო,
მაილი სამყაროს საიდუმლოს
უზიარებო.

ნაშრომ ვახუშტი

ჩემო ვახუშო, ჭიგოს რქებით
შემოგრეხილო,
თქვენ შეგზებდავო და გინდ სამოთხე
თვალთ მუხილთ;

შეუწის თქვენს ფოთლებს ფორეჯებო
შაბამანის,
და მუცენახის ხელი, როგორც
ხელი შამანის
თქვენივით ასრულებს ათასწლობით
ნაცად მაგიას,
და მისი მადლი საქართველოს
ლოცვად არგია.

ალაზნის ველის მზა და ნისლითი

მე სილამაზის ზამი არა ვარ –
დღეს მერამდუნედ უნახე კახეთი,
მაგრამ სულ სხვია სოღნდლის მზრიდან
ალაზნის ველზე გადასახედი.

მინას ფერების მუსიკას ვისმენ,
და როცა მნათი დაიშალება,
მოდის საღამო ზეციდან ისე,
როგორც სამყაროს იღუმალება.

აღერსიანი ჭრიან ხოთი,
ამოუცნობი და ტრფოლის მკერდელო,
ცისკენ მიიღტვის კაცკასიონი,
მინას ჩაქვერია ალაზნის ველი;

და ასე ბრუნავს ცა-მინის მოვლით
სულს ნადილო, ხორცის წვალება –
კაცკასიონის და ალაზნის შორის
ვიდრე ნისლივით გაილალები;

იქ, ალაზნზე დიდი ფონია
უსასრულობის სივრცეში მშველელი,
მიხვალ, მიტყუება ეს სიმფონია
და მარადიულ სამოთხეს ელო.

ცად ანგელოზთა ნატყრფალია,
მაგრამ სად არის მხარე ისეთი,
რომ გადასწონოს ასე მალიად
ალაზნის ველის მზე და ნისლელო...

პირველად იყო სიტყვა

ზოდი სიტყვისა რა მძიმეა,
რა მსუბუქია –
ხან ქუბილია მებთატების,
ხან მზის მუქია;

სიტყვა რეალია საჯგემენე და
სამუზარადე,
ხმაი კაცისა, ისე ხაფი,
ბნელს რომ ზარავედეს;

დღეს რომ წყველია, შექვენება,
ვაი-უაი,
ხვალ მოდის ლილეფ, ოსანად და
აღილეფად;

სიტყვა სიცილის კურცხალია,
სიყვარულია, გულში ელეფად
რომ დავიარა,
ცრემლის კი არა;

სიტყვა ხიბლია, მენს სიზმარ-ცხადს
მუდამ თანა სვეტს,
რომ გაგვეტეს მისი ფრუანტელი
კუბოს კარამედ.

ადაშიანო, სიტყვის მივლი
გებობა რახან,
უნდა იაზრო, ცისქვემოთში
ღნ ხარ და რა ხარ,

რამეთუ სიტყვის ღვასამაში
მალეთი ღმერთია,
ის აგუმბათებს არსებობის
საზრისს ურთიანს;

სიტყვა ფრთიანობს, შემოქმედის
აზრის მქებნელი,
სიტყვაში პუგის ანგელოზიც
და ბელზებელიც,

ჭემშიარტყვას უფლისმიერს
სიტყვაში პპობე,
სიტყვაში იფრის თავს საშეაროს
ანი და პოე.

გამოჩენილი ინგლისელი პოეტის, ესპანეთისა და ფილოსოფოსის სემუელ ტეილორ კოლრიჯის მიხედვით ნაშრომი კონსტიტუციის თეორიაში არის „კონსტიტუციის ევლუციისა და სახელმწიფოს, დიპლომატიის იდეის მიხედვით“ (1830). ამ თხზულებიდან აღებული მოკლე ნაწყვეტები კოლრიჯი მოწოდებთ ამბობს, რომ კონსტიტუცია იდეა, კონცეფცია, და არა უბრალო დოკუმენტი. ხოლო ამ 1798 წელს დაწერილ ლექსში „ოდა საფრანგეთს“ გამოხატავს ზიზღს იაკობინეზისადმი და ეძიებდა ბერკის მონათესაე ვაჟიანობებს; ამ გზას მრავალი ახალგაზრდა გაეყვა მეფობამდე საუკუნის ბოლომდე მოკლებული. ამგვარად ამ ქრესტიანობით აღსავსე ლექსის შედარებით თარგმანს დაეჯერადი, რადგანაც უმთავრესი ჩვეულების სწორედ მანამასის სიზუსტე გახდებოდა.

სემუელ ტეილორ კოლრიჯი

კონსტიტუციის იდეა

ოდა საფრანგეთს

ქოთხეთ, ვისაც გნებავთ, ჩვენს პოლიტიკოსთაგან, რას ნიშნავს კონსტიტუციაო, და ახს ნამოუდგარ ერისა ნინაღმდევს, რომ არასწორად განგინმარტავებ; ვთქვით, ესაა ორგანიზმი ჩვენი კანონებისა, ან უფლებათა ბილიაო; ან, თუკი ტომას პეინი ნაკუთხავთ, ეგებ ისიც გითხრათ, ჯერ არ გაგვანია ასეთი რამო; არადა, სათიში ერთხელ მაინც გავიკრებთ სხვადასხვა პარტიაგან ერთმანეთის მსგავს განცხადებებს, როცა ისინი ამხელენ, ენა თუ ის კანონი ან კოდექსი, სააქციო თუ სამემოსავლო კანონმდებლობა, გლეხებისა თუ კათოლიკეთა უფლებების განმარტავრელი აქტები არა კონსტიტუციურიაო; და კიდევ, პარლამენტის ანა თუ იმ აქტმა უხემად დაარღვია კონსტიტუციაო. მ.რ. პილს, ვინც სახელი უმთავრესად გაითქვა უსაფრულო და უბღლო დათმობებით, მიეკუთვნება ბოლო აქტა 1688 წელს კონსტიტუციის მიღების მცდელობისა. 1689 წელს კი ლორდთა პალატის მეტადე მთამმეფადი უმცირესობისა და ქვედა პალატის უმრავლესობის მტკიცე ნების წყალობით, 1688 წელს კონსტიტუცია დაიდგა, რომელიც დარღვევა ინგლისური კონსტიტუციისა.

მაგრამ კონსტიტუცია იდეა ნარმოშობილი სახელმწიფოს იდეისაგან და აღფრადის დროიდან მოყოლებული მთელი ჩვენი ისტორია ამ იდეის გამუდმებულ გაელენაზე მიგვიბრუნებს, რაც, როგორც უმაღლესი მიზანი, ნარმართავს განთავს, ხასიათს და მოქმედებას ერისკაცებისა, როცა რამის ამბობენ ან წინ აღუდგებიან; ეს იდეა გაელენას ახდენს ერისკაცთა მიერ დაარსებულ დამსებულეების, პოლიტიკისა და მეტ-ნაკლები ნარმატებით გამართული საკრებობის ნაირსახეობებზე; და შედეგად ყოველთვის პროგრესული იყო, თუმცა ყოველთვის არა ყოფილა პირდაპირი და ცვალებადი და მიემართებოდა იდეის თანდათანობითი განხორციელებისაკენ; და თუმც კონსტიტუცია იდეა, ის შესაფერისად არ მოჩანს, მაგრამ ნამდვილად კი არის ნარმოდგენილი შესაბამის სქემში რეალურად არსებული საშუალებებით; და რადგანაც ასეა, ჩვენ უნდა პრაქტიკით და უფლებაც გვაქვს ევლანარკით თვით იდეაზე, ნამდვილად არსებულზე ანუ იმ ერთადერთი ხასის პრინციპზე, რითაც პრინციპი უნდა არსებობდეს გონებასა და სინდისში იმ პიროვნებებისა, ვის მივალდობასაც აღწერს და ვის უფლებებსაც განმარტავს. არითმეტუკისა და გეომეტრიის მეტნორებებისა არ იყოს, აზროვნებაც და ცხოვრებაც რეალურა, კონსტიტუციაც რეალურად არსებობს და არანაღვრ რეალურად, ვიდრე სხვა, რადგანაც ყველაფერი არსებობს როგორც იდეა.

I

თქვენ, ღრუბლებო! ჩემს ზემოთ მორს რომ მიცურავთ და იერდებით, ვის უგზო-უკელო სვლასაც მოკედავი თვალს ვერ მიადევნებს! თქვენ, ოცნების ტალღებო! საითაც უნდა მიგრავნებოდეთ, მხოლოდ მარადიულ კანონებს რომ უცხადებთ ერთგულებას! თქვენ, ტყვეებო! დამის ჩიტების ვალობას რომ უფლებთ ყურს, გზადგავს ფრიალო და სახიფათო უფსკრულებს გვახეიდრებთ,

ზევიად ტოტებს არხვეთ და ქარის სახეიმი მუსიკას ახმიანებთ! სადაც, ღმერთს მიწდობილს, ურჩანებთ, მიტყვევსაც რომ არ შეუღწევია, მნება ოცნებებს მიდევნებულს რა ხმირად დამიკარგავს გზა, მთვარისა და მთვარი ცვაფელთა შორის ბერეი უაზრობა მომწვევიათა თითოეული უმნი ჩრდილისა და გაურკვეველი ხმის გამო! ო, თქვენ, ხმაურანი ტალღებო! ო, თქვენ, მალალო ტყვეებო! მაო, თქვენ, ღრუბლებო, ჩემს ზემოთ მორს რომ მიცურავდით!

II

როცა საფრანგეთში მრისხანებით აღმართა გოლიათური მკვლევები და ფიცით, რამაც შეარია პაერი, მინა და ზევა, მძლავრი ფეხი დასცა და თქვა, ვიქნები თავისუფალი, დამემონმეი, თუ როგორ ვიმედოვნებდი და მეშინოდა! რა სახარულითა და ამაღლებული მილოცვით, უანგაროდ ვუმღერე მონათა ხროვის შუაგულიდან; და როდესაც ვადოსაგან დახსნილი ერის დასაბრუნუნად, ვადოტრის ვიხის დაქვევზე დარაზმული ემშაკევიით, მინარტებას მიმპირეს იმ წყველ დღეს, და ბრიტანეთიც მუღერდა ამ შემზარად მწკრის;

თუმცა ძვირფასია მისი ნაპირები და გარშემოვლებული
 ოკეანე,
 თუმცა მრავალი მეგობარი და ყმაწვილობისდროინდელი
 სიყვარული
 მოვლერება პატრიოტულ გრძნობებს
 და ჯადოსნურ ნათესს პღენდა მის ბორცვებსა და
 ქალებს,
 მაინც ჩემი ხმა, გაუბნარავი, დამარცხებას უშეგროდა
 ვეღლასი, ვინც მუხებდავდა ტირანთა დამამბობელი
 მახვილს,
 და უქადა საუკუნო სირცხვილს და სამარცხვინო
 უკანდახეცას!
 რადგან ო, თავისუფლებაც! ვერასოდეს ოდნავდაც ვერ
 ნარმოვდგენდი
 შენს შუქს ვაფერხკრთალებულს ან შენს ნმადა ცეცხლზე
 ნყლის დახმას;
 და პეანებით ელოცავდი გათავისუფლებულ საფრანგეთს,
 და თავს ეკიდებდი და ვტროვი ბრიტანეთის ხსენებაზე.

III

"და მერე რა", ვამბობდი მე, "თუმცა მკრეხელობის ღრიალი
 შეეჯახა იმ ტკბილ მუსიკას გათავისუფლებისა?
 თუმცა ვეღლანაირმა მძინვარე და მიფრანგმა ვნებამ
 გაანალა
 ცხედა, უფრო ვეღლური, ვიდრე შეშლილს დასიხმრებია?
 თქვენ, ქარიშხალი, აღმოსავლეთის ცისკარს რომ
 შემოეჯარეთ,
 მზე ამოვიდა, თქვენ კი მის შუქს ეფარებოდით!"
 და როცა ჩემი მომეფე და მოცაცხავე ხულის
 დასამშვიდებლად,
 დისონანსი შეწვდა და ვეღლადური თითქოს ჩაწვარდა და
 განათდა:
 როცა საფრანგეთმა თავიონ ღრმად ნაიარევი და
 სისხლიანი სახე
 დაიფარა ფიქვების გვირგვინის ზეგით;
 როცა დაუნბარებლად ნადგა ნინ,
 მისმა არმიამ სცადა შედრული ხამწყობრო
 ნაპოქისათვის მოეხას;
 სწორედ მაშინ მძინვარედ ქვეშ-ქვეშ მოშობილმა
 შინა ლაღატმა მიგნიდან დასცა საბედისწერო ზღვდი,
 შეიზნაზარა დაჭრილი და ვასიონლიანებული ურჩხული;
 მაშინ უესავეფდურე ჩემს შიმშებს, დადეთი-შეთი:
 "შადე", ეუთხარო, "სიბრძნე მინაიქებს ცოდნას
 მათ ვინც ქობხახებში ცხოვრობს, მინამდე შრამიშის და
 კენესის!

და მხოლოდ საკუთარი ბედნიერებით მოცული
 საფრანგეთი შთაგონებს ერებს თავისუფლებას,
 დაისადგურებს სიყვარული და სიბრძული და ღედამინაც
 მათი გახებება".

IV

მომიტყვე, თავისუფლებაც! ო, მომიტყვე ის ოცნებანი
 მესმის შენი ხმა, მესმის შენი ხმამალღი გლოვა,

უდაბური პედვეციის ყრულუიდან მღვიმეთაგან
 ნამოსული,
 მესმის კენება იქ დადენილი სისხლის გამო!
 გმირებისა, შენი მშეფობიანი ქვეყნისათვის რომ
 დაიღუპნენ,
 და შენი, როცა თოვლიან მთის მწვერვალებს შიამურენ,
 ჭრილობებგან სისხლი გვიოდა; მომიტყვე, რომ
 ფიქრშიც კი
 ეტრფოდი და ელოცავდი შენს სასტიკ მტრებს!
 ბრანსა და მოლაღატურ ბოღმას იქ რომ ანთხევენ,
 სადაც მშეფობამ შესაშური სახელი აიგო;
 პატრიოტს ერს იმას რომ ართმევენ,
 რამაც მათი კარმობიანი ადგენი ასე ძვირფასი
 გახადა;
 და უწელო გულით
 მთიელს ურღვევენდენ მშეფობიან თავისუფლებას –
 ო, საფრანგეთო, შენის მურაყნმყოფო, მოლაღატვე,
 ბრმავ,
 და პატრიოტო მხოლოდ დამღუპველ საქმეებში,
 ეს არის შენი ქადლო, კაცობრობის ფაღავანი?
 მუფეთ რომ დაქმსგავსე ძალაუფლების ყრით შეპრობილი,
 მუხბილით რომ გავმურე სანადროდ და მსხვერპლის
 გასაყოფად;
 მურაყნცხვე თავისუფლების ტაძარი თავისუფალ
 ადამიანთათვის
 ნართმეული ნადელო, აცდურე და უდაღატე!"

V

ამო, ყრინი და ბნელი ამბობება,
 ნებაზე მომეხებული მონება! მღვეტო თამაშით რომ
 მოცლოვეს ხელბორკილები და მორტენ სახელი
 თავისუფლებისა და უფრო მამიმე ჯაჭვებით
 დაიბორკენი!
 ო, თავისუფლებაც! როგორ ამოვ ევენალებოდი, რომ
 გამოცლოდი, დამქანცველი ფრო-ფანის მამაღლე;
 შენ არ გზრდის გამარჯვებათა ნებას, შენი ხელი
 არასოდეს შეისუნთქავს ადამიანური ძალაუფლების
 ნარისახებობებს.
 და რაც უნდა ზოტას შეგასბან, ყველას მიატოვებ,
 (ერც ლოცვა, ვერც ტრამბას სახელი ვერ შეგატრებეს)
 ტოვედ სამღედელოების სირინოებსაც
 და უზრდელ მონათა მოყვანე მკრეხელებსაც,
 მიქტარები დანრული ფრთებით,
 ნინამძლილი ხარ უსახლკარო ქარებისა და ტალღებს
 ეთამამეში!
 და სწორედ იქ მუვიგრძენი! – ზღვის პირას, ფრიალოზე,
 სადაც ფიტვება, ოდნავ მურხულებმა თავს
 გადატროლილი ნავით,
 ამოთხრებს და შორედ ტალღას გამოცმპურენენ!
 მო, იქ ვადეო და გავეტროდი თავმიშველი,
 და ჩემს არსს ვთავაზობდი მთელს დედამინას, ზღვასა და
 პაერს,
 ეტრფოდი ყველაფერს უმძაფრესი სიყვარულით,
 ო, თავისუფლებაც! ჩემმა სულმა იქ გვიგრძნო.

ემდმუნდ ბერკის (1730-97) სახელი ხშირად არ იხსენიება ფილოსოფიის ისტორიაში. ესაა უცნაური ბედისწერა გენიალურმა ავტორისა, ნიგნისა, რომელსაც ჰქვია „ფილოსოფიური კვლევა“, გარდა ამ ნიგნისა ბერკის სხვა ნაშრომებსაც მკაფიოდ ატყობა ფილოსოფიური აზროვნების კვალი – ეს აზროვნება შესაფერისია როგორც მეთორმეტე საუკუნისათვის ასევე წვენი დროისათვისაც და განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფილოსოფიის ისტორიისათვის. ფილოსოფიური კვლევებისაგან ფუნდამენტური შინაარსი და მისაბის შემოქმედებაში, მათი სამუშაოები ხვდებით, თუ რატომაც ბერკი პოლიტიკოლოგიის კლასიკოსი. მის ნაშრომებშიც და იმისათვის კლასიკოსად აღიარებისათვის დღისმესაინაშეთა როგორც იყვინება, ასევე ისტორიულ ასპექტში სიმბოლური დიფიკილია ბერკის ნაშრომების რაღაც როგორც პრაქტიკული თვალსაზრისით, ასევე როგორც ზიგი სხვა პოლიტიკურ ნაშრომისათვისაც.

ბერკის აზროვნება ფილოსოფიურია რომ გავებთ. ერთი ის ვახლავთ, რომ იგი ფილოსოფიურ კონცეფციებს, როდ იყვენს პრაქტიკული მნიშვნელობით იყვენს და დრამად აქრება როგორც ფსიქოლოგიის, ასევე ენის ფილოსოფიაში. ბერკე ვი ის არის, რომ ნარმოამის ამერიკულსა და ევროპულ წარსულს შეფარაშეტე საუკუნის ვეროპული და ამერიკული ფილოსოფიური აზროვნების კუთხით. ბერკს აღბათ იმასე ნაკლებად ხელეობენ, კიდრ ამსახერხებს, როგორც პოლიტიკურ კლასიკოსს, მაგრამ იგი მინი იმ ირონიკ ავტორის შორისაა, ესაე მუდმილი ქუმარტი პოლიტიკური ცოდნის მისცეს მსურველს.

მანამდე, კიდრ იაკობინებლბ ჩაეღებენდნე ძალაუფლებას საფრანგეთში, ბერკმა გამოაქვეყნა თავისი ნინანანამეცყავლური „ფიქციები საფრანგეთის რევოლუციისზე“ (1789). ერთი იმ მკორე ნაშრომიაგანი პოლიტიკის ფილოსოფიაში, რამაც სწრაფი გავლენა მოახდინა საზოგადოებრივ მოღებებზე. ასე დანეო ბერკმა ინტელექტუალური დაცვა მონესტრებელი ცივილიზაციის რევოლუციური „ანტიკონსერვტი მსოფლიოსაგან“. ეს ნინამდე, ამოღებულ ბერკის „პრომეუსა“ რევოლუციონისებლი გამოცემოდან (ტ.V), ზუსტი და მუდმრადებელი ანალიზია თავისუფლების ანტრანტული დოქტრინისა, როგორც რეალური თავისუფლების საფრანგისა.

ემდმუნდ ბერკი

თავისუფლება და კალაუფლება

თავი იმით მომწონს, რომ მიყვარს ადამიანური, ზეოპროვი, მონესტრებელი თავისუფლება, როგორც ყველა ვერტლმენს ამ საზოგადოებისა, ვინც უნდა იყოს იგი და ადბათ სათანადოდვე დამოქცევისა ჩემი ერთგულება ამ საგნისადმი მთელი ჩემი საზოგადოებრივი მოღებუნების მანძილზე. ვიდრეც, სხეების არ იყოს, არა მუერს თავისუფლება არც ერთი არსიანისა, მაგრამ ნინ ვერ ნარეგებები და ვერც მუეებზე და ვერც დაცვობი ვერაფერს, რაც ადამიანური ქმედებდან და საზრუნავიდან მოდის, შილოდ თვალს ერთი გადვებობით, როდესაც საგანი ყოველმხრივ განმარცხული დგას მეტაფიზიკური ანტრანტისის მიმბეღლესა და განმარტრებულს. გარემობდანი (რასაც ზოგაერთი ვერტლმენი ათორდა დგებებს) სინამდვილემ ყოველ პოლიტიკურ პრინციპს განმასხვავებულ ფერსა და გამოსარჩევ სახეს ანიჭებს. სწორედ გარემოებანი გადაადეცვენ ყოველ სამოქალაქო და პოლიტიკურ სტემას სასარგებლოდ ამ საზიაროდ კაცობრიობისათვის. ანტრანტულად რომ ვილაპარაკოთ, ხელსაუფლებისა, თავისუფლებისა არ იყოს, კარგივ და მინც, ვანა შეიძლებულა, სრულ ქტუაზე მყოფს, ათი წლის ნინით, მომწონინება და საფრანგეთისთვის ხელისუფლება მიმცლიდა (როდგან მამინ ვერ კიდრ ჰოვად ხელისუფლება) იმ, რომ არ განმომტებინა იმ ხელისუფლების ბუნება და მშრომველბათი მთავრეობით, უნდა აეგდეს და სეროზულად მომინონი შიშულად, თავითი სერკოს დამცავ შიშულუდასა და ვანსად სიმბლესს რომ გამოქცევი, რათა ხელსაბლი აღტაცევი მთი შეეცდეს სინათლისა და თავისუფლების? ზეთო უნდა მივულოცო შარავის კარლას და მკვლელს, ვინც ცარიდან გამოქცეული თავის ბუნებრივ უფლებათა დისამონებლად? ეს იმის ნინამის, რომ სცენასზე ავიდნენ გალერებზე გამწესებული დანამბავნი და მათი გამათავისუფლებელი, სცდნენ გამომცხველებიანი მეტაფიზიკური გმირი.

როდესაც ვეგდებ თავისუფლების სულს მოქმედებისას, ვეგდაე, თუ როგორც მუშაობს მძლავრი პრინციპი; და ვერ-

ვერობით მივლოდ ესაა, რაც შეიძლება მისზე ვიყოდე. ევლურსა გაზმს, მეუქმმულმა პერანა გასაღალი მოძებნა; მაგრამ განაჯოსაგან ვერ თავი უნდა მევიკოთ, სანამ პრეველი დელოლი ცოტა შენეღებებოდეს, სანამ ლეონი დანმინდებოდეს და სანამ უფრო მეტს არ დავინახავდეთ, უადრ მღეროდ და ქაფოანი ზედაპირის თუბთუბია.

ღრმად უნდა დეგრნმუნდ მანამ, სანამ გადვიწმუნდ საჯაროდ მიველოცო ადამიანებს მადლი, რაც ქუმარტიად ღირსებით. მლოქენელობა რცენის მიმღებსაც და განცემისაც; და თავისისცემა ისევე არ უხდება ხალხს, როგორც მუეებისა. და ამიტომაც სურამბათი მთავრეობისა საფრანგეთისადვის ახალი თავისუფლების მივლოცვისაგან, სანამ გავიგებდით, თუ როგორც მერკოს ის ხელისუფლებას, საჯარო ძალას, არმისი დისციპლინასა და მორჩილებას, სასარგებლოსა და კარგად განმინეულად გადსახადთა აქრეფას, ზეოშასა და რელიგისს, საპროლანობასა და საკუთრებისა, მშეადობასა და ნესროგს, სამოქალაქო და სოციალურ ადეთებებს. ეს ყველაფერი (თავისებურად) კარგი რანაა და უშაბოდ თავისუფლებას ვერაფერს გავრგებს, სანამ გაძლებდეს, და არა მცონია დიდხანს გატანოს. თავისუფლების სარგებელი პროცედურისათვის ისაა, რომ მოქცევენ ისე, როგორც ესაიმოვნებთ, და უნდა ვნახოთ თუ რა ესაიმოვნებთ, სანამ გავებდავდეთ და მიველოცავდეთ, რათა მძლუ სანამტელე არ გაავიგდეს. სუღებებელბთა გვიკარხებას, მიველოცოთ განცემებზე ბულ. მარტოხელა კაცს, მაგრამ როდესაც ადამიანები ვჯავთრად მოქმედებენ, თავისუფლება ძალაუფლებად გადაიქცევა ქტუდამჯედარი ადამიანები, მანამდე, სანამ საკუთარ ნებას განაცხადებდნენ, უნდა დაუკერდნენ, თუ რის უპირებში ძალაუფლებად, და როდესაც თითონვე გამოისივდ ახალ ძალას ახალი პროცედურის ხელში, ვის პრინციპებსაც, ხასიათსაც და განმყობილებასაც ნაკლებად ან სულ არ იცინებ, და როდესაც ყველაზე მძლევარ ნამები განმტყავლები სცენას, შეიძლება აღმოჩნდეს, რომ ეს ახალი ვინც ყოველდ უშნარონი არანა.

თეიმურაზ დოიაშვილი

„ბედნიერი“: სტრუქტურა და საზრისი

ილია ქაჭავაძის „ბედნიერი ერის“ სტრუქტურა არასოდეს გამხდარა სპეციალურ დაკვირვების საგანს. ამის მიზეზი, ალბათ, ისიცაა, რომ თვალის ერთი შეხედვით, ფორმა ღვესისა, თუნდაც ვერსიფიკაციის დონეზე, არაფრით იქვევს ყურადღებას: კლასიკური და რომანტიკული ტრადიციის ფონზე, რეჰიმარცველიანი მალაღი შირი (4/4) მიღარი თემბო და მულერნიზებული გრაფიკით რაიმე სიახლეს არ ამტკიცებს. რამდენიმე მოულოდნელი – ილიას ევროპეზმზე ორიენტირებული ენთელეკიას კონტექსტში – მხოლოდ შიდა-რიტმის ატტუალიზება ჩანს.

„ბედნიერი ერის“ ტექსტი ერთმანეთისაგან გამოჯნული ოთხი მონაკვეთისაგან შედგება. პირველი სამი, ფორმის მხრივ, ურთიერთდენტურია: თითოეული შეიცავს 14 ტაქსს, მეტრულად იგივე ოპრივია და იმეორებს გართივის სპეციფიკურ სისტემას. ბოლო, მყოფზე მონაკვეთი ორსტრიქოზიანია, ვრცელი მონაკვეთისაგან გრაფიკულად გამოყოფილი და დამოუკიდებელი:

ჩვენისთანა ბედნიერი კიდევ არის სადმე ერთი!

სივრცობრივად არათანადი ორტაქედის ხაზგასმული ავტონომოზურბა ღია სიგნალია სპეციფიკური სტრუქტურული ორგანიზაციისა, რაც ტექსტის დაკვირვებულ ნაკითხვის დროსაც აღქმადი და თვალსაჩინოა: ეს ორტაქედები, გამეორებული სამივე ვრცელი მონაკვეთის დასაწყისში, ფელა პარამეტრის მიზეზით, რეფრენს წარმოადგენს.

მართლაც, ლექსში ოთხგზის დაფიქსირებული კითხვითი ნინადადება, როგორც ეს ტიპურ რეფრენს მოცულობებში, თემბურად გამოყოფილია, მეტრულად გაფორმებული და სინტაქსურად დასრულებული. ამგვარ კვადო-

ილია ქაჭავაძე

ფიკაციას ხელს ვერ შეუძლის გაერყელებული წარმოდგენა, თითქოს რეფრენი მხოლოდ მოსდევს, აბოლოებს ძირითად სტროფებს, მაშინ, როცა „ბედნიერ ერში“ იგი ვეუდგანს სანყის მოზიციამთ დგას. როგორც ფულკლორული, ისე ლიტერატურული ფაქტებს მოწმობას, რომ რეფრენს არა აქვს მეკვრად მონაშთული ადგილი: იგი ხშირადაა ბოლოში, მაგრამ შესაძლოა გარემოცავდეს ძირითად სტროფს ან წინ უძღოდეს მას. კონკრეტულად, ილიას ნინარე და თანადროულ პოეზიაში რეფრენი სტროფის დასაწყისში იშვიათობას არ წარმოადგენდა (ტურამაშვილი, ბესიკი, ალ. ქაჭავაძე, გრ. ოზბელიანი, აკაკი).

რეფრენის თავისებურება „ბედნიერ ერში“ ისიცაა, რომ იგი თემბატურ-მინარზობრივად მჭიდროდა დაკავშირებული ძირითად ტექსტთან, მეტრულად არ განსხვავდება მისგან და ვრცელ მონაკვეთებში არც გრაფიკულადაა გამოვლენილი. ალბათ, ეს გარემოებაში იყო მიზეზი იმისა, რომ განმეორებადი ფრაზა, არცთუ უსაფუძვლოდ, 14-ტაქვიანია კომპოზიციური მონაკვეთების ორგანულ ნაწილად აღქმბოდა და არა – რეფრენად.

რეფრენის, როგორც თემბატური, მეტრული და სინტაქსური ერთობის, განმსახლურელი ნიშანი მაშინ ის არის, რომ იგი არ მოიხარება იმ ძირითადი კომპოზიციური სიადის (სტროფის) შემადგენელ ნაწილად, რომლის რეფრენსაც წარმოადგენს (ვ. ფორმისკი). რეფრენული სტრუქტურის ტექსტში არსებობს, ერთი მხრივ, ძირითადი სალექსო ფორმა და, მეორე მხრივ, მისგან მეტ-ნაკლებად დამოუკიდებელი, განკერძოებული ერთეული – რეფრენი.

თუ „ბედნიერ ერს“ ამ კუთხიდან შევხედავთ ანუ ერთმანეთს დავაპირებთ რეფრენს და ძირითად ტექსტს, გზას გაუკვლევთ ნანარზობის სანყის, ამისაველი სალექსო ფორმისავე. საანალიზო ლექსის 14-ტაქვიანი, იდენტურ კომპოზიციურ მონაკვეთებში, რეფრენის გარეშე, ინაკვთება ძველი ქართული პოეზიის ერთ-ერთი სახეობა, რომლის ამისაგნობავე ტექსტს თავდაპირველი გრაფიკული ფორმით წარმოადგენთ:

მომივე ღუნით, ღლამბა ღუნით მორთული და
მშვენიერი;
უნწინარი, უწინარი, კედდრეკილი, მაღლიერი;
უშფოთველი, ქვემპროველი, რიგანი, ნესივრე;
ყოველად მომწინე, ვით ჯორ-ცხენი, ნახუნდი და
ღონიერი.

ვინც ქართული კლასიკური ლექსის სახეებს იცნობს, მას აქ არ გაუჭირდება ძველი, ამასავალი ფორმის დანახვა - ესაა თვქანსებარცვლოვანი მაღალი შიორი ნინაცეზურული რითმები, რომლის ერთადერთი ზუსტი ვერსიოფიკაციული ანალოგი ჩაბრუბადის "აჰმარიათის" დესტრუქტია. მართალია, ეს საბოტბო პოემა, თითქმის თავით ზოლოდ (სამი სტროფის გამოკლებით), ოცმარცვლადით (55/55) არის დანერგილი, მაგრამ მაღალი შიორით გამართული ეს უნიკალური სტროფი ოდითგანვე ერთგვარი ესთეტიკური პაროლია ჩაბრუბადის პოეზიისა:

აჰმარ ნენარი, შესანენარი, ხმა-ნარნარი,
პირ-მეცნარი, საშინარი, წყალი მქნარი,
მზე-მეცნარი, მომდინარი.
მისთვის ქნარი რა არს? - ქნარი არსით მდინარი,
უწინარი.
ვარდ-შამშნარი, შამშ-შანდარი, დანე-შენაზარი,
შუქ-მდინარი.

დამონებული სტროფი იმითაც იქცევეს გრადულებას, რომ აქ აჰმარიათო საეადლებულო ნინაცეზურული რითმება რეალიზებული, არამედ უქვეული სტრუბა რითმებისა: ყუევი მუხლი - ოთხმარცვლიანი სეგმენტი - ვეფონორად ერთმანეთთანა შეწყობილი. ამის გამო, "აჰმარიათის" ეს ფრაგმენტი - შესამე ოდა - ძელი დროიდან პარამორფოზისა და მოქვედობლი პოეტური ხელეყნების მისაბამ ნიმუხად მიიჩნეოდა.

ამრიგად, პედნიერ ერში საგრდენ სადექო ფორმად შერქობია "აჰმარიათის" ფრაგმენტი სტროფი - ენ. შიორი-ჩაბრუბაული. მართალია, ილიას ლექსში შოლოდ საეადლებულო ნინაცეზურული რითმება, ვევა მუხლი ერთმანეთთან გართომული არაა, მაგრამ აქმარია ანალოგია სტალის დონეზე - ორივე ტექსტიმ განსაზღვრებამითეტების ("ზედმესრულების") გაბშული მწკრივია. ილია ამოღის საბოტბო ოდის ფორმად, როგორც ვერსიოფიკაციულ-სტალიური ერთობიდან, ოდენად ღუქის გრადულებად მოდერნიზებულ სახეს აძლევს.

ტრადიციული ფორმის აღდგენა-გამოყენების თავისთავად უქვეული არაფერია, რომ არა ერთი განსაკუთრებული გარემოება - ილიას მკეერად უარყოფითი დამოკიდებულება ჩაბრუბადისა და "აჰმარიათისაზე", ჩაბრუბადის სადექო ფორმისა და სტალიის მიმართ, რაც მან ჩვეული პირდაპირობით გამოთქვა სტალიამ ორიოდ სიტყვა. გამაღის, რომ პოეტმა შამდერულ პრაქტიკაში, პედნიერ ერის შექმნისას, იმ პოეტისა მიმართ, რომელსაც, როგორც თეორეტიკოსს, პრინციპულად გავემოჯნა. ეს უცნაური ფაქტი ახსნას მოითხოვს.

„ორიოდ სიტყვა“, რომელშიც მოცემულია ჩაბრუბადისა და მისი პოემის ნეტკუბული შუავისა, 1861 წელს, პედნიერ ერის დაწერამდე ათი წლით ადრე გამოქვედნა და საქარეულოში კრიტიკული რეალიზმის მანიფესტის ნაშთადგენს. ამ სტორიულ სტალიამ ილიამ განაჩენი გამოუტანა უძრავობის იდეოლოგის („ჩინეთის ფი-

ლოსოფიის"), რომელიც არსებობის ერთადერთ წესს აღმარებდა: „რაც მამა-პაპის ჭუნია, ის ჩვენ უნდა ჭუნათ“, ძველი, კონსერვატიული მოსოფლმშედგელობის თაბავერ ამწვედა, ამ არ სურდა დაგინა ცვლილებანი ცხოვრების ყველა სფეროში, მათ შორის - მწერლობაში და ახალ, თეობატორად განსხვავებულ ეპოქაში გარდასული ხანის ესთეტიკისა და პოეტისის ერთგულებას ქადაგებდა. ანტონ კათალიკოსის მიხედვებში, მისივე ავტორიტეტის ზეგავლით, ჩაბრუბადე და მისი პოეზია გამაოცხვდეს იდეალად და ნორმად და როგორც შეუვალ შემეპირეტებას, ისე იმონმზებდენ ანტონის ცნობლ ამბოკოს:

ჩაბრუბადის ძე - უცხო პოტიკოსი;
თამარ დიღისა მუკობი შარეზიითა;
შოთას შირთა, თუ სთქვა, უქეთესთაქა
შექმული შესტახე, დიდი სიბრძნის-მოყუარე,
ყოლად საქები, რიტორთ-შესტახთ გურატინი.

ილია თვლიდა, რომ ის, რაც ნარსულში ნიმუხად იყო მიწნეული, მით უფრო, „ნარსულ დროთა სიკრძელ და ცთომილება“, ახალ მწერლობას არ გამოადგებოდა. არც ძველია კრპთა განუსჯელი თავყენისცემა იყო მოსთვის მისაღები მოლოდ იმტონ, რომ საზოგადოების აღიარება ჰქონდა, მით უფრო, იმ საზოგადოებისა, რომელიც არ იყო „უტეტკუბლად გახსნილი და განთოარებული“.

სწორედ ამ კონტექსტში იკითხება „ორიოდ სიტყვაში“ ჩაბრუბადის შეფასება:

„თამარის ქებაზედ მოთბობის ოდენა, ზედმესრულით დანებება და თითქმის ზედმესრულით თავყენა. რა ვაი-ვაგლახობი და კსარის მტერევეთ მოგოგავს დეაგრდნილ ცენტნავით მისი ოც-მარცვლოვანი ტყვიანავით მისბლ ლექსში... არც აზრი, არც სურათი, არც მუწენირება, არც ჭეუა, არც გული, არაფრისთანა არაფერი, გარდა ზედმესრულების რაბა-რუხისა!“

„თამარის“ ილია ჭავჭავეძე ახალი ესთეტიკის - კრიტიკული რეალიზმის პოზიციიდან აფასებდა, ამიტომ მისთვის მოუღებელი აღმონდა საბოტბო ცნარის პოთისი, რიტორიკა და პოეტია, მოკლებული ერთხალ პოთისის არსებით ნიმუხებს - აზრს, გრამოზის, სურათოვნებს, მწვენიერებას. ილიას დამოკიდებულება ჩაბრუბადისადმი უფრო ნათელი გახდება, თუ გავითვალისწინებთ, რომ მან „თავიდანვე სასტკიად დასცინა „მწგობრ ხმოვან ბრახატორის რითმებისა“, აუბრალი სიტყვეებისა და რითმების რახატორს“, - ასეთ პოეტებს მან ახალი რითმების მორახუნებულები უწოდა და აღმყოფობით შეუტია ყოველგვარ ამორფო-მადობლო ენის კონსტრუქციისა და აუბადებლად ამქმებულ სიტყვის ყორს“ [გროფი კუნიძე]. გამოთქმა ახალი რითმების მორახუნებულები გულისხმობდა, რომ არსებობდენ მათი ნიამორებდე - ძველი რითმების მორახუნებულები, რომლებიც რითმის, ზოგადად ფორმის ტრფიალებებისა გამო, გულტრდნი იყვენ აზრს, შინაარსის მიმართ.

„თამარის“ უმკაცრეს შეფასება („არაფრისთანა არაფერი“) ცუთნობდა ახალი ფორმაციის პოეტ-მოქალაქის, უსთვისაც პოეზია ცხოვრების სარკეა, ხალხის ცხოვრების გამოთქმულია, ამიტომ იგი, ცხადია, ვერ

იგუდება ისეთ ნაწარმოებს, რომელიც მეფის სახატობად და განსაზღვრულად (სამართალს ეკუთვნის) მიეძღვა ცხოველსა“) რომისთვის ყოველ დღეა.

კლასიკური ხანის პოეზია მუდამსახურებს ახალი ესთეტიკური თეორიის თვალთვლით ზოგი მკვლევარი ისტორიის ნარკინების დარღვევად თვლის, რაც, ერთი შეხედვით, თითქოს ასეცაა. მაგრამ დახვეწილად არაა, რომ ილიას მიზანი არ იყო ნაწარმების ადგილის განსაზღვრა ქართული პოეზიის ისტორიაში. „ორთველი სიტყვა“, როგორც ლიტერატურული მანუალისტი, ამპარაკებად ძველი ესთეტიკური ნარმოვანების მუდამსახურების თანამედროვეობასთან, ასახვითება, რომ ამ მუხომი ნარსულის კანონებით ცხოვრება არ შეიძლება, „თამარის“, როგორც ლიტერატურული ფაქტი, ნარსულს ეკუთვნის...

ისტორიაში განყოფილება ნიშნით ილია ქვეყნების აზროვნებისა. სტატიაში „საგრიბო“ იგი ანტი კათალიკოსის ისტორიული შიშინელობის შესახებ წერს: „ანტიკონი დიდს აღეს დაიჭირა ჩვენს ლიტერატურაში, როგორც ნარმოვანდებელი იმ დროის საქართველოს განთავსებისა“... მაგრამ ეს როდეს ნიშნავდა, რომ ახალ დროშიც მისი შეხედულებანი მუდამ დარღვევად უნდა დარწმუნდესო! ილია განაგრძობს: „ახლა რომ პოეზიის განხილვა იმ დროის კანონებით მოვიხილოთ, ძალიან შევცდებით. მაშინ სხვა-რიგად უნდა იქნებოდა, უნდა სხვა-რიგად“.

უფრო ილიას ნაწარმების ისტორიული როლის განსაზღვრა რომ განვიხილოთ, არ დავიკარგავთ დავის „ნიხი დროის საქართველოს“ მწერლობაში, მაგრამ რეალისმის მდგომარეობის ნიშნავდეს სულ სხვა ამოცანა იდგა. ილია ქვეყნად იმ ხმა აღნიშნავდა ისტორიული ნაწარმების, არამედ იმ დროის კანონების – მოქმედებელი ესთეტიკური შეხედულებების ნიშნავდეს, რომელსაც კონსერვატორები ნაწარმების სახელით თავს ახევედნენ ახალ მწერლობას. ეს იყო თანამედროვეობის ინტერესების დაცვა ნარსულის პრეტენზიებისაგან, თორემ ძველი ანტიკონისტიკური უსაცვედრო იმ პარკონებას, ვისაც ასე დრმად ესმდა, რომ „ქვემარატი მისტორიე, ეთარცა გამიკეთობს, ჯერ იმ დროების ტერმინ უნდა ჩავდეს და მერე განიკეთოს თვით დროების შეიძლება“.

და მართა, ილიას რადიკალიზმის ასახვად, პოლემიკის საეტიკოსთან ერთად, იხილ განათვლითინებელი ილია, რომ „თამარის“ იმ დროისათვის შეიქმნა და არ იყო შესაძლებელი, არ იყო ამოკითხული ურთოდეს პოეტურ ფორმით მოქმედელი იდეოლოგიური კონცეფცია, რაც ნაწარმების პოეზიის „ქართული სახელმწიფოებრივი აზროვნების განვითარების ისტორიისა და ურთიანობის მუდამსახურების უდიდეს ძველად“ ნარმოების (კორნელი კეკელიძე).

ამრიგად, „თამარის“ მუდამსახურებს ილიას მიერ არ იყო სუბიექტური, ანტიკონისტიკური მიდგომის შედეგი. იგი გამოითქვამდა ახალი, რეალისტიკური ესთეტიკის ვერდიქტს, გამოიტანის ე.წ. კლასიციზმის ესთეტიკისაგან. კონცეპტუალური დაპირისპირების სიმაღლიდან უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს კითხვა, რატომ მამართა ილია ქვეყნად იმ ნაწარმის სახელს იფორმისა და სტილისტიკისა.

„მედიერ ერმი“ დომინანტურია ახალი ესთეტიკის ერთ-ერთი ძირითადი ნიშანი – კრიტიციზმი. უკვე „ორთველი სიტყვაში“ ნერდა ახალგაზრდა ილია:

„მა, როგორ უნდა გაქმნარევი, თუ ჩვენი სიმრუდე არ გვეყოფინებ? ნეტავი ორივე ქაი იფოს საქართველოში, რომ ჩვენი პორტუგა ერთიანად ამბროს და დავიანაბროს... აბა, ის იქნება ნამდვილი საქმეარი მამულსამოყვარ, და არა ის, ვინც მტვის-მტვად დაძვეებული სიყვარულისა გამო, ანგელოზით ასახვების საქართველოსა. პორტუგის ღვიარება ნახვეარი განსორება“.

შეველის დილეტიკისა ნაზირები ილია ქვეყნად სინამდვილეს, ცხოვრებას აღიქვამდა, როგორც დამარსპირებული ერთიანად და ძვილად, სადაც ხიან-შევილს ურყოფით, ნამოგ-ნამოგ მინივანს მყოობანდასკენ. მწერლობის სარკევი სიყოფივ და სიკარგევი უნდა აისახოს, ხოლო ვისაც საკუთარი ერის ნინსულა სურს, მან ტუმპარტი სიყვარულის სახელით უნდა ამხილოს ის, რაც ჩვენი „ეუფია და საზიზღარი“. მარტო „უწვიარ სიყვარულს“ მამართა ხეყველად „ჩვენი ცხოვრების სიბოროტის დამაძლევა“, მამულმეილისთვის კი მხოლოდ პარტი ძრახვისა, მართლის თქმის ზეუბრივი კანონი მოქმედებს:

**ვაკავი ილია, ვინც მართლის
ძეგვის ქვეყანას მცდომსოა.**

ცდომილებათა უარყოფა, ნაღის მნიშვნა, როგორც ვხე განისორებათა, კრიტიკა, როგორც პოზიტიური ძალი ილიას ლიტერატურული მანამსის ერთ-ერთი არსებითი კომპონენტია.

„მედიერ ერმი“ მთელს ქართულ პოეზიაში უნიკალური ნიშნავდა მცდომს ტექნიკისათვის“ სიზარტლის თქმისა. აქ კრიტიკული განსაზღვრა ოპიეტია არა პიროვნება, არამედ მთელი ერი. ილიამ თავადწერილი სათაური – „მედიერი ხალხი“ შეუცვლა, რადგან ნარსულ ეპიქეში „ხალხი“ მხოლოდ არისტოკრატის გულისხმობდა და არა ერს, როგორც ეთნიკურ ერთობას. შეცვლილი სათაური მთლიანად მოიცავდა მთელის ობიექტს – არა მხოლოდ ელატას, თავადმწერლობას, არამედ უკლებლივ ყველას – სრულიად ქართველებს.

ერის, როგორც პოეტური განსაზღვრის ობიექტის, მარტავა დილეტიკური შედეგი იყო ახალი ისტორიული საზრისის დამკვიდრებისა, რასაც, დიმიტრი ყოფიანთან და დიმიტრი ბაქრაძესთან ერთად, ილია ქვეყნად იმედოვნად მუდამსახურებდა.

პოემა „არმდილის“ ისტორიულ ნაწარმზე მუშაობისას, ილიამ ქართული ისტორიული ქრონიკების ერთ შიშინელებთან თაიისებურებას მიაქცია ყურადღება. ჯერ დავით ერისთავისთან ვახუშტი პირად წერილობით (1872), რამდენადმე მოგვიანებით (1880) კი ერთ-ერთ პუბლიცისტიკურ სტატიაში მან „ქართლის ცხოვრების“ ძირითად ტექსტზე ციხე მიაწინა:

„ჩვენი ქართლის ცხოვრება“ ხალხის ისტორია კი არ არის, მეფეთა ისტორიაა, და ხალხი კი, როგორც მომჭრედი პირი ისტორიისა, ჩრდილშია მიყენებული. თითქო

ხაღბის ისტორიის შესამეცნებლად საკმაოა კაცმა იცოდეს მარტო მწვეთა ისტორია.

წელი სათქმელაა, იცნობდა თუ არა ილია ვოლტერის ანალოგიურ აზრს - „თითქმის ყველგან მხოლოდ შეფუძნის ისტორიის გუდავ, მე კი ადამიანების ისტორიის დანერა შერუსო“, მაგრამ სადღესოდ ერთი რამ გარკვეულია - „ქართლის ცხოვრებისა“ და მისი ისტორიული საზრისის კრიტიკა ახალი, ევროპული პოზიტივისტური ისტორიოგრაფიის პოზიციიდან ნარმოვბდა (მითა ბადრიძე).

ილიას ისტორიულმა კონცეფციამ ზეგავლენა მოახდინა მის მხატვრულ შემოქმედებაზე. კერძოდ, პოეტმა მნიშვნელოვნად შეცვლა და შეცვალა ისტორიული ნაწილი „არჩილის“ ადრინდელი ვარიანტისა, სადაც დიდი ადგილი ეთმობოდა ფარნავაზის, დავით აღმაშენებლის, თამარის, დედქტე თადეოსელის და სხვა ისტორიული პირობა გახსენებას (XXII-XXVIII თავები). დადგინდა, რომ „არჩილის“ საბოლოო რედაქციამ, „კადამიუმივებულ სახით, მხოლოდ ის ადგილებია დატოვებული, რომლებიც ზოგადად მანომინებდნენ წყენი თაღის ქველბაზე, მის სიამაცება და მამულისთვის სახელსწინოლებზე. ამ ვარიანტში უკვე აღარ გუბუდება სახელოვან ქართველ მუეწამბე მამართული აღტაცების სტრიქონებზე“ (ლადო მინაშვილი).

ილიამ პოემა „არჩილის“ ისტორიული ნაწილი იმ თვალსაზრისით შესამბამბდა შესაწარმ, რაც და, ერისთავისაჲში გავზავნილ ბარათში გამოთქვა: „ვგ ოხერი ჩვენი ისტორია... მარტო ომებისა და მეფეების ისტორიაა, ერთ არსადა ჩანს, მე კი აქეთის ავბულებების ადამიანი ვარ, რომ მეფეების და ომების სახე არ მიმიზიდავს ხოლმე, სახეე ხაზისა და ხაზის კი ჩვენი ისტორიაში არა ჩანს. ვუბუბა და ედრტკინაჲ და განკითხვა არათი არი“.

„ბედნიერი ერთი“ თითქმის იმავე ხანებში შექმნა, როდესაც ეს ბარათი დაიწერა, ამიტომ დაბუჯუბითი შეიძლება ითქვას, რომ ღვესის თემის - განსუბის ობიექტის მერჩვევა ილიას ახალი ისტორიული საზრისიდან გამომდინარე გადამწვეტრლება იყო: არა მეფეთა ისტორია, არამედ „ახალი, როგორც მომქმედებ პირი ისტორია“!

ისტორია ილიასთვის ერის საგანზე იყო, „სადაც ერთი პოეტიკისათვის სულის ღონეს“, მაგრამ მისთვის ასევე მნიშვნელოვანი იყო „ნიმპართა ცდომილებანი“, ისტორიის გაკვეთილები. „ისტორიის საძირკველში, მაგარიან ერთი, ბერი უფარგისი და ფერეირი ქუბა ჩაუბეღა“, ამიტომ ვისუბრებუბაზე პრეტენზია აქვს, მას უნდა მიეძღოს ნარსულის მსხბლობით არმნება და გუჯით გახმობა - ისტორიისაჲში კრიტიკული მიდგომა, ფიზიკული განსუბა.

„ბედნიერ ერთი“ გავრთიანებულია ორი უნიშვნელოვანი რამ - ისტორიული პროცესის აბლენური ბუბე და კრიტიციზმი. იგი ყრუადღების არაუღმ მთაქვეც ისტორიის ახალ სუბიექტს - ერს და მის სულიერ ნებობას, როგორც ისტორიული პროცესის დიკტურ შედეგს. რას ნარმოადგენს, რა მდგომარეობაშია ქართველი ერთი, როგორც საკუთარი ისტორიის შემოქმედი? - პასუხი ამ კითხვას ისტორიის სიღრმეებშია განუფილი, დასკვნა კი, რომელიც ილიამ გამოკრძა, თავზარდაქმნი ალმომბდა, დიამეტრულად განსხვავებული რომანტიკული ხედვისაგან.

ნარსულისაჲში მოწინების მიუხედავად, ილია შორს იდგა ერის ისტორიის იდეალიზაციისგან. ერთ და მისი ისტორია რეალისტურ მწერლისთვის არასოდეს გახმდარა ქვერეტისა და ოდენ აღტაცების ობიექტი, როგორც ეს გრეგოლ ორბელიანის დიდებულ სტრიქონებშია:

სხვა საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქვეწინასა? ერთ - გულადი, პურადი, მებრძოლი შავის ბედისა? მეთა დროთი ვერა შესცავალი მისი გული ანდამბატისა, იგივე მხნე, იგივე მღერალი, მოყვარე თავის მინისა..

„ბედნიერი ერთი“ ერთგვარი მხატვრული ანტიუთება „საღღერბელის“ მგზნებარე პათოსისა - რომანტიკულ აღტაცებას და ხიბტას, იდეალურ ქვერეტებს ილიას სატრადიმ ერთი ფიზიკური და სულიერი მუგომარეობის რუარული დახასიათება ცვლის, კრიტიკის მიზანი კი შემეფუბლობისა და ინერტულობის დაღვევა, მოქმედებისაჲმ ნაქქეუბნა. ისტორია, როგორც მეთაი საყრდენული მომწინასა, მაგარი ქვებით, „უფარგისი და ფბერეირი ქვების“ განგუბითი უნდა ამომბნდეს. ეს მიზანი აქვს ილიას, კრიტიციზმს, ე.წ. სიძუბუბის, რომელიც მამულისთვის უანგარი სიყვარულის ნაკუფია.

„ბედნიერი ერთი“, სატრადილი ქანრის ნარმომბისათვის, ილიამ ახმგებულ შეარჩია და გაბოიყენა მის მიერ უარყოფილი სახბტბო ტანრის საღვერო ფორმს და სტოლი, რაც იმის ნაშინა, რომ პოეტმაბარეალისტმა შექმნა ანტი-თამარიაში - პარადია ჩახრუბათის „თამარიაზე“! ძველ, მანეტიკულ ტრადიციისთინ დაკავშირბულ ფორმბში მან ახალი მიზანრის - ახალი ესთეტიკურ-ისტორიული საზრისი შეუტანა, განმბორეივლა პარადიული ჩანაცვლება სტრუქტურული იყარტების ვველა ჟინებზე: ოდერ ტანრის ცვლის სატრადი, ოდის ობიექტის (მეფე) - ერის კონცეპტი, ხიბტას - ირონია, მადეალიზებულ სტრადიციას - პარადიული მუფერილობის ზედმესერულეკითებობა.

ილია რომ ჩახრუბათის სახბტბო ოდის პარადიორებას მიზარბული, ამის მხარს უტყრს ერთი საღველისმბ ადტბა. მადეალიზების და ჩახრუბაულის, როგორც კლასიკური ქართული პოეზიის საღველი ფორმების, მხოლოდ ერთი რამ განსხვავებუბა: მადეალიზში გავრტიობა ერთი სტრადიულით შემოიფარგლებბა, ერთ სტრადიულ ვრცელებდებბა, ჩახრუბული ერთ - მთელი ოდა - ერთ გავრტიობაზეა ადტბული ამუ მონორიული (მადეალიზიზირბუბა). ილიას „ბედნიერი ერთი“ მონარამბული ანტი-თადა, რომელიც თავით ბოლომდე ერთ რითმაზეა ადტბული ბედნიერი - ერთ - მმეწინარი - მადელიერი - ნესტიერი - ღონიერი და ა.შ. გარეწინობაში გატანილი „ერთ“ უნეყეტად ხმარობს და მეთიბველს გამუბმებით ახსენებს კონცეპტუალურად უნიშვნელოვანებს ცნებას, რომელსაც მიემარბება სატრადი-ირონიული ნაკადი.

„ბედნიერი ერთი“ მხმუნარად, შემოქმედებებით იმბულ-სია ილიას, ჩემი ვარუდით, მეფე-პოეტის - არჩილის ერთი უცნაურბა სატრადიშია მისი, რომელიც, თავის მხრე, „თამარიაში“ ცნობილი სტრადიციას („თამარ ნყანარი, მესანწნარი“) მიბაძვას ნარმოადგენს. არჩილი, ვინც შემოგ-

უნაბა ძირითადი ბიოგრაფიული ცნობები ჩაბრუნებას შენახებ, მას რუსთველის ზღადა მოეტად სახაგდა და მისი პოეტისა ვაღუენსადუ ვაბრუეღუდა.

ილია ქაჭუავაძე დიდ პატერს მიაგება აწილის ღირსშესანაშია ვარბერე დეანოს¹, არცთუ იშუაადა იონრმუგდა მის სტროქონებს თავის სტატებებში. 70-იანი წლების მარხნა, როდესაც ილია ინტენსიურად მუშაობდა საქართველოს ისტორიის წყაროებზე, იგი არჩილასანაც² გააბუხდადა და, გასაბებ მიზეზთა გამო, მუქარბებულა, უწარდებუა არ მიეტეია ისეთი თხზულებისათვის, როგორცაა მუქუფთა საქტებული და სამიზლებული³. ტპიური იუმარცვლიანი ჩაბრუებაული დანერულ ამ ხოტბათა ნაკრებში მიზლებული არავინაა - ყველა მუგუ, მათ შორის, თამარი - ვანდებებულა. სწორედ ამ თხზულებათა უწარური სტროქონ, რომლის პირველი სამი ტეპში შარის-ჩაბრუებაულის ფორმითა წარმოადგენილი, ბოლო ტეპში კი იუმარცვლილია. სტროფი შინაარსობრივად რუსეთის იმპერატორის - პეტრე დიდის ქებას ეძღვნება და ასე იკითხება:

გაონიერი, მეცნიერი, ბედნიერი, კადნიერი, მვენიერი, ნიეთიერი, არ მცხიერი, სახნიერი, მქიანიერი, ცნობიერი, მწინობიერი, მგარბნობიერი. ამღლირი ვრი ამ-ქვეყნებერი მონებერი არი გამეგონიერი.

პეტრეს განმადიდებელი ამ სტროფში, თამარიანს⁴ მსგავსად მოვინა ვართთიული ეთიოტების ამ წყებაში, არანაპტო პედნიერი ერის⁵ შთავარი სიტყვა-კონცეპტი -ერი⁶ ხმანაბს, არამედ ზოგი ეპითეტი (ბედნიერი, მმვენიერი) ილიასთან - იორნიული ინტონაციით - მყოარება კრდვს:

არჩილი პეტრეს განსაკურებულ სიტყვებდ უთვლის, რომ მან მრავალი ერი დაიბონა, გამეგონიერი⁷ ქმნა. ილია თავის სტროქონში, ფაქტურად, ამ ისტორიულ მედებებს გვიჩვენებს, რაც ქართვულ ერს გამეგონიერობამ⁸ მოუტანა ანუ რამაც გაბადა იგი ყოვლად მთმენი, ვით ჯორცენი⁹. პაროდირება აქ უკვე უფროსორ დონეზედ უტყვლებდა, შინაარსობრივად კი ნაჩვენებია სადაზმედ დასვა „გაონიერი, მეცნიერი, სხნიერი და მგარბნობიერი“ იმპერატორების „ზრუნვამ“ საქართველად.

პეტრელებსა საქმაოდ დაბნასათებელი მოვდენა ილიას ღირსიული მემკვიდრეობისა. პედნიერ ერში¹⁰ იგი განხორცილებულა ახალი ესთეტკურ-ისტორიული საზრისის შეტანით „ქლასიციტური მესხერების“ მქონე საღელსა ფორმამი (ჩაბრუებად, არჩილი), რაც ახვეურდა უკვე პოეტურ პრაქტიკამი - „ეკრისიფიკაციული ირანიონი“ ცხადყოფს ძველი ესთეტკის ანაქრონიზმს, მისი ტრანსფორმირების აუცილებლობას.

პაროდირება პედნიერ ერში¹¹ სუბსტრუქტურის დონეზე შემთხვევით, ლექსის 14-ტეპიანი მითიანი მონაკვეთები კი, რომლებშიც რეფრენი და მართა-ჩაბრუებაული დეკლამატორი, სხვა პრინციპითაა აგებული. თითოეული მათგანი იწვება მეტოქობით, რომელიც თმბტური დიალტმტულია ნაწარმოებისა. ლადა დასმოდ მეტოქისა (რატობრევი კოთხვას) მოსდევს ტექსტო-განმარტება, ხოლო მათი შინაარ-

სობრივი კონტრასტი - ერთი მხრივ, ეპითეტი „ბედნიერი“ და, მეორე მხრივ, ობიექტის დეტალური რეგაბტორი დაბნათება - ქმნის ლექსის ირანიული-სატრულ ტონალობას.

„ბედნიერი ერის“¹² შინაარსობრივ-თემატურად და ინტონაციურად დაკავშირებულ რეკული მონაკვეთები კომპოზიციური მიდებინებია, რომლებიც ლექსის ახალ ფორმას ქმნიან. ეს ფორმა, ვფიქრობ, ზუსტად შეესაბამება ილიას ახალ ისტორიულ საზრისს პიროვნებისა და ხალხის შესახებ.

ისტორიული ხალხი ქმნის, მაგრამ მხოლოდ რჩეული პიროვნება, გენიოსი „მემოიბრტყავს დროების მტვერსა“, მხოლოდ მას ძალღებს „მორსმიდევლეობა და ჯრობებაზედ უღლებსა“ - ფიქრობდა ილია. გენიოსი მისთვის ის კი არ არის, ვინც „ღრუბლის ცურვას და ცაში ბოლის ცემას ასადევნებს“, არამედ ცხოვრების, ხალხის შეილი, ვინც დროის კარნახით აცნობიერებს, არც თვითონ ცხოვრებას ამოურფავს თავის მდინარეებში¹³.

„ბედნიერი ერი“, ტრადიციულად, გაიანზება, როგორც პოეტის მონოლოგი - პოეტო, ვითარცა მოსე გზარბუნებს, წინ მოუძღვას ხალხს, ღრმად სწვდება მის გულისთქმას და, საქორებისას, ამბელს, აფიზილებს კიდევ მას. ილიას სატრულ ლექსში ვანსაკურებით მნიშვნელებანი ისაა, რომ სუბიექტი არ მოწვას თავს კრიტიკის ობიექტისაგან, იგი არ არის ბრბოსთან დაპირისპირებულ „მეწინააღმდეგობისა. პოეტის „მე“ ვანუყოფელი მუშადგენული ნაწილია განსუბურელი მწველობისა (მქვე) ანუ ხალხის, ერისა. სიტყვა „მეგნისთანა“¹⁴, რითაც იწვდება ლექსში და მეორედვე ურული კომპოზიციური მონაკვეთის დასაწყისში, მუდმივად ვეაქმნობრებს, რომ ვანსუგამში მკაცრი ბრალმდებელი კი არ გვესაუბრება, არამედ -ერის მოძმე¹⁵ და მასუბისმგებლის მოზარტი. პოეტის მხოლოდ პირობებს არ სკამს - მისაღღენდე კატასტროფაზე არ მიანიშნებს, იგი ხალხთან ერთად მონანილებას თვითმობილების ვათარზისულ პროცესში.

„ბედნიერ ერში“ ახალი შინაარსობრივი საზრისისათვის ილია, ბედნიერი, ახალ ფორმას გუთავაზობს. ისე, როგორც ხალხის საღუნოდ სიმღერაში კორიფეს ინდივიდუალური ხმა გადადის გუნდის კოლექტურ ხმამი, ილიას სატროქონი პოეტის კრიტიკული-იორიული მეტოქეგარეფრენი ბუნებრივად გადამიზრდება ხალხის თვითმობებას, თვითმობლებამი. დაიდექტორად ვაგებულ ფაროფუ, ფაროფუ, როგორც პიროვნების მამომადებელი, ცროფული ობტეზიზმის, იმედის წყაროა.

ხალხური საღუნო სიმღერის ფორმას, რომლის ლიტერატურული სათვე ანტიკური დითორამბია, ქმნის რეფრენისა და ძირითად ტექტის ერთიანობა. დაიდგური მამართება კორიფესა და გუნდს შორის, კითხვა-პასუხის ანტიფონური სტრუქტურა ხალხური პოეზიის ერთ-ერთ უაღრესეს ფორმად არის მონებელი (ა. ვესელუესკი). ილიამ, თავისი ესთეტკურ-ისტორიული საზრისის შესაბამისად, დიდოსტრულად გამოიყენა საღუნო სიმღერის ფორმა - ერის, ხალხის თქმას ხალხური მემოიბრტყებაში მოუძებნა საჭირო სტრუქტურული წყობა.

ხალხურ ფორმას უნდა უკავშირდებოდეს ჩაბრუებაულის ძირითადი მტრის - ოცნამცვლელის ჩანაცვლება მართი. მართალია, ამის საშუალებას თამარიანის¹⁶ უნა-

კალური სტროფი იძლეოდა, მაგრამ გადაწყვეტი, აღ-
ნი, ახალი ფორმის მოთხოვნა იყო ხალხური კიდისათ-
ვის არაბუნებრივი და ზელოდური იქნებოდა ამკარად
სამწერლობო ტრადიციის საწინააღმდეგო.

ასი ხალხი, ის ცხოვრება, რომელიც არ იმრდება, (...) მისამართებს სამარისკენ", - წერდა ილია. ამიტომაც არ
ეუბნებოდა „პატრონობა“ რისთვის, შეუპოვრად მოვეცე-
მოდა არსებულ გზას, რადგან წინაშეა. რაც უფრო მკაფიო-
ოდ და დაუნდობლად არის გამოთქმული ბოროტება და
ნაკლებად ენება ცხოვრებისა, ზოგჯერ მით უფრო სწინა

გამომოქმედის გულის სიმბოლოვად, მოუთმენელ, ცხა-
რი ნადილი გასწორებისა".

„მედნიერ უში“ სწორედაც რომ სამშობლოს გასწო-
რება-აღდგინების სურვილით ანთებული გულის სიმბო-
რად იგრძნობა, გვეყვების დიდი ერისკაცის ხმა - ერის ხმა-
ში გარდაახებული.

„მედნიერ უში“ ნიშნული იმისა, თუ რად აღწერს დიდ წინა-
ინულიანს ანიჭებდა „უტვტვტარისტი“, „მინაბისი სიუ-
ტი“ ილია ჭავჭავაძე მხატვრულ ფორმას, ფორმა-მინაბი-
სის ერთიანობის პრინციპის.

ჩვენი ყოფა, ნათიოსხალი

ნინო სადღობლაშვილი

ესაი მებოგარს,
რომელიც ხელსოს

არყოფნასაც თავისი ღმერთი უკავს.

მოუშვებს აქ, ჩვენში, სადაც ყველა ღმერთი ღამის ხა-
კუთარ უზღობში შემოუყვანეთ და ოცნებით დაღლილი თა-
ვები ჩავერგვით კალაში.

აქ ხომ, „ყოფნა-არყოფნა“ აი ასე, უბრალოდ და ორი
სიტყვითი თარგმნება - „ყოფა და არა იყო რა“.

არყოფნა სიკვდილს ჩივს ნიშნავს, ის ხანდახან ყოფნა-
ზე მეტად და ოცნებას მისი ღმერთი, როცა „ყოფნაში“ არა
ერთა რა, როცა ცხოვრებაც, თან არის და თან არა, რაღა
დაგარეა - დამხრავ ჩრჩილნაბამ ქუქს, მუწუხი ხელის
ბელურამეჩისნულ უბეში და, არყოფნაში გადასახლებენ.

ეს არის ნინო, რომელიც დაბადებამდე აღვიტევენ. ეს
არის ენა, რომელიც მარტოობაც ტყბილია... კეთილი იყოს
შენი მობრძანება ლიტერატურაში!

ილინდ აქ მოსული იმედებს კართს ნუ დატოვებ. პირი-
ქით, ნამოკიდე მთელი შენი აუღადიდება, ყველაფერი, რაც
გაბადება, და ისევე მხნედ შემოაბოჯე, როგორც საკუთარ
სახლში, საკუთარ ოთახში.

ეს ყველაფერი მართლაც შენია. მხოლოდ შენი და გავს-
ხვისებელი. აბა, გაახსენებ, პოლოს როდის იყავი აქ? იქნებ
სულაც გუბინ, ან რამდენიმე წუთის ნინოთ, მაგრამ ისე მოუ-
ოდეწიდა, ისემა დაღლილმა შემოხრბინე, რომ აღარც კი
გახსოვს... არადა, მე მასსივარ.

ჩვენ ერთად ვიდეით გათოზულ ქუჩაში. პურის რაგმი
ჩამდგარი დედების გვერდით, და უბეში ერთმანეთისთვის
გასაცვლელ ნივთებს ვათბობდით... და როცა დიდები ისტე-
რიკგარეულად ხიბი წამთარზე მოიტყაყამდნენ, ჩვენ ვკავებდა
ახალი მგობარი - დომინიკო, რომელმაც მშვენიერი თამაში
ვკანსავდა - სადაციდიან დაბრუნება...

მასსივარა, მშობნადელ ქალაქში ერთადერთი ღია ნიშნის
მალაზისთან ატვზოლი. გამჭოლოდ (როგორ არ უხვდებოდა
და ეს სიტყვა იმ ქალს! ჩვენთვის ის ზღაპრს გადამრქმელი
ხომადღის ხალი. კამიტანი უფრო იყო), მთელი ტანით დავე-
რდნობოდა ზღვირ დახდის, ჩამოეცხდებოდა გავუგებარი ღი-

მლით და დაეცქინებოდა თვით. ეს ნიშნავდა, რომ საყვარელი
ფურნალის ახალი ნიშარი - იყო... ახალი ნივინც... ოღონდ
ძალიან იმეათიდა. სასწაულოვით იმეათიდა და დაუფერებ-
ლადა.

მოეზობოდათ ახალი ტურნალით გაბრწყინებულები, ჩვენ-
ჩვენს სამფლობელოებში ვეკარგებოდით და, იწყებოდა „არ-
ყოფნა“...

არყოფნა - მშობლებისთვის, და-მშობლისთვის, ხანდახან
მგობრებისთვისაც. ბეჭისთვის გაუგებარი ჩვენი დაუს-
წრებლობა ოჯახურ სადაილებზე, ათასში ერთხელ, მაგრამ
მაინც თავმზისულ „ატვოეებზე“.

ჩვენი სამშობლო - ხან ესპანეთი, ხან დანია, ხანაც, რა-
დაც უცნაურად მგლერი - „კანუდოსია“.

ჩვენი მშობლები - ფედაველი, ცალფელმდვრე პეტე-
ან - ფედესკვიანი ქალი, რომლის უცხო გვარობაც, ქართუ-
ლად, ცვაილია ჩაწინაობა (და რაც მთავარია, მშობლებს მხო-
ლად აქ „ყოფნაში“ არ ირრებდა. იქ კი, სულ ჩვენი ფორმაც
სულბის დედ-მამები იყვნენ ყველაფერი).

ჩვენი მგობრები - უბ, ვინ მოთელის რამდენიმე ჩვენ არ
ვეყვინობოდით ერთმანეთის მგობრებზე, რადგან მით
ქეონდათ უტვტი ძალია - ჯოფილიყვენ მხოლოდ ჩვენი, სა-
კუთარი, პირადი მგობრები.

შემობრძანდებოდა მწუხარე სახის იდადგო თავისი რო-
სინატიო, ჩამოგდებოდა ცოტა ხნით მხოლოდ შენთან, ან
მხოლოდ ჩემთან... ჩავგებოდა ათასი ფურთო დაქარცულ
თავს ქრეკაობაში კალთაში და ისეთებს მოეცეცებოდა. მუ-
რე, ამ თორბობაში თვითონვე ენთობდა, ნამბებლობდა
უტვტი, ოპრებდა იმ თავის ღვარზნა რკარებს, აბა, ოცნება
რისთვისაა, თუ არ აიხდენო, შემოსამხებდა და გავეცეყო-
და... დავედებოდა სისულელე იყო. სადმე, მომდევნო ფურ-
ცლებში მიწდროში მაინც ნააწყდებოდი, ისევე ისე, დაღლილს
და მინაზე უწურავ დაწროლს... შენი იყო. თავისთავი ბო-
ლომდე ვიამბო, ყველა მარტო და გამარჯვებაში დაგვი-
ნრო და მადლიერებით აგავსო.

შენი დონ კიბოტი, სამუდამოდ რომ დაგიმსაგავსა... შე-
გობრები ხომ ყველანი ერთმანეთს რადაციით ვეკარბით..

არყოფნის სევედა გავილურა რუსმა თავადმაც. იდობტს
ქნახდნენ და ისეთ ნივნში ცხოვრობდა, იქნებ შეღწევა ცო-
ტათი ვატვრებოდა... მაგრამ თვითონვე ნაკავიობა ნაკი,
თავანგრძობა ვაგზოვდო, რადაც ღრმა, დეკარგავე ცოდნის
მიგაგებუნა შენშივე „ყოფნაში“ იდიოტურს, მაგრამ ნა-
თელს და წრფელს. შენ ხომ უკვე ველარანდროს გაძლებდი
არყოფნის გარეშე.

შია ტინტარული გახსოვს? გამთენიისას დახურვ ნივნი და დიდხანს, დიდხანს გეტტირებოდა. ევრცერო სიტყვით ვერ ახსენი, რატომ. შერე მივლი დღე ამჟამა იარე. გულში თითონ რაღაც გათავისუფდა და ბტერი შაერი ჩაივუბა. თვალუბით დგაკონდა შუნი პატარა თავისულუბა.

ჩვენი გადარული მეტობრება...
ათას თაობად დაშლილი და შარზე ერთი, ერთი ხედიანი აურელიანი ბუნდია.

ჩვენი უცნაური მეტობრები – არც ჩვენ რომ არ დაგვიწყნდეს და ზედ ჩვენ თვალნი მოაკლეს თავი, დიდი ქაღები და დიდი კაცები, უმონალოდ ბედნიერებისგან უბედურები და მარადიული შეცვარებულები...

ჩვენი მტრები – მტრები არ გვეყვება... შეუძლებელია არყოფნაში მტრობა, რადგან აქ სიყვალად შუნი მამა, შუნი ხისლი და ზოროცა, და ყოველი დღე გვებს იმ ერთადილ და დიდ საუკეთესო შორის, როცა სიყვალად ადამიანად იქცევა ხოლმედა შუნი გვერდით სიციხულ უნდა...

ჩვენი ენა – ხან ნათელი და კრიალა, პოეტურად კაშხულ, ხანად ლტანი და ისეთი უბნალო, გვერდება შვე პურის მითითვე მშობრზე... ხანზე ერთადელი, მხოლოდ ქართული და მივილი ჩვენი არყოფნის გათმობქართულებული.

სურნელიც ხომ გახსოვს – ტუტებავიერულ ქაღებიში მაინც თეთრი ისახანის და, ფერი – დიდხანს რომ შემოიწინა კორების შვეზე გარუჯული ალვერისა გუშინათის ოქროსფერი...

რამდენი შრძოლა მოგვიყია რამდენჯერ უშობრად ავიმტდობრებოთ ბორბტების, უსიყვარულობას. ოცნებები გვერთია ღამის კეთის ოცნებებისა ხანდახან გზას ველოდი უცნაურად, მტრამ მაინც გაბაძრულები ბეჭებტებოდი, რადგან უდაბნოს სიღამასზე ხომ ისაა, სადღაც, მის უბილავ სიღრმეში ქა რომაა მიმადული...

არყოფნის ქაბი ნყალი არ დამრება.

უბრალოდ, არყოფნას დრო სჭირდება. დრო, რომელსაც იქ არავინ ვითვლის. აქ კი, შესაძლოა ერთ პატარა სურფალსაც ვერ გააწევინი, ოცნებებზე რომ აღარადტერი ვითვალთ... მიიუშვებს აქ, ამ მინაზე დრო ისეთ სიტყვაში ტიფობრის, რომ თავისი ნამდვილობით ხანდახან იწმებ გულაც გავიხტეთის – „ნუთისოფელი“ ჰქვია...

მოდა, გავიზარდეო, არყოფნის დრო დაგვიფორდა.

... და ოქრზე ეს პატარა ნერვოლე ჩემი ნათისოფლის მოელისთვის შემომინება, თმითური და თითებგათიშოლი მიეშედარსადვი შავიდას და მამინ მებერა კეთილ და სიღვიანი მოკრებებზე, რომ არა ერთი ვარჯი ამბავი.

ამ ამბავმა შუნი თავი მომაგონა და, შემოფეგომის ხეაეთით შრინდა მოვლილო.

როცა შენ შენი ნუთისოფლი დადელი სადმე ზუზად განმარტრულები, როცა შვისკენ მიაცევე შორს და ამქველად გვედაზე აუხსნელი, ყველაზე ნაიელი – არყოფნის სედად მოვლადება, გაიფიქრე, რომ შენს სიახლეს, შენს ენაზე, ინადება ახალი ნივნი, და მისი გმობრე – შენი დიდი და დარღიანი ამბებს, არყოფნის მბებს ატეური სიახლკაცო, თანდათან ჩნდება, და რომ სიყვარულის სიტყვა-ამბერი ავთია მას და, ოცნების თავისოფლებისგან ცოტათი გიფრს, სიყვალით სიციხულეს გადმოგდებს.

შენ გაიციონ მას და კიდევ ერთხელ მეტრტრულება გულში ღრმა ცოცხა. ცოცხა იმისა, თუ რა შეუძლიაი ნივნებს.

ჰო, განცებამ ასე იმება, ურწებრად ამ ახლის დაბადებას დამასწრო. ნუ შკითხავ – ენი, ხად ამ როგორ... მტებს არაფერს გბეჭე, მხოლოდ მაჭერურულებს ავინა გემდეგინიშული.

კიდერ ნინის თარიგებზე გამოჩნდებოდეს, უკვე არყოფნის ზინავარია ის და, მენ გელოდება, რომ გეტზიარო. დაიშასოვრე.

დენია გვეფევისშეილი.
ცოტახნით ისევ არყოფნაში გეპატოლები.

ჩვენი ყოფა

მადლობას ვთხოვ ჩემი ნერვის („ნინის სახელწოდებას და ვაერ-სახელის შესახებ“ – ჩვენი შვერლობა“ 23 [49] 2007 წ. 9 ნომერში) გამოქვეყნებისათვის თანაბრად, მინდა გამოვიტყო გულსიტყვით იმის თაობაზე, რომ ხსენებულ პუბლიკაციაში (სენი დაუდებობი), ვერ მოვიხერხე თვალ მიმდევრების კორექტურისთვის – გაპარა რამდენიმე შეცდომა, რომელთაგან აუცილებლად მისამჩნია გამოფერ რინდ-ორი კორექტურა.

შეგნერ:
„ცნობილია, ვალაკტონი ამა თუ იმ სტრიაქოსს, სტრეფოს, ზოგჯერ ლენსსაც ვეაფვიდა საკუთარი გამოჩინავის ურყურის (გამორატყვის) მეოთხედი. ფრად საყურადღებოა ამ შარზე მისი დედა. მუ და ნივრზე ხა უნდა ეთქვა ბეგრა“.

პირველი კორექტურა:
„ხან ისევე თითრებშია, კალია“.

უნდა იყოს:
„ხან ისევე თითრებშია, კალია“.

მეორე კორექტურა:
„სახელარგარეთი კი რად უნდა ნეროსი“

უნდა იყოს:
„სახელარგარეთი კი რად უნდა ნეროსი“

გვალაკტონის ლტეი ეტება ე. შულდინს – რეს პოლიტიკოსს, რომელიც იყო საბჭოური (ბოლშევიკური) სისტემის დაუბრებელი მტერი.

გამოქვეყნების ბეჭების მიხედვით, როგორც შკითხელი შეამჩნავს, შედგენი ბეჭად სათაკელი ეპითეტს იმ-სახერებს („კალია“).

ასევე უნებეს გზის შკითხვებს მეორე კორექტურული შეცდომაც: „რად“ – „რის“-ის ადგილას – „სახელარგარეთი კი რად უნდა ნეროსი, ესე იგი, ვინ დაუშლის საკუთარი აზრის თავისოფლად გამოთქმას, ვინ აუტრიაშობი“.

ვგ არის და ვგ!

და ერთიც:
„აი, ეს ორდა-ორი კორექტურა მადელითა იმისა, როგორ არ ავრ-დავრებს შებნა შეუძლია ნინადავების ვითომ-დაც ფრად უშემიწელო კორექტურის, ერთადერთი არის, თუკი ატობრის [ან რედაქციის თანამშრომელმა, ვისაც ეს ხელნიუბება] ფხიზელი თვალ არ მიადევნა ამა თუ იმ სიტყვას.“

უფრმუსი პატარისკეთი

შეგნება ჰაზარდია

P.S. „სამდელი შეცდომა შეცდომის გამოქრება“ (კონ-ფუსი)

სიმღერა ჩემი სახლია

თამარ ლონდაძის
ქსაპერაჟა
ნოდარ ანდელაძის

- ბატონო ნოდარ, თქვენი შემოქმედება და თქვენი მონადევების წარმატებები ყოველთვის გამორჩეულად მაღალ შეფასებას იმსახურებდა და იმსახურებს. ერთ-ერთ ბოლოდროინდელ გამონათქვამს ხომ ვერ გაიხსენებდით, რომელიც განსაკუთრებულად დაგამახსოვრდათ და ბევრს კიდევ ერთი მიემატა აქვს დასტურად, რომ ხელოვნების იდეალად და უკიდვანო საზღვარში თქვენ თქვენი „სახლი“ ააგეთ და მასთან მისასვლელი, სხვათათვის მოუწვეველი გზები გაკვალეთ...

- პირადად ჩემზე რა მოგახსენებთ და, ჩემს ერთ-ერთ მონადევზე... - ნოდარ გამბეზულზე კი ესპანელმა ტენორმა აღწერდა ქრუსმა თქვა: იტალია, როგორც გეოგრაფიული ცნება ხომ არ გადაადგილდება, მაგრამ, როგორც ჩანს, იტალიურ პეიზაჟის საქართველომდე გადაუნაცვლებიაო."

რამდენიმე წლის წინათ რუსულ ენაზე გამოვიტყვე ჩემი ნიღოს „HOMO CANTOR“ -ის პრეზენტაციაზე შეხვედრი მო-პულარული რადიოარხის „ორვევის“ რედაქტორის აღყვანდრე ვოდოპიანოვს. შევიდასათინი საუბარი გავრდა და ამ მასალით მან ოთხი გვერდიც მოამზადა. ამ გადაცემებს თურმე დღემდე იწერენ და ოთხივენი მთელ რუსეთში სახალინიდან პეტერბურგამდე. ეს არის საუბრე-ზე ხელოვნებაზე, ჩემს მუშაობაზე, სიხბეუბზე, ოპერის საჭირობოლო საკითხებზე...

- ბატონო ნოდარ, თქვენ ამბობთ, რომ არსებობს პრაქტიკაზე დაფუძნებული სწავლება სიმღერისა და ასევე მწერებზე - თეორიული მუშაობა, ცოდნა და მასზე „აქნებოლი“ საშემსრულებელი ხელოვნება. თქვენი თეორიული ხელმძღვანელობით მაშინ, როდესაც სიმღერა დაიწყო და შემდეგ უკვე, როდესაც სხვებს ასწავლი-დით და დღემდე ასწავლით? რომელ გზას აჩრევთ?

- ძალზე ფართო და ვრცელი თემაა დიდი სიმღერებით გვიანუბნები, ოღონდ, ცოტა მორადი დაიწყო, რადგან ეს ერთგვარად ბიოგრაფიული ამბავია. ჩემი ვოკალური ცნო-ბიერების ჩამოყალიბება განსხვავდა იმან, რომ ოპერის მომღერლებს ოჯახში დღვინდა. ოპერა ჩემთვის სახლი იყო და დღემდე, სიმღერა ჩემი სახლი. მეღეროდი ბავ-შეობიდან. მუშაობებმა შეიწინა კარგი და ცუდი პარტიკის დასრულებები სახლი. სცენებზე კი ვიამბობდი. დაბ-ნობით 11-12 წლის ასაკში უკვე ვიამბობდი რადი-ცებს. მამას მასწავლებლის, პროფესორ ვეკერი ვროსკის კლასში დადივოდი და სწენა საკმობ განვითარებელი მჭირდა. ამ დროს მამას უკვე შეიკმობდა ვადლებდი წარ-მოადგენების შემდეგ. ომის დროს კი არსებობდა სმე-ტაკალი, რომ არ გაკვერწია.

- თქვენი ერთი ასეთი სპექტაკლი გაიხსენოთ! რომელ პარტიკის მღეროდა მამა და რა შენიშვნა მიე-ცით?

- მაშინ საბალეტო სტუ-დია ოპერის მეოთხე სარ-თულზე იყო და ერთი ლოგა პეტინდათ დათამაშობი ორ-კესტრის თავზე. ამ საბალე-ტო სტუდიას ხელმძღვანე-ლობდა დავით ჯავრიშვილი, ცნობილი მოღვანე და ჩინე-ბული პიროვნება, რაც კი იმ-ხანად აპარატურა გამოილი-და, ბაგონ დავითს ვეულო-ფერი მჭირდა. მან შეიწინა პირველი მაგნიტოფონი და მამას სპექტაკლებს იწერდა იმ-ხანად ლოგადან. წარმოვეგნის შემდეგ ვერცხობით ხოლმე, ვისმინებოთ და ეანალიზებდით. ასე ვაკეთებდით ჯერ კი-დეგ ომის დროს სიმღერესა და სოცოვით. ეს ანალიტიკური დამოკიდებულება შემოქმედებითი პროცესისადმი ძალიან ადრე გამომიშუშავდა და სწორად იცნად მომდევს. იმ-დროინდელი ჩანანერებიდან ვეულოფერი მახსოვს.

არადა, სხვა რაღაცეები მაინტერესებდა. ლიტერატურა მიყვარდა და პიროვნა სახალღები ბაბო შექედობის ლიტერატურის წრეზე დადივოდი.

ის განმსლებები და ახალიზი, შეიძლება ითქვას, ერთი მხრივ, დამემშარა, ხოლო მეორე მხრივ, ცოტა ხელიც კი შე-მიძლია...

წინეი ბერი იყო სახლში, ბევრსაც მოგზავნიდნენ ლე-წინგარდიან. მოგზავნებით შერიკო ანჯაფრანდი მე მო-ვიყვანა სახლი მამასთან სამეცადინოდ და მათ მეცადინე-ობებს ეესწებოდით. ამ პროცესშიც ვერეოდი. პირველ წლებში ლტო შერიკოს გაკეთებულზე ესწავლობდი სიმ-ღერას. ამ დროს თან უნივერსიტეტიც ვემუშაობდი არნოდდ ჩიოტავასთან ენათმეცნიერების საკითხებზე. ძალიან დატვირთული ვიყავი. ამის გამო ფორტეპიანოსაც დაეპე-ზე იავი.

ამ მხრივ გამოვიჩინედი იმ ახალგაზრდებისგან, რომ-ლებიც ირწვენი სიმღერის და არ იცნან, რა სიმღერეებთან მოუწევი შეხება, რას კიდებენ ხელს.

რა მოხდა იცი? დაინდო თეორიული, ანუ ანალიტიკ-ური მიდგომით პრაქტიკის მიმართ, მაგრამ მთელი ჩემი ცხოვრება მოუხმარე ხელოვნების არსის დაპირისპირე-ბას მეცნიერება ცოდნასთან. ამას ვაკეთებდი არა უბრა-ლო მეცადინისა და უგულებელყოფის ჩვეულებრივი ეს-სებით ამ მოქმედებით, არამედ, რამდენადაც შემეძლო, მეც-ნიერების გაღრმავებული ჩანვლობით. მასში უნდა მომე-პოვებინა ისეთი მეოთხოვური ნაკლებებები, რომლე-ბიც თავისთავად უარყოფდნენ ხელოვნებისადმი ასეთ პრიმიტივულ მეცნიერულ დამოკიდებულებასა და პირ-ნიცამ. ხოლოს აღმინდა, რომ მთელი თანამედროვე თეო-რიული აზროვნება ამ გზას დასდგომია. მაშინ მე არაფრით მიხელმძღვანელებია, გარდა საკუთარი აზრისა და ინტუიცი-ისა. ამ მჭირდა ასეთი ლიტერატურა - მაშინ არც ვეხი-სტენციალიზმს ვიცნობდი, არც ფენომენოლოგიას, არც გა-

გების პერმენენტობას. მხოლოდ მინიდან პროტესტსა გა-
მოვალაპირებელი მეცნიერება კი ხარ, მაგრამ ასე თანამად წყ-
ოფ ცხვირს (უკაცრავად, ანათა ვულგარული გამოთქმის-
თვის), იმანი, რამიც არ ჩაგვხედება. შემდეგ გამოქვეყნდა
ნოკი ქვეყნის საინტერნოს მრამები სუბიექტურობისა და
ინტელექტუალის თვალსაზრისის შესახებ მეცნიერებისათ
პროცესის მიმართ. რატობურად, შეიძლება თქვას, მეც-
ნიერებაში გრტარადდეს. ამის გამო უფრო ღრმად მეცნი-
ერებად მეცნიერება.

**- და შემდეგ გადაწყვიტო ამ ვულგარისთვის ნი-
გნი მიგვეჩაოთ თავი?**

- დიან, ფიზიოლოგია იქნება ეს, აქუსტოცია, მეთაფიკა,
პედოლოგია, ზოგადი თეორია თუ სხვა რამ, ზელოვნებას-
თან დაკავშირებული... მეცნიერების რომელი სფეროც არ
უნდა იყოს, ჩემი ნიგნის ზოგადი პათოსი სწორედ ეს გახ-
ლავდა: ზოგადი თეორია არ თვალსაზრისით ინტელექტუალ
შემსწავლელი მეცნიერებისა და ცოდნის საფუძვლზე.
მასში ესთეტოცია უნდა იყოს ნაწილი. არა ფიზიოლოგია ან
სხვა რამ, არამედ ესთეტოცია. აქედან ჩემი დონების თეო-
რია გამოიწოდება.

**- პრაქტიკული მუშაობისა ამ თეორიით ხელმძღვა-
ნელი?**

- ცხოვრებაში ძნელია ამით ოპერირება. სხვათა შორის,
ლა-სკაბადი სტატოგრაფიას ამაზე საუბარი გვიჩინა ოპე-
რის დირექტორთან - ანტონო გარინდელისთან და იმდენ-
ად მარტივად, რომ ჩვენი სკოლის დირექტორს - სანთ-
ორა მარია ჩეკრის საგანგებოდ წესითის მოამყვანა ზე-
ლოვნების თეორიული კონტროლის და ინტერვიუსი ცუ-
დოდონ გარა. მასთან მქონდა ინდივიდუალური სემინარები,
გარინდელი ცოტა ირონიულად კვიც იყო და მითხრა, და
გინდა ამდენი მეცნიერებანი და უფთხარი, იმისათვის, რომ
შეიზრდეს უფლებანი მისი ავტორიტეტული დონეზე უარყოფი-
ლი.

ბევრი რამის შესწავლა დამატრდა და ახლაც უქმდა, კი-
დედ რამდენი რამის სწავლა და გაგება საჭირო.

მოძღვრლის პროფესია არ არის ხელოვნება. მას თავისი
საზრისი და სიღრმეები აქვს. ვიდრეც, ზოლო ადამიანი
მარტო საინჟინერო-მეტიკი? მერე ამას მოსყვა მათი სამბო-
ლიკური ერნსტ კასირერთან. სხვათა შორის, ქართულად მის
ერთი ნიგნი ითარგმნა ლამარა რამიშვილის მიერ არ
არის ადამიანი? ანტონოცია გამოცდილებული. როგორც
ეთქით, მისი აზრით, ადამიანი არის სიმბოლოების შე-
ქმნილი. მეშორელებითად მისი არსი სწორედ აქ იხსნება და
ამდენად ის არ არის მხოლოდ „საინჟინერო“. არის კიდევ პი-
ბეტრმასის გაგება. ეს გახლავთ პოპო ლუგუნი - მოთამაშე
ადამიანი, ანუ თამაშის უნარის მქონე ადამიანის ერთი არ-
სობრივი დანახაობა გამოვიდა ისევე, როგორც ამბობენ,
რომ ადამიანი ერთადერთი არსებაა, რომელსაც აქვს უნარ-
ი, თქვას არა“. ასე რომ მივფიქრო, ადამიანის ყველა სი-
ხედედობასა და მანასიათებლებს ვერ ჩამოვიფიქრო. მეც
გავხედე და ადამიანს დეკარტული პოპო კანტონი - სიღრ-
მის უნარის მქონე. ამასი პუბლიკობა დამიჭირა მხარე,
რომელიც ამბობს, რომ ადამიანი, როგორც ცოცხალ არსე-
ბათა სიმბოლო, მომღვრალ არსებებს განეყოფებოდა, რომე-
ლაც სიღრმის ბეჭეტი უკავშირებს აზრებს. ასევე აღ-
ფრედე ტომპსისი - ფრანგი მეცნიერი იმ აზრისა, რომ ადამი-
ანის სიღრმისთვის შეიქმნა. სიღრმა მისი არის, ადამი-

ანურობის ფუნდამენტური მახასიათებელია. ტომპსისმა
სმენის მივიღი ანთროპოლოგია შექმნა. მან გამოიგონა
ელექტროფონი რუსები ახლაც არ აღიარებენ ამ გამოგონ-
ებას გარკვეული პრობრეტების შიშით!

- იქნებ გვიხარია, რას ნიშნავს ელექტროფონი?

- აპარატია ისეთი, რომელიც ადამიანს უნარობებს
„ურსა“ (ჯეშმა). მეცნიერებს გამოიშვებოდა აქვს ტექნო-
ლოგია: ჩაურთავენ ადამიანს ბეჭეტიან ისეთ ობერტონებს,
რომელიც მას არა აქვს და თუ შეისმენენ, ის იწყება იმ
ობერტონების გამოცემას. მოკლედ, ცუფი ხმა გავიკუ-
თისდება ეს აპარატი ფსიქიატრიადი გამოიყენება. ამ მე-
თოდს ავტორი აუფიფიქსიომატრის ენახის. მისთვის ენ-
ები აქვს გამოისორებელი. ელექტროფონი დამატებითი
ობერტონების შემტანაა თავის, ვგულისხმობ ნერვული
სისტემის, ტრანს ენტრია. ეს ცენტრი ამოქმედებს აპა-
რატს. ამით ტომპსისი ამტკიცებს, რომ „ურსა“ (ჯეშმა)
ზედმდებელი და არა ადამიანის ფიზიოლოგიური მდგეო-
მარება.

ტომპსისი ბევრ რამეში დამეჭმარა ხანდახან ისეთი
განცედა მაცეს, თითქოს ჩემს კონსექტს ეკითხებოდე,
ცხოვრების სისსაქტს. მამამისი მომღვრელი იყო. თეო-
რით უამრავ ქვეყანაში ლაბორატორიაში აქვს დაარსებუ-
ლი. ბევრ ფსიქიატრიულ დაავადებას არქებს. მისი მთავარი
მონიღება იყით, რა არის? არ შეიძლება ბავშვები აღიზარ-
დონ მუსიკის გარეშე? მისი თეორია თანამედროვე ფიზიკა-
ზე დაურდნობით იქამდე მიღის, რომ ბეჭეტი შექმნა სამყა-
რი. ეინაყოსის სხვადასხვა სახეობები ქმნის სხვადასხვა
სახის მამარებს. და ასე დებრთამდე ადისი ოლინდ,
ღმერთის ის ობტეოლოგიურად მიუხეცება. მას აქვს მონა-
სიო-ბუნდობა მიცარტამდე“. ის ამბობს, რომ დიდ სიმპო-
ზიკორებსა და მუსიკოსებს სამყაროს ქნა ქნითად და მათ ის,
უზრუნავს აღაპარატებს. ადამიანი ანტენაა ზეყვას და დე-
ადამიანს შორის წევრადმი შეუმართავლის გადმოსაცემად
თავის არასრულყოფილი ერთი და მე ვამატებ: თავისი
არასრულყოფილი სიღრმით!

- თანამედროვე სამყარო რას იტყოფით?

- თანამედროვე სამყარო ყრუდება თანამედროვე
ტექნოლოგიის გამო, ტექნიკობით და რაციონალიზმში
ადამიანის სიბოხს ურს და სმენის სამყაროს. სმენა ჩლუნ-
დება.

**- ამიტომ იქნებ ცოტა ხნის ისევე წარსულში დეკ-
ბრუნდეთ? მამინ ასე ხომ არ ფიქრობდით, არც ამდენი
რამ იყოლიდი? რა იყო წარმშობილეთი თქვენს სიღრმე-
სადმი გამოქვეყნებულაში?**

- როგორც მერე მიხვდა, რადაც ნინათგრამობები
მქონია იმისა, რაც შემდგომში გაიზიდა. ნივანაც ვითხი-
ბით, მამისა ბავშვობიდანვე ვეკითხებოდი. მამა ღმერთი
იყო ჩემთვის. სხვათა შორის, მისი ნიჭისა და მასხატბანის
მომღვრელ მარტო კარგო მეცელებდა და არა მხოლოდ მე
ფიქრობ ასე! რა არ მომინდა? ხანდახან ვადამბობდი
რავალინო, ვადამბული ნატურალიზმში. ეს რუსული სკო-
ლის გავლენა იყო. მე კი ამის ნინააღმდეგი გახლდით. რო-
დესაც ის იტალიური ობტეო რამბოდა, იტალიური ღერძზე
გავიღოდა, შეუდარებელი იყო. ასეც დრას ვამბობდი ხოლ-
მე, ვასადები შეეცდებო-მეთქი. აქ ინტელუცია კარნახობდა და
სხეანარად ფლობდა თავისივე ხმას, მაგრამ როგორც კი
ახალტურად მიუდგებოდა და რეალისტური თვალსაზ-

რისთვის, რაც შენთვის ნატურალურიათან იგივეების ნიშანითა, იქ პრიმიტიული მექანიკურად. ბერა პრეტენდის წინაშე, რაც მის ლეგენდარულ ხმას არ ეყარებოდა. თუ სულიერი მისწრაფება და ტექნიკა ერთსა და იმავეს ემსახურება, ბერა რა შედეგს მიიღებს და ანალიზებულ განცდას ახდენს.

მაშა იხებდა ხოლმე როგორც რეალისტს და ასრულებდა როგორც სიმბოლისტს. ამავდროს მას ჰქონდა თავიანთი საოვერლეული, რომელიც დაშვებული დასაბუთება არ მოეპოვებოდა და არც მოეთხოვებოდა, მაგრამ მე ხომ მანტრულსებდა? უკეთი ესმობდა ამ საოვერლეების ფლოზით მაშა დიდ იტალიელებს უტოლდებოდა. ერთმახა უნდა ამას! ძალიან მიყვარს გოეთის გამოხატულება: ესტრონიას ცოდნა კი არ უნდა, განცდა სჭირდება. ხელოვნებაში საკუთარი დარგის ისტორიის განცდა უნდა გქონდეს. სიმღერა და ხელოვნება სულ განცდის სახეურია. ამიტომ მაშა მეცნიერების ტანკით არ ტრანსპარირებდა მეტანს არ შეიძლება! მაშას კი არ ეუბნობიანადებოდი, ვერსიფიდი, რადგან მისი ლიტერატურა არ მინდოდა დარღვეულიყო. მისი ხმა და შეხრულება საოვერლეად დარჩა და საბედნიეროდ, არა მხოლოდ ჩემთვის!

- ახლა იქვეანს მონადეებსა და კლასიკურ ვეპიანთს!
მალ ბაქოში კონკურსზე მიმგზავდებოდა ახალგაზრდაების ნარაოდებზე. ეს, რაც იქვეანს მოსვლისთანავე შევიტყვეო, სხვა რა გავამეხი ვაქო?

- დიდ ბრძოლას ვაპირებდი უკალას სიმნიშვნისათვის. მოსკოვში უნდა გადავიტყვენილიყო ბაქოდან, მაგრამ იუსტების საკითხი ვერ მოგვარდა. ეს იცით რა თქვანა? არნილდ ჩაქობადასგან მოვიღს. ის ამას ეძინდა შეთოლოლოგიურ იმანიტრისმს, ანუ სიმღერა უნდა იყოს სიმღერა; მუსიკა უნდა იყოს მუსიკა. ახლა ყველაფერს ადულებდი იდენტრობას - მისი მანაგანი კანონით არ მოქმედებენ. სიმღერას, მუსიკას ადვილან სულს კომპონიციაში ტექნიციისმს სხლია ხელოვნებას, ნატურალულობას ფართო ვაგებოთა ტექნიციისმი მოგველენს ესთეტიციისმად. სამხედლო შეცდომასა თუ მეცნიერულად არ ამტკიცებ, ესე იგი, არაფერი ყოფილა! არადა, თვითონ მეცნიერებას აქვს დღეს უზარმაზარი პრობლემები თანამედროვე სამყაროში.

არნილდ ჩაქობადა თავის სალოტრობაში დისტრუბუციასი ამიბობდა (პირველი სალოტრობი დისტრუბუცია გახლდათ, ჩემს უნივერსიტეტში დაიკვლი), რასაც უნდავლი, ამის კონონით უნდა იყვდეს. ამან იდენტი გარედან თავს არ უნდა მონახეთო. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია. თითქოს ცდილობს ყველა ამის გაკეთებას, მაგრამ ამ მარვერე გადარბევები ხოლმე, ამ მარცხნივ. ძველას სწორი გზით სარბული. მართლები არიან ის მოახროციელები, რომლებიც სიმნიშვნის მოთილენ ცნებაში, ვაგებამბო. პირველიდებ დიუცანია მითავარი. დღეს რა ხდება? ინტერნეტების ნაკლებად გვანდინან ილუსტრაციას, რაც თავისთავად ზედაპირულად და არაფერში გახებებს. სიღრმეს ვერ ხედავ. შენთვის ვერაფერს აღმოაჩენ. პოლი, ვისაც სწორად ესმობდა ხელოვნება, შენთვის რეესორი ვალტურ ფელზენიტინი იყო. მისი ხელმძღვანელობით გერმანიამა მე და ცისანა ტატოშვილი აიბანე? ემუშაობოდა. ძალიან თანამედროვეად აზროვნებდა, მაგრამ ტექსტს როგორ უღალატებდა? თეზისს ჰქონდა ასეთი: რაც უფრო ზუსტია შემსწრელობა, მითავარი თავისიველია. სარბული ასეა. მხოლოდ საქართველოს არ ვუღლისებოთ. ტექსტუალის ამოტანია მითავარი.

ეს არის სიმბოლისტის პრინციპი. ტექსტის ქვატემატი კი არის ტექსტი.

მე, მავალითად, ბედნიერი ვარ, რომ ჩემი მონადე უღლი თანხელი უყვე იქ ავტორიტეტად, რომ ახერხებს კლასტრებს. ის აღარ თანამებს ისეთ სატექნიკალომ, სადაც პრუსიკა არ არის შენარჩუნებული და სიღრმე დაკარგულია. ნახელ კლასიკაში მისი სურათია! მართალია, ეს პარტიკა ვერსაქარაფელიში მომწვდება და შენდებ გერმანიამ დაიხვანა, მაგრამ ამას რა მნიშვნელობა აქვს. პი, ეს არის თანამედროვე ვლასიკა. ვანხულ კახილმ თქვა მაშინ: მე კი არ ვიდროფორე კლასიკა, ლადომ იდრიფორაო. მეკრებილი და მეკრული იყო სცენა და ორკესტრი. ეს არის ნამდვილი სინთეზი.

უკაცრავად, არ მიყვარს ქადაგებები, მაგრამ უნდა ვისწავლოთ თანამედროვეობისა და მედროვეობის გარშევა!

- ბატონო ნოდარ, ჩვენი საუბრიდანაც ჩანს, რომ თქვენი წინის შესახებდა უამრავი მისალა დაავიგოვდით. რას აპირებთ?

- სხვათა შორის, ჩემი მონადის გულიყო კარიული მონადევი ალა სიმნიშვნელმა ჩამოიშტანა ცნობილი ედუკაციის - ანტონიო ლუარას ბრწყინვალე წიგნი. როგორი დასვენა აქვს იცით?! ხელოვნებაში არ უნდა ჩაეროს მეცნიერება. ხელოვნებას თვითონ აქვს უნარი, აღმოაჩინოს ხელოვნების საოვერლეობა. მის რამე ვეითხელებ, თითქოს ჩემს მეცნიერებასთან ანტაგონიზმის ჩანანელებს ვეითხელობებ. ასეთი ავადამახილები! ძალიან სანტერესოა, რაც ამას მნიშვნავ, რომ მატრო არა ხარ.

- მონადეებთანაც ამ თეორიით მუშაობთ?

- მათთან მუშაობისას ინტიუციანა ნამდვიანი. სკოლასტიკა ვადამაცხებდა უფრო ადვილია, მაგრამ შემოქმედებით არ იძლევა კარგ შედეგს. ნედრობა საქარო. ერთხელ მოსკოვში ფსიქოლოგიის ინსტიტუტში მოხსენება მჭონდა და იქ ვთქვი, მე თითქოს ვეღავდა ჩემს მონადეს, ანუ ის ჩემში აღიბედავდა, როგორც მანადეც სარკეში. ერთხელ მასზე მუშაობას ჩემში და ამის შემდეგ ვანდემ მას ყველაფერს ისე, თითქოს ჩემს თავზე ვმუშაობდა.

- ბატონო ნოდარ, იმდენად დატვირთული და სასვე შემოქმედებით-მედაგოგიური ცხოვრება გაქვთ, თითქოს ვემდებთ ამ კითხვის დასმა, მაგრამ მაინც ვეკლავთ. რას გავთვალა სურს მავსტრო ნოდარ ახლელუბდეს თავიანი კლასის სრულყოფისადას?

- ძველი იტალიური ხელოვნების საამტრობის პრინციპი მთიბლავს და კერძო სასიმღერო სკოლები იტალიაში. როცა ისინდებ მანამდებულელი და მონადე და თავის საქმეს აკეთებდნენ. არავითარი ზემდებტი ადმინისტრაციული მოთხოვნები, გარდა პროფესიული და ადამიანური პასუხისმგებლობის ხელოვნების წინამე და ერთმანეთის მიმართ. ინდივიდუალური მიდგომა, ინდივიდუალური გეგმება!

და კიდევ ერთი რამის გაკეთება მინდა - საბავშვო ოპერის თეატრი პატარებისთვის და მონადელებსათვის საოპერო სტუდია თავისი რეესორებით, დირიჟორებით, კონცერტმასტრებით... იღვა მაქვს ასეთი, მაგრამ ვერ ვაგებოთებნებს ამას?!

მიქელანჯელო იმიტიომ გახდა დიდი, რომ ქვისმოღველებთან მუშაობდა ბავშვობაში. ვენიოსობით კი არ დარწყო. ის მამინ დიბანდა როგორც ხელოვანი, როდესაც ბავშვური ხელებით ქვეს ხებოდა და მასთან ინტიმი აფლიბებდა ყმაწვილს, როგორც შემოქმედს.

ლადო მინაშვილი

კოეტი ლიტერატურის ისტორიკოსის ავალუაში

2002 წლის გაზაფხულზე თბილისში ჩატარდა ქართველოლოგთა საერთაშორისო სიმპოზიუმი, სადაც სხვებთან ერთად მოხსენება წაიკითხა სომეხმა ქართველოლოგმა ერევნიდან **პიარია ზაირამიანმა**. მისი მოხსენების თემა იყო „ლიტერატურის კორიფეთა მეგობრობა კულტურათა დახლოების მნიშვნელოვანი ფაქტორი (ცდიშე ჩარჩენი და ტიციანი ტაბიძე)“.

მოხსენებლის სიტყვებით, ელიშე ჩარჩენის პოეტური ნათლობა თბილისში შემდგარა. აქ დაუნერია პირველი ლექი და აქვე მომხდარა მისი პირველი აღიარებაც, იგი ხშირად ჩამოდიოდა თბილისში და აბქობდა რადაც მონაწილეობდა ქალაქის ლიტერატურულ ცხოვრებაში. მიზეზი ჩარჩენის თბილისში ბიჭირი სტუმრობისა, მკვლევარის სიტყვებით, ორა ყოფილა: „პირველი ის, რომ ერევნის გარემო მისთვის საკმაოდ შეზღუდული იყო, იქაური უფროსი ლიტერატურული ცხოვრება ხელს უწყობდა. ამიტომ თავისუფლებას მოწყურებული განმორიდებდა შემოუთავ ატმოსფეროს და ზუსტ ჩაუგებდა განუმორბედი კოლორიტისა და ხიზლის მქონე თბილისში, რომელიც, სრულიად სომეხების მფარვის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „საქვებით თვითმყოფად სამყაროს წარმოადგენდა თავისი ხალისიანი ცხოვრებით, პურ-მარლით და წეს-ჩვეულებებით“, იმ თბილისში, რომელიც თვითონ ჩარჩენისაც ძალიან უფარდა და რომელიც, თავის მხრივ, ყველათვის ხელგამაღლი ეგებებოდა გასული საუკუნის დასაწყისის ერთ-ერთი გამორჩენილი პოეტს. უნდა გვახსოვდეს, რომ იმ წლებში საქართველოს დემდაქალაქი ლიტერატურის, მეცნიერებისა და კულტურის უდიდესი ცენტრი იყო და 20-იანი წლების ლიტერატურული პატივობა აქ უფრო მწვევედ, შეუპოვრად და ხანგრძლივად მომდინარეობდა... ჩარჩენის ყოველწარად ცდილობდა სომეხეთსა და საქართველოს შორის იმხანად წარმოქმნილი სიყვე დათბო და განეფანტა ურთიერთუნებლობის შუაშუი - სურდა, რომ იმის ქვეყნის ინტელექტუალის წარმომადგენლებს შეესწავლიათ ერ-

თმანეთის ისტორია, სულიერი და მატერიალური ფასეულობანი და ადეილად ზღვრისაწინადაც გავხადათ საზოგადოების ფართო ფუნქსიონის“.

ჩარჩენი დიდხანს მუშაობდა სომეხეთის სახელგამში. „ჩარჩენც ქართული კლასიკოსები და თანამედროვე მწერლები ხშირად შეუკავდა საგამომცემლო გეგმების და ყუველითის ბეჭდვდა მათ ნაწარმოებებს“, - წერს გამომცემლობის მამანდელი თანამშრომელი სურენ არუთინიანი.

მაგალითად 1930 წელს, როცა საფუძველი ჩაეყარა მთავლი კლასიკური ლიტერატურის შეგვერთა სომეხრად თარგმნასა და გამოცემას, შერჩეულ ნაწარმოებთა საუკეთესო ათეულში ერთ-ერთი პირველი მოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ იყო. მანამდე კი, 1929 წელს, მისი უშუალო მოწინააღმდეგეობით გამოიყვა კრებული „ქართული ლიტერატურის ნიმუშები“, ხოლო 1933 წელს, თანამედროვე ქართული ლიტერატურა“ - მისივე ინიციატივით დაიბეჭდა შოი არაგვისპირელის, ნ. ჯავახიშვილის, ნ. ლორთქიფანიძისა და სხვათა თხზულებანი. 30-იანი წლების დამდეგს სომხური სკოლების საშუალო კლასებისათვის შედგენილ „ლიტერატურის ქრესტომათიაში“ შეტანილი იქნა 11 ქართული მწერლის ლექი და მოაზრობა. ამეიღებდა ითქვას, რომ ჩარჩენიტი დაიწყო ქართული მხატვრული ლიტერატურის სომხურად თარგმნის ტრადიცია, რომელიც, სამწუხაროდ, მენუცა მისი და ამ საქმით დაინტერესებული ქართველი მეგობრების (ნ. მინიშვილი, ტ. ტაბიძე, პ. იამვილი, მ. ჯავახიშვილი) ტრადიციული აღსასრულის გამო. „ცნობილია, რომ ჩარჩენმა თავის თავზე აიღო რუსთაველის პოემის სომხური თარგმნის რედაქტირება, მაგრამ დღენისა და ინგარიშგრობების გამო ვერ შეძლო ამ საქმისა და სომხურ-ქართული ბეერი ჩანაწიქრის განხორციელება“.

ტიციანი ტაბიძე

ტ. ტაბიძის მიუხედავად ნინო ტაბიძე თავის უაღრესად საინტერესო წგნში - „ტიციანი ტაბიძე და მისი მეგობრები“ აღნიშნავს, რომ ყუველითის, როდესაც ჩარჩენი თბილისში ჩამოდიოდა, სტუმრად უწვევდა ტაბიძების ოჯახს. „ცხოვრების მძიმე წუთებშიც ერთმანეთს ამხევეებდნენ. ჩარჩენის დაბატონებისთანავე ტიციანი ტაბიძემ და თბილისში მცხოვრებ სომეხ მწერლებს, რათა გაეცო, რა ღონეს ხმარობდა სომხეთის ინტელექტუალი პოეტის გასათავისუფლებლად. როცა პასუხს ვერ ეღიროსა, თვითონ შეეცადა ახლოებლობისა და ნაცნობთა დარაზებას, რათა ესნა ჩარჩენი.“

თავის მხრივ, პრ. ბიარამიანის სიტყვებით, „ჩარჩენი დიდ ურადლებას იჩენდა ქართული მეგობრებისადმი. როდესაც მან ტაბიძეთა ოჯახში ყოფნისას პოეტის სამუ-

შპო მავიდაზე თვალს მოპკრა ხელნაწერს ახალი ქართული ლიტერატურის (მე-19 საუკუნე) შესახებ, მასპინძელს სთხოვა, ნაშრომი დასრულებულიყო მისთვის გადაეხადა, რათა სომხურად ეთარგმნა და ერევანში გამოეცა, - „და, სომეხი მკითხველი გაცივებს მერხობულ მუცელს ჩაღვს ლიტერატურას“ - ამბობდა იგი.

ტიციანმა მას თხოვნა აუსრულდა. მართლაც, 1931 წლის მინერულს ერევანში გამოვიდა ტ. ტაბიძის წიგნი სათაურით - „ახალი ქართული ლიტერატურა, მე-19 საუკუნე (მოკლე ნარკვევი)“, მთარგმნელი ა. ღერბანიანი, ერევანი, „აქტივატი“ (საბეღამისი). გამოცემის დაბალი პოლიგრაფიული დონით უკმაყოფილო ჩარჩევმა ერთი ეგზემპლარი მიადგურული ყდით დაამზადებინა და ავტორს გადაუხადა. როგორც წინა ტაბიძე წერს: „ამ წიგნის ერთი ეგზემპლარი ვლინე ჩარჩევის ნარჩურთს ჩვენთან ინახება“.

ქვირფასო ტიციანი

ო, ტიციან! რავეან შენი წიგნი ქალაქის კრიზისის პირობებში წყნარ მიერ არც თუ ბუნებრივად დაბეჭდილი, ამიტომ ეფორსენ, ეს ეგ ზემოქმად უძველესი სომხური სტეების დარად მოყარაფიბიანო. მიიღე და გული რე დავნედეტა სომხეთის გამოშეცემლობაზე. გულითაფი სიბაში.

შენი ელიმე ჩარჩევი
1932. III, 14, ერევანი.

ტიციან ტაბიძის ნარკვევს ახალი ქართული ლიტერატურის შესახებ, ბუნებრივია, არ ვიცნობდი. არ იყო იგი ნარმოგვეწიანი არც ტ. ტაბიძის თხზულებათა სამტრეიულში, არც საიუბილეოდ გამოცემულ ერთკომუნელო და არც სხვა გამოცემებში.

დაუკავშირედი მველევარ ირინე დობორჯგინიძეს, რომელმაც შეადგინა და გამოსაცემადა მოაზნადა ტ. ტაბიძის თხზულებათა ერთკომუნელოსათვის წერილების განყოფილება, ვეთიხე, თუ იგვემუბოდა ტ. ტაბიძის თხზულებათა უფრო სრული გამოცემა. მან საბუღეპო ეერადერი მითარა ტ. ტაბიძის თხზულებათა იმ კრებულზე, რომლის გამოცემასაც გვეგებად მომავალში მითა რუსთაველის ლიტერატურის ინსტიტუტი. მისი სიტყვით, ხანძარმა, რომელიც იმ შენობაში გაჩნდა, რომელიცაც განათესებულა ინსტიტუტი, ამსხერქნა ტ. ტაბიძის თხზულებათა მომზადებულ კრებულს და მასთან ერთად ბევრი სხვა კრებულაც. მათი აღდგენა შეუძლებელია. თანაც ტიციან ტაბიძის ჩვენთვის საინტერესო ნარკვევი არც ამ კრებულში ჩანდა შესული.

შრამა ბარამიანს უთხოვე, გამოეცხადნა ჩემთვის ტიციან ტაბიძის ნარკვევის ურდნული გამოცემის ქვირფასილი, რაც მან საამოფიხებით შექსნრულა. მოამინდა თბი-

ტიციან ტაბიძის წიგნის სამხური გამოცემის გარკვეანი

ლისში ნაქითხული მისი მოხენებაც, რომელიც ვერ კიდევ არ დასტამბულიყო.

გიორგი ლეონიძის სახ. ლიტერატურის მუზეუმში, ტიციან ტაბიძის არქივში, აღმოჩნდა ამ ნარკვევის ავტორადი რუსულ ენაზე. ავტორადი გე შეგეგნა თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტში არსებული აკაის კაბინეტის მვენიერ-თანამშრომელმა ნანა ფრიძემ.

ტიციან ტაბიძის ქალიშვილის, ქალბატონ ნიტასა და შვილიშვილის, ქალბატონ ნინო ანდრიაძის, თანხმობის მიღებისთანავე გადაეწყვიტე, რომ დაეყოფნება არ შეიძლება და ამ ნარკვევს უნდა ექილა დღის სინათლე საქართველოშიც. (რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, ნარკვევი, გარდა სომხეთისა არსად არ უნდა იყოს დაბეჭდილი). ამას ითხოვდა ტ. ტაბიძის მიმკვედრების უფრო სრულად და

ღრმად შესწავლისა და ახალი ქართული მწერლობის ისტორიის შესწავლის ინტერესებიც.

ტიციან ტაბიძის ავტორადი ქართულად თარგმნა ფემურ ჯავახიშვილი, სომხურ გამოცემასთან შეადარა ზეზა მველაძე. როგორც შედარებამ დაგვეყო, ავტორადის ტექსტი საბოლოო. სომხური თარგმანი ზუსტადაა შესრულებული და არავითარ ცვლილებას არ შეეცა. სომხური თარგმანი მართლაც მხოლოდ ახალი (XX ს.) ქართული ლიტერატურის ისტორიის მონაკვეთის მოიცავს და მთარგმნა მით არაგვისპირელია. ტიციან ტაბიძის ავტორადი კი აქ არ წყდება. იგი გრძელდება და ნარმოგვედგენს ლიტერატურულ პროცესთა, მწერალთა ძალზე სტემატურ მიმოხილვა-ჩამონათვალს XX საუკუნის 20-იანი წლების ჩათვლით.

ნარკვევის ეს ნაწილიც, ისევე როგორც საერთოდ მთელი ნაშრომი არც სადღესოდ არის აქტუალობას მოვლებული, ხოლო ლიტერატურის ისტორიის განსაჯილმინებლად, რა თქმა უნდა, ვველაფერს აქვს მისიშენელი.

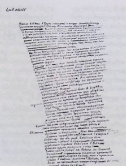
ტიციან ტაბიძის ავტორადი შესრულებული თბილისის ფუნქციებზე, არის წერილად ღამაში ხელით ნაწერი, შეიცავს 64 გვერდს. აქ არაა გამოყოფილი თავები, გარკვეული ნაწილები. ცალკეულ მწერალზე საუბარი ინება ხანჯახიბით.

როგორც ჩანს, ნარკვევი გამოიზნულა რუსულენოვანი, საზოგადოდ არაქართული მკითხველსათვის და ამდენად დიდი ნაწილი უფრო ინფორმაციულია, ხშირ შემთვევაში ურცელ თხზულებათა საუბეტიბი გამოცემულია კომპაქტურად, ამ თვალსაზრისითაც საინტერესოა ეს ნარკვევი. მგეტამ იხილე უნდა გარკვევით იოტება, რომ ტ. ტაბიძე ვერ ეცემა ინფორმაციულ ჩარჩობებში და დიდადაც სცილებება მას. ნარკვევი მთლიანობაში დანერვილია დიდი აღმზარებით. უზუალო ნაგრძობებზე დაფუძნებული დაკვირვებით, მიგნებებით; ვველაფერი, ბუნებრივია, ყრდინება სათანადო კრიტიკული ლიტერატურის

ღრმა ცოდნას; ყოველივე ეს ამ ნაშრომს ანიჭებს ესპანტურ-კრიტიკულ ხასიათს.

ნარკვევის ავტორი საგანგებოდ ზრუნავს, რათა უცხოელ მკითხველს აქვენოს სიფართოვე და სიღრმე ქართული მწერლობისა, განიხილოს იგი მსოფლიო ლიტერატურის კონტექსტში. ამ მიზნით ხშირად მიმართავს ფართო პარალელებს, ზოგჯერ მოულოდნელს, შესაძლოა ზოგჯერ ნაკლებ დამაჯერებელსაც, მაგრამ მაინც ამ მიზნით მოხმობს, რომ აგრძობინოს უცხოელს ხასიათი და მნიშვნელობა ამა თუ იმ ქართული მწერლისა, ნაცნობიდან, განცდილიდან ნიუცანოს მასთვის შეფარებით უცნობი, მაგრამ დიდი ქართული მწერლობის, მისი ცალკეული გამოწილი ნარჩობადგანების შემოქმედებისა, მისი ზოგადსაყოფელთაო მნიშვნელობა დაიანბნოს. ამ მიზნითაა მოხმობილი პომპროსი და ნიკი ტრისტანისა და იზოლდისა, რაბლეს და ზოკაროს, ბაირონისა და ედგარ პოს, მოპასანისა და კენტ ჰამონის, გილ ვერპარინისა და შორის როლინისა, ტრინოვიდისი, ტულსტოის, ტურგენივისი, ბალზინტის, ბლესის, გორკისა და სხვათა სახელები.

როგორც ითქვა, ტიცინი ტაბიძეს ეს ნარკვევი გამოიხსნა და ძალიან ფართო, არა მხოლოდ ქარ-

ტიციან ტაბიძის ნარკვევის ავტორაფი

ცნობილი მწერალი, ასეთი ნაშრომი პრაქტიკულად პირველად ხდება ცნობილი. ამდენად აქვს მას დიდი მნიშვნელობა საქცილისტებისა და საერთოდ ფართო მკითხველსათვის.

ტიციან ტაბიძის ნარკვევის ავტორაფი და მისი ქართული თარგმანი ვრცელ გამოკვლევასთან ერთად ცალკე წიგნად იბეჭდება და მას მალე მოიღებს დაინტერესებული მკითხველი.

გამომხატულება

ნინო ვახანია

სსპ სპვანის
მაკიეხელი

მე მარტოობით დავიღვიე, შემდეგ კი, როცა მივხედი, რომ მარტო ვიყავი, დავიღვიე წერა, - ასე უბასუხნია ქართული მსმენელობისთვის ისრადეულ მწერალს ედგარ კერეისი კოხტავაზე, თუ როგორ დაიწყო წერა. კერეისის ორი შესანიშნავი ნოველა („მიღები“ და „ქოთილი მიზნები“) გამოქვეყნდა ფურნალ „ქვენი მწერლობის“ 2007 წლის 12 ოქტომბრის ნომერში (თარგმნა მამუკა ბუცხრიკიძემ).

მარტოობა, გაუცხოება, საზოგადოებისთან ვერცხვეულება, ჩვეულებრივი, ნორმალური არსებობის მიუღებლობა. მოაზროვნე, მუიციუნე, მუშოქმედი ადამიანების თვისებაა. ასეთებს ბავშვობაში აქვს მათა და ზრუნვისთვის დიდი პრობლემის მქონედ მოაჩვენებ ხოლმე. ამიღების პრობლემისა ცეცხროსის ალტერ ეგო ერთი იმთავანია,

ვინც ვერ ახერხებს ჩვეულებრივ, ნორმალურ ადამიანად უფუნას და გულის სიღრმეში, ფარულად ენარბება კიდევ მათი, ვინც უფრო ბავშვის სურათის დანახვისას მამიხვე აღმოაჩენს სურათის ნაყდს (შავალითად, მიღების ქარხნის დირექტორის, „მიხეხული ყმანულია“, როგორც იტყვას მას მწერალი მოიხსენიებს).

ამ უღაბნობი თავმთავარო, სულის მოსათქმედი ადგილი არსებობს სადმე? თუ არა, იგი ვინმემ უნდა გამოიგონოს. ვინ უნდა შექმნას ცხოვრებიდან გასაქცივი ურთულევი კონსტრუქციის მიღე? რა თქმა უნდა იმან, ვისაც უღილაზე მეტად უნდა გაჭრობა და არა რომელიმე გენიოსმა. იმეტომ, რომ სოციოლოგის მასწავლებლის თქმით, „პორტული ადამიანი“, რომელმაც უფიხი გამოიყენა, სულაც არ ყოფილა ტომში ყველაზე ძლიერი, ან ყველაზე გონიერი, მათ არ სჭირდებოდათ უფიხი. უფიხი ყველაზე მეტად სწორედ სუსტს სჭირდებოდა, რათა თავი გააფართოვოს და თავისი სისუსტე დაეფარა“.

გაჭრობა, ოღონდ არა სიკედილი, ფიხური გარდაცვალება - აი, რა სურს ნოველის პერსონაჟს. აი მარადიული, საოცრებო და მოუღწეველი სწრაფვა უჩვეულო ადამიანისა.

ყოველდღიური, ხორციელი საქიროებთათვან სულელებიება გრმწეულ მიზნისა.

მატრიალურ, ფიზიკურ არსებობისგან გათავისუფლებული შემოქმედებითი სული მაინცა ნიკოლოზ ბარათაშვილსაც ადამიანურ ყოფის საუკეთესო, თვალყურს დატოვებულნი (კულტურისთვის ჩემი მუხის იქითა ერთებს სადგურს, ზენაართ სამყოფს, რომ დამთოს აქ ამაოებას).

არც სიცოცხლე, არც სიკვდილი, არამედ რაღაც სხვა, - ოცნებობდა ტრენინგი გრანელი და ესევეა პრესაში გზას". ამ გზას ეტებს მარტოსული ედგარ კრეთის და საუკეთესო გამოსავალს პოულობს - ნერას რჩევებს.

მიზეზი, რომ მარტო ციყავი და ნერა დაიწყო, ეიცინი სამყარო, ჩემი ქვეყანა გამოვიგონე, ადამიანებს ზურგი ვაქციე (სიყვარულით და არა რისხვით) და ჩემ მიერ შექმნილ ცხოვრებას (მიღებს) შევადარე თავი. სამართავე ეს ყოფილა ისინი, ვინც ნამდვილად არ შეეცდებიან ადამიანებს, გზას იქით, სამოთხისკენ იკვლევენ და ჩვენც გვაძლიერებენ.

რა საბოლოოზემ გაეძრებოდი მათთან ერთად, მაგრამ ყოველდღიურობის ორიმეტრიული ევლამდე ჩადული, სულაბმომიქული, ერთი ჩვეულებრივი, ცოდვილი მინიერი. მივადრებ კი მას, თუნდაც ნუთი, თუნდაც იმისთვის, რომ ნარდის თამაშით თავგამებრებულებს კარტი მიუტანო?

მინც რა არის ეს უცნაური, ასე სასურველი და მიზიღველი მოღებო?!

არანაკლებ უცნაური და უჩვეულია „ეთილი მიხენი“. მოუხედავად იმისა, რომ მოთხრობას უცნაური ქვეტექსტი გასდევს, ის ძალიან უპუნაური, როგორც პარობემები უნდა იმყოფებოდეს ადამიანი, საბოლოოდ მაინც ინარჩუნებს სულაბებს, - სხვა მოთხრობის გამო მუნქნა აფტარშია. იცავს გამოურება თამაშად შეიძლება „ეთილი მიხენებს“ შესახებაც.

„რა არის ჩვენი სიცოცხლე, თუ არა საწმე კეთილი? - აყვალს ვახსატებს პოეტის მილიონიკული შეუბრება. მაგრამ სიკეთის ქმნისგან დაღლილი ადამიანი თუ გინახავთ ან რამეც გინახათ მასზე?

„მეუბნე მამ და ხამს, მეუბნე ხარ და გევალებო...“ რამდენი შევისთვის გაუმანარება ყოფა მოვალუბობის შეგნებას, რამდენი უნარები უბრალოდ კაცობა, სხვათა თვალისა და ყურისაგან დაფარული, მუდამოც ცხოვრება. ვინ შედარებით მსუბუქად გაიციდის ან სულაც ვერ გრანობს ამგვარი ცხოვრების სიმძიმეს, ვინ კოვც - სუადურესად გამაბრებულად, ზოგა სულაც სიკვდილს ნატობს (ტრავმა მას კაცისა, ვინ არღარა ცოცხალ არს). და განა მარტო ხელმწიფებს, ქვეყნის მმართველებს არგუნი ღმერთმა ასეთი ბედი ყველა ცნობილი, გამომჩინელი ადამიანი ზედად თუ ნაკლებად ბედისწერის ბრჭყალებშია მოქცეული და თავსა მისმა ვერ თავისუფალ არს, რადგან დაღუბულია, გამართლის საზოგადოების მილიონიკული დიდი ქველმოქმედი აბრულებულია, მუდამ სხვათა სიკეთეზე ზრუნავდეს, სულერი მოღვაწე ყოველ ნუთს, ყოველ ზარს ნების მიყვლით, არც მწერალისა თუ პედაგოგისა აქვს უსულება, ხანდახან იფის შესიტყვე ამ მასწავლებელი... არადა, ვინ ცნობიერად, ვინ გავცნობიერებლად გრმობის იმ აკაბა-

ლას, რომლის ქვეშაც მოქცეულა და ცდილობს „გათავისუფლებას“. პარადოქსია, მაგრამ დატყბი, ადამიანი მოქლებს გამომდებით სიკეთის კეთებამაც დაღალის. ეს ის მფეომარობია, როცა „ნაკლებად სატანისა მუნს სხეულზე ანგვლითა ბატონობს“ და განა სულე ერთი არ არის, ვინ იქნება ბატონი, მოძალადე, ზედადგომელი?

ამ თვალსაზრისით უარესად საინტერესოა პერსონალი პატრიკ გრანისი, ნობელის პრემიის ლურჯიკტი მშეღობის დარტვი. პროფესიონალი მკვლელი მას ასე იცოვრებს: „ეთილი ადამიანი. ყველაზე კეთილი, ვინაც თოღესმე ვიცნობდი, და, ალბათ, მსოფლიოში ყველაზე კარგი კაცი“. ეს იყო ერთადერთი ადამიანი, ვისი სიკეთეც ვმართა უსულაგულობის, განუკითხაობისა და ბოროტების საშეკარობი (საუფლოში) გაზრდილ მკვლელს, პროფესიონალ მკვლელს, ვინაც არასოდეს აინტერესებდა ის ადამიანები, ვინაც კლადა.

ატლანტიში, მავშეთა სახლში სტუმრობის დროს პატრიკ გრანისმა საჩუქრები დაურთა პატრებს. თითქოს საბედისწერო, მოთხრობის გმირი ბიქს სათამაშო აარად შეხვდა. სრულად მის პროფესიად იქცა, ოღონდ ნამდვილ ტყვეის სრულად ნამდვილი იარაღიდან. იგი განურყველად განუკითხავად უმისხნებს და კლავს ბოროტსა და კეთილს, უფანამაულობსა და დამანაბებს, ფიცის გამტენსა და ღელის მომხმს... ადამიანებს უსმობს სიკეთეებს მხოლოდ ფულისთვის, საზღაურისთვის... ანგარების მონა, ემსაის მსხვერპლი, ერთხელ, მხოლოდ ერთხელ ვერ შეისრულა დედალებს, სიკოცხლებში ერთხელ მოუხვედრ მარჯვენა, ერთხელ უდალბა გამბედაობამ, ერთხელ ვერ გამოძვრა სასხლეტს თითო ბოროტს აქაც სილა კეთილს. და მოვლდა ამით რომ მთავარდებოდას, იქნებოდა ერთი კარგი, მაგრამ არა გამოორჩეული ნაწარმოები. მაგრამ ედგარ კრეთის ამ გვეულებნება მორალისტად, მასწავლებლად, ამ მიჯილითებს, რა არის კარგი და რა - ავი, არ გვირევენებს სავალ გზას. საგულსხმობა, რომ „ეთილი მიხენები“ გამარჯვებული სიკეთე საბოლოოდ ვერ იკავებს ადგილს ჩამოვლამებულნი მკვლელის გულში, მისი გმონსორება, სხეად ქვევა შეუძლებელია. აქ თითი გრასი, ხორცმსხმული სიკეთე, უღრთია. ვისმენი პატრიკ გრანისი გულწრფელად აღსარებას და გაოცებულათა ერთად სობრალულიც გვიპრობს. აბა, ნარმოიდგინეთ: „უკვე აღარ შემიძლია ლუკმა ისე გადავივლიაო, თუ ვინმე უფრო მწირობს არ მოქმედებს, რომ საქმელი დაამთავროს. ღამდა მობით თვალს მიღი არ შეკარება. როგორ შეიძლება საბოლოოდ იფიქრი ძალზე, როცავეც ცხოვრება ნიუ-იორკში და მუნი საბლანდ იყო მეტრის მოპირებით ადამიანები ქუჩაში ძელსკამზე იყინებან“. სწორედ ამ აღსარების შემდეგ, ცხოვრებით დაღლილი და სიკვდილის მონატრული კეთილი კაცი მოქცევა მკვლელს იცისად, გვარცმულ იცისად და მაინც, რაც უნდა აღზვევებული იყოს, გვარცმულ იცისად და დამომოწილის და დამომონის ადამიანის ხული, მას არა არ გააჩნია. სიკეთე უკავდათ...

და მაინც, მაინც სიკეთის კეთობისგანაც შეიძლება დაღლა. „ქრეველი გულკეთილია“ ისეთივე ავადმყოფობა, როგორც ნებისმიერი სხვა უზნებობა. და დასვენება, ამისუნებვა ყველას სჭირდება, ხანდახან მაინც. ასეთია კრეთის მომხიბველი პარადოქსია.

ეკა ბუჯიაშვილი

„მთასვლალის“ ლაგისთავა

ნღვების წინაშე, ვახტანგ ჯავახიძეს გალაკტიონის შესახებ დანერგული თავისი წიგნი ზუსტად ხარასწულადაცაა რომ უჩვენებს, მას უთქვამს:

– ამიერიდან შენ დაჯიჯივებ რეზორც პოეტს და იქნები მხოლოდ „უცნობის“ ავტორი.

გაიძღოს ნღვიბი და ვერნად „მეწიწე მწერლობის“ საღიწი მონვეული პოეტი ამ ამხვას გაიხსენებს და იტყვის:

– საშუალოდ თუ საბუნებრივად, ეს პროზონი გამარჯობდა, და რაცა შემსახინებდა, რომ პოეტიც ვარ, ძალან მისხარია. ამიტომ ჩემთვის შეტად ხსიათმონი იყო ამ ჩემი პოეზიის სადამოხე მონვევა.

ბატონი ვახტანგი იმ დღეს შეკრებილებს საყუთარ ლექსებსაც უთახხვად და ვერც „უცნობზე“ საუბარს ასცდდა. ამიტომ ის სადამო მრავალფეროვანი იყო თავისი განსჯიბილებით, თუმცა უშუალოდ ვეღადღერი თანღვართანობით ვაიმხოვ:

– ბატონი ვახტანგ ჯავახიძე იმ მწერალთაგანია, ვინც განსაზღვრავს არა მხოლოდ პოეზიის, არამედ თანამედროვე ლიტერატურის დონეს“, – თქვა სადამოზე ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ, – „თავს რომ ვიღებთ – გვიანდა მონანიღვნი გახვდები ვერაუღლი ლიტერატურული პროცესებისა და ელემენტის, რომ სადამო ძალიც მოგვედეს, ამ ფასეულობების შემქმნელთა მორის არის ბატონი ვახტანგ ჯავახიძეც – როგორც პოეტი და როგორც პროზაიკოსი, რადგან მისი არაოღვია გალაკტიონის შესახებ ჩემთვის მხატვრულ-დოკუმენტური პროზის ერთ-ერთი საუკეთესო ნიმუშია, იმის მავალით, თუ როგორ შეიძლება ერთი შეხედვით თითქოსდა უნიტერესო თემა – გალაკტიონის ლექციების მონანიღვნი – აქციო ცოცხალ მასალად და დანერგო წიგნი, რომელიც გალაკტიონის სრულად ახლებური კუთხიდან დაგვიანებებს.

იგი არა მხოლოდ გალაკტიონის პორტრეტს წარმოასახავს, არამედ სურს აღდგინოს ის, რასაც ღიერთი ვერადნობა, აგრძელებს და ანეითარებს. ეს არის ნათელი ნიმუში მეგვიკადრობის შესარჩენებისა.

ბატონი ვახტანგი მუდმივად მიმოივლიდა, ამიტომაცაა, რომ მისი შეუოქმედება ყოველთვის სიღრმით და სიახლით იპრობს ჩვენს ურადლებას“.

ემზარ კეტიამიღლი:

– დღეს ხშირად ამბობენ:

პოეტური სახომები მოიქედდა და უნდა მოვივლიდით. მე არამედ ვფიქროვებ თავისუფალი ლექსის წინააღმდეგე, ოღონდ ამ ყველაფერს თვისი სპეციფიკა და სათქმელი უნდა პირდეს, მაგრამ აიტრადიციული ლექსის სახომებში რამდენად შესაძლებელია სიახლის შექმნა, ამის ბრწყინვალე ნიმუშია ვახტანგ ჯავახიძის შემოქმედება.

მისი პოეზია უხილავ სახლებზე გადის.

მისი სტრუქტურები ძალიან ცოცხალია.

ის რიცხვითი მავიას იტყვებს არაკლუდეზეროდ.

მასხვებს, გალაკტიონის პოეზიის საღამოს რომ დავცხნარით ოპერაში, მაშინ არავის მოუტყვევია ვერადლება, რომ დამთავრების შემდეგ ყველა აქეთ-იქით ნავიდა, გალაკტიონი კი მარტოდასტოვო, დვითი დაუტყვა თავის დაღმარის.

მაშინ განიდა ამ წიგნის ჩანასახი. ერთ რამეში ვერ დავივინებები ვახტანგს – როცა ამბობს: გალაკტიონის მკითხველი ვერ არ დაბადებულაო. ზოგი შესაძლოა გარდაცვლილიც იყოს უკვე დღესდღეობით ერთ-ერთი საუკეთესო მკითხველი გალაკტიონისა თითონაც არის. ახლა კი, ისეთი დრო მოდის, ანი და ანი შეიძლება სულ არ დამიხადოს.

ნამდვიარი საუკუნეა ვახტანგს ვიწმობ.

ტემში მის პოეზიას არ დავლებია.

არც სიღრმე.

უმახვად ვახტანგი კაცია და ერთ ლექსში ამბობს:

– მე უფრო ცუდა კაცი ვიქნები, როდესაც დედა არ მეუღლებათ...

მოდება ის, რაც მოსახდენი იყო.

მას დედა იღარ შეეცა, მაგრამ ვერაგეთარი სიცოცხლე ვერ შეეატყვე. აი, ავერ ზის თქვენს წინაშე ვახტანგ ჯავახიძე, მოუსმინეთ, ნაიკობეთ, ვიდევ ერთხელ გაიციინო და, ამა, ნახეთ, როგორც კაცია“.

დაღლა მდვიანიღვი:

– ახლა მინდა ორიოდ სიტყვა ვთქვა არა ვახტანგ ჯავახიძის შესანიღვი წიგნის შესახებ, არამედ მის ერთ პოეტარ პუნქტუაციონზე, – ლიტერატურული პოლემტიკის“ (2005 წ. ავგისტი) ფურცლებზე რომ გამოქვეყნება.

ამ სუბკლავიის უღვთის ბატონი ვახტანგის პაღინდროში – ე.წ. ჩარტრდ მმრუნავი ლექტი, რომლის შესანიღვი ნიმუშიც თავის დროზე მოგვეცა გალაკტიონისა, აი დროში ამორადია... არიდე იფერი“. იმის თქმა მინდა, რომ პარლანდროში სიახლად და ექსპერმენტული უკვე აღარ არის ქართულ პოეზიაში, მაგრამ თავისთავად ძალზე საინტერესო მომენტია ბატონი ვახტანგის შემოქმედებაში.

მის ლექსებში ფილოსოფიური აზროვნება შეინიღნება. აი, მავალითა, რომ ამბობს: მე ორიჯერ შევედი ერთი და იგივე მდინარეში, თუ მდინარეს დაარქმევდნ ჩოროსო. ეს უცვლელი სიყვარულია სამშობლოსადმი, მარადიული ფასიულობაა და ამხვე დროს უკავშირდება პურაკლესის ფილოსოფიას. „ერთი და იგივე მდინარეში ორიჯერ ვერ შევტად“.

მე ვინჩო სპეციალიზით ფოლკლორისტი ვარ და არ შემიძლია არ აღვნიღნო ბატონი ვახტანგის პოეზიის სიახლითა ფოლკლორთან, რაც კიდევ უფრო ამდგომებს, კოლორიტსა და მხატვრულ სიღრმეს მატებს მის ლექსს. შემოძლია უმარავი მავალითი მოვიცინათ, როგორ ითავისებებს ის ფოლკლორის ან რა მოხერხებულად იტყვებს ფორიან ვამოთქვებს“.

როსტომ ჩხეიძე:

– აქავ მისი, როგორც პოეტის სიმამხვილე ჩანს.

ვახტანგ ჯავახიძის პოეზიიდან მოქმედებს ომორი. იგი როგორც უნდა, ისე აბრუნებს ცნობილ ფიქსიან გამოთქმებს, თითქოს ახალ ფრთას შეეძინას. საერთოდ, ევგენიუერი ფრანზის გამოყენება ძალზე სახიფათოა, რათა არ ჩაიკარგოს თითონი ლექსი, მაგრამ როცა ამ ევგენიუერის მავალიტატურად ატყობ, როცა შეგძლია იხვედრანეთი მოაბრუნო ფრანზა, მაშინ შედეგი ორმავად კარგია“.

ლევან ბრეგვაძე

– ვახტანგ ჯავახიძის პოეზია ხშირად ნღებთან დადებულ წვენი მცხურია. მისი შემოქმედება მკაფიოდ აღმოვაჩინე პირველი პირველი ლექსები ახალგაზრდა ქალაქელი კაცის მინორული განწყობილებით დაწერილი დათურებით. მე ისინი ძალიან მიყვარს და ბევრი შენგან, თავის დროზე, თავსაც კი ვინმეზედით ამ ლექსების ზემორად ცოდნა.

ვებტანგის პოეზიის ერთ-ერთი თავისებურება აფორიზმული ფრაზებით შექმნილია. ბევრამ ჩვეულებურად შეიძლება დაწეროს ლექსი ამიზობის: „ზე ნაქველური უფრო ადვილად გაიზომება“.

რამდენიმე ლექსი მიუძღვნა დედას. ერთ-ერთი შემთხვევაში ზეპირად ნაკითხობთ – ეს ლექსიც აფორიზმებზეა აგებული.

შეფარებები აქვს ისეთი... რაღაცნაირი, გავრცობილი... როცა რაიმე უზოციის გამოხატვა უნდა, იტყობა ხოლმე: ისეთი შეგრძობა მაქვს, როგორც მოსაძულეს, უარყოფითი დახრის კედელზე დამეს რომ ათენებსო. შემდეგ მოხდა რვეილუცია მას პოეზიაში.

პირადად მე გავიცეხული ვარ მისი გამოშვებულ ნიჭით. როგორც ფანტაზია უნდა გუბნებს, როგორც უნდა იყო შექმნილი ენის ნიაღში, რომ ეს ვეღვაფერო შეძლო.

ჩვენ ხომ ენაში ეცხოვრობთ, ენა ყოფიერების სახეა და ამ სახლში შესასვლელი დიდი ტოქმარი, საკუთარი კარი შექმნა ბატონმა ვახტანგმა თავისი შემოქმედებით. არც კი ვიცი რა ნიჭია ეს, რა უნარია. მან ინტელექტუალური ძველები დაუდგო ენას და გვიჩვენა, რომ განზომილია ამ ფენომენის შესაძლებლობები“.

დროდადრო ლექსებს გვიკითხავს ბატონი ვახტანგი. ისეთი გაშქორვალება ეს სტრატეგია, თითქოს ზედად როგორ გიღიან, როგორ იცრემლებიან... ან საფეხურზე დად როგორ ლაგებებიან, ცისკენ აღმართულ საფეხურზე, სხვა განზომილებებთან რომ გაზიარებენ. ხან სიტყვით გამოშვებული ენაცვლებიან პოეტს, ხანაც კითხვებით არ ასვენებენ.

დღეს საღამო, ლიტერატურით „იორთქლება“ რგველი ყველაფერი.

გვი გაშიშვალე:

– ბატონო ვახტანგ, „უცნობს“ რომ წერდით, ბევრ რამეს გავცნობილიდით მის შესახებ. საინტერესოა გაელენების თემა გალაკტიონის შემოქმედებაში...“

ვახტანგ ჯავახიძე:

– ზემო ახალი, არიან პოეტები, რომლებიც იმ დონეზე აღიან, ისეთი შექმნალებს იპყრობენ, უფლება აქვთ ნებისმიერი მანერის სტრატეგია ისე გამოიყენონ, როგორც უნდათ. გალაკტიონთან ყველაზე მეტად რუსული პოეზიის გავლენა იგრძობა, მაგრამ გაელენის დროს ის უფრო კარგ ლექსებს წერდა, იმაზე უკეთესს, ვიდრე მის გარეშე დაე იყოს სხვისი სტრატეგია, მაგრამ შენი იმაზე უკეთესი უნდა გამოჩნდეს. „უცნობს“ გავლენის არ ეფინათ“

სხვათა შორის, გალაკტიონი ისე ვერ წერდა, თუ რამეს არ ნაკითხავდა. „ეფემერა“, მაგალითად, ვეც ლინფონის მოთხრობის გავლენით დაწერა. ის ამას არც მალავდა.

ვერლენის „აქოლუკსი“ სოლოგუბის რუსული თარგმანიდან გამომავალია – თორმეტი ლექსი თანამედვერობით. გართობა კიდევ. შემდეგ ისინი „აქოლუკსი“, საკუთარი სტრატეგია მათაგან და შექმნა ციკლი უკვე თავისი ორიგინალური ლექსებისა, ოღონდ გვითხრა: მე ვერლენი ვიპარე და თქვენი, თუ გნებავთ, დამაპოკადებელ ლექსებზე ჩათვალეთო.

იმა თქმა მინდა, რომ გალაკტიონი თეთორ გაელენებს არ უარყოფდა და უარყოფით მოვლენადაც არ მიიჩნევდა“.

ვაკა შუბიძე:

– პოლიტიკური ანტიპათიები თუ შეინიშნება მის არქტივი?“

ვახტანგ ჯავახიძე:

– პირდაპირ სტრატეგია: „ასეც არ შეიძლება, ამხანაგო სტალინი!“ ამ „ყველა სწელებაზე სიყვარული ძნელია... სტალინი“.

„უცნობს“ ახალ გამოცემაში საგანგებოდ მთელი თავი ეძღვნება ამ საკითხს – გალაკტიონის როგორც ანტიპათიითა პოეტი“.

მაკა ჯვახიძე:

– ოლიაზე თუ ნერს რამეს?“

ვახტანგ ჯავახიძე:

– ორიად ორი წერილი არსებობს გალაკტიონისა ოლიასადმი მიწერილი. თეთორ ოლია კი ბევრს სწერდა, ვეფხურებოდა: ბარათი გამოშვებავნო, მაგრამ, უფრობ, გალაკტიონი გაფრთხილებული იყო არაოფიციალურად, ბოლოს კი... დამინებულეც!

საერთოდ ოლია ის პიროვნება იყო, რომელმაც გალაკტიონის ფასი იცავდა და ვეღვანარად ზღვს უწყობდა მის. ოლია რომ ცოცხალი ყოფილიყო... იქნებ გალაკტიონს თავი არც მოეცადა. თუმცა ზოლომდე ის არც მასთან იხსნებოდა. გალაკტიონის ნიღაბი ხომ ცნობილი იყო.

არსებობს ელგუჯა მალაძის საინტერესო მოკონება: მარჯანიშვილის მოედანზე ზინკის სარდაფში ჩავედით ერთად. იმდენი დეკლი, ნამთვლიმა. როცა გამოფხინილდი, გალაკტიონს შევეხვე და გავოცნდი: ის თითქოს ვიღაცას ენაბრებოდა, ოღონდ სულ სხვა ხმით. როცა გაუკვირე, მითხრა: – თქვენი როგორი ხმის ღირსებაც ხართ, იმ ხმაზე გუაფრებოდა“.

კითხვა დარბაზიდან:

– თავის მოკვლას თუ აპირებდა გალაკტიონი? ეს განზომილება თუ ჩანს მის არქტივი?“

ვახტანგ ჯავახიძე:

– სიკვდილზე ყოველთვის ფიქრობდა. აკი სამჯერ სცადა თვითმკვლელობა. ეს განზომილება მის ლექსებში

ისინი რუსთაველის ფესვზე არიან ამოზრდილები. მათ შვედურს ქართული საზოგადოებრივი აზრი.

ვახტანგ ჯავახიძე ამ რეალიზმში შემოვიდა როგორც პოეტო, მაგრამ დამკვიდრდა როგორც „უცნობის“ ავტორი. ბევრი რამ ამ წიგნიდან უბის წიგნაკის შქონდა ჩანეროლო. რაც შეეხება ლექსებს, მათში არის ირონიაც, იუმორიც – რაც ასე ზრუნობითაა XX საუკუნის პოეტური განწყობილებებისთვის, მაგრამ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს, რომ ეს ყველაფერი არ რჩება იუმორის დონეზე და აქედან იქნობტება დიდი ტკივილი.

ეს თაობა ამ ტკივილით გამოვიდა საზოგადოებრივ ასპარეზზე და ამისთვისაც მადლობას გიხდით, ბატონო ვახტანგ!

ფემურ ნადარეიშვილი:

– ვახტანგ ჯავახიძის პოეზიაში ბევრი სტრიქონი იპყრობს ყურადღებას და სხვადასხვა ასოციაციას იწვევს. მავალითაც ეს სტრიქონებზე „იხე ვსოთხულზე, თითქოს სხვა ყველაფერი გასაგებია“, მასწინებებს აღბრტყ აინტეპტიონის სიტყვებს (რუსულ თარგმანს მოვიხსენიებ): „Самое непостижимое это то, что мир постижим!“

მართლაც უცნობია, როგორ ვახტანგებს სამყაროს ურთულეული კანონზომიერებების შესწავლას. ვინ ვართ? რა მინია გვცისრია? მაგრამ კითხვების დასმა, მათემატიკოსის ერთი რომ ვიქვით, სამყაროს შემეცნების აუცილებელია, მაგრამ არასაქმარის პირობაა.

შესანიშნავი შედარებაა: „მხილ მესხი ჩარბოდა როგორც მხილ მესხი“, მასწინებებს საინოსას განმონათვეზია: „Субстанция примила самого себя“, ამ ცოთუს ფრანზა: „სიცოცხლის აზრი თავად სიცოცხლეა“.

ბატონი ვახტანგი მართლაც გამოგონებელია. ის, ნაბეო როგორი სტრიქონია: „ისევე, როგორც ოცი წლის ქვრივი, მოწყენილია ფანჯრის კვადრატ“, საოცარი ფრანზა...

ვახტანგ ჯავახიძე:

– ლექსი ნეიმაზე. ნეიმა... და როცა ნეიმა მომწმუნდელია ფანჯრის მინა“.

ფემურ ნადარეიშვილი:

– აქ ითქვა, ვალაკტონის მკითხველი ვერ არ დაბადებულაო. საერთოდ პოეზია ისეთი რამაა, ბევრი სტრიქონი შესაძლია მართლაც ვერ ნაკითხობი დღეს.

მასწინებებს ბატონი ავაკი ბაქრაძის ერთ-ერთი საჯარო გამოსვლა, რომელზეც მან აღნიშნა, რომ ვალაკტონის მოვია იღუმელებითაა მოცული. საილუსტრაციოდ მან ვალაკტონის ლექსებიდან მოიხველია ფრანზები: „ღურეტი მონტევედუო, ვინრო ზელათამანებო!“ და ასე ლექსი მყვარის ისტერი თოვლის ქალწულებით ხიდიან ფრანზა“.

მართლაც რას ნიშნავს ეს სტრიქონები? ვის უნახავს „ოსმფერი თოვლი“ ან „ღურეტი მონტევედუო“ რას ნიშნავს?

რაც უფრო მეტ კითხვას დაუსვამთ, მით უფრო დავიბნევით. ერთი ცხადია ვალაკტონმა გაუგებრო დროს, ისევე როგორც მონტაკომინი, ვის შემოქმედებასაც XXI-XXII საუკუნის მუსიკაც მონრევეს საყვილადისტეტი.

პოეზია, საერთოდ, დიდი ზელოვნება, ღმერთიან საუბარია.

აქ აღნიშნა, რომ ბატონი ვახტანგი თავის ლექსებში ხშირად იყენებს ცნობილ ხალხურ ანდაზებს. ის მოახროვ-

ნე ადამიანი და შემოქმედებითად უდგება სხვათა ნახრევს, თავიდან „გადახარშავს“ მათ, თავიდან იკონებს ბორბალს, იღონდ ეს უცეე მისი საკუთარი, პერსონალური „პორბადა“.

– „უცნობს“ მიანდ ვერ ავცდიოო, – ამბობს ბატონი ვახტანგი და ასეთ რამეებს გვიამბობს:

„ამ წიგნის წერა შემთხვეული დავიწყე – ბედნიერი შგ. თხვევა მომეცა შემედგინა ვალაკტონის რჩეული და მოხდა ისე, რომ გამიწმინდა სურვილი დამეწერა წერილი მამართლი ვალაკტონის წიგნის მომავალი რედაქტორებისათვის მანანტეტი ბეერი ჩასწორება აქვს – პოლტკურეი მოსახრებით თუ კონფექტურის გათვალისწინებითაა – და მანდოდა გამეფრთხილებინა გამოცემელები, რომ ამისთვის ურადღებდა ამ მოცეკვათ და თუკი საზოგადოეცეე ეცნობოდაო, ადუგანათ პოეტის პირვანდელი ევრიაბა.“

დიდი სიფრთხილით ვადგენდი რჩეულს და მივლავრებით ევლდო როგორ მოგონებოდა წიგნი ვალაკტონის, მაგრამ ის ძალზე პასუერი ავტორი აღმოჩნდა და ამსოლტურად არ აქეცედა ყურადღებას, რომელი ლექსები შემქნადა რჩეულში. ერთი კი იყო: მან მთელი თავისი ტომები მოიხვევა გამოცეკვობაში – ამ მასალის ერთ წიგნიდ გამოცემა უნდოდა, საერთოდ მას მიდრეკელება ჰქონდა დიდტანინი წიგნებისადმი.

მე თუ მკითხებთ, ვალაკტონი იწყება მეორე ტომიდან: „არტისტული ვეკილები“, 1927 წელს რომ გამოიქცა. პირველი მცირე სჯობდა საერთოდ არ გამოიქცა. ასეთი რამ მხოლოდ მას კი არა, ბეერი პოეტის ადამიანია ახალგაზრდული ნულების ვაბო. და აი, 1927 წელს მომხადებულ კრებულში 1914 წლის წიგნიდან გადმოტანილი ლექსები რომ არ მეცტანა, „არტისტული ვეკილები“ ამით მოიგებდა, თუმცა ამან ეს კრებული მინაც ვერ შეადგურია, რადგან ამკარად ჩანს, რომ ის ლექსები აქ ზედმეტია.

ვალაკტონის არქივი ლიტერატურის მუზეუმში ინახებოდა და როცა იმ ჩემს წერებს ვენდრად, საკუთარი მოსახრებით უნდა გამოიშველია ვალაკტონის ტექსტებს, ამიტომ მივიღე მუზეუმში, რათა ჩემი ნასწორები ნამუშევრები კიდევ ერთხელ შენახა. გამოიქცა ამ არქივის სიფდემს. სხვათა შორის, რეზი თუარქაძე დამწერა: ღმერთმა დაგვიფართო ვალაკტონის არქივის ნარმოადგინისგანო. რატომცოდე მან უფრო ცოლიდ დედალიდ დამიხანა ეს ყველაფერი, მაგრამ რეზი მხოლოდ გადათავაღურია, მე კი ისე შემოქმეპიო ამ არქივმა, რომ ერთი თვით ჩავეუცეკვი და ავიროცდაბოთი წელი კი გაბეგრძელდა ურთიერთობა.

ერთი სიტყვიო, მიზეზად, რომ ჩემს ვახტანგებს მხოლოდ წერილი არ ვყოფიდა და დავიწყე წიგნის წერა.

სხვათა შორის, ვალაკტონი იმ რჩეულის გამოცეკვებს ვერ მოსწონო. როცა მან თავი მოიკლა, მავლიდ მეწყო ხელმისაწერად გამხადებულდა ახალქედები.

„უცნობს“ კი, რომ დავითთაურე, აკო ვიამშული, ბესიკ ხარანაული ვაწყეე. ის მამან „მნათობის“ რედაქციითი შემოხობდა და მითხარა: უცეე ავიწყეე და დამიქედებოო. ყველა-

ფერი მზად იყო. კორექტურაც ნაკლებად, უცებ, ბესიკი შეუტანდა: „შნაიობის“ ეს ნომერი გავეყრეთ და „უცნობი“ ამოვადვებინეს, „ზემოდან“ დარეკეს, არ უნდათ გალაკტიონის მთელი ყოფა გამოიშვებოდეს“.

რისტომ ჩხვიძე:

– ვისგან მოვიდოდა ეს ყველაფერი, ბატონო ვახტანგ, ბრძანათ რა?!

ვახტანგ ჯავახიძე:

– მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელობა. ცკვიდან განყოფილების გამგემ უანხმობრემ დაურეკა „შნაიობის“ რედაქტორს არჩილ ხუდაკერას, ვახტანგ ჩხვიძემ კი სხვა მწერალიდან მოიღო დავალება“.

რისტომ ჩხვიძე:

– იმ მწერალს რაც ლექსი აქვს გამოცემული გალაკტიონისა“.

ოსიპ ქუმბურჩიძე:

– „რადკი აბაშაძემ...“

ვახტანგ ჯავახიძე:

– დაბ...“

ზღაპარ იყო, ზღაპარ იყო

ამირან არაბული

ცეცხლქაღვალის გულთახილაჟი

ბონდო მაცაბერძნის ზღაპრების გაცნობა მკითხველს ერთ მარტივ ქუმბურჩიძეში დაარწმუნებს: ღვთის ხატად შექმნილი აფამიანის სურვილს, საგნობრივმა სამყარომ თავისი პირველადი ხიზლი, სითბო და სიღამაზე შეინარჩუნოს, საზღვარი არ აქვს და, გარკვეულ აზრით, არც აღტრიატავა... ხისტი სინამდვილის მარნებში მოქცეული კაცის ცნობიერი ნადილი, უსუფთავესი სულს პატარვებს სიკვლის ლუთებრივი ძალა ბგრძობინოს და განადევნოს, იმჟომ მწიფელოყანა, რომ არ შეიძლება მის მიმართ განსაკუთრებული სიმპათიის, მადლიერების, ნრფული პატივისცემით არ განმსქევალო.

მსოფლიო მსამტაბით მამდნარე ნეგატორი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური პროცესების ქრილდი უფინარ გულურველობად და ზაგულერ მიამიტობადაც კი შეიძლება აღიქმებოდეს „შეზღაპრება“, მაგრამ ნამით მარც თუ გაიხსენებთ დოსტოევსკის ცნობილ ფრაზას „მკვენიერება იხისის სამყაროს“, ზენამ მზერაც სხვა სიბრტეზე გადაიხაველებს და იმ ავტორის უზნაური, უარტეტნობი, უსაზღვარო ღვაწლის დასაფასებლად განდევნობით, ჭამტველათორმოდს, ფიფის და ფუნთის, გვიმარისის, თაითის, ბეჭლის, ქეთულის და სხვათა ურეკული თავგადასავლების თხზვამი ღამტანტები რომ ხეგება აღონს...

მე თუ მკითხეთ, ზღაპრის წერა გაცილებით რთულია, საჩრისკო და ნაქლებუბრისაქტურული შემოქმედებით ატვია, ვიდრე მინატურისა, ნივდისა ანდა მოთხრობისა.

ეს წინა ორი წელნადი მცელი სახლში. მერე რევიჰ ტე-იზილია ქუთაისში „განთავის“ რედაქტორად დანიშნეს და მითხრა: მომიტე, მე დავებქდავო. პირველივე ნომერში გამოქვეყნდა. 40 000 ტრიაგი უნდა გაიფოდა მაშინ.

1991 წელს მერე – შევსებულმა კარიანტი გამოვეცი. 1996-ში – მესამე დღემდე ვემუშაობდი ამ წინგზე. ახლა ლიტერატურის მუზეუმი გალაკტიონის ოცდახუთგომეწელს აზხადებს (თორმეტი წინგი უკვე გამოიცა) და მე მიმინჯეს კონსულტანტად: ერთხელ კიდეც მიუბრუნედი არქულს. კიდევ დაეზუსტე ციტატები და გაეამზადე საბოლოო ვარიანტი. აქ შევიდა არა მხოლოდ ტექსტობრივი მასალა, არამედ გალაკტიონის ნახატების კოლაცები. ერთი ნაკლი აქვს ამ გამოცემას – დღია, მუდამი გვერდია. თუმცა მერე პრიბლენაყ არსებობს – რაც „უცნობის“ საში ვერსია უკვე არის, მითხბველი ფიტობს, რომ იცნობს ამ წინგს, მაგრამ ამ ბოლ ვარიანტში ძალზე ბევრი უცხო მასალა შევიდა – ყველაზე საინტერესო, რაც კი ამ ოცდახუთი წლის მანძილზე დამიგროვდა და, ჩემი აზრით, ეს ყველაზე საინტერესო ვერსია იქნება „უცნობისა“.

გარდა იმისა, რომ გამოშვებლობა, წარმოსახვის უნაპირობა და ფანტაზიის სიფართოვე გმართებს, ზღაპრისქმნადობის ძველთქველეს, მრავალსაუკუნოვან ტრადიციასაც უნდა იცნობდე, უსწორებდე თვალს და უჩვევდე ანგარიში.

ძნელია, არაერთი შესანიშნავი, მითს წყაროსავით გემინწრედა ხალხური ზღაპრით სწენაქრულ ბავულებს მერე სათქმული და განწყობილება უნდალო, ემოცია გაუღუძო, საფიტრალი გაავადო, თავი დაამახსოვრო... მამის, როცა მუმი და ფსიქოქინარი ქართული „ზღაპრისთავაყ“ ათუღლობით უნაკლო, ყოველმხრე რსულქმნილ, მონოლოთორად მეყრულ, მინარსობრივად აღმტებულსა და დაევიწყარ ნიშუმს ითვლის, ქართველებს ერთი ნაწილის ინტერესი, რატომღაც, უცხოურ ზღაპრისზეა უტრეტრებული.

კარგია მსოფლიოს ხალხთა საზღვარო ებისის რჩეული ტექტების თარგმნა, გადმოქართულება და ტრანსკრება, მაგრამ მიზნობრივ ინის სტრატეგომოდელ სათავადასავლო სიუეტეს რომ ვერაფერი შეეძრება, ესეც ხომ უდავოა და ცნადზე უტხავესი...

არაა გამოირეხული, ზღაპრის ნაცადი სიუეტური ქარკისა თუ განსაზღვრების ამრობრებული მხატვრული ხერხების მცნობათათვის. ცოტა არ იყოს, უცხო და უჩვეულოც აღმომრდეს ბონდო მაცაბერძნის წერის მანერა, სტილი და ხელნერა, მაგრამ თუ მოუხსნით და გვერდზე გადავდებთ მკაცრი მენტორის მანტისა და რიგითი, ჩვეულებრივი მკითხველს თვალთ ნაციოთხავთ მის ნადერ-ნაზრეტს, დამერმნებო, ბეჭრს რასმე საუღულისმომს და საინტერესოს მოკლეკლემი და აღმოაქენთ მასში.

ამის მწვერვალებიდან შემოფიცობის ქარებს დამყარებული ზამთარი“ გაფიოთებით რომ გაინდეს ბარისკენ, ჩამუდრობულ ქართულ სიუეტებში თეთრად ჩამოთოთული პაპა-ბებების „ავაქტურების“ დამი დადგება და წინა წელთან შედარებით საგნობრივლად საგნობრივული ზღაპრის

ეთერ ლაქებს მათ მიერ ოსტატურად მოვყვინტებულ ეპოპედიკში ათავსებს...

პერსონაჟთა სიმრავლი და ნაირსახეულებით გამორჩეულ ბ. მაცაბერიძის ლიტერატურულ ზღაპრებში ამკარად იგრძნობა ანონიმ ნინამორბედი უნიდერეს გამოცდილებასთან ის უმჭიდროესი სიახლოვე, რის გარეშე ნამოყვებულ საქმის ნარმატიკა, უნარად, ნარმოუფერულია.

თხზვით ტრეპაშვე მართალი და ბუნებრივ, პეტაფოროლობობისგან ამოღებულად თავისუფალი უნდა იყოს, გულდადებულ მოსმენისთვის რომ განახლო მენი მრველი და მიყვრებულ.

წოველისა თუ იგავ-არაკის მასტაბის ტექსტში გამგრებული ხე-მცენარეები (სოკო, მუხა, ბაღახი, ბუფრის ფოთოლი, სიმბილი, ია, ენებლა...) თუ სულიერი არსებანი (სველა, მოვალური, ზაქია, ჭამაია, კოვალა, დათვი, გოცი, მელაკუა და გველეშაბი...) ავტორის ნების მორჩილ დაყოფებზე ნარმოყვანობა და ისე მონარულად, ლაღად და თავისუფლად გრნობენ თავს ფრაფებით პრთამდე გაღვლილბულ უწველო გარემოში, როგორც ერთი ღამის ხუბის მღერარისმა შემოტყველულ მწკალი მსხადობი უსუქ-მური მაცხერებლები...

ავტორის გავრეხბულ და გათანაბრულ, წყმიანი პარლით „დაავლებულ“ გულკეთილი გმირი სოველ-სოველ დადის ცნობრივ გვირგვინზე; შედებს ხანმოთულ მოხუცებს, ეკონია, ეპაურებს, უახლოვედა და მათგან გაგორილი ფანტასტიკური ამბები საშეოზე, საამკაროზე გამოაქვს.

ესეც მოხდენილი ხერხია, მასტაბიკაციის მასტრული სიტყვა, როცა შემოქმედი განებე უზინარეს თავს, აგრნორებს“ ახდებს პირადობისა და გამძლე ძაღზე მარჯვედ ას-მხელი კრალისანიით თვალ-გულის მომხიდავლ მოთხრობის მოხვედლობას სხვა, ღრმა სიბერის სამანველს მიყვრლი, ცხოვრების მუქ-ნათელ დაბირნიებში გამოვლილ დეამინებს მიაწერს...

ცრმებზედა მონაში ჩაღვრილი სამი ღობილი სოკო, დღემდე სტეფარი რომ ენატრებათ, რაჭის ერთი მუყდრი სოფლის მკვიდრნი არიან; სულიერია დარად ნუხან და ხარობენ, ფურტობენ, გავიციდენ, იცხერებან და მტრველბუნ. მათი არსებობა, სისავე და სოყნაილდ დაშოკებებუ-ნია მუხაზე, რომელიც, გამომდინარე კაცისათა პრატეპტული ინტერესებთან, ზამთარში იტრება, იმორება, სითბოდ იცევა, ხოლო მის ძარზე, მის გადამტრეკად, მზე საგა-ზაფხულად რომ ნამომხადლებს, ათურლობით ახალი ელოტრე წმდება...

სიკეთელ-სიკეთებლის დიალექტიკა თვის უკვალბულ წესსა და კანონს ემორჩილება; ერთი კვდება და სხვა იხადება; უკვალდ არაფერი ტრება, არაფერი იკარგება... ასევე ემპორულ ფოფიში, ასევე ზღაპარულ ეპოპეში...

ზღაპარი ხომ ცხოვრების ანარეკლია, ამასთან, დესიკრალიზებული მითია, რომელიც ადამიანის პრველყოფილ რწმენა-ნარმოყვანათა ნიაღვრ იღებს სათავეს და დღემდე-დღემდე არსებობს, როგორც სამყაროს მოდელიტირებული სურათი...

ამქვეყნად ფოფით ხალისობენ ფუტკრები ფოფი და ფოფით, ჭიანჭველა ჭიქროშელი, სველა სუბალიარი და გვარნილა გვარნილი, ზაქია თითონა და დედა უკუღმადილი (ბუ-ხარს რომ მიაფიცებს ხოლმე თავის ცრეცხლს და დარად), გულხატვლა ჭიანჭია, კოვალა კოქარაკია და დათვი ბუ-

ლო, კოჭები ცოცხლა და ნიშოცოა, დედალორო ქეთოთა, სხივი - ცინია და ნამსია...

თითქველი მთავარი ავტორის შემოქმედებითი ნარმო-სახეის ნაყოფია. ორქველები, რასაკვირველია, მოცულებით, მავრში, რაც მთავარი, ორქველები და ინარჩუნებენ იმ სახასიათო“ შტრინებს, ნიშნებსა და ნაქდეებს, რაც მათ ხანიერობას და შესაბამისი ასაკის მკითხველ-მსმენელთა შორის ინტენსიური მოპოვების უკრასპეტცივის განამორბებს.

ახრობა ხანდახან კლასიკური სიციხედს ხალხური ზღაპრის სტრუქტურულ კანონებს „ეურმება“, არღვევს, არ ემორჩილება და ქმნის სახიერ სინამდვილეს, რომლის ინტერესური არარასზოგინად ესმის თვით ავტორის შორს დარჩენილი სიყმანეის უდარადელი დღეების განუშორებელი სიმყოფნა („კაკალი“).

„მეუბნება“ ზოქის საზაფხულო სოფლური თავგადასავლები და ზამუა-ზეთის გარემოცვაში მოქმედი კოლოკატური მტრველები („ თეფი, ანი, რომინია, ბეზია, რაი გახუფა ჩემმა ბაღანამ, კილი თუთინი მომარს დაფურა ბრუციანს თუ ისევედ მუნდა და სასურა მუხილეს ლეხურს.“) ის ნოყური ნიადაგი და ნამოყვებულ ელექტორია, ბევრ ჩვენგანს რომ მუღლია, გამოუფიდა და სწორ ორიენტირად გამოუფენება წამლა-უკუღმა მტრუნიე ტიალი სანურთის ვრცელ გზა-სავალზე...

ხალხურ ხშირებასთან მიახლებმა, უფრო ზუსტად და კონკრეტულად, ხალხურთან, არც მინდომებით და არც შრომა-შეცადინებით არ მოხებულბა. ასეთად დაბადებულ უნდა იყოს გენეტურად უნდა მოგვგამდეს ხალხური სიტყვისა თუ ინტონაციის შეწველობის, მშობლიურობის განცდა. უფსოვდ უქმი და ამოო იტება ყოველგვარი ეფა და ნადირი დამაფერებლობის, სისადავის, სპონტანური უშუალობის მიღწევის...

მოდელი მუცემკობილ ხალხური მულოცების ნაბაქით ქმნის ტექსტს, რომელიც საეუბრო ორგანოდ, მეტრად და ხალვათად ყდება კონტექსტში და გვიამოსორფება, როგორც ყალბი ელერადობისგან ამოღებულად თავისუფალი, ოვლად აღსაქმული და დასასწავლი მოგებური ნიმუში:

**ესაო, მესაო, მწვილი ძილი მწესაო,
ესამეკრა მოქონებო, გადიკარავთ ბნელსაო,
ძილი უნდა ჩემს ბაღანას,
ნუ ამინებთ ბევრსაო...**

ქვეყნად დღია.

გზებში - დასორულბული და მრავალნარი...

მათი მღლდთან, „ცის აფხიდან“, ცხრათედა, ცვეცხოვანი მზე დაპურებს, ათობს და ანათებს.

შინს სხივები, ბ. მაცაბერიძის ერთ-ერთი ზღაპრის მიხედვით, სადამოს დედის ორველი მოყვრთან თავს, ჩამოსხედებისა და ეცხრან, ვინ სად იმეგზაურა და დღის განმავლობაში რა ნახა.

მეტამორფოზის სასწაულბერძო უნარიო აღტურეული საგნების უმწარერი, ქველმოქმედებით ბუნება საზღაპრო ეპოსის ერთი უნიმუქლოკანესი ნაწინავატანია...

მთავარი გმირის დაბნობრ ძაღებს შორის ასაბრეზზე ჩნდება ფრობით მიყვრებული, მოფარებულბი მყარილი საოჯახო ნივთები თუ საგნები, რომელთა უპიარეს ფენტიკას, სოველტერ დატეროთხია და სიტუაციურ დანიშნუ-

ლებს ზოგადად თავგადასავლებისთვის გამოტებული პერსონაჟს შეეძლო და შეერიათ შეადგენს.

ასეთი უკეთილშობილესი მისითი სულწარმადეული და ამტკიცებელი საგანი გახლავთ სპილენძის თუნუკი, ერთ მშვენიერ დღეს მტერიანი სარდაფიდან გარეთ რომ გამოაღწეწეს, გამოყორილი და სოფელ-ქუეცის მკვიდრი, პაპანაქებით გულმოდონებულ სულიერი, მზნაილად მოედინებოდა. «ცოტაოდე რეალს თქალსაც დაეაღწერებ და მწვერეაღსაცო», - იტყვის და შეუდგება მურცხმონატრებულ, ხახვამზალ არათა, ღვთის ნაქმნია და ნაშეირთა, უბრეცილ დარწყნელებას...

2006 წელს „პაკოს“ მიერ გამოცემულ სამინფრეული გამოქვეყნებულ ზღაპრებს ლიტერატურად გასდევს პნელა და ზორიტუნ, ხათურთა და მონრეულს სკოტის, სინაილის, აღდსულუნების გამარჯვების რწმანა.

ეს ძირეული ხანო, ფუნდამენტური გეზი და სანუსი განსახლებარის ბრძოლი მაცხერების იმ ნაბარმოებებსაც, მცირე ფორმატის ლამაზად გაფორმებულ კრებულებში რომ ვერ პიოვს ადგილი.

ერთი ამგვარი ნაბარმოებია აგანია „ზღაპრები ბუნა ბიჭუნ“, გამოქვეყნებული გ.ბელო ასპარათელის რესპუბლიკის“ იორ ნოებრმა [2], 28.04.2007.

ნელნადის დროთა ცვლას ცენადე ბუნა ბიჭის ტყეღრები ზეტიალი დარდითა. თავის ერთგულ ცენიან ერთად დევის საიებრად აღმა-დაღმა შეაღას მვერი რომ გაღაბდება თავს... სოფლად ცეღას საკუთარი საქუე და სანუბარი გასქრია. მუნახორ, მითბავი, მთეღუნ თუ მუნას-ქუელ თუ-თავითი საზრუნავს მისცემიან და ჩაბეჯითებთან, ხოლო ბუნა ვაითა მოდგმის სამტროდ გაქმნილი ავეთა მტაცებელს მიგნებისა და მონადორების ტინს მუნს-

ყრია... ბოლოს ყველაფერი იმით თავდება, რომ დევი თოფმონარევებულ ბუნას სახლში ენევა და გახაფხულამდე თავისი მუილის - დევიუნის - ჟაბიჯების და სნორ გუნაუ დაყენების სისხოს. სანაცვლოდ პიორდება, აპრილის დამდეგს მათში რომ ამოძივდა, ისეთ არჩევზე განადირო, რა...“

დეთან ადამიანის დამოძილების ფოლკლორულ ვარიაციებს მიემატა კიდევ ერთი, რომელშიაც დაცვაღების აუცილებლობაზე ფრის თქმის, შერიგებისა და ურთიერთდინების ზოგადსაკუბრთი მოტივი დომინირებს... ხოლო მკითხველი თავისთავად დეიდება მოლოდინი ამ მოტივის შემდეგში გაშლა-განერცობასა და გაღრმავებისა...

ბრძოლი მაცხერების ძილის წინ საკითხავი თუ მოსამუნე ზღაპრის ენა ზომიერად მხატვრობა, იმპოიდველი, ძელატრთული ლექსიკური ურთიულებითა და დიდებულ-კური ფორმებით გაღრმავებული და, ამასთან, ოდნავ სტილიზირებული, სიტყვათქმადობით და ნოვაციების ძიებით ნიამდებულა, რაც, ცოტა არ იყოს, ვერადღებს დასამერებას ინევის და ტექსტის სოფეტურ ხვეულებში ნეღამის აფერებას...

რაც მოთავრია, ხელთ გვატებს თანამდროვე ლიტერატურული ზღაპრის რამდენიმე საფეხლოში ნიშნში. მათი დიდატკურ-აღმზრდლობითი მნიშვნელობა თუ მხატვრულ-ქოთეკური ღრუბულებს ექვს არ ირევის...

კაცე, ვინც ჩვენს აჭრულ კრეტორუბებდრულ, უაღრესად პრავტებულ დრო-ხანაში ემანუილებს სულის სარწოს-სახელებს გადარწმუნასა და მატებაზე ფურტოს და თავის ნინადი საგანმცენელ საქმიანობის ღობის ნილსაც ამ უსათუთეს სფეროში დებს, გულთათი მადლობის ღირსია!

როგორ პიოთხულობთ ქალსიკას

საბა სულხანიშვილი

პუიკისა და ჰეგზამეტრს მიღმა

ოდისევის საფლავს ასტრებს თუ არა გვიჩ მარტველაშვილი მინიატურის სათაურთვე (და თუთიან ეს მცირე ბელეტრისტული თხზულებაც სხვა არაფერია, თუ არა გმირის სამარას ნინაშე მტავარი მკითხველს განცდებში), თავიდანვე გრწობს, რომ მინიატურა პოეზიისთვის ეპიკურის ქმნილების საზღვარს მორს სცილდება და კოთხებზე პარუსის სწორედაც მის მალმა ეძიებს.

ბოლოსდაბოლოს, რაოდენ ფასეულაც უნდა იყოს ეს ეპოსი, ის გმირის ცხოვრების მხოლოდ ერთი ხანაა, და ნუნა-უნებურად მთაქმნობის ოდისევის გუანდელ პეროიკულ თავგადასავლებს.

თუმცა... არსებობს კი ამგვარი თავგადასავლები? იქნებ ღრსმუნსანიშნავი აღარც აღარაფერი მომხდარა მის ზიორნაფთაში და, ზღაპრის გმირით, ყველაფერი ქორილის მარადილად დღესასწაულში განზავდება?

აი, ხომ ხედავთ -

ის, რაც პეგზამეტრული ლექსის გარეთ დარწმუნდა, კიდევ გაარაფრებულა და საეჭივო გამხდარა მისი აღდგენა მეორე პოეზიისის გამოჩენამდე, ეინჯ გმირის ბედისწერას ბოლომდე ანუ ამ საფლავამდე იმტერებდა.

მაგრამ სად არის ის მეორე თუ ახალი პოეზიისია...

იმან, პირველად, აღარ მოინდომა საფლავის კარიმდე მიპოვლება იოიკის მასილებს და ზოტამუქსინულ და მარადგამოდ ცნობილ ამბებს აღარ მოემატა საკუთარი სახლში მოაღადებ საქმრობის ამონუეების მუდგომი, თურმე კიდევ მრავალი სხვა, ბერად უფრო დიდებული და გაბედული თავგადასავლის მხატვრობა აღნერილობანი.

მხოლოდ სამარის ხილვა გვიღვიძებს სულში მთელმარე განცდვას ოდისევის ზიორნაფიული ქორიკის სწორეყოფილად აღდგენისა, სადაამდეც პეგზამეტრული ლექსის მარჩი არ გვიშვებს.

მაგრამ:

როგლებაც ოდისევის საფლავს ეპორდებით და მის ისტორიას ეუმბრუნებით, მტხარებებთან უკვალად ქრე-

ბა მისი ეს გვიანდელი თავგადასავლები, თითქოს საერ-
თოდაც არ ყოფილა”.

ასე აღბეჭდილა ოდისესის წევნი ცნობიერებაში - 40
წლის კაცად და არა ღრმა მოხუცად, იმ ამბებიდან ნახევარ-
საუკუნეც რომ მიეტოვებინა უკან.

და კიდევ შეგავსებულენო ასეთ ოდისესს, გან-
ხივავებით... ლექსის სამყაროს სამშართველოსაგან,
ვისთვისაც უკმარია თუნდ დიდი კომპოზიციური ხე-
ლოვნებით ავებული მონუმენტო, რადგანაც ბიოგრაფი-
ული წარჩო კიდევ უკეთეს კომპოზიციურ ქარგად წარ-
მოუდგენია.

ლექსის სამყაროს სამ-
შართველო, თავის მუშაკე-
ბიანად, პირადად გვი
მარგველაშვილის მხატ-
ვრულ წარმოსახვას უქვე-
ის რეალობად და ჩვენი
ლიტერატურული ცხოვ-
რების განუყოფელ ნაწი-
ლად, ხან ფარულად რომ
ტრიალებს თხრობის მდი-
ნარებაში და ხანაც ზედა-
პირზე ამოდის.

ამ მინიჭურამი სწო-
რედ ზედაპირზეცა და მის
სულისკვეთებას გამოხა-
ტავს „ოდისესის საფლავის“
ფინალი როგორ გვაკლ-
აია მეორე დიდი რაბსო-
დი, სად არის ახალი პოე-
როსობა...

ეს ყოველივე თავისე-
ბური პოსტმოდერნული
თამაშია, გვი მარგველაშ-
ვილის სტილისტიკისათვის
ასრულებდ ნიშანდობლივი-
შეადლოის ყოველი მხატ-
ვრული ქმნილების შუაგულში და შეცვალოს მტკიცედ
ავტორული ტექსტის გარღვევას იმ მიმართულებით, იმ წუ-
თას საითაც უფრო გაუწევი გული.

გალაკტონ ტბაძე ახალ რუსთაველობას რომ შიონ-
დომბად, ეპიკური ქმნილებით „მშვიდობის ნიღმი“ თავი-
სებურად გარდასახავდა „ვეფხისტყაოსნის“ სოფეტურ
ტრგას, ძარღვსა და კომპოზიციურ წარჩოს შეინარჩუ-
ნებდა და კლასიკური სიუჟეტის მორგებას შეეცდებოდა
ახალი დროისათვის.

ახალ რუსთაველს დროც ახალი შეეფერებოდა.
„მშვიდობის ნიღმი“ პოსტმოდერნული თამაშის ნაირ-
სახეობადაც ხომ არ წარმოგვიდგება?

ისე ამ სტილისტიკას „ვეფხისტყაოსნის“ შრავალრიც-
ხობანი გაგრძელებანი უფრო შეუფერის, მოგვიანო ეპის
პოეტებს შარის მიღმა დარჩენილი თავგადასავლები რომ
უფრო ააღლებდებოდათ და გმირის ბიოგრაფიას აღასრუ-
ლის ნუთუბამდე მოუნდებოდნენ აღდგენას.

ასანი ვერაფრისადიდებით ვერ იქნებოდნენ, რომ
ტარიელის ხიზონებას არსებობადაც ჟორნილის მარადიუ-

ლი დღესასწაულით მთავრდებოდა, მის ოქით გვულეო-
დით მრავალი სხვა, ბერად უფრო დიდებულნი და გაბე-
ჯული თავგადასავალი, ვიდრე ის უკვე ზოტბამქსმული
და სამარადგამოდ ცნობილი ამნები გახლდით, და საუ-
კეთესი აღმწერად კი ყველას საკუთარი თავი ეღირსე-
ზოდა.

ისინიც ლექსის სამყაროს სამშართველოს მუშაკები
ხომ არ იყვნენ?

გვი მარგველაშვილი გულგებდა მათ სულისკვეთებას
და იქნებ მის რომელიმე მინიჭურამი „ვეფხისტყაოსნის“
გამგრელებლებმაც ამოვიყნო თავი. ცხადია, სულ სხვა
კუთხიდან, აბა, ოდისეს-
სის საფლავს“ ხომ არ გაი-
მეორებენ ვარიაციული
სახესხვაობით.

ჩვენი დრო ახალ რუს-
თაველს ელისა - გალაკ-
ტონსამდეც და თემურზა
პირულაშვილს ისინი გა-
მოიდებდნენ თავს, თან
ერთმანეთის მონდომეზა-
საც შიონი გახედვდნენ,
უნანდ იმან არ მაგოზობო.

ცალკეული სტროფები
ისეთი მხატვრული შთაბე-
ჭქედაობისა გადარჩენი-
ლა „ვეფხისტყაოსნის“ ინ-
ტერპოლაცია ორ თავად,
თვით რუსთაველსაც რომ
ამ დიდებდნენ ტოლს,
მაგრამ ზოგად მთაბეჭ-
დილება ღიმილისა და ხან
სიცილის გუნებაზე უფრო
გვაყენებდა: როგორ
ავუნდრუკებულან და ე-
ის შეტოლება მოუნდომე-
ზიათო.

გვი მარგველაშვილის მხატვრული თამაში კი ცოტა
სხვაგვარად შეგვახედებს მათ გარუასაც და პერსონაჟ-
თა ბედისწერასაც და გვეტრნობინებს, რომ რჩეულ
ქმნილებათა გმირების თავგადასავალი უფრო მეტია,
ვიდრე მათი ტექსტისმიერ სიფოცხლე, იქნებ ბერადაც
დიდებულ.

მესხიერებიდან გამქრალა ის ამბები?
მადრეს ეს არ ნიშნავს, რომ საეროოდაც არა ყოფილა.

უტა, გუგულია მეორე და შესამდე დიდი რაფსოდი, გმირ-
თა ბედისწერას საფლავის კარამდეც რომ მივყავდით.

სად არის ახალი პომეროსო...
და მინც ელის ახალი დრო ახალ პომეროსსაც, და ეს
იმედი განსაჯიერებულა ძალით შეიგრძნობა ოდისესის
საფლავით, ლექსის სამყაროს კუნძულ ითაკაზე რომ
რგებია სავანე... თორემ უკვანამტრის სტრიქონებმა არ
უნყიან არც ის სამაზე, არც ის ბუქობი, არც ის სტელა,
ზედ ამკუეთილი წარწერით...

არა, მინც რატომ ელის წევნი დრო ახალ რუსთა-
ველს?!

**„ვეფხისტყაოსნის უღელტეხილის“ პირველი
გამოცემა 114 ათას ზიკანზედ გამოვიდა**

გმლია შრომტეს რომისნი „ვეფხისტყაოსნის“ პირველი
გამოცემა ავტორისზე 114 ათას ზიკანზედ სტერლინგად
(235 ათასი ამბ დოლარი) გავიდა.

1847 წელს გამოცემული სამტომეული ავტორისზე
ლომდონის 23 წლის მკედრისა გოკონამ გამოიტანა,
რომელსაც რარიტეტი მემკვიდრეობით ვერო
პაისივან, ვოკონამ გახიხიდა, სიგნა აღებულა
თამაში შეეძლებ სწავლა ვანეკარო ურსული
პრესტიჟული სასწავლებლითო.

ავტორის სახლის - „პომეროსის“ -
წარმოსადგენლათა ცნობით, იშვიანია ნიგმა
საფლავის ისეთი დიდი ინტერესი გამოიწვია, რომ
მისმა საბოლოო ფასმა ორჯერ გადაატრია საწყისს.

„ვეფხისტყაოსნის უღელტეხილი“ - ერთდერთი რომანი,
გმლია შრომტეს ელის ბელის ფსევდონიმით რომ
გამოცემენ - ინტელის დიტრატურის
ვიტორიანული ეპოქის კლასიკადა შიწნულა.

რიხვებზე მკვლევარი

რას ავბოვს მკვლარი ჩიტი?

„არტორიკაში სწერა, ყველაფერი შესავალი უნდა დაიწყო კაცმა. ჭეშმარიტია ჩვენც ასე დავიწყეთ“ (ილია). თავის დროზე, კონსტანტინე გამსახურდიას გაზეთში „კომუნისტმა“ კონსტანტინე ლორთქიფანიძისათვის საიუბილეო თარიღის მილოცვა სთხოვა. ბატონო კონსტანტინე, თქვენი წარმოადგინეთ, დასთანხმდა. სამაგიეროდ, მოსალეო წერილში ვრცელად ისაუბრა იმაზე, თუ რა კარგი მოთხოვნები აქვს იტალიას და რა მწილა რამანის წერა.

„კომუნისტმა“ წერილი არ დაბეჭდა. ის მოლოდინით აღსავსე მხედველ გამოავლენდა ან უკვე „საქართველოს რესპუბლიკაში“.

ეს ფაქტი გამახსენდა მაშინ, როცა ანალოგიურ თემაზე ფოტოკრების მოსაზრებას ვაყენებდი.

ერთ-ერთ ინტერვიუში მას ეკითხებოდა, რომანის დანერგვა უფრო იოლია თუ მოთხრობისაო. დიდი მწერალი უკანსებებს, რომ რომანის წერა უფრო იოლია, რადგან „აქ მეტი დავაძვრება შეიძლება. შეიძლება, მეტი ნაგებ ნაგებო და გეპატრონო. მოთხრობა ლექსს უფრო რთულია. აქ თითოეული სიტყვა ზუსტი უნდა იყოს“.

ეს ის შემთხვევაა, როცა იური მწერალი ერთსა და იმავე საკითხზე განსხვავებულ აზრს გამოთქვამს და... ირვე მართალია.

ლიტერატურული შემოქმედების (საერთოდ, ხელუწყების) უპირველესი ხიზლიც სწორედ ის არის, რომ აქ მზანზარებული კანონები და ფორმულები არ მოქმედებენ.

ხშირად გვიჩანავს „დაუდევრობით“ გაბერული „ბოხოროცა რომანები“ (აკაკი ვანერელიას გამოთქმა) და თითქმის არასოდეს გავგაპროტესტებია ღამის დაკანონებული აზრი იმის შესახებ, რომ რომანი აუცილებლად დიდებო ნინო უნდა იყოს.

პოსტდერეინობაში კი ამ აზრს ირონიით შეხვდა.

გურამ იფიშვილიმ დაწერა რომანი, რომელშიც ხედავტრი არაღერია წარწერილი და სადაც ყველა (თითქმის ყველა) სიტყვა ზუსტია.

თუმცა ეს რომანი არა მხოლოდ ამის გამო პოსტმოდერნიზმს.

„არტორიკაში სწერა...“

გურამ იფიშვილიმ შესავალი დაიწყო. მართალია, თვითონ არაფრისმოქმედი შესავალი უნდა, მაგრამ ამის ფურადგებას ნუ მიაქცევთ – მისი თავმდაბლობის ამბავი ქვედაში იცის. მუხისორების სიმდგრადე მასში იმდენად ვერ გააღების პატივმოყვარეობა, რაც, მამულე ჟე მონტენის თანახმად, მოსალოდნელი იყო.

არადა, გურამ იფიშვილისათვის რომანი, უმთავრესად, მდიდარ მუხისორების ეფუძნება, თუმცა, ეს მანაც არ

არის რომანი-მოთხრობა, რის საბამოებზეც მწერალი შესავალში მოთხოვდა.

შესავალში ავტორმა ასეთი სურვილი გამოთქვა: „ახლიან მინდა, ნიგინი იყოს საამო – ზღვის სურვილით, მზუზბუტი – მზიარულ სურვასათი, მიხეილ თემუროვიჩის მიერ მოვლილი ანტიკლავიტი, ზაფხულის პლავიეთი ფერადიფანი, ზიტის გალომასათი და ღამის ქალის სიცილიციით სისხლის გამამამამწერებელი“...

ჩემი აზრით, ნიგინი სწორედ ასეთი გამოვიდა.

„მოთხრობა, არ დაგვეკარგოს გარდასულ დღეთა სინაილი“ – ესეც შესავალში ითქვა.

რომანი, სწორედ ასეთი სინაილითა გასხივისნებული.

პირველად (შესავალშივე) იყო... სათაური.

რომანში „პრეზიდენტის კატა“ პეტია. ამ სათაურის რომ ნიკოთხე, უნებურად გაგახსენდება ფრანგი მეფის კატა და ქართული პოეტის ლექსი: „ხალხს ხმა დაუკარგა მეფის სურულმა, მეფის ხალხზე მეტად კატა ეყოფება“.

ჩემზე ამის გამო დაინტერესდნენ მკვირნი, რომანი, შემთხვევით, პრეზიდენტის კატას და სურულს ხომ არ ეტყება.

სინამდვილეში, აქ სულ სხვა კატაა. ის არაფრ თანამედროვე პრეზიდენტის, თვით ვინ ფიქვრულად კენდება კატა არ არის. და, საერთოდ, არა გვეტონება, რომ ეს ნიგინი მართლა კენდებზე და მის კატაზეა. არადა, კატასაც ასე პეტია და რომანის სრული სახელწოდებაც ასეთია: „პრეზიდენტის პრეზიდენტის კატა“.

კატას რომანში დიდი როლი და ფაქტორთა აქვს. ამაზე – ვეცნით.

რომანის მთავარი გმირი – მიხეილ თემუროვიჩი ფკვი ეახსენეთ. მწერალმა ის შესავალშივე შემოიფინა, თანაც ისეთი დეტალით გაგვიცნო, რომ მისი ხასიათის არაპროდინარულიება უნაღვედ ვერწმუნეთ.

... პოტანკური ზღის საშენიერო საბჭოს სხდომა, ხელმძღვანელის სურვილით, ღია ცისქვეშ ტარდება. მომსენებელი ვინცამხელ ღამინის ვრამებზე საუბრობს, როცა დასაშვებია, სრულმე წამოვარდება. ყველა დირექტორის მისაზრებას. ბინტერესებთ, რას იტყვის იგი.

„და თქვა მან:

– კარგი რამ იყო პატივცემული... მაგრამ არ შემიძლია აქვე არ აღვინიშნო, რომ სანამ თქვენს მუცლიერულ მსჯელობას წარმართავდით, აი, იმ ხეზე, აი, იმ ხის მარცხენა ტოტზე, აი, ის მამოე სამჯერ იფხვინა დედულ მამებს და სამჯერ წარმატებულად – ისე ზანდაზან თაყზე მათი ბუნებელი გვაყვიოდა, სხვათა შორის, პატივცემული...“

ხელმძღვანელის ამგვარი საცვილი დღესაც ეს ემოციის პაროდიად აღვიქმებოდა, მიუ უფრო – იმ დროს.

თუმცა, ეს რომანი არა მხოლოდ ამის გამო არის პოსტმოდერნიზმი.

ეს კაცი, მიხეილ თემუროვიჩი, ხრუშჩოვის დროს, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის თავდაპირველი იყო – კომპარტისის საოლტო კომიტეტის პირველი მდივანი.

არც მამინ ყოფილა ორდენარული. ათუ სხვა ხელმძღვანელებმა ასე თუ ისე, ზედმწერებით პარტიული კედანტობით შეინარჩუნეს ამდროინდელი ლიდერის კლასიკურ მოდელს მონაღობულეთი იერი, ზღაპრმა ამას არც კი ცდილობდა – ის ბევრისთვის გაუგებარი, სრულიად უცნაური ნუსეთი ცხოვრობდა*.

ეს კაცო, მიხილ ბღაება, ამერიკიდან ახლად დაბრუნებულ, ნაწილანად ამბობს:

– ამერიკა, ზიქუზო, კარგა შაგრად განვითარებულ საბჭოთა კავშირია, მეტი არაფერი*.

ამ ფრაზაში დღეს მხოლოდ ერთი ცვლილებას შეტანაა საჭირო: რუსეთი – საბჭოთა კავშირის ნაცვლად.

ეს კაცო, მიხილ ბღაება, ფიდელ კასტროსთან ერთად, დამით, სოხუმის სანაპიროზე დასჯირნობს. უცუბ, თვატორის მახლობლად, გრიფებისა, გრიფონებისა და ურჩხულუნების მადდევნადა, მუადამის სირუშეში ზაყაყებსა ხმა განისმა...

ფიდელი გააკოცა ზაყაყებს სიმრავლემ – ეს ზაყაყებს ხმებია თუ მცურებება.

რა თქმა უნდა, არც ბღაება ელოდა ზაყაყებთან შეხვედრას, მიგრამ არ დაიმინა – ეს ჩვენი სიამაყეა, ჩვენი ნიშნა და ზაყაყები, ამიტომაც ისინი გამოსაქრე ადგილებში გვაყვამო. შემდეგ კარგა ხანს ილაპარაკა ზაყაყების იმ იშეთით ვიშუბ, რომელიც მხოლოდ აფხაზეთში გვხვდება. ჩვენი ამორიგენია, ამ ვიშის ზაყას „სასტუმრო ზაყაყ“ ქვიპია.

... სხვათა შორის, რამდენიმე წლის შემდეგ, როდესაც ბღაება უკვე აღარ იყო პირველი მდივანი, ნაშრომი გამოსცა ზაყაყებში, როგორც მასსოცს, ის ამორიგენ ზაყას იქაც „სასტუმრო ზაყაყად“ იხსენიებდა.

ეს კაცო, მიხილ ბღაება, სოხუმში ხრუშჩოვსაც მასპინძლობდა, ხრუშჩოვი საცოეზე გვიდგებოდა... არას წყაღეთით სვამდა. „სახმელიდან“ ნივჯიანი ეკალათი გამოდლოდა. ეკალას შექამდა და ამ ნოთში კარგად იყო. ჩვენ ეკალას ძმრთად ვკახავედით და ეს შევლოდა. გვასყვედურობდა, რატომ არა გავქეთ ეკალას პლანტაციები მოშენებოდა... ცხარდებოდა – მოამწენთ ეკალას პლანტაციებზე, მიივლას მსოფლიოში „სახმელიდან“ ხაღბი ჩვენმა საბჭოთა ეკალამ უნდა გამოიყვანოს*.

მიხილ თებერვოვი ამისათვის განსაკუთრებულ პირობებს ითხოვდა – მამინ თამბაქოსა და ჩაის გვემა ჩამოვკატერითო. მეტი რა განდათ, ამას საოლეო კომიტეტის პირველი მდივანი მოითხოვდა. ის, ვინც „სოხეთი ცხოვრობდა“ ამსტოცებდა, ჩაიმ და თამბაქომ გავკვარება აფხაზეთით, მინა გამოვკოფიტარო. აფხაზეთში ჩაის მომრავლებას რუსეთს აბრალებდა, თამბაქოსას კი – თურქებს. ჩაიმ ქალბუ დაგვკავამყოფო, თამბაქომ – კაცებო.

ხრუშჩოვი თანხმდებოდა და თავის თანამეგნეს განკარგულებას აძლევდა – ჩაინერ ეს იხოვდა, აფხაზეთის ვაუქსიმდეს ჩაის და თამბაქოს და თუ საჭიროა, სხვა კულტურების გვემეზიც, ოღონდ ეკალას პლანტაციები მოშენეთ, ეს ჩვენი იფილოლოგის პროპაგანდის ხელს შეუწყობს*.

ამ ერთი პასეით დახატულია ხრუშჩოვიც, ბღაებაც და მიხილ ეშოქაც.

აქ ირონიაც არის და პარიოდაც, თავისი საუკუთესი გამოვლინებით.

თუშეცა ეს რომანი არც მხოლოდ ამის გამოა მოსტმეფერნული.

ეს კაცო, მიხილ ბღაება, კომპარტიის საოლეო კომიტეტის პირველი მდივანა, საბჭოთა ეპოქაში ადღევრქმელებდა იმ ულაყს, რომელსაც სოხუმში მეოცე საუკუნის ათიანი წლებში, მოქოფებება ერთი საოლეო ჩაცხებული ფრანგული შამპანური შუასევის და აღჯ ხნემულებმა, „მოუხედავად იმისა, რომ ფაეტონში იყო შეხმული, მინც მოახერხა, გაქტნდა და უშმევენიურეს ფაშატს, ნესისამებრ, ხე-მოადან მოქვიცა და აყირავებულ ფაეტონში რიტხულად დაარჩნა“.

ვიშონშეც ამგვარ ციტატებს და საკუთარ თავს ვერ ეცნობ. მიცერს, რომ ოდნავ უხერხულობასაც არ ეგვრებო. საიეთი უცნაური რამ დაშარბია გურამ ოდმარჩის ნაწერმა. მსგავს პასაჟებს ისე ადწერს, რომ უხამსობას იოტისოფენია შეგრძნებაც არ გუფულებია.

ეფერტომ, ეს რომანი მხოლოდ ამით არ შგავს მოსტმეფერნულს.

მიხილ ბღაებას საადღევრქმელოები, საერთოდ, ცაღვე თემაა.

ერთხელ „თამაშობდა სურფას, რომლის ნევერთა უმრავლესობა ქალი იყო. ორჯერ დალია იმ აქლემის საადღევრქმელო, რომელსაც მოუხედავად იმისა, რომ აქლემია, მინც სწყურია“.

იმ საადღევრქმელის ალავერდი ორჯერვე ქალებთან გადვიდა – ჯერ ერთთან, მერე მეორესთან.

მესამეჯერაც ამორედა დალიო, მიგრამ ქალები სისკითხით დაწებდნენ, ნუ დალიე, ჩვენითა ყველაფერი გასაგებიათ.

მერე ფუტკრის საადღევრქმელო დალია*.

სხვათა შორის, ამ საადღევრქმელისაც ისე გაგაცნობთ, რომ უხერხულობას არ ვფგრძნობთ:

„ფუტკრის საბეობებს შორის არის ერთი განსაკუთრებული – აფხაზერი ფუტკარი, მას მსოფლიოში ყველაზე გრძელი ხორეთი აქვს და თველაზე ღრმა ყვეცილებთან ამოსტრებას ნეტყარსო. ყინა ისეთ ადგილებში აღნეთ, სხვა ეურა და ვერ მოახერხებს იქ შედნეკასო.“

ქალები შეურჩებულად სისკისებდნენ, ნეტავ განაზარ, როგორია ის ფუტკარიო. ის მამადებობა, აუცილებლად გაჩქენებო, სურფას რომ მოერჩებით, აი, იმ ტყეში გავიდეთ, აფხაზერი ფუტკარი იქ ცხოვრობს, ოღონდ შუაგულ ტყეში ცხოვრობს, ანუ ტყეში ღრმად უნდა შევიდეთ, ჩვენი დედაფულებო*.

ეს კაცო, მიხილ ბღაება, ასევე სვამდა იტალიელი ბერის ბონავენტუროს საადღევრქმელს. იმ ბერისას, რომელსაც „პბრეშუმის ქსოვილისაგან ფრთები გაიკეთა, უცნობი ნივთიერებით გაფენილია და ტაპრიდან გადაფორნდა. ჭიჭიჭრეს და კოკონშე დაწვეს. პონავენტურო და მისი ფრთებიც ცეცხლს მისცეს...“

„ამდამას სჭირდება ფრთები, აუცილებლად სჭირდება, XIV საუკუნეშიც სჭირდებოდა და XXII-შიც დასტრდება – ასე ამბობდა“.

ეს კაცი, მიხედვით ბეაბეა, კომპარტიის საოლქო კომიტეტის პირველი მდიანი, მეცნიერებს ესპეციალის ჩამოყალიბებას და მიტყუანობას არისტოკრატებს საფლავის მოძებნას ავალებდა (რასაც ფრანგი და ქართველი სხვაუღლებები ვერაუფლებდნენ).

ეს კაცი, ხშირად ცნობდა კიდეც, მაგრამ ეს არ იყო ჩვეულებრივი ან შორიტი ტყულა.

მას შეეძლო, ინგლისელი სტუმრებისთვის ეთქვა, რომ არქეოლოგებმა აღმოაჩინეს თიხის ფირფიტები, რომელთა მიხედვით, სოხუმში 3. 517 წლის წინათაც სოხუმში ფოფილა, შეეძლო, ესვე დაემატებინა: „ახალილოდ დადასტურებულია, რომ სოხუმის მშენებლობა ბაბილონის მშენებლობას 23 წლითა და 9 თვით უსწრებდა“.

„არგლისებებმა სულ „პრავო“ და „პრავო“ იახეს

ამ კაცს შეეძლო, მეტად ორიგინალურად დაეცვა კომკავშირის რაკოქმის მდიანი, რომელმაც კომკავშირელი ქალიშვილი გააუმატურა. ასევე შეეძლო გაემართლებინა თხის ქურდი.

ერთხელ მასთან მოვიყვანეს ხანშიშესული ქალი და უთხრეს, ინსტიტუტის პლანეტაში მანდარინს იახარავდაო.

მაბატეთ, მიხედვით თემუროვიჩ, სახაზლად რუსეთში მცხოვრები ნათესავებისათვის მანდარინს ვაგზავნა მინდოდა, ჩემი პენსიით კი აბა, როგორ შეყვდა, სახელსთვის ძლივ მყოფნისო.

„მიხედვით თემუროვიჩმა ქალს ნათესავებს მისამართები გამართვა და მისი სახელით მანდარინით სავსე ყუთები გაუგზავნა.

ქალს რუსეთში თერთმეტი ნათესავი აღმოაჩნდა“.

არ ვიცი, აუჯობებელია თუ არა, მაგრამ მაინც უნდა შევნიშნო: ასეთი შთაბეჭდილება არავის დარჩეს, თითქმის ეს კაცი მხოლოდ პარტიული ხელმძღვანელია და ვარც სადღეგრძელოებს ამბობს (ცხადია, მით გველისხმობ, რომანი ვერ რომ არ ნაუკეთხათ). ეს კაცი მეგულიერია, გენეტკის ინსტიტუტის დამაარსებელი, საერთაშორისო სიმპოზიუმებსა და კონფერენციებზე მოხსენებთ გამოცხადი და ნობელის პრემიების კომიტეტში წარსადგებად საბუთებს აგროვებს. უნ იყოს, იმნი რომ არა, საქმე როგორ წარმომართებოდა.

სხვათა შორის, ამერიკაში, ერთ-ერთ სიმპოზიუმზეც, გიგანტური კვების თესლი მოიპარა და სოხუმში ჩამოი-

ტანა. კვები მესკილეებმა გამოიყვანეს, „ატლანტი“ შეარქვეს. ამ კვების ზოგიერთი ნაყოფი 450 კილოგრამს იწონის.

ვახივით, თესლი დაფინანსოვრით, ბოლოში კიდეც გაივლევს.

და, მაინც: დღეს, 21-ე საუკუნეში, 2007 წელს, საქართველოში, რომელმაც ძლევს დააღწია თავი კომუნისტურ ბნეილეს, ქართველი მწერალი რომანს უძღვინს აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის კომპარტიის ხელმძღვანელს.

რომ მცოდნოდა, რას კითხვას ვინებდი, აღბაო, არც დაინებდი.

და ბეერსაც დაეკარგებდი.

რა სადლობელი ვარ მწერლის, რომანს მაინცდამაინც „პრეზიდენტის კატა“ რომ დაარქვა. ასეთი „ინტრიგა“ რომ არა, შესაძლია, არც ნამკეთობა.

მაინც, რატომ შეკია რომანს „პრეზიდენტის კატა“?

მიხედვით თემუროვიჩმა ევკალიპტების კორინში იპოვა უმატრონი ნითური კატა, რომელიც თავის ძველ მეგობარს ზინიდა ნიკოლაევას აჩუქა. ზინიდა ნიკოლაევას სახარბეი ჰქონდა დაბუთული და სანოლიდან ვერ აფეგებოდა.

მიხედვით თემუროვიჩმა უთხრა, რომ მოყვანა მკურნალი კატა, რომელიც თვითონ ამერიკის პრეზიდენტმა ჯონ ფიცჯერალდ კენედიმ აჩუქა.

ამ კატამ, მართლაც, უშედა ზინიდა ნიკოლაევას. „ერთი თვის შემდეგ ის, კატასთან ერთად, ჯერ ენობი, მერე ქურში, შემდეგ კი პონურთა პარკშიც დასკრობდა“.

კატასთან ერთად მიჰყვებოდა ზინიდა ნიკოლაევას პროცესიას მიხედვით თემუროვიჩის დაკრძალვის დღეს. „ხელში პრეზიდენტის კატის შვილიშვილის შვილიშვილი ეჭირა. ისიც, დიდი წინაპარებით, ნითური იყო. მასაც ჯონ ფიცჯერალდ კენედი ერქვა და, რა თქმა უნდა, მკურნალი იყო ისიც“.

„პრეზიდენტის კატა“ მოგონებებით აკონტული რომანია, რაც მის ორიგინალურ ფორმას თავისთავად განაბნობებს. ავტორი ასეთ პირობას იცავს: საკუთარ მოგონებებს შიდადამდე გუთავაზობს ტვესათაურითა, რომელიც რომანის სათაურის ენობეცვა, სხვათა მოგონებები კი, უბრალოდ, დაწობილია.

მიხედვით ბეაბეა - ვერა ოდიშარას რომანის შთაგრი გეორი. მის სადღეგრძელის სეპას იური გვაგარანი

ასე რომ, ავტორივე რომანის ერთ-ერთი პერსონაჟი, ისევე როგორც მიხეილ თამარაშვილი, ზინაიდა ნიკოლაევი-ნა, ისევე, როგორც ჯონ ფიცჯერალდ კენედის კატა.

და ისევე სადღევრებლები. სადღევრებელს ამ რომანში მეტად მნიშვნელოვანი დატვირთვა აქვს. ის გამოკეთის პიროვნებს ხასიათს, მის ცოდნას, წარმოსახვას, ფანტაზიას... სადღევრებელი, საერთოდაც, მნიშვნელოვანი რომ არ იყოს, გაღატაკობის სინამდვილე არ იტვლია ატყვევნი კარგი სადღევრებელი დაგერწა დაუღვეველი!

ოლივ - კარგი სადღევრებელი! მიხეილ ზღაძეზე არ ამბობს წვეულებრივ სადღევრებელებს. შეხებაშისად, ჩვეულებრივად ვერ აღფრთხილავს, რომელიც შეუძლია, შეხება ამ ფრინველების, იმ ქუთუნიერების და მწერების სადღევრებელი, როგორც კიდობანისთვის თავის შეფარება რომ ვერ მოახერხებს. მათ შორის იყო კამეჩი, რომელიც იხსნა იმან, რომ ბოლო მომენტში, როცა კიდობანი ის-ის იყო წყალში უნდა შეცურებულყო, როგორც სახელი ამოიხადეა - 66-ო-ცე, 66-ო-ცე და ნივთ ის კიდობანი შეიცვანა!

მიხეილ ზღაძეს, ასევე, შეეძლო შეესება ძაღლის სიამაყის სადღევრებელი. ამ უაღრესად საინტერესო ეპიზოდის კითხვისას ისევე მონტაჟი გაგახსენდება. ერთგან ის იმომშებს პლუტარქეს მოსახრებას, რომლის მიხედვით, ცხოველი ისე ძლიერ არ განისხვავდება ცხოველისაგან, როგორც ადამიანი ადამიანისაგან!

მიხეილ დასძინს! მე პლუტარქეზე ბევრად უფრო მკვეთრად ვიტყვი: ხშირად ცილკუდი ადამიანთა შორის უფრო დიდ სხეობაა, ვიდრე ზოგიერთ ადამიანსა და ზოგიერთ ცხოველს შორის!

პოსტმოდერნიზმი, რა თქმა უნდა, თავისი სტილი აქვს - ერთგვარი კონსპექტურობა, თავისებური, ირონიულ-პარადოქსული ნაკადის შესატყვისი სიტუატი და ორიოთხა-ფეა. მის ახასიათებს გარკვეული ენობრივი ექსპერიმენტობაც, რაც ბუნებრივად და გამართლებად დაიქმნება იმ შემთხვევაში, თუ წინაში დაუღვეველობაში არ გადაიზარდება. ევრინარიო „კიზმა“ კერ გამოარჩელება იმის, რაც ერთ ჩინებულ ქართულ მწერალს დაემართა: ერთ დროს

საუკეთესო მოქართულე დღეს ისე წერს, რომ წინადადებადან აზრის გამოტანა ძირს.

გურამ ოდიშარია, საბედნიეროდ, ამისგან დაზღვეულია.

აი, როგორ წერს, ანუ როგორ ზატავს იგი: „ის სიცილი თამაში მწერის ქაზაბატონს ეკუთვნოდა.“

ამ ქალის წინაპარი უფოლდ ამრავი იქნებოდა, - უფოქია ბოლმე ადრე ქალზე. დიახ, დიახაც ასევე გახდა - აგრესიოდან ნაზა და ნაზად აგრესიული იყო მშვენიერი, ბალზაკის ასაკის ქაზაბატონი (განა, რა ვთქვა მეტი, დანარჩენი თავად წარმოიდგინეთ).

ეს ბოლო წინადადება ფრინველებშია მოთავსებული. ასე მგონია, აქ თვითონ პოსტმოდერნიზმა „ფრინველებში ჩასაშლი“.

ჭეშმარიტ მწერალს ნებისმიერი „კიზმა“ „ფრინველებში ჩასმა“ უნდა შეეძლოს.

რაც მოთავარია, ქაზაბატონი ისეა დახატული, რომ თავისუფლად შეგვიძლია, მისი ფერწერული ან გრაფიკული პორტრეტი წარმოვიდგინოთ.

საერთადა, ზემოთ გამოშრმა და ახლა ვიტყვი: ქალისადმი დამოკიდებულება ამ რომანში სრულიად განსაკუთრებულია, თანაც წარგვიარს ფორმით გადმოცემული.

... 70 წლის მიხეილ ზღაძეს აღმართზე აურქართულად მიდის. გზად მგობარო შემოხვდა და შეკითხვებით თავი მოაბერა.

შეკითხვაც არის და შეკითხვაც.

რამდენ წელიაანს რჩება მამაკაცი მამაკაცად? - დაფრთხილ, ამას ეკითხება.

ზღაძეა ეხეენება, თავი დამანებე, არ გამაჩეროო, რომ ამ მომეება, გეტყვის:

„აი, იმ ქალს ხედავ, აი იმის, ჩემს წინ რომ მიდის? ხედავ? პოდა, გამასწრებს კუკურა, ის ქალი, ნავა და მერე რა აივლის ამ აღმართს... კაცი არა ხარ, არ გამაჩერო... ბუქსირზე მივეყარე იმ ქალს, კუკურა, ბუქსირ-ზე!“

ამ ეპიზოდში თანაბარი ძალით მოჩანს პერსონაჟიც და მწერალიც.

და, საერთოდაც, რამ გაყო ისინი? მწელი საოქმელია, სად მოთარდება მიხეილ ზღაძეა და სად იწება გურამ ოდიშარია, ანდა პირიქით.

მაგალითად, როგორ გავარჩიოთ ისინი იმ ეპიზოდში, როცა ქალს (ქალებს) მუდამარტულ ოდას უძღვნიან.

„ქალებს გაუმართოს ყველა ქალს! ზაფხულისა და ზამთრის ქალებს! დღისა და ღამის ქალებს! ქალებს - მდინარეებს! ქალებს - მწვერვალებს! ქალებს - ოკეანეებს! ქალებს - ქარებს!“

იხ ნინოთა სია, რომელთაც ჰედაზაზი ხარიად იხარავს

გურამიანი გამოცემილი ბოლო, ფრანკფურტის წიგნის გამოფენა-გაყიდვებზე სტენდუმიან მომართულ ნივთს არაფიციტალური რიტორიკით მოპოვებული პრისადგობენ, რომ წიგნის პოპულარიზაცია ქარბეცისკაციათა ნრეტი მომავალ წინადადებაზე შეტყვევდება.

რატომღაც პრეკალი ათეული ძირითადი შედეგება გურამიან ავტორთა წინარეგებებისაგან, თუმცა აქ მიზეზად თარქმანი ნომლის პრეზიოს 2007 წლის დღურების აღბერტ გორის წიგნისა - „უხერხული სამართალი“.

ფრანკფურტის გამოფენა, რომელზეც დამატებით 400 000 წიგნი და ცოდრული გამოცემა იყო წარმოდგენილი, 100 000-ზე მეტმა ადამიანმა მოინახულა.

ქალებს – ფრთებს გაუმარჯოს.
ქალებს – პირამიდებს!
ქალებს – ასპერტებს!

... რომ კვებები და კვებები და კვებები მათში და მაინც ცოცხალი ხარ და თავები და თავები და თავები მათში და მაინც იწებები! (სტილი აქ, მართლაც, თვალში-საცემია).

სადა იწება მწერალი?

„ველეფერი შესავალით უნდა დაიწიოს კაცმაო...“
მეც ყველაზე დიდი ქართველს „მცნებას“ მივეუბრ, არადა, ერთი სული მქონდა, ზოლიდან დამეწეო და ის მეტყუა, რის თქმაც ძალიან შენატრება.

ანუ შესაუბრა რომანის ფინალზე.
ეს, არსებითად, ცალკე მოთხრობაა თემაზე „ომა და ქა-ლატა“ ან ოში სოხუმში“.

აქ აღწერილია ის, თუ როგორ გათენდა სოხუმში 1992 წლის 14 აგვისტოს დღია, როცა „ზღვის ნიაგი მტრედითი შეფრთხილდა სოხუმის ყველა დია სარკმელში, ოღონდ, რატორღაც – დაჭრილი მტრედითი, ამერება“.

„ხოგი სავამა ჩაის, ზოგი – სამსახურში იღწრინდა. ზოგი უკვე ზღვისპირა ბაღში თვლემდა, მაგნოლიების ჩრდილქვეშ. ზოგიც – ზღვაში ნებზრობდა. ზოგიც...“

და ვერაინ ვაიყო, როგორ მოვაპარა ომი ქალაქს, როგორ შეშინებოდა, შემოგრუბუნდა, შემოხრილდა...“

შესაძლოა, უდაგილო ადგილას, მაგრამ აქ მაინც უნდა ვთქვა: დისანკუსში აღწინიწი, თითქმის ყველა სიტყვა ზუსტია-მითუი. თითქმის – ეს სულ რამდენიმე შემთხვევის გამო ვთქვი. მაგალითად, აქ „შემოგრუბუნდა“ და „შემოხრილდა“ მეზღვემეტება. როცა იტყუო, ომი ქალაქში შემოსრილადღო, ვფიქრობ, მეტრ აღმარაფერია სა-ჭირო...“

ბარემ აქვე ვიტყვი: არც ეს ფრაზა მომინსა: „უჩორო, მენი ვაგრაზე დაწერილი ნიგნიდან ყველაზე მეტად, იცი რა დამამახსოვრდა?“ (ცხადია, ბატონმა გურამმა კარგად იცის, როგორ უნდა გაიმართოს ეს ფრაზა ნამზეულტარ-თულად).

მართლაც, ცუდ ღროს ვაგწვეტო-

... შემიხედ აღწერილია ის, თუ როგორ რკავდა ვიღაც ქალი სიამაღროსა – არცა, იქნე მახლის ნინ ტანკი რწიოსა; როგორ ეჯონა სხვა ქალს, რომ ტანტუბი მის (ანუ ლაკობას) ტუჩაზე არ შემოვიდოდადენ, რადგან ის ცალმხრივი მოძრაობის ქუჩა იყო.

და აქ ასეთი ფრაზა:

„სულ და ძალიან მაღელ ოშია გააქყო ცალმხრივი მოძრაობის ტუტები და დატბორა მთელი ქალაქი“.

ცოტა ქვეითი კი ვკითხულობ:

„ქალაქმა დაკორცა სურნელი, ფერები. ზღვამ – ხმამაღლა ფიქრის უნარი“.

შემდეგ:

„სიწუმეშიც ვერ იკრებდა ძალის მარტობელი მთა-რე“.

შემდეგ:

„ქალაქი დატოვეს მგალობელმა ჩიტებმა და თოლი-ტმა“.

მხოლოდ ბელურები და მტრედები აღმოჩნდნენ ომგამ-დლები“.

შემდეგ:

„სროლაში ვარჯიშობდნენ მთვრალი ჯარისკაცები და ძაღლებსა და კატებსა და მტრედებს ხოცავდნენ... კიდევ – ერთმანეთს“.

შემდეგ:

„არცერთი ქალის სხეული არ ამბობდა – ხელა მზე ამო-ვაო“.

ცალკე მოთხრობაა-მითუი – ეს მხოლოდ კომპლიმენ-ტად უნდა მივიღოთ. უბრალოდ იმის ხაზგასმა მინდოდა, რომ ამის დაწერის რომანის სორთულეც დაძლეული აქვს და მოთხრობისაც, თორემ სხეულზე თავს რომანის ხეივან-ვერაერთი ამოვლევ. ის მთია ორგანული ნაწილია. აქაც მოთავრია რომანის მთავარი პერსონაჟი – მხელებ ბლაგბა. ომის დაწყებდან სამი თვის თავზე, ის თავის მუგო-ბარს სოსო კახანაძეს ეტყვის:

„მეორე მსოფლიო ომში რამდენჯერმე დავიჭირო, ვე-ლაფერი ვნახე, მაგრამ ასეთი შეგრძნება არასოდეს მჭო-ნია... სხვა პლანეტაზე მოუხედა, ეს რა შემართება... მიშე-ლე, სოსო!“

93-ის პირველსავე დღეს კი იმავე სოსო კახანაძეს უთ-ხრა:

„ვერ გადავიტან. ნათლისღების ნინადღის შემდეგ დაე-ხეცავე თვალები“.

მართლაც ამხ მხეგბა.

მართლაც ამხ მხეგბა:

„ნათლისღების შემდეგ დღეს, გარკვეული გათვლით, თუ როგორ უთხრა გვლიში მოცახტავ მასმა უკანას-კნელმა ჩიტმა ღმერთს – მარტო ადამიანი ხომ არ არის ეს პლანეტაო.“

საყვედურს შეგავდა. უფრო ზუსტად – საყვედური იყო“.

უკანასკნელად სწორედ იმ ჩიტს ელაპარაკა. მერც არა-ვისთვის უთქვამს სიტყვა – მოკვდა ჩიტო.

... უკანასკნელი, რაც გათვრია, მკვდარი ჩიტის ხმა იყო – გათხილე თვალოო.

თვალი გათხილა და ღმერთი ახილა.

დღითი ვადაცვლელი ნახეს – იატაკზე იწვა, გვერდზე-ღად. მარწილია. ნაბადი ჩაფლუჯა, ილიმებოდა.

პირვლის ჯანბში სამი ცალი თესლი უხოვნეს.

უცხოო.

უცხო

თესლი,

ქენბე

ვევილის,

ქენბე

ხის.

მისი დაკრძალვის დღე მზიანი იყო. ღამით გაბოზანდი მთვარემ, ილპანდელი მთვარე არ იყო რეულღებრეი მთვარე და ამიტომაც მას ვარწიდავამდე სოხუმის მთო-რი კატების კნაიელი ლოკავდა.

მთვარე პრეზიდენტის კატას შეგავდა“.

ჩემი ღრმა ჩწმებით, ასეთ ფინალს ხელს მოაწერდა ნე-ბისმიერი დიდი პროზაიკოსი, მაგალითად მარკსის.

უწიოდ მზარია, რომ ამ ფინალს და ამ რომანს ხელს აწერს ქართველი პროზაიკოსი – გურამ ოფიშანი.

ნანა კუცია

„სიტყვა, ყანაბუი აკრევილი“

ოთარ ჩხიციშ
„ოლოძღარი“

„ღელვა თეთვეთა, ვითარცა ღელვა
ზელის ტალღებისა...“

ბასილი დიდი, პოდლია V

„ქედებსანაულომ პირველ თველებს...“
ვალიკტორი

„შორს კი, ღორჯი ზეის განსწვრივ,
ენთა ხორბლის ცარკაქმა...“

მესაქ ბარანაული

„ღურაო, შაჰოვად ყუვალჯგარი სიტყვების ხაზი,
უფრო ძველის, მწუხარე რომ ვეწმებთ სახე...“

ლია სტერვა

მწეკბანი შეკიან ვანაზე მზიანი ნიავის გადაცურება-
გადაღლილებას. მზის ათისფერი კაბა ფრიალებდა, ბრი-
ალებდა საეცე მინდორზე“.

უფლისგან ქნილის მშვენიერების მზირალი, ოთხე ოქ-
როპირი განმარტავდა: „ნახევრელებ შეურღულე არს კაცთა
მორც მსაგისი შეუწიერებისა მის ყუველთაისა, ვინა
თუ სიმშრდე სიძუა, ვინა თუ სითხე, ვინა თუ სიმტყვეც,
ვინა თუ ფეროვნებათ. ზოლო ოდეს ფრიალ დამურენ, მიზამ-
ვებად ფერსა, ვინა სიმტკიცეცა, რაიმე ვონ სურნელები-
სათვის?!“ (თარგმანებათ მათეს სახარებისაო, 11).

„ყანის დახედევა“, დედის რჩევით, ყუველწლიურად,
თითქოს რიტუალური ქმედება – ყური, მუცდრო, იგივე
განცედა რომ უნდა ჩადგაროს „დამიხედვის“ სულში, რა-
საც, ალბათ, სამოთხეში განვიფიქრებდით, უფლისგან
რომ ისმენდა ლეთაურ კურთხევას ამა, მომიცია თქვენი-
თვის ყოველი ბაღათი, თვისლის მიტყველი, რაც კი დედამი-
ნის ზურგზეა და ყოველი ნაყოფიერი ხე, თვისლის მიტყვე-
ლი. ეს იყოს თქვენი საზრდო“ (დედადება I, 29).

ბასილი დიდი მომზილებში შენაქვის მორველი თავის
განმარტებისას აღნიშნავს:

„თუკი დამიანები ირწმუნებენ, რომ დედამინა მზის
დაბადებაზე გაწმენდა, მისთა უხომო გაკურცება შეუ-
ცირებებათ, და მოიზრებენ, რომ წარმოშობით მზე უპირე-
მუნია მორჩა და ბაღაბზე...“

მოიაზრე, თუ ვითარ მსწრაფად აღიძრა ცოცხ და ბერნი
დედამინა უფლის ბრძანების შედეგად მშობიარობის ტკი-
ვლისა და ნაყოფის გამოღებისათვის, განიძარცვა სამო-
ხელი გლოვისა და მწუხარებისა, ბრწყინვალე სამოხელით
შემოსა...“

რაცამს ბაღათის მორჩა, ან ყუველს იხილავ, გულსისბმა-
ჰყავ ადამიანს ბუნება და გაიხსენე საბის მტყველებმა იგი
ბრძენი ენაისა: „ყოველი ზორციელი თოვა არს და ყოველი
დიდება კაცისაო, ვითარცა ყუველი თოვისაო“ (40, 6).
შენაქვის მიზევ ნატურალიზმს ევანგელეს განმწმედი
აღგორიოლობა წაენაცვლება: „უკეთუთ თოვა ევკ ველი-
საი, რომელი დღეს არს და ზედალ თორწესა მთავე ზნის,
ღმერთმან ესრეთ შემოსას, არა-შე უფროსი თქვენი, მცო-
რედ-მორწმუნნიო!“ (მათე 6, 30).

სახარების უწი სიბრძნე „სარკმელდაყოლილ“ სენაკ-
შიც შეუბად ეღურებოდა შემანისა, „მცორედმორწმუნეთ“
რომ „ამცენება და სლუად ცხათა ღმრთისათა და ეცხოდად, ვი-
თარმედ: ესე ყოველი ცხოველები, ვითარცა ვეკეთი ველ-
თი, წარმავად არს და დაუფგრომელ, და ზონ სეთესა – მო-
იწყო, და ვიე განაბნია გლახათათვის, შეიკრისა. და რო-
მელმან წარწმენდოს თავი თვისი, მან მოის იგი, რომელ-
მან აღიდა იგი“.

მათეს სახარებისეული „თოვა იგი ველისაო“ ცურტა-
ველთა ცანადიქნა სიტყვათმეთიანბმებად „ყუველი
ველთაო“ არსი არ შეცვლილა – წარმავალში მარადიული
დამარბრელოცა „ველის თივას“, „ველის ყუვილს“ – დამი-
ანს – მარადილმა განამწმედავებოდა. სასოფველი „იძუ-
ლებოდა“...

თუკი შენაქვეში „ბაღათი თვისლის მიტყველი“ (1, 29)
ხორციელ საზრდოდ მოიაზრება, „ფრიგოლ ხანძთელის
ცხოველებში“ სიტყვაა უპირველესი საზრდელი: „წინაის-
წარმეტყველო იტყვას, რამეთუ ტკალე არიან სასანა ჩემსა
სიტყუების მუნი უფროსი თოდელისა პირსა ჩემსა, არამედ

მწუხარე სახის რაინდის სილუეტე წარმოსახვას დაუ-
მარბავს.

მწუხარე სახის სიტყვას დინატრული, ფამის აღმური-
საგან ვახუნებულ სიტყვას თითქოს საუფლო გრლოში
შეუძლებდა პოეტე.

„საჩრდილსა ფრთოთა შენათას ვეხვიდე“, – გონებაში
გამიანდება მარადი, ზედროული სიბრძნე.

ოდოდერე „მწუხარესახიანი“ სიტყვათ, ოთარ ჩხიციე –
მწუხარესახიანი სიტყვათა „ამამ“, სხეანაირად – „შენ საი-
ფელთათა ღმრთისათა“.

როგუსავ ერე კარგავს სიტყვას, კარგავს ღმეროს.
ოდოდერე ერთი დაკარგულ სიტყვათაგანია, დავინ-
ების ნისლს მწრალი რომ გამოისტაცებს.

„ო, როგორ მივარს მუხლადი, ბედაური, მადარი სიტ-
ვეა“, – სიტყვის ლეთაური მულოდის განმცდელი, იტყვის
გორგი ლონიე და „ნატერის ხეში“ „კვლარინდებოდა
ტარული პროზა უაწინგოდ“ (ოთარ ჩხიციე) დახატავს
ბეიბატს, ოთარ ჩხიციის „ოდოდერეში“ რომ ექლავ „ფერ-
ადები გავურბანს“:

„თავთავებდამწმენდილი, ავრილი ყანები...
ეს სიტყვები იქა მავსს აკრფილი, იქა მავსს ნაბოვნი...“

დედაქმე: ყუველ ზაფხულს ნაკეთავდა ხოლმე ყანის
დასახედად ვიდეკით, ვუმწერდიო მოლადად ყანის და
თვალს ვურ ვამორებდიო. მომზიბულიყო იყო თავაქყარა, და-
თავთავებულე, მზით ამწუხებულე მადარი ყანა, ცხრაფ-
რად რომ ლღლივებს ნიავის შექროლებზე.

ნამაღლი, ძირს – გაშლილი სახე მინდორი, ქანასა და არაგვის შორის გადაქიმული.

აფერებულ ვანებზე დაუფეროვლები ნიაფი შლიდა, აფენდა და აქანებდა მწვეკაბანს, თავთავი ზუზამ შრიალებდა.

აფერ ნილკინი, ვეჯარამუხა...
იფდა ლუბარბოვი სიოტმუ... (ნატვრის ბე).

ქანახელ, არაგვზე ისევ ჰყვავიან ზოდებუნები თავთუხებისა... – ლეონიძისთან.

„ოფოტელისმიც“ იციე ფონია, მარადა ქართული, მარადქართული ჰუბნაიე:

„შორს ნანგრევები იღანდებოდა ციხისაი. ნულისა. შიორე მზარესაცა. ნეერისა.

შირდაშირ დიხბი მისაცურადა ზოდ ზოდადა. უფრო შორს – მთები ლხისისა...“

ნაცნობი, ტკივილამდის მშობლიური...
ცვირან ზღაბსზე ფეხმიშველა ვაგული რომ ვაბეღნიერებს.

თუთიან თუ ვერ იგზნებდი სასწაულის მადლს, პოეტუბი გიკარნახებდნენ:

„გინახავი თუენი ფერი დაბინდულ ქლიავის? ეს ზემი სამშობლის მითხია!“

უფლისციხესთან სისხლისფერი ვყავის ნვეთს დაგანახებდნენ, ნინასამეტყველის მწუხარე ხბით გაგაფერობდნენ, არა დაღურდობს, დასადურდის მაყენაო... ქანასა და არაგვზე აყვავებულ ზოდებუნებში კვლავ გაითქარებულა ციფალი – დასადურელი სისხლის მაყენა...

„შემი ნანახანატრი ყანა ვატალიებულ უდაბნოდ აქციეს“ (იერემია 12, 10) – მისხანებდა ნინასამეტყველი, ისრულიანთა „გარდაგვლარბილვისი“ შირიალი.

ქართული ყანა ვერაც დღეადა.

ყანა ნებევირბოდა თავისთვისა. შევეთლებებუდიყო. სიმწვანეს თავისი მოყვებუნა. ილუადა. მკრთალდებოდა. მერქდამერქ შექდებოდა უფროდაუფრო. ღერიჯდებოდა შორსადამორსა. თითქოს რა მარტლაც ზღვა არისო...

(მტრ მასილი დიდი, V პიშილია: „ღელვა თავთათა – ვითარცა ღელვა ზღვის ტალღებისა“)

მასცურავენ თითქოს გემებაცა – უქრლის ზებები, აქაიქა. შორსადამორსა. მხეც იქით გადახრდა. მხეც აფრქვეს თავისისა. ოქროსდერი აფრქვეს. სიმწვანეს ერეკება. და რა მაცურებულა შორსადამორსა. თითქოს ღერიჯდაო. ეს ის ჭბილია სიმწვანისა და სიცივლისაი. ოლოფერია...“

მისი მარაგი ყანა, მაგრამ მხოლოდ მწერალმა უწყის, მწერალს ახსუს, ყანის მწიფობას, ზუნების ამ სასწაულს, ოლოფერი რომ პქვია ქართულად.

მწერალმა – „მნემ საიფოლოა დმრთისათა.“

„ფარმუშენბული ვარ, მწერალმა ოფსელე ამკარად იხილა ახალამწიფებული ყანის ტალღებში შეუცრებული სამი ფოლისა ხატება. ესაა და ეს. ენი ივის, რამდენი ასეთი მწიფური, უცნაური თუ აუხსნელი სურათი ჩარჩენილა თითოეული ჩვენგანის მესსერებში.“

ითარ ზეიძემ ამ პატარა შედგომის – „ოლოფერი“ – ნარმაგლობის ამ უქველად პიწინს, სეფდის ნეფითი რომ შიათავდა ზენ ირვლეო არსებული ლანდმაფტი, აფამიანის ხუდერი სამყარო, მისი ემოციები, ბოლოფერი

ზრდის თუ ნისნების ნუთობრივი აღწერება, საუკუნეებში გამოტარებული ერთი „აგარაოლო“ სიტყვის როგორც შინაარსობრივი, ისე მგლოფიური დატვირთვაც, გეორქენა, რომ ვერაღერი გადაურჩება ბებერი ყანასი – დრო-ფაისის მსახვრელი ხელით განმარტყვის...
„ვერა ზუნება, ვერც კაცი, ვერც სიტყვა...“ (მაკა ვიზაძე, „ოლოფერი“ – ნარმაგლობის საკმეველი, „ჩვენი მწერალი“, 6 იანვარი, 2006).

იერემია გატიალბულ, უდაბნოდ ქვეულ ანანინატრ“ ყანას დასატრისა, მწერალი სიტყვის [ღმერთის] დაკონწყებას დაუმსახვრებია.

„დაუფამებელი“ ცერცე-სიმონდი „ოლომადა“, ყანა – „ეტერად“ ირფებოდა, საბას დამომწმებს. „ატერი უკვე ირფებოდა, ვადარჩენისა ლამობდა საბაი – ვადარჩენისა ეტრისა. რალე თქმა უნდა. ვერც იმან ვანყო ბვერი ვრანფერი. იფინყებოდა და დაიფინეს [ვგარი ზმინა აოწინყეზოდა“ ნარმაგლობის მუდისმწერის ძალუმ სუნთქვა – ნ. კ.] სხეც ბვერი სიტყვა რა დაიფინეს. მკვეთრი. სახიური. შორქმული. მხეც. გარაფასულსაც რა მოაგონებდა. შინაარსი რამ იყო სიტყვისა. ვანაც მოაქციეს შერე ოდომში შემოსვლია ყანისი, როგორც რა ვერცოც, ისეც ასევეო. როგორც რა სიმინდა, ისეც ისევეო. ნუშვიყო. ნიგოზიყო. ოდომი. ოდომლერი. „ვანის“ ჩაუდგეს მომეტებული დენარდობისათვის – ოლოფერი. და ელერდა ყანაი. ელერდა და ელერდა. იმედი უქველესი. უპირველესი იმედი ქართლოსათა. უძველესი. უფუფუძველესი. ამასუდაც რა ვერ იტოვებენ, ამერკოდან შემოტარანესო. ვერა, ვერა. პირქვიცა ეტყველენ: გაიტანეს ქართლიდანო, კახეთიდანო, როგორც რა ვანა. როგორც რა მუნა. როგორც რა თხილაცა.“

ზიბლოური სიმშვიდით მღელვარებდა ყანა.

ზიბლოური სიმშვიდით ჩაივლიდა ნახირი. მწვემსებოც – უფლის პირქველსიმქმელი...
ზიბლოური აღმეფე. „ყანა ბრუნავდა.“ ცაც – „მინყო მზრუნავი.“

ზრუნავდა ცაც ბრუნავდა სასუთირო.

მინყო ბრუნვამი სიტყვით ცვაებოდა, „ეთი ძველი ვროში“, იკარგებოდა. აოწინყებოდა და დაიფინეს.“

„მტკუში გაუბეჯია ოლოფერი.“

მინიშნება გამტკივრება – ოლოფერი ქართლის ყანის ფიბორი სიცივლდეა და უფამი სიტყვა.

ქართული მსოფლიმით, მტკვერიც „ზეადმავალია“ – საბას „სიტყვის კონამი“ ერთი მწუხარესიტყვიანი სიტყვა განმარტებულ: „ყებე – რა შვის შუქი სახლად შედგეს, მის შინა იხლევებთან, ვითარცა მტკვერი აღმავალი“ (ლექსიკონი ქართული).

„ოლოფერი გვიანობამდე შემოშობა სიტყვარსა. ქართლისა.“

შერე ისევ – ზიბლოური, ნინასამეტყველისეული თხრობა – სისხლმფინარე, გამაფრთხილებელი, ზართა დამარსებელი, საბანისისეული, ტრაგიკული ნოტიო: „აღვეროქითი ერსა უტვისა.“

ტკვილი იფიჯა, სათქმელც.

„ეტიერე პო არა, ლამის ვჯავალიე დაეინებებუ... რა ვჯეული და რა იმეფი დაიფინამაი – ბოლის პო პური უნდა დამჩენოდათ – პური – პური – პური – პური – პური არსობისა. პურისთვის იფგამდნენ ნიღებზე ფეხსა.“

და ამ სანუთოროულ „ამომღაზრუნვამ“, მართაყელ საზრუნავში (ლექსი 10, 40) ცვდილობდა, ხუნდებოდა სიტყვა, „ოცხებოდა“: „თავთავი, ფხა, მარცხალი, იქელი, ხორხა-ლი, ნარკვევი, ნაქმახა, ფეხელი და ახლა მისტყელსაჲ თუ გაუყევი“ - სახიყელადან სარეკლამების, მერე თონცაცა, ნამტკიცადან მამფურამების, როდის ცხადრე პურამფოუ... („მარტვი ნების აქეს სახელი მხარე“ - საფედლოთა სხვა მწე რტყოდა).

გარდაგვლარმით საყვეფროთ ვტყვის მწერალი: „რადღა უნდა გაინერლო გული, რადღა?! ან ჭყუა რას-თვის გადატყორით? რამდენი სახლდა - ციცილიზაცია, დასავლეთი, გლობალიზაცია!

(სადღაა თარგიმნად ილიასყელი „აუფბორუნკი“, „შეაბოთის ენით“ რომ აქსინას „ველურთ“ ამ ელერად სიტყვითა „მინა-არსი“? - ნ. კე. კიდეე ვარე, რი პური მე-მოგრა... რაც უნდა მთანოყო, ეს მარნე შეუბრჩია.“

რარე არა შეგეს სენ, განგებ ხაზგამსული „მითაქიმე“ „გრეგოლ ხანთილას ცხოვრებაში“ აღწერილ „ხმევის“ საზრდელობას: „კეთილმან ბერმან ხუდდოსმან განამზა-და ტაბელი მსგავსად ჩუქულებსისა სიხარულით... ქნითია მით სახუებლობა ფრად **ჩუქებებს**, ვითარცა დიდძალითა საწოყავითა, რამეთუ დერთა იყო შორის წმივათა მით“.

სიტყვა დაკარგეს და - დღმრთივ დარ იყო შორის მათ.“ „პური არსობია შენისა! - დამის ვსეც რომ ნავგლეჯენ პურიდან... ვერ როდის იყო, რა ნავგაქვეთის (!), - ღვია ხლე-ბიო, ლაზარი.“ გახსოს?! რა თქმა უნდა! „რუსული ზღუ-ბა პურის ტრევა, უწინეე გამეფოა...“ დაახლქ უწინეე, თე როდის უწინეე, ხუდარე აკეთხაქ! ვანდაბას იფელი თავი და ტანა“.

დარისხებება ზარები გრივალში: „რაც თუ რა იყო, გა-დაიტანე, პირი პირად მეტრისა, პური - პურად, ამასაც ვა-დაიტან - ბრეღიაო თუ ზრენდიაო თუ რადაც ახალი ვან-დაბად არს...“

(„ღორისხება არა, ტრავკული ინტერმეყო - ნეტავ, რი-ნურად როგორ გღერს პური“?).
გადაიტან. გადაიტან. რა ან გაჯავატანია. რა არა?! ამასაც გადაიტან.“
საუყურებთს გამოცდილება. გამოცდილება იმედს ესაბრეკლება.

ჭირი მოთმინებასა შეიქმნ, ხოლო მოთმინები - გა-მოცდილებასა, გამოცდილები - სახიყებას, ხოლო სასო-ვილებამან არა არცხვირის“ (პრომეტეოსა მიმართ 3, 3-5).

სხვა წინასწარმეტყველი, ქართული სიტყვის მესაი-ფეშელი, „ღუამრად [რომ] უწინა უფებია, ვინა ბედი“, თა-ვის ლევაბტრე პერსონაჲსა აიქვეყნებება:

**სხვა-და-სხვა ქირი წამხუდა არ-ახალია, ძველია-
კარგი რამ მჭირდებს, გიკვირდეს. ავი რა
საკვირველია?!**

„ამასაც გადაიტანს.“
იოდნე სიტყვა ახსოვდეს, სიტყვა - ლმერით.
„მოხლოე მწერლის მთაზროვნე გული აჭერებს სახე-როში გაფანტული, ურთი მხებეფიო, სრულიად დანაწე-რებულად, დამოუკიდებლად არსებული საგნების, ფიქრე-ბის, დანებების, ვანცდების თემაოყას, დეკავიროების და მითათვის აზრის მინიჭებას.“

მეზიორება მარნე გამოსტაცებს ბუნდვირების იმ უც-ნაურ ნაშებს საბუარის, როცა ფიზიკურად ვრეოვლით აიტატას რესხეღელს სიბრძნის ფორმულა: „მზე უწინეე ვერ იქნების, რადგან მენ ხარ მისი ნილა.“

როგორ შეიძლება, ამ უმიოათის მოლიანობას, სრულ-ყოფილებას ამ ნეტარ შეგჩინების ტყუელად იმეგრებურ დმერით!

„აუოფღერა“ წარმავლობის წამიერი მოხელეთების ბრწყინვალე ნიმუში, რომლის სურნელიც საკმეველიოთ ეზოდება ჩვენეე სოფლის ტყიბლ-მხარე ეკამლს და კიდეე ერთნელ გვაზარებს მხატვრული სიტყვის სახანულებტრე ძალას“ (მეკა ვიხობაქ).

ზასილი დიდი დავგმომღერავს ხანუთორს მღელეარე ყანის ვამოე მზარათს. ღვივთა საწმეთა შემოქმედას დმერითმა... მოცეცა თუნეე ყოფილა მინა გულისხმასყოფა ტქემარტებისა, რათა ხილულთაგან უზღვიდა შეუცნოთ და ქრულიბისა დიუებულებისა და სილამაზინაგან დამა-დებლის შესახებ შესაფერის წარმოგვეხა შეიბონოს...
სიტყვა-ღმერთს იხსნის სიტყვის ქორისუფალი.

წახიი ურსტა

მადლობას მოგახსენებთ, თანმედროვე თედასწინი ანტიკული მწერლის მერეოდნ რომონონის ცესო „უდაბუ-რი ადგაღმე“ თარგმნის რომ გამოხილავს, მავრამ უბრეკვლავად წათა საყდელულისა და წინი პესეს წარ-მადებელი დმერებების გამო გუზამთებით - საქართველოს საკლამენტის კრთიული ზილდოოების ლიტერატურული ფორმისა - „აღლტვი“ - მონათავებისა.

ვერ გატყვი, როგორ შეუდუნენ ამ პუბლიკაციებს თი-ლისის თუ საქართველოს სხვა პლატებში, მავრამ ვარში რომ ხმარად ახსენებდნენ და ურთმანეთსაც ურწვედნენ ქვენი მწერლობის“ იმ ნომრებში ამ ლექსების აეცლებ-ლად გაყმობას, მე თითონ ვარ მომწეე და, სხვათა შორის, ატყვიბი მოსამიდეე.

მოთმინვლად ევლოდები „აღლტვის“ გაერთიანების სხვა წერეთა მწერების საფერწლო პუბლიკაციებისა.
ახლა რომ ვუკვირდები, ამ სასიამოვნო აფორტაჲს ხილ-თან შეუწო ხელი ჩვენი შენაწინივი მწერლის აკრე ადგა-ბილის წარდგინებამ - იორეე პუბლიკაციას ქართულ ში-ავადღებულად“ სწორედ მისი მოვლე და ტყვედი მინაჩრები ბედლოთ, რომლებმაც მყოფილად ეთაყუდე საინტერესო დეტალებზე გაახსიებულებინა ვერადებება.

ბატონმა გვიმამ ახვერავდაე ჩვეული გულისხმიორება ვამორინა დამწეე აფორტა მამორთ. მის მრავალტროვან შემოქმედებას და სასოყადი მოვლენების უდავოდ ამწე-წესს ახადებარდებისაგმი გამოხილვა განსაკუთრებული ვერადებება - ჩველის შეუკლებება პუბლიკაციებში, ნეტების გამოცემაში, საგლეტბში რჩევების გაზარება თუ მო-კრთილებული შეყვანება.

ამ შორე მისი საქმიანობა თანხვლად ხანთილდა, იყ-ვე, როგორც ახლოვეე პუბლის მთვეე მამონათველი აფა-მინებდას.

წათამ და წინში კი მინდა იკოდნენ, რომ ვარში მათ უკაც ზეფიო დამფახებულები და გულუბნეტაკვირები.

6066 ტლამაქი

ორიგინალური, სანტარესო, დამავიქრებალი

ნოდარ პარპალიძის ნარკვევის „ქართული ბატონის“ შესახებ

„მოგონებები-ერთადერთი სამოთხეა,
საიდანაც ვერ ვაკვამევებენ“

ჟან-პოლი (რისტერი)

ქართული ფეხბურთის ოფიციალური ისტორია, როგორც ცნობილია, 1936 წლით იწყება, როდესაც იგი ზაქეა საპქოთა კავშირის ჩემპიონატებში, უკვე ომისწინა წლებში თბილისის „დინამო“ იკავებს ავანგარდულ პოზიციებს საბჭოთა ფეხბურთში (მესამე ადგილი 1936 წ., მეორე ადგილები 1939-1940 წლებში, პირველი ადგილი 1941 წლის შეწყვეტილ ჩემპიონატში, ორგზის მონაწილეობა სსრკ თასის გათამაშების ფინალში 1936-1937 წ.წ.). ასე გაგრძელდა მომდევნო ოთხი ათეული წლის მანძილზე, როდესაც თბილისის „დინამო“ 10-ზე მეტი გუნდით წარმოდგენილი რუსული ფეხბურთის უმათრეს მეტოქედ გვევლინება. რუსეთის და ქართული გუნდების პატივრიბა დიდი ხნის მანძილზე საკეთილშობილო ჩემპიონატების მთავარ „სტრატეგს“ შეადგენდა.

ფიქტორბ, მკითხველს დაინტერესებს ქვემოთმოყვანილი ციტატა: „Самой уважаемой командой во все времена оставалось тбилиское «Динамо» с его неповторимым почерком. В Москве на матч «Тбилидзе» ходили как на концерт и болельщики тбилисского «Динамо» на переполненных трибунах стадиона собирались столько, сколько на приходило на матчы любой другой команды гостей, включая «Динамо» киевское“ - წერს ცნობილი რუსი სპორტული ჟურნალისტი დიმიტრი ტრაბეტინურიც თავის სტატიაში „Кудесники мяча“ („პურთის ჯადოებები“), რომელიც დაიბეჭდა მოსკოვში („Спорт-Экспресс Футбол“, 1999, № 15 VII).

უკვე 30-იან წლებში ჩამოყალიბდა ქართული ფეხბურთის თვითშეზღავნადი, ელვარე სტილი, რომელსაც ათეული წლების მანძილზე ატარებდნენ მოსყავდა ჩვენი თუ უცხოელი მყურებელი. ამ დროს გამოდის ასპარეზზე ბრწყინვალე ქართველი ფეხბურთელების პლეადა, რომლებიც შეიძლება ჩაითვალოს მაღალტექნიკურად, სანახორციად მიმზიდველი და კორექტული ფეხბურთის ეტალონად: შოთა შავგულიძე („დინამოს“ პირველი კაპიტანი), შურა დორიხოვი (მეკარე), შორის პაიჭაძე („ფეხბურთის კარუზო“, „ქართული ფეხბურთის გენერალისიმუსი“ - ჩემი ტერმინოლოგია), შიმა ბერძენიშვილი და გრიგოლ გაგუა (ნახევარმცველები), შუადარეხელი გაიოს ჯუჯუაძე (მარჯვენა გარემარეში), ცოტა მოკვანებითი კი - დავუზიყარი ავთანდილ (მარჯვ) ლოკატორი და სხვები.

სამწუნაროდ, თითო-ორიდა შემორჩენილი კინოფრაგმენტები სრულიად ვერ ქმნის თვინდაც მიხალხეველი წარმოდგენას ამ დიდებული ოსტატების შესახებ. სულ უფრო მეტადემა ამ ადამიანების წრეც, რომელთაც უნახავთ ისინი მოუდებდნენ, თამაშის დროს.

კიდევ უფრო მეტრია ამ თვითმიხილველთა რიცხვი, რომელთაც შეუძლიათ პროფესიულად და კომპეტენტურ-

რად იმსჯელონ ნარსულის ბრწყინვალე ფეხბურთელების შესახებ.

სწორედ ამ უკანასკნელთა რიცხვს მიეკუთვნება ბატონი ნოდარ ებრაელიძე - ჟურნალისტი და ლიტერატორი, რომლის სუბოთდასახელებულმა ნარკვევამ ხერხული აღმოჩნა გამოვლენურბოდი მას.

შეც, უნდა გითხრათ, ჟურნალიზმში მუხსიერებას არ ეუჩივი, მაგრამ ვაიცივებულ დეკრი, როდესაც აბლოს გავიყვინ ბატონი ნოდარი, იგი მართლაც რომ უნიკალური მუხსიერების პატრონია და, რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, დაჯუღღოვებულია თავისი მოგონებების მწყობრი და მამზიდველი ლიტერატურული ფორმით გადმოცემის უნარით.

მისი ნარკვევა ორიგინალურია ებრაით, მდიდარია ინფორმაციულად და საინტერესოა პრობლემატკით. მისასადღებელია, რომ ავტორმა ებრაელზე გადმოიტანა თავისი მოგონებები, რთაც დამატებითი შტრისებრით გამოიფიქრა ჩვენი წარმოდგენები ფეხბურთის გამოჩენილი ოსტატების შესახებ.

შევედრებ დავასახულო ნარკვევის ესოდენ მაღალი შეფასება. იგი სამი თავისაგან შედგება: 1. „სპეულიანტები“, „კომიუსები“ და „შურისმამიებლები“. 2. შორის. 3. შიასა და პატარა ბოლოტქმა.

ორიგინალურია თავისი წინაფიქრით და საინფორმაციო მასალით პირველი თავი, რომელშიც საუბარია ფეხბურთისა და, უფრო ფართოდ, ქართული ნასიათის თანდაყოლილი არტიკულობისა (მათ შორის კომიკურობის განცდის) და სანახობის ესთეტიკური განცდის შესახებ. კერძოდ, მონახობილი რამდენიმე ეტატი ჩვენი გამოჩენილი ფეხბურთელების გ. ჯუჯუაძეასა და გ.გაგუას სათამაშო პრაქტიკადან, რომლებმაც ჩემში და აღბათ არა მარტო ჩემში, სედედამრეც ღიმილი გამოიწვია. მართლაც ასე იყო უწყველად.

მაგრამ, წარმოიდგინეთ, ბატონი ნოდარს არ დავიწყებია ცნობილი რუსი მწავი - ნ.სუსოვიც, რომელიც ძალიან მოგონებდა თბილისელ მყურებლებს (40-იანი წლების შორეულ ნახევარში) მისი ობექტურობისა და მწავიობის თავისებურად, „შეპარულ“ მანერის გამო.

მაგრამ მინდა გავხსენებ ერთი შემთხვევა, რომელსაც ბატონი ნოდარი, ჩანს, არ შესწრნებია. იგი ხომ, ასე თუ ისე, მაინც საქმეში მთელი ერთი წლით უმცროსია!

საქმე ესე იყო. 1939 წელს „პ“ კლასის გუნდების ჩემპიონატში მონაწილეობდა თბილისის „ლოკომოტივი“ (ავრთუთე ბათუმის „დინამო“), რომელიც კონკურენციას უწევდა მოსკოვის „კრლია სოვეტუსს“. საბოლოოდ, მათ I და II ადგილები დაიკავეს (I მოსკოველები იყვნენ) და როდესაც მათმა პაქტორმა ელმინდაციის მიღწადა (მათ ფეხბურთის მთავარი მოსტრუის „დინამო“) - ეს სექტემბრის თვეში მოხდა - ნ.უსოვიცმა, რომელიც მათ შეხვედრის სჯიდა, დაამყარა მიტრძივებული, უსწინდლო არბიტრატუის ნამდვილი რეკორდი. მაგრამ ჩვენებმა მანაც მოიგეს 3:2. გულმავრ-

ში ქართულმა გულშემატკივარმა (მათ შორის მეც) კი 7 წლის შემდეგ ეს შეეძლება აღარ გაუხსენა - უსუსა.

ახლა კი ნარკვევის ცენტრალური თავისი შესახებ, რომელიც ეძღვნება წევრის უდიდეს ფუნქციონირებს - ზორის პაიჭიაშვილს და ავთანდილ ლომიძეებს. ავტორი გვიჩვენებს მათ განზოგადებულ საპირბობო პორტრეტებს და ამას აკეთებს ამომწურავად, დიდი ჟურნალისტური დამჯერებლობით. დავიწყეთ მ. პაიჭიაშვილი.

ზუსტად არის შენიშნული ამ უნიკალური ფორმადის საფუძვრო არსებობის ყველა კომპონენტი: ბურთის ტარება, კარში დარტყმა, პარტნიორებთან ურთიერთობა. ნატურად არის ნარჩოსებული პაიჭიაშვილის უზადლო ფორმების ბურთით. იგი „გადილია“ მცველთან (მცველებთან), გვერდს უძევება მას(მათ). აი, როგორც რაგბის თავდასხმული გაცურის მცველებს, ბოლო ბურთი სამივედ აგებს მასხვულად მზარ-დაცუ-მკლავით, სწორედ ასე გაცურებდა ზორის მისზე გაპარონებულ, თუ პარტნიორის დასახმარებლად (როგორც შემდეგ იტყვებენ - დახვევაზე) მივარდნილ ნაცად ბავშვს, ბურთი კი სამივედ პქონდა ანებულად ტრფეზის გარე მხარეს და სარბილი დამჯერად მოკვებდა მას". ასევე ზუსტად აქვს შენიშნული ავტორის პაიჭიაშვილ-ფუნქციონირების, თუ შეიძლება ასე ითქვას, „ანტი-სიმლიანტობა“, რომლის მატალიადაც მას მოუვათ შიში მიერ კატბორი პირველი (და არა მეორე, როგორც სერია ნარკვევის) გოლი მოსკოვის „დინამოსთან“ დაუფინანსო თამაშში 1946 წლის 27 აპრილს (3:2). პაიჭიაშვილი ფეხი დაუდგეს, მაგრამ მან პაიჭი მოახერხა კარში დარტყმა.

ამასთან დავაგვიხსენებთ არ შეიძლება ამ მოვიგინო გამომწვევი რუსი საპირბობო ტურნამენტის დღე ფილატოვის განსაკუთრებული ფრანკა პაიჭიაშვილის შესახებ. იგი სერია, რომ მას არ უნახავს (არც მე მინახავს) მოვიგებ ნაცუეული პაიჭიაშვილს და მისთვის „По моему, он еще и не любит падать. Считаю это, никак своего достоинства“(!). ეტიმოლოგიები უნიკალური ფრანკა. მსოფლიოს არცერთი ფუნქციონირის შესახებ არ ნაშკიობავს რაიმე ამის შესახებ (თქვენ ნაკითხავთ?). ორმავად სასაბოთნოა, რომ ამის ამბობს არაქართული.

სავსებით ბუნებრივია, რომ ნ. ბერბაძემ თავის ნერვოზ დიდ აფგანს უთხოვს ადოლფბერძებს, მას ხომ ეკუთვნის თითქმის ყველა ინფორმაციური რეპორაჟი, რომელთა აღრიცხვაც ხდება ხოლმე ფუნქციონირების გუნდების ისტორიკოსში. იგი ვერძალე დიდებოს (17 წელი) გამაფიქრობი თბილისის „დინამოს“ შემადგენლობაში, გატბორი აქვს ყველაზე მეტი ბურთი (127) და აპ. და აპ. მრავალი წლის მანძილზე იგი იყო ქართული ფუნქციონირების ლიდერი, ნინ რომ უძლია გუნდის მთი ანამელობისა და ნარბატებების წევრში და გატორების განსა.

ისევე როგორც ზორის პაიჭიაშვილს 30-40-იან წლებში, ა. ლომიძეც მთავრად მომდევნო ხანგრძლივ პერიოდში იყო ქართული ფუნქციონირის სიმბოლო, მისი სიბრძნე და ნამუთი, მისი ყველაზე უკეთესი და კეთილშობილი თვისებების განსახიერება.

ნ. ბერბაძემ გვიჩვენებს თავისი გმირის მრავალმხრივ პორტრეტს, როგორც პიროვნებისა და ფუნქციონირისა. დიდი სიზუსტით აქვს შენიშნული და ფუნქციონირული ამ მარტივად რომ არამეველებრივი საპირბობისთვის დამახასიათებელი თვისებები ცხოვრებაშიც და მწიანე მოვლან-

ზეც. არ გამოჩენია მისი საპირბობო ბიოგრაფიის ყველაზე მნიშვნელოვანი, ზოგჯერ, ფრამბტული მომენტებიც.

მინდოდა არც მომეტანი რომელიმე ციტატა, მაგრამ დავრწმუნდები, რომ ამასთვის დამჭირდებოდა ლმის მიღლი ნარკვევის ციტორება.

მოკლედ, ვერცე ყველა ქვემარტ ფუნქციონირის მოყვარულს გაეკითხებოდა ნ. ბერბაძის საფუნქციონირის შესახებ, რაც მას ნამდვილ ქსთიტკურ და მემქნებლით სამაყონებას მიაჩნებდა.

არ შემიძლია არ ეთქვა ნარკვევის კიდევ ერთ, ასე ციტკული, დეკორაციონალური-ტერმინოლოგიურ მხარეზეც, სადაც ელრდება ავტორის ფილოლოგიური ურადულია და ინტუიცი, თუმცა ახლა ამზე საუბარი შორის ნაკვივანდა. არ ეციქნებლი გულბრუნული, თუ არ ეტკვება იმ ერთგვარი უტკმობის გრძობის შესახებ, რომელიც, ამეველი და მწეველი ნებრალითის შესანიშნავი ნარკვევის ნაკითხვის შემდეგ.

მეტი ღრმა რწმენით, როდესაც ვსაუბრობთ „ბეველი“ ქართული ფუნქციონირის დიფერენტების შესახებ, პირველი, ექსაც უნდა დავუთხოთ აფგანი პაიჭიაშვილის შემდეგ, გახლავთ წევრი ბრწყინალე ფუნქციონირი გაიხს ჯეველაძე (პაიჭიაშვილის მსგავსად იგიც 1915 წელს არის დამადებული და 7 წელი უფროსია ადოლფბერძებს). მე იგი მასობრივ დლორდ მით დიდ ფუნქციონირის მოსილას (1938 წლის მისი). ქართველთა და სხვათა შორის, არა მარტო ქართველთა მაცურებელთა იგი, როგორც იტყვიან, „ერთი ნახეთი“ შეიკვამა. სამი წლის მანძილზე გაიხს პირველ ნომრად სახელდებოდა საბჭოთა ფუნქციონირის სიმამ მარჯვენივ გამყარების აფგანზე, ბოლო 1940 წელს იგი 10 საუკეთესო საბჭოთა სპორტსმენთა (1) სიმამ შეიკვამის, რაც ერთადერთი შემთხვევაა ქართული ფუნქციონირის ისტორიაში.

გ. ჯეველაძეა მუდამ მიმარნდა და დღესაც მიმარნია პირველ მარჯვენივ გამყარებად ქართულ ფუნქციონირთა და ძალიან გაიხსენა, როდესაც ამ რამდენიმე წლის წინ მოელოდებლი თამაშობზე შევიხივებ... მოსკოვი!

გამორჩეული რუსი ფუნქციონირის ვისივე ტროფიმოვის-სადმი მიძღვნილ წიგნში «Век Футбола» (მოსკოვი 1997. ავტორი ანალინი) ნაკითხვის ფრანკა, რომელმაც პირდაპირ გამაფინა. ავტორი დახასიათებს ახლევს ტროფიმოვის თანამედროვე ფუნქციონირებს და გამაყოფს ჯეველაძეს, რომლის შესახებ წერს: «Даже всех критикующий Трофимов говорил про него, что техника его была на высочайшем уровне Гаррини» (!). ნარწივადევინივ? ნაკითხვით სადმე რამე ამის მსგავსი მსოფლიოს რომელი-მე ფუნქციონირის შესახებ? მე პირადე - არა!

არადა, ამსოფლტურად ზუსტად დახასიათებია. ჯეველაძეა სწორედ რომ გარჩობის რანგის ფუნქციონირი იყო.

ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ მატონ ნილავის ბეერი რამ ამსოფს ჯეველაძეს საფუნქციონირ ბიოგრაფიიდან და იმეულია, იგი მომადლში გაეკვიხარებუს თავის მოკონირებს ამ ბრწყინალე ფუნქციონირის, ისევე როგორც სხვა შესანიშნავი ქართული ფუნქციონირების შესახებ.

პატკივისევიში უადრესად კმაყოფილი მკითხველი

ბუღაბათ ტორაძე

რიუნოსკე აკუტაგავა

ცხენის ფხეხი

ამ მოთხრობის გმირს ოსინო ხანძაბურო პეტია. ხანძუ-
ხაროდ, არაფრით გამოირჩეული ადამიანია. ოცდაათი
წლისაა. კომპანია „მიცუბისის“ პეტონის განყოფილებაში
მისხარობს. კომერციული სახანძაბულის დამთავრების-
თანავე პეტონმა გაგზავნეს სამუშაოდ. მეტაბორები და
ხელმძღვანელებმა მას არც კარგად ახასიათებდნენ, მაგ-
რამ არც ის შეიძლება ითქვას, რომ ცუდად ჩვეულებრივი,
უფერული – აი, რა განსაზღვრავს ხანძაბუროს გარეგნო-
ბას. დაეკენ, რომ მისი ოჯახური ცხოვრებაჲ ასეთივითა.

ორი წლის წინათ ხანძაბურო ერთ ძალბატონზე და-
ქორწინდა. ქალს ცუნაკო ერქვა. და, ხანძუხაროდ, ეს
ქორწინება არ ყოფილა სიყვარულის შედეგი. ის ხანძაბუ-
როს ნათესაეგნმა მოაწვევს, მატანკლის დახმარებით, ცუ-
ნაკო, რამაზი არა, მაგრამ, სიძარბლე ითქვას, არც მახინ-
ჯი იყო. პუტკუნმა სახეზე სულ ღიმილი დასთამამებდა. იმ
ღამის შემდეგ, როცა მუცდანიდან პეტონისკენ მიემგზავ-
რებოდნენ და მატარებლის უკაბში რჩევლები ეხმარდნენ,
- ქუჩას სახაზონი სახლში რჩევლები აღარ დამუტრებია. მან
ფორმა „კომრის“ დამზადებული მწერების სანარაღმდე-
გო საშუალებას „პორტრეტის“ ორი ზოლი მომიზარდა.

მოგახსენეთ, ხანძაბუროს ოჯახური ცხოვრება სრუ-
ლიად ჩვეულებრივი და უფერული იყო-შეთქი, და ეს მარ-
თლაც ასე გახლდათ. სადღობდა ცუნაკოსთან ერთად,
ერთად უსმენდნენ გრამოფონს, დადიოდნენ კინოში და
ამით მთავრდებოდა; ერთი სიტყვით, ისეთი ცხოვრებით
ცხოვრობდა, როგორც პეტონში მომხაზურე დანარჩენი
ადამიანები. მაგრამ ცხოვრების ამგვარი სტილის მიუხე-
დავად, ზედისწერას ერქვას გავეტყუა ერთხელ, შუად-
ღლის შემდეგ ზედისწერამ ერთი დარტყმით შეწყვიტა მშე-
დი, ჩვეულებრივი და უფერული ცხოვრების სედა. „მიცუ-
ბისის“ ფორმის თანამშრომელი ოსინო ხანძაბურო მოუ-
დარდნელად გულის შეტევით გარდაიცვალა.

ამ დღით, ხანძაბურო, ჩვეულებისამებრ, თავის სამუ-
შაო მაგდაზე გუდღისმით იძებებოდა ქალაქებში. მისი
ოთახი ღურღურა-შალაუს შერბაში მდებარეობდა. ამ-
ბობდნენ, თანამშრომლებმა, რომლებიც მის წინ ისხდნენ,
უჩვეულ ვერაფერს შენიშნეს. მაგრამ იმ წამს, როცა საქმეს
შორსა, პირში პაპარინი ჩადო და აშანობს გაკერის აპირბე-
და, მოულოდნელად პირზე დაიკა და მოკცა. რაღაც ძალი-
ან, მოულოდნელად გარდაიცვალა. მაგრამ, სიბედნიეროდ,
მძებელი არ არის იმის განსევა, ვინ როგორ მოკვება გან-
სუჯათ მოლოდ იმას, ვინ როგორ ამცოვრობს ამის ნყალო-
ბით ხანძაბუროზე ბევრი არ უჭირავთია. გარდა იმისა, რომ
ამ უჭირავთია, ხელმძღვანელობამაც და თანამშრომლებ-
მაც ქვერ უტყუეს თანგონობაზე გამოუყავდეს.

ტუნდენის საავადმყოფოს დირექტორის, შროფესორ
იამბის დანკნით, ხანძაბუროს სიკვდილს გულის შეტევაჲ

გამოიწვია. ხანძუხაროდ,
თვითონ ხანძაბურო არ
ფიქრობდა, რომ ეს გუ-
ლის შეტევა იყო. რაც
მთავარია, არც იმას ფი-
ქრობდა, მოკვდიო. მხო-
ლოდ იმან გაოგნა, რომ
უცებ რაღაც ისეთ კან-
ტორაში მოხვდა, ადრე
არასოდეს რომ არა ყო-
ფილა.

კანტორის ფანჯრებზე მზით განათებულ ფანჯრებს
ნაივი არხედა. თუმცა ფანჯრიდან არსებობს ჩანდა...
ოთახის მუთავარები მდგარ დიდ მაგიდას, ერთმანეთის პი-
რისპირ თეთრხალათიანი ორი ჩინელი მისხდომოდა. და
დაიკვინეს ფურცლებდნენ. ერთი მხოლოდ იყო წლისა
იყო, მეორე, გრძელი, გაავითლებულ უღვაშებიანი, ბევ-
რად უფროსი.

უფრე ხანძაბურო ოთახს ათვალერებდა, ოცი წლის
ჩინელმა, რომელიც დავთარში კალმით რაღაცას წერდა,
თავაუნუვლად მიმართა:

„რე ყოფი ენრე ადღულ, არ წტყოუ?“ ხანძაბურო გაოგ-
ნდა. მაგრამ შევეცადა, მშვიდად ექასუბა სუფთა ჩინურად.
„აპომერე კომპანია „მიცუბისის“ თანამშრომელი
ოსინო ხანძაბურო ვარ“, - მოუგო მან.

„როგორ! თვენი იამონელი ხართ?“ - მომით პითხა ჩი-
ნელმა და თავის ანვეა ირება. მეორე, ხანმოშესულმა ჩი-
ნელმა, მუნევიტა დაეთარმა რაღაცის წერა და მუნეშ-
ბელმა შეხება ხანძაბუროს.

„ახლა რა ექნათ? შევექმალა!“
„რა უბეჭებოდა. აი, ნამდვილი უბეჭებოდა თუ გინ-
და, ესაა! რეგულაციის შემდეგ ამგვარი რამ არ მოი-
ხდება.“

ხანმოშესული ჩინელი გმარაზებული ჩანდა. საწერ-კა-
ლამი ხელში უკანკალავდა.
„ამა, სასწრაფოდ დააბერუნე უკან“.

„მომისმინეთ... ე, ე... ზატონი ოსინო! ცოტა ხანს მო-
მისმინეთ“.

ახლაზურად ჩინელმა გადაშალა ახალი, სქელი დაე-
თარი და თავისთვის რაღაცის კითხვა დაიწყო, მაგრამ მ-
შინვე - უფრო მუშინებულმა - დახურა და ხანმოშესულ
ჩინელს მიმართა:

„შეუძლებელია... ზატონი ოსინო ხანძაბურო სამი
დღის წინათ მოკცა“.

„ამი დღის წინათ?“
„დაიხ... და ფეხები უცებ გაბრწყინილი აქვს. ორი ფეხი,
პარკებიდან დაწვეული გაბრწყინილი აქვს“.

ხანძაბურო ისევ გაოგნდა. მათი საუბრისათვის რომ
დაგვედლო უფრო, ვერ ერთი, მომიჯდარა, მეორეც, მისი
სიკვდილად სამი ადრე გასულა. მესამეც, ფეხები გაბ-
რწყინია რა სისულელეა აი, მისი ფეხები... მაგრამ, რო-
გორც კი ფეხებს შეხება, უნებურად იყვირა. არცაა გასა-
ყირო: მისი ორი ფეხი, უზადოდ გაუთლებულ თეთრ შარ-
ველსა და თეთრ ფეხსაცმელებში, ქარის დაბერვაზე რ-
ხეიდა. თვალებს არ დაუფერია. ხელი შეახო - მართლაც,

ფეხების შეტებისას იოვე შეგვრძნება დაეფუფლა, რაც ჰაერის შეტებისას ხანძარბურ ჩაედა. იმავე ნაშის მიხედვით, უფრო სწორად, მარეალი დუნდე, პაერგამოშეხული ბუტყიფიფი დაეფა იატაკზე.

„არა უშეეს, არა უშეეს, რაღაცას მოვიფიქრებთ!“ – თქვა ხანძარბურელმა ჩინელმა და ძველებური გაღიზიანებული კოლთი შინართა ახალგაზრდა თანამშრომელმა: „შენა ხარ დამინამევე! გეხმის? შენა ხარ დამინამევე! დაუყოვნებლოვ უნდა გავაზნალო პატაკი. აი, რაც სად არის პუნჩი ბელტეტი?“

„ახლახან გავარკვიე. ხასნრაფოდ გაემგ ხაერა პანკოუში.“

„მაშინ პანკოუში ხასნრაფოდ გავხაუნე დეგემა და პერნი ბელტეტის ფეხები მოიპოვე.“

„არა. ეს შეუძლებელია. ვიდრე პანკოუდან ფეხები ჩამოეა, ბატონი ოსინოს შიელი სხეული გაეზრნება.“

„აი, უბედურება! აი, ნამდვილი უბედურება!“ – ხანძარბურელმა ჩინელმა ამოიოხრა, და უღვაწიფი თითქოს ძირს დაეშეაო.

„შენა ხარ დამინამევე! დაუყოვნებლოვ უნდა დავერო პატაკი. ხანძარბურად, შე ხაერებთან აღარავინ დარჩა.“

„ერთი საათია, რაც ნაფიდუნე. აი, ერთი ცხენი დარჩა, მაგრამ...“

„სადაინა?“

„ფიქსი-შინის ცხენთა ბაზრიდან. ახლახან მოკედა.“

„შეძენ ცხენის ფეხები შივბათი. სულ არაფერს უნა სეკაზს. აბა, მოიტანე ფეხები აქ.“

ოცი წლის ჩინელი ადგა და გაეოდა. ხანძარბური მესამედ გაოფნა. ამ საუბრის მიხედვით, როგორც ჩანს, ცხენის ფეხები უნდა შივბათი. ადამიანი ცხენის ფეხებით – რა საშიშრელება! იატაკზე მდგომმა მუფარით შინართა ხანძარბურელმა ჩინელმა:

„გთხოვთ, ამაკოლეთ ცხენის ფეხები! ვერ ვიტან ცხენებს. გემუფარებთო, ადამიანის ფეხები შივბათი. თუნდეც პუნჩი-სანის ან სხეთის – სულ ერთია. დეე, ცოტა ხალხიანი იყოს – თანახმა ვარ, მხოლოდ ადამიანისა იყოს!“

ხანძარბურელმა ჩინელმა თანავრძნობით შეტედა ხანძარბურის და თავი დაუწია.

„რომ გვერდებ, შივბამიფი, მაგრამ ადამიანის ფეხები ამგანად არ გავაყარნია, ასე რომ... რას იზამ, უბედურება მოხდა, ბედს მიეცეთო ცხენის ფეხებით თავს კარგად იგრნობთ. ცვაა, დრი და დრო ხალხები გამოიყვანეთ, და წებისმორე გზაზე იფილი, შივბათი კი“.

ამ დროს ახალგაზრდა ჩინელი გამიწინადა, რომელსაც ხელში ცხენის ფეხები ეჭრა. ასე შემოაქვს ბჭის განყოფილებაში ჩქეწები. ხანძარბურის გაქეფვა მიუფინა. ხანძარბურად, უფეხებოდ ვერსად გაიტეკოდა. ამასობაში მასთან ახალგაზრდა ჩინელი შივია და თეთრი ფეხსაცმელები და ჩინელი გახადა.

„არა, არამ ოლონდ ცხენის ფეხები არამ ბოლოსდაბოლოს, რა უფლებით მამამთ ამ ფეხებს ჩემს უნებარეოვდე!“

ვიდრე ხანძარბური ამოატეხებდა და ყვიროდა, ახალგაზრდა ჩინელმა მარეალის მარეყენა ტოტში შეყო ცხენის ფეხი, რომელიც თითქოს ებღლებით ეცა ბარძაყ-

ში. შემდეგ მარეყენა ტოტში შეყო ცხენის ფეხი და ისიც მაგრად ეცა ბარძაყში.

„მარა, ყველაფერი რიგზეა!“

ხანძარბურად ამბეყულად დაბედა თავის ფეხებს. ფეხი მარეყლიდან ორი სეტლი, ქერანა ფეხი ჩანდა ერთმანეთის გვერდით მდგარი ორი ჩლიქით. ხანძარბურის მხოლოდ ამ ასსოვდა, რაც ამ წუთამდე მოხდა. ყოველ შემთხვევაში, დამარტუნე მის მუხსიერებაში ბუნდოვნიად დარჩა. ასსოვდა, თითქოს ორივე ჩინელს ესზება. შემდეგ თითქოს ცოცხაო კიბიდან დაემეა. მაგრამ ყოველივე ეს ნათლად ვერ ნაწიფოდგინა. ასე იყო თუ ისე, ორივე გარეს მოვიდა. ქუჩის საბაზნიო ბინაში მდგარი კუბოში ჩავა. უფრო მეტეც, ზინდანბის ტაძრის მისიონერია ქვის კუბოსთან ლოყვას კითხვობდა.

თავისთავად ცხადია, ხანძარბურის მდგარეობით აღფეგონმა ყველანაირი ქორის საბაზად იქცა. გახეშონა „ბუნტენ ნიონანა“ მისი დიდი პორტრეტი და საწვავტიანი კორესპონდენცია დაბეჭდა. კორესპონდენციის თანახმად, სამელოვიარო კაბში გამონყობილი ცუნტეკი ჩვეულებრივზე მეტად იღიმიებოდა; თანამშრომლებმა და ხელმძღვანელებმა ამ აღფეგონებას პატრონავებად ბანკეტე გამართა. პროფესორ იამის ავტორიტეტი დარტყმის ქვეშ მოექცა, მაგრამ პროფესორმა მოზრეხებოვად აღოფინა ავტორიტეტი. მან განაცხადა, ეს შედეგინისთვის ამოუცნობი ბუნების საიდუმლოაო. ანუ თავისი ავტორიტეტის ნაწილად დარტყმის ქვეშ შედეგინის ავტორიტეტი დაეყენა.

მის პატესიაცემად გამართულ ბანკეტზე, მხოლოდ ხანძარბურის არ უბაროდა. არც არის გასაკვირი. აღფეგონის შემდეგ მისი ფეხები ცხენის ფეხებად იქცა. ქურანა ცხენის ფეხებად და თითების ნაცვლად ჩლიქები ება. ამ ფეხების ყოველ დანახვებზე სასონარკვეთა იზვრობდა. თუ ვაითბევეთი მოჰქეყანე თეაღს ამ ფეხებს, იმ ნამსევე გაათავისუფლებენ კომპანიიდან, თანამშრომლები კი მასთან ყოველგვარ ურთიერთობას განაცვეტენ. და ცუნტეკი – ო, თქვია, პარაინება უნდა გერქვას შერეა, და ცუნტეკოვ მათ ჰელოვას; იგი აღარ ისურვეს ცხენისფეხება ქმარს. რაც უფრო მეტს უფრობდა ხანძარბური ამის შესახებ, მით უფრო რწმუნებოდაო, რომ რადეც უნდა დაეფეგონებო, ფეხები დამეწინა. იპრონორ ტანსაცმელზე უარი თქვა. დონყო მალაყელდინი ჩქეჭების ტარება. საბაზინათ ოთხის ფანჯრებს და კარს საგულდგავლოდ რახადა. და შინც, გათოთეხებულ შიშიში იყო. რასაკვირველია, შიშის მიწეზე ჰქიონდა. რატომ? აი, რატომ...

ხანძარბურის ყველაზე მეტად ეწინოდა, თანამშრომლებს არაფერი ექეფათ. შეიბღება ამიტომაც, მოუხედავად ტანჯვას, თავი ლაღად ექირა. მაგრამ თუ მისი დელორის მიხედვით უმსყუდლებო, გათოთეხებულად ებრძოდა სხვადასხვაგვარ ხედავს.

— იფილი, ახალგაზრდა ჩინელმა საზიზლარი ფეხები მოხადა. მით შეიბღება რწყულებს საშენიცი უწყოდა. დღეს სამსახურში ფეხები სიფიქემდე მუყებანებოდა. ყოველ შემთხვევაში, ყველანაირი ლინე უნდა ეთხარო მათ მოხასპობად...“

— აგვისტო. დღეს საქმეზე მმართველან შვედი. სა-
უბრის სურს სულ რაღაცას ყნოსავდა. როგორც ჩანს, ჩე-
მი ფერების ზონი ჩემებში ატანს...“

— სექტემბერი. ცხენის ფეხების მართვა ცხენზე ჯდო-
მზე ძნელია. დღეს, შესვენებას წინ, სასწრაფო საქმეზე
გამგზავნის და კიბეზე წაყარებინე. ნებისმიერი ადამიანი ამ
დროს შიშოვდა საქმეზე იფრქვება. და რაღაც ნამებში ჩე-
მი ცხენის ფეხები გადაამაყრდა. ამისუნთქვა ვერ მოვას-
ნარი, რომ ჩემი ფეხები კიბის შვიდ საფეხურს გადაახტა...“

... ოქტომბერი. ნელ-ნელა მივყვირე ჩემი ცხენის ფე-
ხების მართვას. მთავარია ნიშანსწორება შეინარჩუნო.
დღეს ერთი უსიამოვნებაზე შევმეხოვ. თუმცა ჩემი ბრალი
არ ყოფილა. დღის ცხრა სათუთ სამსახურში რძეობა წა-
ვედო. რქიშამ თორმეტი სენის ნაცვლად ოცი მომთხოვა.
თან მრუტის ჩამაფრინდა და კარში არ მიშვებდა. ძალიან
გაფრინადი და ფეხი ეკარა მთელი ძალით. რქმა ფეხებურ-
თის ბურთოვით ავიარა ზეითი. რასაკვირველია, შევწუხ-
დი. და ამ დროს უნებელი ჩავიფრთხურე, შვედი შემ-
თხვევაში, ფეხის მოქნივლას ფრთხილად უნდა ვიყო...“

— ივლისი. ჩემი წყველზე დიდი მტკნარ? ცუნკო. სხვა-
დასხვა მოგონილი მიზეზით ჩვენი ერთადერთი იაპონური
ოთახი ვერაქლად მოვანვე: ამის გამო ცუნკოს თან-
დასწრებით შემოიღია ჩემებში ვიყო. ცუნკო, როგორც
ჩანს, ძლიერ უშმაყოფილა ტაბაში რომ აღარ გაგვანია,
მაგრამ იაპონურ იატაკზე ჩემი ტაბებით საირული შეუძ-
ლებელია...“

... სექტემბერი. დღეს რაბადგოლინი საწლი გავე-
დე. აუცილონიდამ დაბრუნებელი შეტლიმენტის ზეიანში
შევიდა. ხეიმი აფეხილი იყო. იმპერატორის არხში წყა-
ლი ღამაზად ზონივდა. მაგრამ... ახლა მოგონებების დრო
არ არის. ნუხელის, ცუნკოს ფერდში ნიხლი ვუთავაზე,
მაგრად არა, მაგრამ...“

— ნოემბერი. დღეს ჩემი ჭუჭუბიანი საცხები თვითონ-
ვე ნავილე სამრეცხაობი; ტრუტებს, კალსონებს და ნინ-
დებს გაუთავებლად ერებება ცხენის ბაღანი...“

... დეკემბერი. ნინდები გაუთავებლად მეხვევა. ახლის
ფულის მოძებნა, ცუნკომ რომ არ შეატყოს, ბოლი
არა...“

— დეკემბერი. ღამეც არ ვიხდი არც ნინდებს და არც
კალსონებს. თან, ძალიან ძნელი ცუნკოს ტრუტები და-
ვუშალე. ნუხელ, დამოწმისას ცუნკომ მიითრია არა მცო-
ვას ხართ ნელზეც ბენეს ფერებში? ვინ იცის, მორს არ
არის ის დრო, როცა ცხენის ფეხებს აღმოაჩინებს...“

გარდა ამისა, ხანძარბურის სხვა საფრთხეც ემუქრებო-
და. მათი ჩაბოთვლა დაბლელი იქნება. მაგრამ მის დლი-
ურში ყველაზე მეტად გამაოგნა შეუძლებელი ჩანს:

— დეკემბერი. დღეს, შესვენებაზე ბუქნიოსტისკენ გა-
ვერბოთე. მალაზის წინ ცხენებიანი ეკიპაჟი იდგა. ეს ეე-
როპული ეს არა, ჩინური ღია ეტლი იყო მუქ-ლურჯი სა-
ხურავით. ყოფიერ შეტელზე თელემდა. არაფრისთვის მი-
მტყვევა ყოფილდება და კარში შესვლა დაფარავ. სწო-
რედ ამ დროს მეტებამ მათრახი მოქონა და იყურა: „ყო
ყო ცო!“ — ჩინლები ამ სიტყვებს ხმარობენ, როცა ცხე-
ნების შეტენება უნდათ. შეტელეს დამთავრებელი არ
შვრდა სიტყვა, ცხენი დაფრთხა. და იმვე წამს — სამთე-

ლებმა არაა? — მეც, მალაზის ქართმ მდგომში, ნაბიჯ-
ნაბიჯ უკან დახევი დაფრეც. ერთი ვერ აგინერთი, ამ დროს
მისი განვიცდილი სულ ამაოდ ვედილობდი, წინ გადა-
მდედა ნაბიჯი — რაღაც სამინელი, გაურკვეველი ძალა მან-
ხვანებდა უკან. ჩემს ბეზემ მეტებლემ „ყო“ ნამოახა.
სხვა სიტყვა რომ ეთქვა, ნარმოვლები მზარავს, რა შეი-
ლება მომხდარიყო. როგორც ეს ეკიპაჟი გამოირდა, მეც
გავფრთხე. მაგრამ უცნაურბანი ამით არ დაბრუნებუ-
და. ამოვისუნთქე და წაშდა უნებურად ეკიპაჟისაკენ მი-
ვიხვიე. და ცხენმა — ნაცრისფერმა ფაშატმა, რომელიც
ეკიპაჟში შეებათ, უცნაურად დაიხებინა. უცნაურად?
არა, არც ისე უცნაურად. ამ სულსშემქმერელ ხეიხინში
ნათლად გავარწიე ზარზარი. და არამარტო ცხენს, მეც მო-
მინდა ხეიხინი. ამ ხმის გამოცემა სახინელია იქნებოდა.
ორივე ხელი ვურტებზე მივფრე და, რაც ძალი და დონე
მქონდა, მოვტყუდე...“

ერთხელ, მარტოს ერთ მშვენიერ დღეს, შეაშინია,
რომ მისი ფეხები უნებლიეთ ზტანი და დაბრბანი. მაგრამ
ბეჭდმა ხანძარბურის საბოლოო დარტყმა მოუშხადა. რის
გამო აღელდნენ მისი ცხენის ფეხები? ამაზე საახსოვოდ
კარგი იქნებოდა ხანძარბურის დლოური ჩავვებოდა. სამ-
ნუხარად, მისი დიდიური ახალი უბედურებამდე ერთი
დღით ადრე შენვდა.

მხოლოდ მომხდარი და მისი თანმდევი ვითარებით შე-
თხლებმა ნარმოვდგინოთ, თუ რა მოხდა. ნაყოფისად რა
„ჩანსანერები ცხენზე“, „ცხენობის ხარებზე, ცხენებსა და
აქლებებზე“ და სხვა ზროშებზე, დაერწმუნდი, თუ რამ აა-
ლევდა ასე ძლიერ მისი ფეხები. მიზეზი ეს უკაა:

ეს იყო ერთხელი მტერის სეზონი. „ყოფილი მტერი“ —
ჩინებში მონღოლებიდან გაზაფხულის ქარის მოტანილი
ნერილი ქვიშა. გაზებში გამოქვეყნებული ცნობებით
თუ ვიშავებოდი, ამ წელს ყოფილმა მტერმა ათიული
წლების მანძილზე ყველაზე სველ კონსტრუქციის მიაღ-
ნია. ზუთ ნაბიჯზე არაფერი ჩანს, წერდნენ გაზებზე.
მარტო ამით შეიძლება დაავსენათ, რომ მტერი საბინე-
ლებს წარმოადგენდა. ამასთან, ხანძარბურის ფეხები
კუნწლის მოჯარივლ ცხენს ეკუთვნოდა, რომელიც მონ-
ღოლებიდან იყო ჩამოყვანილი. ბუნებრივი არაა, მონღო-
ლური მარტოს მესუნთქვამ რომ ხანძარბურს ცხენის ფე-
ხები ათამაგებდა და ააცუქავ თან, ეს დაბრბურის დროა, და
ის ცხენები, რომლებიც საჯინბოებში არ არიან გამოკე-
ტლები, გარტო ყოფიანბოებით დაქრიაან... ყოველზეც ამის
გათვალისწინებით შეიძლება გადაიაროთ: ის, რომ მისი
ცხენის ფეხები მშვიდად ვერ იქნებოდნენ, თანავარბობას
იმსახურებს.

სწორია თუ არა ეს ახსნა, არ ვიცი, მაგრამ, როგორც
ამბობენ, იზნადა სამსახურში ხანძარბური დროდადრო
ხტუნავდა, თითქმის ბუქნიობაში. ამბობენ, მონისაკენ მო-
მავალმა შეიდა რქმა გადაყარავთ. დაბოლოს, ცუნკო-
ს თქმით, მინ დაბრუნებულ ისე ქინივდა, როგორც
სიცხები ძალით, და გაოგნებულ ცოლს თოქების მოტანა
ურბანა. მისი შემხედველი ცუნკო მაინცე მიხედა, რა-
ღაც სამინელება მოხდაო. ძალიან გაფთობებული იყო.
გარდა ამისა, ჩემებთან ფეხებს არ აჩერებდა. ცუნკოს
ჩვეული ღმილიც დააყრებდა და შკიობა, რისთვის გჭირ-

დებით თოკებით. მაგრამ ქმარი დატანვეული სახით იმწმინდა და მუხლიდან ოფლი და იმეორებდა: „სწრაფად, სწრაფად!... თუ არა, სამწინდელმა დატრიალდებოდა.“

ცუნეყო იზულებული ვახაძე ქმრისათვის თოკები მიეცა. მან სასწრაფოდ დაიწყო თოკების დახვევა ჩქარმზიან უცებზე. სწორედ ამ წუთში გაუცვლდა, რომ ქმარი შეიშალა. ცუნეყომ აკანკალებული ხმით შესთავაზა პროფესორ იამას მოწვევა. მაგრამ ხანძარბერო გააფთრებული იხვევდა ფეხებზე თოკს და მის წინადადებას უგულვებელყოფდა. „რა ესმის მაგ უცეცხვს? მაგ ვაჩაძეს! თალღითამ! მაგას სჯობს, დამიჭირე!“

ჩახუტებულები წუმად იხდნენ დიეინზე. ყვითელი მტვერი მივლ პეკონს ეფებოდა. ჩამავალი მზეც ძლივს ჩანდა. ხანძარბეროს ფეხებს არ შეუძლო მშვიდად ყოფნა. თოკებითა შეკრულნი გაუთავებლად მოძრაობდნენ, თითქოს უხადვ სატრეფულებს ეტეებოდნენ. ცუნეკოს ეზრადებოდა და ცდილობდა გაემხრეებინა.

„ჩატკომ... ასე რატომ ცხატებთ?“

„არადგრაჩ არაფერი!“
„მაგრამ ხუღ სეული ხართ! ხაფხუღი იამონიამი ნავალთ, რამდენი ხანია შინ არ ვგოფილვართ!“

„აუცილებლად ნავალთ ნავალთ და იქ დავრჩებით!“

ხუთი წუთი, ათი წუთი, ოცი წუთი... დრო ფრთხილ ნაბიჯებით მიდიოდა. შემდგომ, „აქონტენ ნიპონის“ კორესპონდენტთან საუბრისას, ცუნეკომ აღნიშნა, იმ წუთებში ბორქნობებან ტუსაღდდ ვგრძნობდნ თავს. მაგრამ ნახევარი საათის შემდეგ ის დრო დაფედა, როცა ბორქნობები დაიშხერა. მართალია, ის ბორქნობები არა, რომელსაც ცუნეყო თავისად მიიჩნევდა. დამიშხერა ის, რითაც ხანძარბერო სახლთან მივადეული იყო. ქამმა ფანჯარა გააღო. იმ წამს ხანძარბერომ რაღაც დაიფურა და სამ მეტრამდე ახტა. ცუნეკომ დაინახა, თუ როგორ განყდა თოკები. ხანძარბერო კ... მაგრამ ეს უკვე ცუნეკოს ნაბმობი არაა. დაინახა თუ არა, როგორ შეტტა ქმარი, ცუნეკომ კარში დაკარგა და დღიანზე მიესვლია. მაგრამ წინელმა ბიჭმა, რომელიც მათ უსახურებოდა, იმავე კორესპონდენტს გაანდო თითქოს მისდევდნებო, ხანძარბერო სახლიდან გაივარდა, ურთი ნაშით მის წინ გაბრედა, შემდეგ მივლი ხსუ-

ლთი აკანკალდა, სულსმშებრელი ხმა ამოუშვა, რომელიც ცხენის ჭახუნისა შეგვდა, და ყვითელი მტვერით ავსებულ ქუჩაში გაუჩინარდა...

შემდგომ რა ბედით ენია ხანძარბეროს? ეს დღემდე საიდუმლოდ რჩება. თუმცა „აქონტენ ნიპონის“ კორესპონდენტის ირწყება, რომ იმავე დღეს, დაახლოებით რვა საათზე, ყვითელი მტვერით დაბურული მთავრის მუცზე, რკინიგზის ხაზზე, რომელიც დიდი კედლისაკენ მიდის, უჭუღო კაცო მიბრბოდა. მაგრამ ეს ცნობა მთლად სანდო არაა. იმავე ვახუთის მეორე კორესპონდენტის უწყებით, იმავე დღეს, საღამოს რვა საათისათვის უჭუღო კაცო მიბრბოდა წინა ცნობაში აღწერილი ადგილის სანინა-აღმდეგო ქუჩაზე. ამგვარად, მზინიდან გაქვეული ხანძარბერო სად გაუჩინარდა, არავინ უწყობდა.

რასაკვირველია, ხანძარბეროს გაქვევა, როგორც მისი აღდგომა - უხსნიდა, გაგოფდო. მართლაც, უფრო მარტივი იყო ეს სიციფით აფხსნა, ვიდრე ცხენის ფეხებზე ესახარა. „აქონტენ ნიპონის“ რედაქტორმა, ბატონმა მუდაგუტემ ხანძარბეროს გაქვევის მეორედღეს ვახუთში შემდეგი სტატია გამთავაქვენა:

„კომპანია „მიცევისის“ თავნამბრბოელი, ბატონი ოსონო ხანძარბერო გაუშინ საღამოს ხუთ საათსა და თხუთმეტ წუთზე, როგორც ჩანს, გავიფედა, და, მი-

უხედავად თავიანი ცოლის, ცუნეკოს წინააღმდეგობისა, გაურკვეველი მიმართულებით გაქვევა. პროფესორ იამას აზრით, ბატონმა ოსონომ შარშან ხაფხუღს აპოპლუტური შეტევა გადაიტანა, რის შედეგადაც სამი დღე უფროდ იმყოფებოდა, და სწორედ მას შემდეგ დასტრემა უცნაურობანი. ქალბატონ ცუნეკოს მიერ ნამოვნ ბატონი ოსონოს დღეორის ჩინაწრებით თუ ვმსჯელებთ, ბატონი ოსონოს უცნაური აზრი აკუთნებოდა. მაგრამ ჩვენ მხოლოდ ერთ რამეზე გვირანდა პასუხი, ბატონი ოსონოს დაეავადებოს რა უნოფედა. სად არის ბატონი ოსონოს პასუხისმგებლობა ქალბატონ ცუნეკოს მიმართ? ჩვენი იმეურვის ძალა ოქროს პრინციპია. და რადგანაც ეს ასეა, ხედავებთა ვიკითხობთ, თუ სად

მტვეარი თამარი მინაშვილი

არის ოჯახის უფროსთა პასუხისმგებლობის გრძობა. აქვს კი უფლება ოჯახის უფროსს, თვითნებურად შეიშალოს? ამგვარ კითხვას გადაჭრით ვასუსობთ: არა! ვთქვათ, ქრისტე მოიღვტეს იმის უფლებას, რომ ქველად გადადგენ. მაშინ ისინი ოჯახს რომ მიატოვებენ, მოსოვებენ ბედნიერებას, იბეტილონ ტყვეებას და მიუბში, ისეთიონი ლილი-ლილინი დიდ გზებზე ან მილიონ საცუბი და ქერი სულიერად დათავადეულოთ სამკურნალო დაწესებულებებში. მაგრამ ასეთ შემთხვევაში, ჩვენთვის საამაჟო ოჯახური პრინციპის ორიათასწლიანი ისტორია სამუდამოდ გაქრება. ბრძენმა ბრძანა: ვტუდღეთ დანამაჟლო და არა დანამაჟელო. ჩვენ არ გვიინდა ბატონი ოსინოს მკაცრი განსჯა. მაგრამ განგაბის ხარები უნდა შემოგკრათ და გავკოცნოთ დანამაჟლო, რომელიც უფლებას აძლევს ადამიანს, ქვეაზე შორეულს და არამარტო ბატონი ოსინოს დანამაჟლო სად იყენენ ისინი, ვისაც ეს ევლებოდა, ფსიქიკური გადაღარა რომ არ აქრამაჟეს ქალბატონ ცუნეკოსთან საუბრისას მუციტყელო, რომ ის ერთი წელი დარჩება ქუზაზე მდებარე სახანო სახლში და ბატონი ოსინოს დაბრუნებას დაელოდება. ღრმად თანაუგრძობნი ერთგულ მეუღლეს და გამოთქვათ იმედს, რომ კომპანია „სივების“ ქალბატონ ცუნეკოს მზრუნველობას არ მოაკლებს“.

მაგრამ ნახეიარი წლას შემდეგ ცუნეკომ ისეთი რამ გადაიჭიდა, რის გამოც თავს დატყუილო უბედურების მიზეზი ნათლად გაიგო. ეს ოქტომბრის საღამოს მოხდა, როცა პეკინის ტიორიფებს გავითიღებულ ფოთლები ცვიოდა. ცუნეკო მოგონებებში ჩაეღვლო, დეიანზე იწეა. სახეს წველი დიმილი აღარ უშეშებოდა. ის ხან გატყუილ ქმარზე ფიქრობდა, ხან გაიფიქრო ორადგოლიან საწოლზე, ხან რწყულებზე. და აი, კარზე ვიღაცამ ფრთხილად დაარტყა ხარი. ცუნეკომ ზარს ყრადღეობა არ მოაქცია და დარწმუნებულმა, კარს ზოი გააღებსო, ფიქრი განაგრძო. მაგრამ, როგორც ჩანს, ზოი სადღაც წავიდა და კარს არავინ აღებდა. ამსობამი მორიყეკერ ერთსმა ზარის ხმა. ცუნეკო ნამოჟგა, ნელა მოეხლოდა კარს და გაალო.

კართან, ჩამოცვენილ ფოთლებში, ზრდში იდგა უქუდო ადამიანი. უქუდო ადამიანი... არა მხოლოდ უქუდო! ძონძებას და მტყვეში ამოსავრილიყო. ცუნეკოს შემინდა: „ა გნებავთ?“

ადამიანმა არ უპასუხა. გაბოჟრწენლიმიანი თავი დაუხარა.

ცუნეკომ მაშნარევი ხით ისევ იკითხა:

„რა... რა გნებავთ?“
ადამიანმა თავი ასწია.

„ცუნეკო...“
ერთი სიტყვა. მაგრამ სიტყვამ, როგორც მთვარის სხივმა, გაანათა ეს ადამიანი. სულმკერული, თითქოს ხმა დაკარგაო, ცუნეკო თავს არ ამორებდა მის. წვერ-მოპვებული ისე გამხდარიყო, ვერც იცნობდი. მაგრამ თვალები, რომლებიც მას უშურდა, უძველია, სწორედ ის სანატრლო თვალები იყო.

„თქვენ?“

ამ ყვირილით უნდოდა ქმარს ჩახუტებოდა. მაგრამ, როგორც კი ფეხი გადადგა, მამხინვე შედგა, თითქოს გაჯარვებული რკინას დააბიჯა ფეხიო. ძონძებადექველქმის მარეოდან ჩანდა ბუნჯიანი ცხენის ფეხები - ბინდმიც კარგად გასარკვევი ქურანა ცხენის ფეხები.

„ცუნეკო?“

ცუნეკოს ეს ცხენის ფეხები დანახვისთანავე შეეზიზღა. მაგრამ ისიც იგრძნო, რომ ამჯერად - უკვე უკანასკნელად - ქმარს ვეღარასოდეს ნახავდა. ქმარმა ნაღვლიანად შეტყდა. ცუნეკოს ისევ უნდოდა ჩახუტებოდა, მაგრამ ზიზღმა იმძლავრა.

„თქვენ?“

როდესაც შესანედ დაიფიქრა, ქმარი მკვეთრად მოხრუნდა და კიბეზე ნელა დაიწყო ჩასვლა. ცუნეკომ ძალა მოიკრიბა დასადევენებლად, მაგრამ ნახივის გადადგამც ვერ მოასწრო, ფლოქტების ხმა რომ მოესმინა. გათორებულს ძალა არ შესწევდა, ქმარი გაქიერებინა და მერე... გრძობადაკარგული გამხმარ ფოთლებში დაეცა.

ამ შემთხვევის შემდეგ ცუნეკომ ქმრის დლორის ქტე-მარტება რწმუნა, მაგრამ თანამშრომლები, შროფესორი იამაი, რედაქტორი მუდაგუტი და სხვები ჯერ კიდევ არ იყვირებენ, რომ ბატონ ხანმბატროს ცხენის ფეხები აქვს. უფრო მეტიც, ის, რომ ცუნეკომ დაინახა ცხენის ფეხები, შალეუნიაციუა ჰგონიათ. მეტნში ყუფისას პროფესორი იამის და რედაქტორი მუდაგუტის მეფხედა და რამდენჯერმე ვეცადე მათი გადარწმუნება. და სულად ჯერზე დამცინოდნენ. სულ ცოტა ხნის წინამ მწერალმა ოკადა საბურთო ელ-ელისაგან რომ შეიტყო ეს ამბავი, წერილი მომწერა, ვერ დაეფიქრა, ადამიანს ცხენის ფეხები ჰქონდესო. როგორც ბატონი ოკადა მწერდა: თუ ვიფიქრებთ, რომ ეს სიმართლეა, მას აღბათ ცხენის წინა ფეხები ჰქონდა. და თუ იგი დოღს ცხენი იყო და თან საუკეთესო ჯიშისა, მხოლოდ ამ შემთხვევაში შეძლებდა წინა ფეხებით ნიხლის დაარტყმას. მაგრამ ამას, გამოცდილი მოჯიროთის გარდა, თვით ცხენის ფეხები როგორ ისწავლიდნენ?!... ვასაგებია, და სწორედ ამ მიზეზს გამო არ შემიძლია, რომ წეში რამდენიმე ეტვი არ გავიზიაროთ. ხანმბატროს დლორისა და ცუნეკოს ნამბობის უფაღვებელყოფა ქარადმუტობა არაა? სინამდელიშო, როგორც დადადგინე, გახუთ კიორტინ ნიხონი... იმ ნომერში, რომელიც ხანმბატროს აღდგომის შესახებ იწყებოდა, იმავ გვერდზე, რამდენიმე სტრიქონით ქვეითი, მითაესებული იყო შედგეგი სახის ცნობა: „სიფხიზლის საზოგადოების ხელმძღვანელი ბატონი ჰურნი ბეღეტი მოულოდნელად გარდაიცვალა მატარებელში. ვინაოდან პატარა მინის ქურჭლით ხელში გარდაიცვალა, ეტვი თითომკლულ-ლიბობა აიღეს, მაგრამ სითის ანალიზმა უჩვენა, რომ ქურჭელში სპირტინი სასმელი უნდა“.

თარგმნა
ნედა იორჯივილი

სულნი მათნი ზეპას რაიპა

გამორჩეული პოეტის ახალთახალი ლექსი მომწონდა. ცხატ მუხის გაგარდაზნ როდე მკვდრა. ზეცაც კარგა ხანი მოღრუზულადიო და ქუტა-ქუტილიც არა ნუდებოდა.

სისხლის ნეიშების დროსა... და შინც საგანგაობად უღრდა ბრანენბასეთი წარმოქმული სიტყვები: „შეისტორიე, წიგნი დახურე! ქმარი წარსულზე თქმა ამბაყრომ თავი აიღე. მუეს გადამყურე და ახალ გმირებს მაბაყარ ყურ!“

ეს ლექსი საქართველოს უმრცველეს შეისტორიეს ივანე ჯავახიშვილს რომ ნავიოთა, დასწრულელად გულს, უფოდა, გაუტკეპობდა („გულის გასკლამა“, იმხანად, ინფორტირე ქუტა), მაგრამ, ივალას, ცოცხალი აღარ იყო და თუკი იმეჯავებდ მაღლენად ხმა, ის გამსჯარე გული ხელმეორედ გაუტკეპობდა.

ეს ლექსი ივანე ჯავახიშვილის მონადეებს საქართველოს ისტორიისათვის ზურგის შექცევას მოუწოდებდა. უკოტინებდა მიმოიხედეთ, არცვლე რა ხდებაო, მუხდეთი, ყოველი ზე და ყოველი ზუქტი ახალ გმირთა სახელებს ატარებენო. „მათი საქმენი, მათი სახელი დაგინერაო? დაგიდგენიაო?“ – შეკითხვა პოეტისა გამოიშობლას დაკითხვას ნავაგდა. დორეული წარსულის კვლევითება ღაშის სამბოლოს დაღატკს უტოლდებოდა.

ეს ლექსი დაგვიანებულად გამოხატული იყო იმ მძინეარე წლებისა, როდესაც, სხვა სიკეთესთან ერთად, უფიკუზონი დაუბნობლად ქრთადენენ და პარტიული კრებებზე ამბავებდნენ ივანე ჯავახიშვილის სამბოების, რათა სიღვაწისა და მურაცხყოფის სამუდამოდ ადული ხელი თავის ხელისაზე.

თქვენ წარმოადგინეთ, „ისტორიის ფაქტობიკატორი“ უნდაც ქართლის ცხოვრების პირველედ მსაჯულსა და გულთამბლავს. წარსულის განდებებს უკოტინებდნენ, მუფეთა და ეკლესიის ისტორიას წერსო.

დავინებოდათ რუსთველის უკვდავი აფორიზმი: „ერთი მოკვდეს მუფეთათვის, სულნი მათნი ზეცას რაიპან...“

დავირეოდათ კავიისწივლად გლეხი ქალის სიტყვები: თუ დღერთმა იპირანა და სვიმონ ზეფე ცოცხალი დარჩა და მშვიდობით არის, – იმში წასული ჩემი ქმარიც და მსივლე იმში ქორის სანაცვლე იყოსო.

დასიც კი დავირეებოდა, რომ ფორტის ერგვლის სწორედ სამეფო ზელისუფლებას მომწევდა ყველაზე პროგრესულად დღეობებდა მუა საუკუნეთა ისტორიაში. მაშინდელ არქეოლოგთა და ქალის პირიბებში სწორედ მეფეს თვლიდა წესრიგისა და სამართლიანობის ქომაგად და სიმბოლოად.

ასე სანამა მარქსიზმის კლასიკოსს, ხოლო გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქტორ უნადეციოდ აცხადებდა: „ნავიო და თვიშურას და არზულ მუფე-პოეტების დრო“.

მათი დრო, კალენდრის მხედვით, მაროვად წასული იყო, მაგრამ დროთა კავშირის რომ არღვეოდა, ამას ვეღარ ხედავდნენ და ვერც იმას ხედავდნენ, უხალხო ხანში როგორ დასჭირდებოდათ დარღვეულის აღდგენა. ასე დასჭირდებოდათ, როგორც სულმუხეთულ სწულს – განბავლის ბავლით.

მეორე მაროვლიო იმის ქარეცხელს მძლე კრემლის კარიბჭესაც მიანუდებდა და განცემა უმბმეს გამოიდას უტა-

რებს სოციალისტურ სახელმწიფოს. ანმყოხა და მომავლის გადახარკენად ისტორიულ ფიგურათა პრადლებიც იმებს.

წარსულის რეაბილიტაცია მთელი მსოფლიოს ვასაგონად გამოსა მოსკოვი 1941 წლის 7 ნოებერს გამოართულ სამხედრო პარადზე, როდესაც უნადესმა მთავარბრედმა ნიოელი მოეფინდნენ პარადპირ ფორტზე მომავალი ვარტეხი დალიცა აღუქსანდრე ნეველისა თუ სულოროე-გუბერხოვის სახელები – ჩაბავისა და შორისის ნაცვლად.

ასე იყო საქართველოშიც. ამის მკაფიოდ მეტყველებს გიორგი ლუნიძის იმდროინდელი ლექსები დაეთი აღმამრებულზე, თამარ მეფესა და ელიფან დედოფალზე. ამასვე ადისტურებს მხილელ ჭაბურღის ფილმი „გიორგი სანაკაძე“, სკალონის დაკვეთითა და შემწივობით რომ გაფარულეს 1942 წელს, სარედაქციო ვადებში. სტალინის თურქმე უთქვამს ჭაბურღლისათვის: „ეს ფილმი ჩვენს ხალხს რწმენასა და იმეფს ჩაუტახავს“.

ფილიმურჩავებთან და ტარკეტთან ერთად სამბოლო იარაღად შეჩაბებული ისტორიაც ჩართეს სამკვედრო-სასოციალისტო ჭიდილში.

საქართველოს წარსული მარტოოდენ იმებითა და მინაწორ მუღებით არ უნდა ვახსოვდეს. მალად წერილისა და შესაბუნრი კვილიშობილებს გაკვეთილებით დახურძელდა ზე სუფიერებისა, რომელსაც თავითი ღრმა ფესვებით ჩვენს მინამც გრუდგამს. ამის დამამტკეპებელ მთავალითთავან რომელიც ერთი სამუფეთედალი...

დაეთი აღმამრებულს მხოლოდ მსივლესი იმში გამარჯვებითი როდი მოუხეცვია სახელი. მსივლე განსჯივითი აგებულ ქსენონს ხმობდა ვსუტერბოლად ხოლმე, რათა იმში დაჭრულით თუ სწულთა მოვლა-მკურნალობის პირობებზე მეშინებებმა შეკეთი თვადით. ქსენონის ყოველ მგმურს მოკოთხებდა, გამბორებოდა, ანუტეებდა.

ღამა-გიორგი, აღბათ, თავისუფალი აზროვნების პირველ მერცხლად გვევლენება. ამბავი მისი თავგანწირული სიყვარულისა კოვეტე გზობლავს და კოვეტე გულს გრადება. სწორედ ღამა-გიორგი იყო ის მეფე, რომელმაც უყოყმანოდ დაგნო ფანატოკის კლერიკალთა ნადილი – დამბუელი ძაღლის სამწავროზე გატანათა თვითნათი პრულის ჭეშმარიტება მეტყუარ წრულის დასწინებლად.

დაეთი ეფები საქართველოს ამირსპასალარ ავაგ მხარგრძელს მიუყვება ბათო-ყენის კარზე. არა უწიან, რა მოვლით – პატეტი თუ სასველი. დაეთი არწმუნებს ავაგს ყურის ნინამზე რომ წარწეგვებთ, ეთომ მე ვარ მუნი ბატონი და მუნ კი ჩემი ყმა ხარო. სჯერა, რომ ამირსპასალარი უფრო გამოადგება სამშობლოს და ცოცხალი უნდა გადარქეს სახეთილო ვოხტე მშუდობიანად მთავრებება და ბათო-ყენის მერულად გაუმოვლეს სიმართლეს. უზომოდ განცდიერებულ მონღოლთა მბრძანებელი ხოტბას ასხამს თავადებულად ქართულ კაცსაც და მის მშობელ ხალხსაც.

კოთხელობ წარსულის ამ ძვირფას გაკვეთილებს და მოგაგონებდა ილია ჭიჭიჭის იმტიმისტური ნაიქვამი: „თუ გუწონს იყენენ ჩემს სიხიბლასა და ხოცოვის დიუფილდინ და სახელოვანთა კაცენ, რა მიზეზია, რომ ხედავც არ გამოჩნდენ, თუ გარემოების იცივობას ვივლესიმბმეთ“.

„ჩვენი მწერლობის“ პრემიის ლაურეატები

საქართველოს
საბავშვო

დავით ძარტყელიშვილი

ქაიხოს

სოსო მეშველიანი

ქაიხოს

ნურბურ შუხაშვილი

ქაიხოს

თამარ ხოტრიაკიძე

თაინოვანი

ინა ჯაალიშვილი

ქაიხოს

677/2

სანტო-ბაქრაძე

აგონიური პიქტორალი